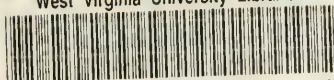

West Virginia University Libraries

3 0802 102289814 5

2136

a
v.3
1770

DO NOT CIRCULATE

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
LYRASIS members and Sloan Foundation

ARTIS MEDICÆ
P R I N C I P E S.

TOMUS TERTIUS.

---

3. 1. 5. 2. 5. 7. 9. 11. 13.

2. 2. 5. 1. 2. 1. 3. 0.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

ARTIS MEDICÆ PRINCIPES

HIPPOCRATES, ARETÆUS,
ALEXANDER, AURELIANUS,
CELSUS, RHAZEUS.

RECENSUIT, PRÆFATUS EST

ALBERTUS DE HALLER,

PRÆSES SOCIET. REG. SCIENT. GÖTTING.
SODALIS ACADD. REG. SCIENT. PARIS.
CHIR. REG. GALL. IMP. BEROL. SUEC.
BON. ARCAD. BAVAR. SOC. SCIENT. BRIT.
EDIMB. UPSAL. BAT. BOT. FLOR. HELVET.
IN SENATU SUPREMO BERNENSI DUCEN-
TUM VIR.

T O M U S   I I I .

L A U S A N N Æ ;

Sumptibus FRANC. GRASSET & SOCIOR.

M. D. CC. LXX.

R

111

H35

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

1880 V. 3. 23

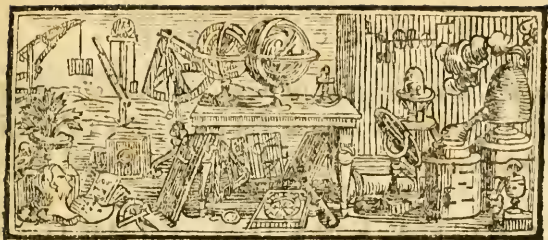

TABULA TOMI TERTII.

1 DE MORBIS Liber I.	pag. 1
2 DE MORBIS Liber II.	35
3 DE MORBIS Liber III.	94
4 DE MORBIS Lib. IV.	118
5 MULIEBRIUM Lib. I.	161
6 MULIEBRIUM Lib. II.	252
7 DE NATURA MULIEBRI.	331
8 DE STERILIBUS.	383
9 DE MORBIS VIRGINUM.	409
10 DE MORBO SACRO.	411
11 DE INSANIA.	431
12 DE FLATIBUS.	433
13 DE VISU.	447

HIPPOCRATES

DE MORBIS LIBER PRIMUS.

P R Æ F A T I O.

*AU*ctor incertus est, neque satis evictum, eosdem nos cum simili titulo libròs possidere, quos veteres, cum multa veteres ex his libris citent, quæ in nostris desunt. GALENUS passim ad THESSALUM, vel ad HIPPOCRATEM JUN. THESALIF refert, aut ad POLYBUM.

Cur vero non sint alicujus ex Gnidia scholæ medicæ? etiam ex FOESII conjectura. Ejus enim scholæ Medices veteres carpserunt, quod ex minimis differentiis novas morborum species distinxerint, ut septem aut octo pleuritidis species facerent: id autem in nostris vitium est. Medicamenta etiam vel ex victus ratione repetuntur, aut valida sunt purgantia medicamenta, satis alieno sape loco præscripta.

Liber primus eam theoriâ continet, quæ ad pituitam aut bilem morborum causas fere refert: pathologias etiam morborum pectoris tradit, febris, phrenitidis.

Princ. Art. Med. Tom. III.

A

De isto libro magna est suspicio, veteribus ignotum fuisse; mihi videtur dignior HIPPOCRATE, nisi theoriam traderet.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quæ medico animadvertenda sint quæsitæ, ac responsa; morborum causæ internæ & externæ; medendi occasiones, ac intemperativitates: recte ac non recte dicta, & acta; bona ac mala sponte, aut forte, aut errore oborientia: quæ præcisæ partes non coalescant; medendi tempora, manuum dexteritas: pulmonis, thoracis, ac ventriculi suppurata; pulmonis erysipelas, ac pulmonis & lateris tuberculum: febris, horror, rigor, sudor; pleuritis, peripneumonia, febris ardens, phrenitis, melancholia, subcruentum ac lividum sputum.

S E C T I O I.

C A P U T I.

Que medenti medico animadvertenda sunt, ut ægrotum ac adstantes recte interroget, eorumque questionibus recte respondeat, & contradicat.

Qui de (morborum) curatione tum scite interrogare, tum sciscitanti respondere ve-

lit, ac recte contra dicere; hæc eum animadvertere oportet. Primum quidem, a quibus (causis) morbi omnes hominibus oriantur: deinde vero, qui morbi habeant necessario, postquam geniti sunt, aut longi sint, aut breves, aut lethales, aut partem aliquam corporis mutilam, aut non mutilam reddant; & qui, quum existerunt, ancipites sint, an ab ipsis mala, aut bona proveniant: & a quibus morbis in quosnam transitus fiat: & quæ Medici ægrotos curantes prospero successu moliuntur: & quæ ægrotantes in morbis bona aut mala perpetiuntur; & quæ intempestive aut dicuntur, aut fiunt a Medico erga ægrotum, aut ab ægro erga Medicum: & quæ in arte accurate fiunt & dicuntur; & quæ in ipsa recta; & quæ non recta: & quod ejus principium, aut finis, aut medium, aut aliud quid ex his, quod in ea recte esse, vel non esse demonstratum est: & parva & magna; & multa & pauca: & quod totum in ea unum est, & omnia quod unum: & quæ effici possunt, cum intelligere, tum dicere, & si opus sit, neque nosse, neque dicere, neque facere: & quodcunque in ea facile, & quod arduum; quod opportunitas, & intempestivitas; & quibus aliis artibus similis sit, & quibus nihil similis: & corporis quid calidum, aut frigidum, aut siccum, aut humidum; & quidnam robustum, aut debile; aut densum, aut rarum: & quæ ex multis pauca fiunt, aut in pejus, aut in melius: quidque honeste, vel turpiter; vel tarde, vel cito; vel recte, vel non recte: & quod malum malo succedere necesse sit. Hæc animo versantem in sermonibus observare oportet, in quo quis aut dicendo, aut interrogando, aut respondendo, ab

his aberret: & an quæ multa sunt, pauca esse dicat, & quæ magna sunt, parva: & quæ fieri non possunt, ea fieri posse afferat; & quicquid aliud dicendo peccarit, hoc modo observando, contraria oratione infectari.

C A P U T II.

Morborum cause, internæ, externæ; morbi lethales, ancipites, mutilantes, longi, cito judicantes, qui in alios transeunt, & qui aliis necessario superveniunt.

MOrbi igitur omnes oriuntur: ex his quidem, quæ in corpore insunt, tum a bile, tum a pituita; ex his vero quæ extra obveniunt, tum a laboribus, tum vulneribus; & quin a calido supra modum calefaciente; ac frigido supra modum refrigerante; ac sicco plus æquo resiccante; ac humido plus æquo humectante. Ac bilis quidem & pituita una cum nascentibus nascuntur, & corpori aut plus, aut minus insunt: morbos autem exhibent, partim quidem a cibis & potibus; partim vero a calido supra modum calefaciente, & frigido supra modum refrigerante. Hæc autem, quum fiunt, ipsa oboriri necessitas obtinet. In vulneribus quidem, quibus crassi nervi fauciati sunt, eos claudos fieri necesse est; & quibus musculorum capita fauciata sunt, in femoribus præsertim: mori autem, si quis vulneratus fuerit in cerebro, aut spinali medulla, aut jecore, aut septo transverso, aut vesica, aut vena sanguinem effundente, aut corde; non autem mori vulneratum his in partibus,

in quibus illæ partes non insunt; sed ab his quam longissime absunt. At hi morbi ex necessitate, quum procreantur, mortem afferunt; tabes, (&) aqua subter cutem; mulierem fetum utero gerentem si pulmonis inflammatio, aut febris ardens, aut pleuritis, aut phrenitis prehenderit, aut si erysipelas in utero oriatur. Ancipites vero (morbi), ut enecent, aut secus, ejusmodi sunt; pulmonis inflammatio, febris ardens, phrenitis, pleuritis, angina, uva, hepatitis, splenitis, nephritis, dysenteria, in muliere cruentum profluvium. Isti vero minime lethales, nisi quid ipsis accedat; diurnæ in articulos fluxiones, melancholia, podagra, ischias, crebra & inanis egerendi voluntas, quartana, tertiana, stranguria, lippitudo, lepra, impetigo, arthritis. Multi autem plerumque ab his mutili redduntur; siderantur manibus & pedibus, vocis impotentia tenentur, & leviter resolvuntur ab atra bile; claudi ab ischiade fiunt; oculis & auditione orbantur, a pituita illuc incumbente. Longos autem hos esse necesse est; tabem, dysenteriam, podagram, diurnas in articulos fluxiones, pituitam albam, ischiadem, stranguriam; senibus vero, nephritidem: mulieribus autem cruentum profluvium, hæmorrhoidas, fistulas. Febris vero ardens, phrenitis, pulmonum inflammatio, angina, uva, pleuritis, cito decernunt. Hi autem transeunt; ex pleuritide in febrem ardentem; & ex pleuritide in pulmonum inflammationem; ex pulmonis autem inflammatione febris ardens non fit; dysenteriae succedit crebra & inanis egerendi voluntas; a dysenteria vero lenteria emergit; ex lenteria in hydropem, & ex pituita alba, in hydropem; & ex peripneumonia & pleuritide in (thoracis) suppurationem. Hæc

vero mala malis supervenire necesse est; si rigor corripuerit, calor igneus succedit; ac si nervus præcisus fuerit, convulsionem facit; & ut præcisus non coalescat, ac vehementer inflammetur; & si cerebrum concussum fuerit, & doluerit, percussi (cerebrum) illico vocem intercipi necesse est, & neque videre, neque audire. Si vero vulneratum fuerit, febrem & bilis vomitum succedere, corporisque partem aliquam fideratam fieri, ac perire; omentum si exciderit, ipsum putrefieri necesse est; quod si sanguis ex vulnere, aut vena in superiorem ventrem fluxerit, id in pus verti necesse est.

C A P U T III.

Medendi occasiones multæ, variæ, celerrimæ; medendi quoque intemperivitates; quæ recte, & quæ non recte in medicina ac chirurgia aguntur, ac dicuntur.

Occasiones autem (ut semel dicam) multæ sunt, & variæ in arte; quemadmodum & morbi, & affectiones, eorumque curationes. Ac celerrimæ quidem sunt, quibus aut animo deficientibus opitulari oportet, aut qui neque urinam, neque stercus reddere possunt, aut qui suffocantur, aut mulierem parientem, aut vulneratam liberare, aut quæcunque sunt ejusmodi. Et hæc quidem occasiones celeres, neque confert paulo post; nam plerique paulo postea moriuntur. Occasio sane est, quum horum quidpiam homo patitur; siquis, antequam animam efflet, juvetur, id, ubi tempore opportuno sumpserit,

opitulatur. Est igitur hæc fere opportunitas etiam in aliis morbis: semper enim quocunque tempore quis opituletur, opportune opitulatur. Quicunque vero morbi, aut vulnera non ad mortem ferunt, sed periculosa sunt, & dolores in ipsis oboriuntur, possunt tamen, si quis recte curaverit, sedari; his sane non conferunt adhibita a Medico remedia, ubi admoventur: etenim etiam non præsentē Medico, cessare possunt. Sunt autem alii morbi, quibus occasio est, ut matutina diei hora curentur, nihilque refert, an summo mane, an paulo posterius: alii vero morbi sunt, quibus semel in die curandi datur occasio, neque refert, quo tempore: alii tertio quoque, aut quarto die; alii etiam semel in mense; & alii quidem tertio quoque mense, neque refert an tertio ineunte, aut desinente. Atque ejusmodi sunt occasiones, in quibus non aliam, quam hanc exquisitam diligentiam sortiuntur. Hæc autem præter occasionem sunt; quæ quidem mane curari oportebat, si meridie curentur, intempestive curantur: intempestive autem hac ratione, quod ad pejus propensionem habent ob factam haud opportune curationem. Quæcunque vero celerius, siue meridie, siue vesperi, siue noctu curantur, intempestive curantur; & si vere curari oporteat, hieme curentur; aut si hieme oporteat, æstate curentur; aut si quod jam curari oporteat, id ipsum differatur; aut quod differri oportuit, jam curetur; hæc (omnia) intempestive curantur. In (arte) autem ipsa recte, & non recte hæc (sunt). Non recte quidem, si, quum alius morbus sit, alium esse dicas; si quum magnus sit, parvum pronuncies; & si quum parvus sit, magnum; & eum qui superstes futurus est, superstitem futurum negare; &

eum qui periturus est, periturum negare: & eum qui suppuratus est, non cognoscere; neque nosse si magnus in corpore morbus increseat; & si quis medicamento, aut potione indigeat, utro opus sit nescire; quæ sanari possunt, non sanare; &, quæ non possunt, sanaturum se affirmare. Atque hæc non recte ex iudicio se habent: ista vero ad chirurgiam; ulcers, aut tuberculi pus non cognoscere, fracturas & luxationes non nosse; capitis os, specillo admoto, fractumne sit, non cognoscere; & fistulam in vesicam cum immittit, demittere non posse, neque lapidem in vesica cognoscere; & pus in thorace collectum ex concussione non nosse; & secando aut urendo, fundum aut longitudinem non adtingere; & urere aut secare, quæ non oportet; & hæc quidem non recte. Ista autem recte, morbos cognoscere, qui sint, & unde; & qui ipsorum longi, qui breves; & qui lethales, qui minime lethales, qui in alios transeunt; qui incrementum, qui minuuntur; qui magni, qui parvi; & inter curandum, qui curari possunt, curare; qui non possunt, nosse quamobrem non possint, & dum curantur, qui ita se habent, curatione, quoad ejus fieri potest, iis prodesse. At quæ ægrotantibus offeruntur, ea sic observare oportet, rectene an non recte fiant; si quis quæ siccari oportet, humectet; aut quæ humectare oportet, exsiccet; aut quæ incrassare oportet, ea non exhibeat, quibus incrassare oportet; aut quæ attenuanda, non attenuet; aut refrigeranda, non refrigeret; aut calefacienda, non calefaciat; aut putrefacienda, non putrefaciat; & reliqua secundum eandem rationem.

CAPUT IV.

Quæ in morbis, tum sponte, bona & mala, juvantia ac lædunt; tum Medici opera, per prosperam aut adversam sortem oboriantur; & oborta mala, medico, non necessitati imputentur.

TAlia autem in morbis, tum bona, tum mala sponte hominibus contingunt. Febricitanti quidem ac bilioso, bilis (suo tempore) extra dispersa, bonum: sub cutem vero effusa ac dispersa, ægroto toleratu faciliior, & medenti curatu promptior; effusa autem ac dispersa, in unam aliquam corporis partem incumbens, malum. Pleuritide aut peripneumonia laboranti, aut suppurato, alvus perturbata, malum: febricitanti verò, aut vulnere fauciato alvus resiccata, malum. Subaquoso & lienoso, albaque pituita detento, alvus vehementer perturbata, bonum. Si erysipelas foras diffusum intro vertatur, malum; si vero intus effusum foras vertatur, bonum. Vehementi alvi profluvio detento succedens vomitus, bonum. Mulieri sanguinem vomenti menstrua erumpere, bonum. A fluxione vero vexatæ ad nares aut os fluxionem transire, bonum. Mulieri ex partu convulsione infestatæ febrem succedere, bonum. Et si distentio, ac convulsio detineat, febrem supervenire, bonum. Hæc enim ejusmodi ex nulla Medicorum inscitia, neque scientia contingunt, & non contingunt; sed sua sponte, ac fortuito casu oborientia, eadem ratione tum juvant, tum lædunt. Hæc autem Medici inter curandum bo-

na felici successu moliuntur: si medicamento sursum purgante dato, per superiora & inferiora probe purgent. Et si mulieri dato medicamento, quod bilem aut pituitam deorsum purget, menses suppressi erumpant. Et si cui lienem suppuratum habenti medicamento exhibito, quod bilem & pituitam deorsum purget, pus sub lienē per inferiora expurgarunt, & morbo liberarunt. Et si calculum habenti, exhibito medicamento purgante, calculum in meatum urinarium medicamenti vi protruserunt, ita ut cum urina exeat. Et si pus in superiore ventre ex tuberculo (collectum) habenti, quod habeat ignorantes, medicamentum quod pituitam sursum purget, exhibuerint, isque pus vomitione rejecerit, sanusque evaserit. Et quum curando eum, qui ex medicamento per superiora purgante supra modum purgatur, alvo sponte erumpente, a vomitu sanum reddiderint. At mala hæc adversa fortuna operantur. Si exhibito, quod bilem, aut pituitam sursum educat, medicamento, venam in pectore præ vomitione ruperint, quum nullus antea manifestus in pectore dolor esset, & morbus oriatur. Si quoque mulieri utero gerenti dato medicamento sursum purgante, alvus affatim deorsum erumpat, fetumque abortione ejiciat. Et suppuratum curanti, si alvus profluat, ipsumque perdat. Sique dum oculos curat ac sublinat, dolores incidunt acutiores, ac si ita contingat, oculi rumpantur & obscurentur, Medicum accusant, quod oculos subleverit. Et si puerperæ in ventris dolore aliquid Medicus exhibuerit, & male habeat, aut etiam pereat, Medicus auctor est. Ac fere in morbis & vulneribus, quæcunque mala malis ex causis necessariis succedunt, cum ista contin-

gunt, in Medicum causam conferunt, & necessitatem talia fieri cogentem non agnoscunt. Et si ad febricitantem aut vulneratum ingressus, & oblatis quamprimum remediis non juvet; sed postridie æger pejus habeat, Medicum criminantur: quod si opituletur, id tamen non æqualiter laudant, id enim ipsi contingere oportere existimant. Ulcera vero inflammantur in morbis, & in quibusdam dolores fieri oportet, neque tales esse, ut minime fiant.

CAPUT V.

Que partes præcisæ non coalescant; curationis neque principium, neque secundum, neque medium, neque finem, verbo aut opere constitui; in quibus sit manuum dexteritas.

Nervus præcisus non coalescit, neque vesica, neque aliquod ex tenuibus intestinis, neque vena fundens sanguinem, neque tenuis genæ pars, neque pudendi cutis. Principium autem curationis demonstratum quidem non est, quod universæ artis recte principium sit, neque ullum secundum, neque medium, neque finis; sed quandoque in ea a verbis, quandoque ab opere initium fumimus, eodemque modo finem imponimus. Et neque dicendo ab iisdem sermonibus exordimur, neque si de iisdem loquamur, in eadem definimus: ad eandem rationem in opere, neque ab iisdem operibus initium fumimus, neque in eadem definimus. Manuum vero dexteritas in his est; quum quis secando, aut urendo, neque nervum, neque venam secat,

aut urit; & si purulentum urat, pus consequatur; & si fecet, eadem ratione. Et si fracturas recte componat; si quæ corporis pars & naturali situ exciderit, ipsam recte ad naturam compellat. Et quæ vehementer apprehendere oportet, ea apprehendendo premere; & quæ paulatim apprehendenda sunt, apprehendendo non premere; & deligando, ex rectis minime distorta reddere; neque premere, quæ non oportet; & in contactu ubicunque contigerit, superflue dolorem non exhibere. Atque hæc quidem manuum dexteritatis sunt. At digitis decenter, aut probe, aut non probe, aut longis, aut brevibus apprehendere, aut probe deligare, & universas deligaturas facere, non in arte ad manuum dexteritatem pertinere judicatur, sed separatim.

C A P U T VI.

De pulmone suppurato ex peripneumonia; pituitæ e capite defluxu; venule ruptura; vene varicose contractione, ac de suppurati curatione, ac interitu.

QUi pulmone, aut superiore, aut inferiore ventre suppurati fiunt, aut tubercula sive in superiore, sive inferiore ventre, aut pulmone habent, aut intus ulcera, aut sanguinem vomunt, aut spuunt, aut dolorem aliquem habent vel in pectore, vel in dorso: hæc omnia illis contingunt, ex his quidem quæ in corpore insunt, a bile & pituita; ex his vero quæ extrinsecus occurrunt, ab aëre insito calori commixto, quin etiam a laboribus ac vulneribus. Et

quicumque pulmone suppurati fiunt, ab his fiunt. Si peripneumonia correptus, diebus iudicatoriis non purgetur, sed sputum & pituita in pulmone remaneat, suppuratus fit; qui si confestim curatus fuerit, plerumque effugit; si vero neglecta fuerint illa in pulmone, corrumpitur; illisque inhærentibus ac putrescentibus, tum ulceratur pulmo, & pus colligit; neque amplius intro ad se effatu memorabile alimentum trahit, neque ab eo quidquam per superiora repurgatur; sed & suffocatur, & semper difficilius spirat, & respirando stertit, indeque a superiore pectore respirat, tandem vero sputis obturatur, ac moritur. Fit autem & suppuratus, si ipsi pituita ex capite in pulmonem defluerit; ac primum quidem ut plurimum latenter defluit, tenuemque tussim creat, & sputum solito paulo amarior, calorque tenuis interdum (adeſt); progressu vero temporis tum pulmo exasperatur, tum intus a pituita inhærescente & putrescente exulceratur; pondusque in pectore, & dolorem acutum ante & retro exhibet; caloresque acutiores in corpus incidunt, & pulmo præ calore ad se pituitam ex corpore, præcipueque ex capite, trahit; caput vero calefactum e corpore; eamque putrescentem subcrassam expuit; quanto vero longius tempus processerit, sincerius pus expuit, & febres acutiores fiunt, tussisque crebra, & vehemens, inedia vexat, ac tandem inferior alvus turbatur; turbatur autem a pituita; pituita vero e capite descendit. Hic quum eo pervenerit, perit, quemadmodum in superioribus dictum est, ubi pulmo purulentus & putridus exstiterit, aut venter deorsum eruperit. Ab his præterea purulentus fit pulmo. Quum venularum aliqua in eo rupta fuerit; rumpitur autem

a laboribus; & quum rupta fuerit, si crassior quidem fuerit venula, plus fundit sanguinis, si vero tenuior, minus; partimque confestim quidem sanguinem exspuit; partim vero, nisi contracta vena fuerit, in pulmonem funditur, in eoque putrescit, quumque putrefactus fuerit, pus facit: procedente vero tempore, interdum pus sincerum, interdum subcruentum, quandoque etiam sanguinem; & si uberius repleta fuerit venula, ipsa sanguinis copiam confestim a se evomit, pusque crassum præcedente, ac intus putrescente pituita exspuitur. Hic si per morbi initia, antequam vena sanguinem fundat, & vehementer laxetur, (curatione) præoccupetur; & priusquam extenuetur, ac lecto decumbat, & caput corrumpi, reliquumque corpus tabescere incipiat, incolumis ab ejusmodi morbo evadit: at si neglectus fuerit, istaque prehenderint, ita ut his omnibus aut plerisque affectus sit, perit. Perit autem hic aut ex iis quæ ante dixi, aut ex vomitu, copioso sanguine & pluries per vomitum rejecto. At si vena quidem non omnino rupta fuerit, sed convulsio in ipsa fiat; fit autem præcipue velut varix, quod etiam confestim quidem ubi factum fuerit, dolorem quemdam tenuem, & tussim siccam exhibet: si vero diutius morata & neglecta fuerit; primum quidem paucum & subatrum sanguinem transmittit, mox etiam copiosorem & sinceriores, & patitur quæcunque in superioribus dicta sunt. His confert, si circa exordia curandos susceperis, ut & manuum venæ (sanguinem) emittant, & victus ratione utatur, ex qua & siccissimus & maxime exanguis evadat. Ad hunc vero eundem modum etiam venulis in latere, intus in superficie nantibus accidit. Quum igitur affectæ fuerint,

& varicosæ fiunt, & intus elevatæ; si quidem neglectæ fuerint, hæc perpetiuntur, & crumpunt, ac exspuunt a se sanguinem, eumque interdum vomunt & suppurati fiunt, ac plerumque pereunt: quod si incipiente morbo curentur, rursus venulæ in loco ad latus subsidunt, & humiles fiunt. Et pulmo quidem ab his suppuratus redditur, & ab ipso talia perpetiuntur, sicque moriuntur.

CAPUT VII.

De thoracis empyemate a pituita e capite defluxione, a pleuritide, a pituita lateri impecta, a labore, & vena rupta; de ventris inferioris suppuratione, ejusque causis, pituita & bilis collectione inter cutem & carnem, & convulsionibus.

AT vero multis modis superiore ventre suppurati fiunt: etenim quum pituita multa e capite confertim in superiorem ventrem fluxerit, putrescit & pus procreatur: putrescit autem maxime diebus uno & viginti: hoc igitur pus ad latera procedens concutitur, & intus fluctuat. Hic, si priusquam pus diutius immoretur, uratur, aut secetur, plerumque sanus evadit. Fiunt autem & superiore ventre purulenti ex pleuritide, quum vehemens fuerit, neque diebus judicatoriis computruerit, neque per sputum rejecta fuerit, sed adhærescente pituita & bile latus ulceratum fuerit; quumque ulcus factum fuerit, ex se pus effundit, & de vicinis locis præ calore pituitam ad se adducit, & hæc ubi compu-

truit, pus exspuitur. Interdum vero etiam ex venis sanguis se ad ulcus transfundit, & putrefactus, pus procreatur. Hic, si quamprimum (curandus) suscipiatur, plerumque sanus evadit; si vero negligatur, perit. Purulenti quoque etiam fiunt, si pituita e capite in latus defluens, adhæserit ac putruerit; tum enim plerumque latus incenditur, eademque perpetitur, quæ ex pleuritide, quum purulentus sit. Fiunt etiam quum præ labore, aut exercitatione, aut quavis alia causa, pars anterior aut posterior rupta fuerit; & sic rupta, ut non confestim sanguis exspuatur, sed convulsio in carne contingat: caro autem divulsa paucam humiditatem attrahat, & sublivida evadat; quod quidem statim ita affectus præ robore & bono (corporis) habitu non sentit, aut si etiam sentiat, nihil molesti esse putat. Hic quum perceperit se, sic febribus detineri, ut extenuetur, aut ex potionibus, aut venere, aut quavis alia re; caro vulnerata aliquantulum resiccatur, & incalescit, & ex vicinis tum venis, tum carnibus humiditatem ad se trahit; quumque attraxerit, & tumet & inflammatur, & dolorem tenuem inducit, & tussim raram & siccam primum; deinde magis ad se adhuc attrahit, vehementioremque dolorem, & tussim frequentiorem infert; & primum quidem aliquantum purulentum exspuit: interdum vero sublividum & subcruentum: & quo magis tempus procedit, eo uberius ad se trahit & putrefacit, & ipsius carnis quantum per initia lividum erat, id omne ulcus fit, doloremque excitat acutum, & febrem, & tussim tum multam, tum crebram, & pus sincerum per spiritum exspuit.

S E C T I O

S E C T I O II.

QUod si pus in ventre moram traxerit, ab eo totum corpus, præcipueque partes maxime vicinæ incalescunt; incalescente autem corpore, humidum maxime colliquescit; & partim quidem a superioribus partibus in superiorem ventrem præcipue confluit, pusque creatur, creato jam intus additum; partim vero ad inferiorem ventrem defluit, ab eoque interdum alvus turbatur, & hominem perimit. Cibi enim ingesti, crudi per alvum secedunt, neque corpori ab his alimentum accedit; neque sputi per superiora æquabilis fit expurgatio, quum nimirum incalescens alvus deorsum omnia ad se deducat. Et a sputo quidem suffocatur, & non repurgatus sterit; ab alvo autem fluente debilis evadit, & plerumque perimitur. In hujusmodi autem morbis hanc fluxionem præcipue caput præbet, nimirum quum cavum sit, & superiore parte locatum; quum enim ab alvo concalesfactum fuerit, tenuissimam pituitam e corpore ad se trahit; quam in se coacervatam, rursus confertam & crassam, velut dictum est, reddit; & pars quidem ipsius in superiorem ventrem, pars vero in inferiorem defluit. Quum igitur caput fluere, corpusque reliquum non amplius æquabiliter colliquescere cœperit, ne ulti quidem superstites evadunt. Ad pus enim quæ adfluunt mala, quam quæ effluunt, magis exsuperant; carnesque magis a malis colliquescunt, quam ab ingestis cibis nutriantur. Hi sunt, qui morbis hujusmodi obsidentur, atque ab his nonnulli brevi quidem pereunt; quidam vero etiam multum tempus trahunt. Differt enim corpus a corpore, ætas ab ætate, &

affectio ab affectione, & anni tempus a tempore, in quo ægrotaverint : quidam enim morbos facilius tolerant; quidam vero omnino tolerare nequeunt. Non igitur certum tempus in quo pereunt, datur, neque an longum, aut breve (futurum sit.) Neque enim certum hoc tempus est, quod quidam proferunt, quum plerumque neque hoc ipsum suppuret: differt enim annus ab anno & anni tempestas a tempestate: at si quis velit recte de his cognoscere ac dicere, is sic cognoscet, quocunque anni tempore & perire, & supereffe, & quæ patiantur, perpeti.

At vero inferiore ventre suppurati fiunt, maxime quidem quum pituita aut bilis inter carnem & cutim affatim collecta fuerit; fiunt etiam & a convulsionibus, quumque vena convulsa rupta fuerit, sanguis effusus putrescit, & suppuratur. Quod si caro convulsa aut contusa fuerit, sanguinem ex venis sibi vicinis trahit, isque putrescit, ac suppuratur. His, si quidem se foras ostenderit, & pus exierit, sani evadunt; si vero sua sponte intro proruperit, pereunt. Effusum autem pus in inferiore ventre generari haudquaquam poterit, velut in superiore ventre fieri dictum est, sed in tunicis & tuberculis innascitur, velut a me dictum est. Et si quidem intro notas præbuerit, cognitu difficile est; neque enim ex concussione cognoscere licet: cognoscitur autem maxime ex dolore ubi fuerit, &, si argillam, aut aliud quid hujuscemodi imposueris, brevi id resiccat.

CAPUT VIII.

*De erysipelatis in pulmone ortu, causis, signis;
& curatione; de pulmonis, & latius tuberculo;
de ruptionibus, & evulsionibus in carne,
& venis.*

AT vero erysipelas in pulmone gignitur, quum supra modum is resiccatus fuerit; quod & ab ardore, & a febribus, & nimio labore, & intemperie contingit; & quum maxime resiccatus fuerit, plurimum sanguinis in sese trahit, maxime quidem ac plurimum ex magnis venis (hæ namque ipsi maxime vicinæ sunt, ipsique superincumbunt) trahit autem etiam ex aliis vicinis; sed trahit tenuissimum ac debilissimum. Quum autem traxerit, febris acuta ex ipso oritur, & tussis sicca, plenitudo in pectore, dolor acutus in anterioribus & posterioribus partibus, præcipue vero ad spinam, nimirum magnis venis percalescentibus; & interdum quidem subcruentum, interdum vero lividum vomunt; pituitam vero & bilem etiam vomunt; crebroque animo linquuntur; animo vero linquuntur, ob sanguinis transmutationem repente obortam, idque præcipue dat signum generati in pulmone erysipelatis, si assidua febris invasio contigerit. Huic si quidem duobus, aut tribus, aut quatuor ad summum diebus diffusum fuerit, quod intus est, & foras transierit, plerumque sanus evadit: si vero neque diffusum, neque transmutatum fuerit, intus putrescit, & suppuratus evadit, ac perit; perit autem brevi,

quum nimirum totus pulmo purulentus ac putridus sit. Quod si extra diffusum, intro vertatur, pulmionemqueprehendat, huic spes salutis nulla superest. Quum enim antea resiccatus pulmo ad sese traxerit, non amplius transmittit; sed confestim præ ardore ac siccitate neque quidquam amplius suscipit, neque sursum quidquam distribuit, sed corrumpit.

Tuberculum vero in pulmone sic oritur. Quum pituita, aut bilis collecta fuerit, putrescit; & quamdiu quidem adhuc crudum fuerit, tum dolorem tenuem, tum tussim siccam excitat; postquam vero maturuerit, anteriore & posteriore parte acutus dolor oritur, calores invadunt, ac tussis vehemens. Et si quidem pus quam citissime maturuerit, eruperit, sursum vergat, ac totum exspuatur, venterque in quo pus erat, confidat ac resiccetur, prorsus sanus evadit: si vero quam citissime ruptum fuerit, maturuerit, ac repurgatum fuerit, neque tamen penitus resiccari possit, sed ipsum tuberculum ex se pus effundat, perniciosum id est; & a capite, reliquoque corpore pituita ad tuberculum defluens, putrescit, ac pus gignitur, ac exspuitur; quo homo corruptus perit. Perit autem ex ventris profluvio, ab his, quæ antea dicta sunt; ipsoque confabulante, & res omnes æque ut priori tempore intelligente, resiccatur, ac refrigeratur, omnesque corporis venæ contrahuntur, quum nimirum ipsarum sanguis a febre exustus sit; interdum vero tum ex temporis longitudine, & morbi magnitudine, tum etiam ex instantibus ac supervenientibus multis. Quod si neque sponte, neque a medicamentis multo tempore rumpi possit, dolorum vehementia, inedia, tussi, ac febribus ægrotus consumitur, ac plerumque perit. Si vero jam extenuato, & in le-

cto decumbenti pus eruperit, neque sic admodum recreantur, sed eo modo perimuntur. Quod si quam citissime ruptum quidem & maturatum fuerit; magnaque sui parte ad septum transversum maturatum effundatur, statim quidem levius habere videtur; progressu autem temporis, si quidem totum per sputum rejecerit, & venter, in quo pus inerat, confidat, ac resiccetur, sanus evadit: verum si tum tempus longius, tum ipse debilior fuerit, neque exspuere possit, sed per ulationem, aut sectionem pus exeat, confestim quidem hoc sane etiam modo levius habere videtur; progressu tamen temporis, ab his, quæ in priore dicta sunt, perimitur. In latere autem tubercula quidem oriuntur, tum a pituita, tum a bile, eadem ratione, qua in pulmone: a laboribus etiam fiunt, quum vena aliqua divulsa rupta fuerit, neque tamen prorsus rupta fuerit, sed in ipsa vulsura facta sit.

Si quidem igitur rupta fuerit, confestim sanguis ex vena effusus putrescit & suppuratur: quod si vulsura in vena facta sit, hæc quidem per exordia dolorem excitat & pulsat; progressu vero temporis sanguinem ad carnem vena transmittit, & hic in carne putrescens, in pus vertitur. Eadem vero ratione & caro, si sane plus laboraverit, plus etiam ad se sanguinis ex maxime vicinis venis trahit, & confestim pus colligit: si vero minus laboraverit, & tardius trahit, & suppuratur. Quibusdam autem cum imbecilles in carnibus, aut venis vulsuræ factæ fuerint, non suppurantur, sed diuturni fiunt dolores, & ruptiones vocantur. Et quæ quidem in carne fiunt, hoc modo fiunt. Quum caro afflicta fuerit, aut divulsa, aut percussa, aut aliquid aliud perpeffa, livida, velut antea dixi, evadit, non sincero sanguine, sed tenui &

aquoſo, eoque pauco: quum vero plus ſolito reſiccata fuerit, tum incaleſcit, tum dolorem exhibet, & ad ſe ex venis & carnibus propinquis humiditatem trahit; ac ubi ſupra modum humectata fuerit, eaque humiditas ab ipſa carne admodum incaluerit, per totum corpus, qualis attracta eſt, diſpergitur. Et magis ſane in venas, quam in carnes, ſpargitur, quum venæ magis quam carnes trahant, quamquam etiam carnes trahunt; quum vero ad copioſam corporis humiditatem exigua a carne attracta fuerit, obſcura & doloris expers evadit, & pro morboſa temporis tractu fanefcit. Quod ſi caro tum magis incaluerit, tum copioſam humiditatem traxerit, dolorem exhibet, & ad quamcunque corporis partem ab ipſa irruerit, ac incubuerit, dolorem acutum excitat; & quidam putant ipſis ruptionem tranſmutatam eſſe; at id fieri non poſteſt: ſed quæ ſunt ejusmodi & alia, ulceri ſunt proxima. At humor de carne per venas prorumpit; quumque incaluerit, & craſſior copioſiorque evaſerit, dolorem exhibet, donec reliquo humori tenuitate, & frigidityte ſimilis fiat. Quod attinet ad ea, quæ in venis accidunt, ipſa quidem vena in quantum convellitur, loco manet; quum vero convulſa fuerit (divellitur autem contentione & violentia) ſimilis fit varici. Percaleſcit autem, & ad ſe madorem quemdam humidum trahit; mador autem a bile & pituita eſt; quumque ſanguis & humiditas de carne mixta fuerint, craſſeſcit ſanguis, ipſeque multis modis, qua parte venam divelli contingit, ſe ipſo morboſior & longe ſtabilior & copioſior evadit; quumque copioſior fuerit, plenitudo, quocunque tandem contigerit, tranſfertur, doloremque acutum adfert, ita ut quibusdam ruptio ſibi

loco migrasse videatur. Quod si ad humerum transire contingat, & gravitatem in manu, & stuporem, ac torporem inducit: & si in venam incubuerit, aut ad humerum & dorsum tendat, confestim plerumque dolor sedatur. Fiunt etiam convulsiones a laboribus, a casibus, a plaga, & si quis onus majus tollat, & a cursibus, ac lucta, & ejusmodi omnibus.

CAPUT IX.

De suppuratorum ob carnem, aut venam vulneratam, aut ruptam, sanatione, reversione, interitu; ac in ipsorum curatione, quæ animadvertenda sint, sexus, ætas, tempestas, tempus, affectus, corpus, & alia.

Quicumque autem a vulneribus purulenti fiunt, aut hasta, aut pugione, aut jaculo intro vulnerati sunt, quamdiu quidem ulcus per antiquum vulnus foras respirationem habuerit, & hac parte frigidum in se adtrahit, & calidum a se emittit; tum pus facile, tum sane si quid aliud, expurgatur. Et si quidem tum interna pars, tum externa simul sanescant, penitus (æger) sanus evadit: sin autem externa quidem pars sanescat, interna vero minime, purulentus fit. At sane si simul tum interna, tum externa pars sanatæ sint, cicatrix autem intus debilis, aspera, & livida fiat, quandoque refricatur ulcus, & sic purulentus evadit: rursus vero etiam exulceratur, si quid plus justo laboraverit, & si extenuatus fuerit, & si pituita aut bilis ad cicatricem adfigatur, & si morbo alio correptus extenuatus fuerit. Quum autem ulcus extiterit, sive hoc mo-

do, vel si pars externa prius, quam interna, coalescât, dolorem acutum, & tussim, & febrem inducit; ipsumque ulcus, quum amplius calidum sit, sibi ipsi refrigerationem inducit, & a se calidum exhalat, pusque expurgatur, & longiore tempore curatur, & tardius sanescit; quandoque vero minime sanescit: caro etenim ulcusque ab ardore corporis coquitur, & supra modum humectatur, ut neque siccare, neque carnem producere, neque sanescere queat: verum procedente tempore agrotus moritur, & quæ prius etiam dicta sunt, ejusmodi patitur. At si contigerit, ut ex crassioribus venis aliqua vulneretur, sanguisque intro fluat & putrescat, suppuratus sit. Ac si quidem totum hoc pus spuito rejectum sit, & vulnerata vena coaluerit, ulcusque intus & foris sanatum fuerit, prorsus convalescit: quod si neque ulcus intus coalescere possit, neque vena fauciata consolidetur, sed alias atque alias sanguinem effundat, etiamsi confestim vomatur, & exspuatur, aut etiam putrescat, & pus exspuatur; plerumque perimitur, aut statim sanguinem vomens, aut posteriori tempore, ab iisdem, quæ prius dicta sunt, interfectus. At sæpe quibus vena aliqua a vulneribus, aut quibusdam laboribus, aut exercitationibus, aut alia causa intus fauciatur, quum coaluerit, & sana esse vena videbitur, iterum alio tempore rumpitur; iterumque rumpitur ex iisdem causis, a quibus etiam prius patiebatur. Quum vero iterum rupta est, sanguinem effundit, confestimque copiosum sanguinem & crebro vomentes intereunt, aut subinde recentem sanguinem vomunt; multum autem & crassum pus per totum diem spuentes, eodem aut consimili modo pereunt, velut in aliis morbis dictum est. At vero in his qui ejusmodi

aut similibus morbis detinentur, multum ad faciliorem aut difficiliorem liberationem interest, virne sit, an mulier; juvenis, an senex; & mulier juvencula, an vetula; ac præterea quoque qua anni tempestate ægrotent, & num ex alio morbo, aut non ex alio ægrotent. Differt etiam affectus ab affectu, major a minori, corpus a corpore, & curatio a curatione. His autem ita differentibus, tempus etiam differre necesse est; & in aliis quidem longius fieri, aliis vero brevius; & alios perire, aut non; & aliis quidem morbos perdurare, & majores esse; aliis vero minores, & brevioris temporis; aliis quoque ad senectutem usque permanere, & commori; alios vero ab ipsis brevi interire. Et qui quidem juniores eas patiuntur affectiones, quæ a laboribus fieri dictæ sunt, ii & plures & vehementiores patiuntur, plusque cæteris dolent, & confestim iis manifestæ fiunt, ut sanguinem aut spuunt, aut vomant: sed quædam etiam oborientia propter bonam corporis habitudinem ipsos fugiunt. Seniores vero raro quidem afficiuntur; quod si afficiantur, debilius afficiuntur, quum debiliores sint, & sentiunt magis, ac majorem curam habent incommodorum. Seniori igitur hæc per initia omnino minus contingunt, quam juniori; quumque facta fuerint, seniori quidem debiliora, juniori vero vehementiora accidunt: & juniori quidem, ut qui corporis vegetas habet vires & siccitatem, carnemque densam & validam, & ad ossa adhærescentem, & cutem ei undique obtentam, si quid plus solito laboraverit, vehementes convulsiones magis & derepente contingunt, multæque & variæ venarum & carniū ruptiones: atque horum quædam statim quidem manifesta fiunt, quædam vero posteriori tempore

comparent. Senioribus autem corporis vigor non inest, carnesque circum ossa diffuunt, cutisque carnes ambiens, & ipsa caro rara est ac debilis; neque tale quid pati possit, ut junior, & siquid patiatur, leviter patitur, statimque manifestum redditur. Adeo quidem per affectionum exordia difficilior juniores, quam seniores liberantur: quum vero morbus conspicuus factus fuerit, & aut pus, aut sanguinem, aut utrumque exspuerint, qui quidem juniores sunt, quum nimirum robustum, ac densum ipsorum sit corpus, non æqualiter ab ulceribus, quæ pus in superiore ventre habent, repurgari possunt: neque enim pulmo, quum densior sit, admodum ad arterias trahit; arteriæque tenues & angustæ, pus, nisi paucum & raro, non excipiunt; quare pus & in thorace, & ulceribus colligi, & crassescere necesse fit. At florentem ætatem transgresso pulmo rarior, & magis cavus est, arteriæque ampliores, adeo ut pus in ventre & ulceribus diutius non immoretur; & quicquid insuper acciderit, id totum a pulmone in arterias sursum atrahi, confestimque exspui necesse est. In junioribus igitur quum affectiones sint vehementiores, & purgatio pro sputi ratione non procedat, febres acutiores & frequentiores oriuntur; doloresque acuti tum ipsius affectionis, tum reliqui corporis incidunt, quum nimirum venæ robustæ sint & sanguine refertæ: ubi vero hæc percaluerint, ex ipsis dolores alias ad aliam corporis partem pervadunt; & hi quidem plerumque brevi perimuntur: senioribus vero quum debiliores sint affectiones, & ab his sputum repurgetur, tum febres leniores paucæque oriuntur, tum dolores adsunt quidem, sed leves adsunt. Et ab hujusmodi quidem affectionibus ne senes quidem pror-

ius liberantur, sed multo tempore ipsis vexati pereunt; interdumque pus spuunt, interdum sanguinem, quandoque vero neutrum; tandem vero cum his moriuntur. Sic autem potissimum moriuntur; quum aliquis morbus huic, quem habent, similis eos prehenderit, ita ut hoc etiam detineantur; & is, quem prius habuerint, vehementior fit, & ut plurimum consumpti pereunt. At morbi, qui hæc potissimum efficiunt, sunt pleuritis & pulmonum inflammatio.

CAPUT X.

*De febris, rigoris, horroris, ac sudoris frigidi
& calidi, ortu, & causis.*

EX his autem febris gignitur. Quum bilis, aut pituita incaluerit, ab his reliquum totum corpus calefcit, & hoc vocatur febris. Calefcit autem bilis & pituita, intus quidem a cibis & potibus, a quibus & nutritur & increfcit; extra vero, a laboribus & vulneribus, & a calido supra modum calefaciente, & a frigido plus æquo refrigerante: incalefcit etiam a visu & auditu; sed ab his minimum. At vero rigor in morbis fit quidem etiam ab externis, ventis, aqua, & aëre sereno, & aliis id genus: fit quoque & ab ingestis cibariis & potibus: præcipue autem vehementior fit, quum bilis & pituita, aut ex his alterum, aut utrumque sanguini simul permixtum fuerit; magis tamen si sola pituita permixta sit; pituita enim natura frigidissima est, sanguis vero calidissimus, bilis autem aliquanto sanguine frigidior. Quum igitur hi humores aut ambo, aut alter cum sanguine permix-

ti fuerint, sanguinem congelant; non penitus tamen, neque enim vivere homo posset, si sanguis multo densior & frigidior seipso fieret. Ubi igitur sanguis refrigeratur, totum corpus reliquum refrigerari necesse est; idque quum hujusmodi evenerit, rigor appellatur. Et si quidem vehemens rigor fuerit, vehementior etiam est tremor: sanguine enim in se coëunte & congelato, dum venæ contrahuntur, corpus & contrahunt, & tremere faciunt: quod si minus in se coeat sanguis, id quidem rigor appellatur: horror autem dicitur, quod est debilissimum. At vero quod post rigorem necessario corripiat febris aut major, aut minor, sic (se res) habet. Quum sanguis percaluerit, perque vim eruperit, rursusque ad suam naturam redierit; quod pituitæ & bilis sanguini permixtum est, simul percalefcit, & sanguis ipse se ipso multo calidior fit: his igitur percalefactis, post rigorem, præ sanguinis caliditate febrem suboriri necesse est. Sudor vero istam ob causam suboritur. Quibuscunque morbi præcipuis ad judicationem diebus judicantur, & ignis desinit, quidquid est in sanguine pituitæ & bilis tenuissimum, eliquatur & secernitur, partimque extra corpus abit, partim vero intus in corpore relinquitur; quod autem a calore attenuatur, vapor fit, & cum spiritu mixtum foras prodit. Hæc quidem sunt ejusmodi, & ab his sudor ortum ducit: cur autem interdum quidem calidus, interdum vero frigidus sit, ita contingit. Calidus certe ex percalefacto malo, & exusto, attenuatoque, ac debili, neque admodum multo secernitur; eumque ex corpore calidiorem excerni necesse est: frigidus autem ex malo copiosiore secernitur, & ex eo quod relinquitur, & adhuc invalescente, necdum patrefacto, neque

attenuato, neque exusto, frigidior, crassior & graveolentior prodit. Hocque inde manifestum fit: qui frigidum sudorem exsulant, plerumque longis morbis ægrotant, invalescente malo, quod in corpore relinquitur; qui vero calidum sudorem emittunt, celerius morbis defunguntur.

CAPUT XI.

Pleuritidis ac peripneumoniae, cum sputo, ac sine sputo, ortus, causa, partes affectæ, curatio; qui pleuritici, qui peripneumonici intereant, aut salvi, aut suppurati evadant.

AT vero pleuritis & peripneumonia hoc modo oriuntur. Pleuritis quidem, quum cumulatæ & validæ potiones admodum occupaverint: a vino enim percalescit totum corpus, ac humectatur; potissimum vero bilis & pituita percalescit ac humectatur: quum igitur his commotis & humectatis, temulentum sive sobrium rigore corripitur contingit, quippe quod latus corporis præcipue natura carne nudum sit, neque sit quicquam intus, ipsi quod renitatur, sed cavum sit, maxime rigorem sentit: quumque & riguerit & perfrigeratum fuerit, tum caro quæ est in latere, tum venulæ contrahuntur & convelluntur; & quantum in ipsa carne, aut in ejus venulis, bilis inest ac pituitæ, id magna ex parte, aut totum intro ad caliditatem propulsum, carne extra condensata, secernitur, & ad latus impingitur, doloremque vehementem excitat & percalescit, propterque calorem ad se ex proximis venis & carnibus pituitam & bilem trahit. Atque

hoc sane modo sit: cum vero quæ ad latus impacta sunt putruerint, & per sputum rejecta fuerint, convalescunt. Quod si & antiquum multum ad latus impactum sit, & aliud insuper accesserit, statim intercunt, quum ob salivæ copiam exspuere nequeant; aut purulenti fiunt, & alii quidem intereunt, alii vero evadunt. Hæc autem in septem, aut novem, aut undecim, aut quatuordecim diebus, de se indicium præbent; dolorem quoque ad humerum & ad claviculam & ad axillam hac de causa excitant.

Vena quæ splenitis vocatur, a liene ad latus tendit, a latere vero ad humerum & ad manum sinistram: jecoraria autem in dextram partem ad eundem modum; quumque ejus pars quæ in latere est, a rigore contracta fuerit, sanguisque in ea inhorruerit, alam, & jugulum humerumque petit, & convellit, & dolorem infert. Ad eandem quoque rationem loci circa dorsum ab impactu lateri pituitæ & bilis humore percalefcunt, & lateris locis inferioribus quandoque dolorem exhibet; sæpe vero si ad inferiores partes convertatur, dolorem per venulas ad vesicam transmittit, multum & biliosum (æger) meit; hujusque morbi causam & principium rigorem esse existimant. At vero peripneumonia fit, quum commotam & calefactam pituitam & bilem, calore ex vicinis locis pulmo in se traxerit ad ea, quæ jam in ipso sunt: totum quidem corpus percalefacit, doloremque præcipue dorso, costis, humeris, ac spinæ exhibet; quum nimirum ab his plurimam ad se humiditatem attrahat; hæcque partes supra modum resiccantur, nimiumque incalescunt. Quum vero ad se traxerit, & bilis, ac pituita sedem in pulmone fixerit, putrescit, & suppuratur. Et, si quidem præcipuis

judicatoriis diebus putrefacta per sputum rejecta fuerint, superstes evadit (æger): si vero susceperit quæ per initia obvenerunt, aliaque præterea accesserint, & neque spuens, neque putrefaciens superaverit, præcopia supervenientium plerumque hi moriuntur. Quod si ad duos & viginti dies perveniant, febrisque dimittat, neque in his per sputum repurgati fuerint, purulenti fiunt: fiunt autem ex his maxime, quibus pleuritis & peripneumonia vehementissimæ inciderunt. Fit autem & pleuritis sine spuito, & peripneumonia, ambæ ex eadem causâ, ex siccitate. Siccant vero & calida, ubi supra modum calefaciunt, & frigida quoque, quum supra modum refrigerant: induratur autem latus, & convellitur, quæque in eo sunt venulæ, & quantum in eo est pituitæ & bilis, id a calore intus resiccatur, doloremque infert, & a dolore febrem. Huic confert venam pertundere in brachio splenitidem appellatam, aut jecorariam, ad utram sane morbus vergit: sicque lateris & aliarum partium dolor levatur. Vena enim quidquid in ea inest bilis & pituitæ, & ipsius sanguinis morbosî, una cum his magna ex parte foras emittit: pars vero ex carne medicamentis & potionibus diffunditur, & fomentis tepentibus extrinsecus admotis, adeo ut morbus per totum corpus dispergatur. Vocatur autem hæc pleuritis sputi experts. Peripneumonia vero, quum ipse etiam pulmo supra modum exsiccatus fuerit, quumque quod in eo bilis aut pituitæ inest, neque æquabiliter putrefacit, neque per salivam rejicit, & quod in eo est humiditatis, aut a potu, aut a sorbitione, aut a vicinis locis, id totum & nimia siccitate & caliditate exurit. Huic confert potiones bibere, quibus pulmo hume-

ctatur & exspuit: nisi enim exspuerit, & durior pulmo evadit, simulque arefcit, & hominem perimit.

CAPUT XII.

Febris ardentis subiectum, ortus, insultus, causæ, symptomata, in peripneumoniam transitus, perniciës; de phrenitide & melancholia; a sanguine prudentia, a bile delirium.

AT vero febris ardens promptius biliososprehendit, corripit etiam pituitosos; corripit autem hoc modo. Quum bilis per corpus commota fuerit, & contigerit, ut venæ & sanguis bilem trahant (eamque copiosissimam ex carnibus & ventriculo trahant); qui prius inest, quippe quod natura calidissimus in corpore sanguis sit, quum ex carnibus & ventriculo percaluerit, supra eum qui jam inest, amplius adhuc a bile, reliquum etiam universum corpus percalefacit: & quædam sane partes ob copiosam humiditatem penitus resiccati nequeunt: quod si resiccatae fuerint, homo perimitur: quædam vero in summis corporis partibus, nimirum natura sicca, resiccantur, plurimumque ex ipsis humidum exurit; ac ipsas si attingere velis, frigidas & siccas comperies. Quapropter qui febre ardente corripiuntur, internis quidem partibus a febre uruntur, externis vero frigidi sunt, linguaque & fauces ab interno spiritu, & calore exasperantur, & arefiunt. Quidquid autem bilis in ventriculo & vesica inest, quod quidem in ventriculo est, interdum quidem per inferiora extur-

turbatur, plerumque vero primis diebus, aut quatuor, aut quinque evomitur; evomitur autem hanc ob causam. Quum superior ventriculus supra modum incaluerit, ad se trahit, & vomitus excitatur: ob idque ipsum ex febre ardente & ex pleuritide, in peripneumoniam potissimum morbi transmutantur. Quum enim superior ventriculus supra modum incaluerit, ad se se trahit, pulmoque excipit, fitque peripneumonia; ac plerumque pereunt, quum nimirum jam debiles sint; alioque suborto novo morbo, dies producere nequeunt, usque eo dum sputum in pulmone concoctum fuerit; sed ut plurimum debilitate mature pereunt: quidam vero supersunt. Quibus autem in vesicam bilis aliquid confluit, urina crassa meijitur (crassa autem a pituita) biliosum vero dejicitur, eo quod exulta sunt, quæ in ventre insunt. Phrenitis autem hoc modo se habet. Sanguis, qui inest homini, plurimum ad prudentiam confert; quidam vero dicunt, totum. Quum igitur bilis commota venas & sanguinem subierit, ex consueta compage & motione sanguinem dimovet, & sero diluit, & percalefacit: percalefactus autem totum reliquum corpus percalefacit, & homo delirat, neque apud se est: propter febris magnitudinem, & sanguinis serosi insuetam generationem & agitationem. Qui vero phrenitide detinentur, quod ad mentis alienationem, melancholia laborantibus sunt affimiles. Melancholia enim vexati, quum a bile & pituita sanguis corruptus fuerit, morbo corripiuntur, & mente alienantur, quidam etiam insaniunt, & in phrenitide eodem modo. Quo vero bilis pituita minor est, eo levior tum infania, tum mentis alienatio contingit.

CAPUT XIII.

Unde subcruentum, & lividum sputum in pleuritide ac peripneumonia; & qui & unde ex his morbis, ut & febre ardente, & phrenitide intereant.

AT in pleuritide & peripneumonia hanc ob causam subcruentum & lividum sputum exspuunt. Per exordia quidem sæpe neutrum exspuunt, neque lividum, neque subcruentum; nosse autem oportet, morbum vehementem esse: quum vero sputum subcrassum spuere cœperint, tum præcipue purgantur. Exspuitur autem ex venarum distensione, in pleuritide quidem, ex his quæ sunt in latere; in peripneumonia vero ex his quæ sunt in pulmone, qui caliditatem ad sese trahit. Quod si ægro abscessus intro ruptus fuerit, & purulentus evadat, statim primo die sanguinem & (pus) subcruentum & lividum cum saliva exspuit. Lividum autem a sanguine fit, si paucus (sanguis) ad multam salivam commixtus fuerit, neque confestim spuatur, sed intus semiputrefactum & eliquatum maneat in corpore. Ex pleuritide autem intereunt, quum circa exordia copiosa quidem pituita & bilis lateri impacta fuerit, multaque ex reliquo corpore præterea adfluxerit, quam neque spuendo propter copiam, neque putrefaciendo superaferit (ægotus). Arteriæ autem implentur ab his quæ intus sunt, pituita ac pure, ob idque sterit, crebroque indidem superne respirat; ad extremum autem omnia obturantur, & interit. Eodem ipso modo ex peripneumonia pereunt. Qui-

cunque vero ex febre ardente intereunt, omnes ex siccitate intereunt: primum quidem extremæ eorum partes, pedes & manus, resiccantur; deinde vero (alia proxima sunt) sicciora. Quum autem penitus corporis humor exustus & resiccatus fuerit, sanguis quidem penitus con-
 crescit & perfrigescit; reliquum vero corpus exsiccatur, ac sic interit. At ex phrenitide ita perit. In hoc morbo perpetuo delirant, quum nimirum sanguis corruptus, & extra consuetam agitationem motus sit; quumque desipiant, nihil quidquam effatu dignum eorum, quæ offeruntur, accipiunt: procedente vero tempore marcescunt & consumuntur, tum a febre, tum quod nihil alantur. Ac primum quidem extremæ partes imminuuntur & perfrigerantur; deinde etiam proximæ. Ac frigoris & febris & dolorum hoc habet principium: quum sanguis, qui in venis est, a pituita refrigeratus fuerit, confestim in aliam atque aliam partem devolvitur, & convellitur, ac tremit; ad extremum etiam perfrigerantur omnia, & interit.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS

LIBER SECUNDUS.

P R Æ F A T I O.

DE L. II. & III. valent, quæ ad Librum I. monui-

mus. Hi enim libri pleni sunt nominibus morborum ex peculiari aliquo symptomate cognomen trahentium, ut febris singultiens, interficiens, pulmo densus, plenus. Medicamenta fere ubique eadem, quies, vomitus, alvi laxatio, ptisana, mellea & acetosa, cibi suis nominibus definiti. In Libro tamen II. magis ex victus ratione auxilia repetuntur, in libro tertio ex re medicamentaria: efficaciora eadem, & ipsæ historiæ morborum meliores, ut pleuritidis, peripneumoniæ, empyematis, quos eosdem etiam in Libro I. descriptos reperias. Ad Gnuidios medicos referas, quod nimis vehementia medicamenta fere laudentur, ut ad sputum expediendum viride aeris, radix ari, Helleborus, thapsia, peplium. GALENUS hos libros magnum vocat, parvumque.

ARGUMENTUM LIBRI.

Plurimæ morborum species docentur, tum universo corpori, tum variis partibus, capiti, cerebro, naribus, auribus, oculis, ori, faucibus, cordi, pulmonibus, asperæ arteriæ, pectori, dorso, imo ventri, hepati, lieni, & artubus insidentium, cum causis, signis & curatione.

S E C T I O I.

C A P U T I.

De capitis intemperie calida cum pituita, & bile, ejusque symptomatibus ac effectibus, urina copiosa, stranguria, visus hebetudine, corporis crassitudine, tumore, probo colore, ulceribus, auriginoso colore, urinae difficultate, delirio, supervomitum venarum, bilioso vomitu, aurium sonitu, auditus gravitate, capitis dolore, gravitate, vertigine; & quid sanguis.

QUUM caput immoderatus incaluerit, copiosa urina redditur. Liquatur enim in eo pituita; liquefcens autem partim quidem ad nares, partim ad os, partim etiam per venas, quæ pertinent ad pudendum, secedit: quum autem ad pudendum pervenerit, mejit æger, eademque patitur quæ ab urinae stillicidio. Quum vero oculorum venas pituita subierit, oculorum caligine vexantur. Visus enim aquosior & turbidior evadit, neque oculorum splendor similiter splendidus est, neque si quis cernere velit, apparet, ut cum lucidus & purus erat. Hic quadraginta diebus potissimum sanus evadit. Quod si longo post tempore morbus redeat, cutis capitis crassescit, & corpus reliquum attollitur, crassescit, ac bene coloratur. Huic pituita ad carnes convertitur, & ab hac crassus esse videtur. Carnes enim quum perfusæ, elevatae, & rariores sint, ex venis sanguinem trahunt, ac propterea ægri bene colorati esse videntur.

Alius morbus. Caput ulceribus impletur, corpusque intumescit, & color est auriginosus, & alia

atque alia corporis parte ulcera erumpunt, & febris subinde corripit, & ex auribus aqua fluit. Quum huic in capite pituita aliquantum biliosa innutrita fuerit, ulcera quidem oriuntur, ubi incipit pituita & bile perfusum fuerit, atque tum pituita, tum bilis rara, & accumulata sit; hæc enim consistit, putrescit, & exulceratur: attenuata vero pituita ad aures transmittitur. In reliquo autem corpore ad eandem rationem qua in capite, ulcera oriuntur, quacunque in parte computrefactus sanguis & bilis coacervata fuerint; ea enim parte caro putrescit & ulceratur, prætereaque advenientem pituitam & bilem putrefacit, pusque gignitur.

Alius morbus. Totum caput dolor obsidet, & bilem vomit, difficultate urinæ premitur, & delirat. Hic quidem dolore vexatur ob immoderatum capitis calorem; delirat autem, quum sanguis capitis a bile & pituita admodum calefactus fuerit, & plus solito agitatus: bilem autem vomit, quum nimirum ipsa in corpore sit agitata. Et caput præ calore ad se trahit, & crassissimum quidem vomit, tenuissimum vero ad se trahit. Urinam autem reddit in hoc morbo ex iisdem causis, ut etiam in superiore dictum est.

Alius morbus. Si circa cerebrum venulæ (sanguinem) superevoment; nomen quidem morbo rectum non exstat, (neque enim fieri potest, ut vena aliqua, sive ex minoribus, sive ex majoribus, superevomat) supervomitum tamen appellant & dicunt. Quod si quam maxime superevomat, morbus ab eo fieri minime videtur: non enim a bono malum oriri potest, neque a malo utique bonum fiat; neque rursus bonum plus justo fieri potest: verum superevomere videntur, quum bilis aut pituita venas subierit. Venæ enim attolluntur, & pul-

fant, & dolor toto capite oboritur, auresque sonitum percipiunt, & nihil audiunt: ac sonitum quidem percipiunt, venis nimirum pulsantibus ac palpitantibus; tunc enim sonitus in capite est. Graviter vero audiunt, partim quidem ob internum strepitum & sonitum; partim etiam ubi cerebrum & ipsum ambientes venulæ attolluntur; nam immoderatori calore, vacuum circa aurem partem cerebrum ex se implet; & quum nimirum par aëris copia non insit, velut priori tempore, neque æqualem sonum exhibeat, ea, quæ dicuntur, non æqualiter se imprimunt, indeque gravis auditus oboritur. Hic, si quidem ei ad nares, aut ad os aqua & pituita erumpat, sanus evadit: si vero non erumpat, septimo fere die moritur. At si in capite venæ superevomuerint, superevomunt autem ab iisdem, quæ antea dicta sunt; quod vero hoc modo superevomant, hoc signum est. Quum quis aut manum, aut caput, aut aliam corporis partem ita affectam incidit, sanguis niger, & turbidus, ac morbosus effluit; quamquam neque sanguinem nominare fas sit, nisi qui ruber, & sincerus fluit. Quum autem ab iisdem causis superevomuerint, dolor, tenebricosa vertigo, & gravitas caput occupat; dolor quidem, præ immoderato sanguinis calore; tenebricosa vero vertigo, quum sanguis conferta copia ad faciem processerit; gravitas autem, nimirum quum copiosior sanguis in capite, & magis biliosus & morbosior, quam intus, sit.

CAPUT II.

Morbi capitis; cerebri sideratio, ossis capitis caries, sidere ictus; eorumque affectuum causæ, signa, prognostica, symptomata.

Cerebri sideratio. Si cerebrum sideratum fuerit, dolor ex capite spinam occupat, & ad cor animi deliquium frequens accedit, & sudor adest, & æger fit insomnis, & ex naribus sanguis fluit; plerumque vero sanguinem vomit. Sideratur autem hoc modo cerebrum. Quum aut immoderatus calefactum aut refrigeratum, aut plus solito biliosum aut pituitosum evaserit: ubi vero horum aliquid perpessum fuerit, spinalem quoque medullam supra modum calefacit; quumque hæc percalefcit, spinæ dolorem inducit. Animo autem linquitur, ubi pituita & bilis ad cor consistit; consistere vero his agitatis & humectatis, necesse est. Sudor autem præ dolore fit. Sanguinem vero vomit, quum capitis quidem venæ a cerebro calefactæ fuerint; quæ vero prope spinam sunt, a spina; spina autem, a spinali medulla; & spinalis medulla a cerebro, unde originem ducit: quum igitur venæ incaluerint, & sanguis in his efferbuerit, venæ quidem capitis ipsum ad nares & ad os distribuunt; a spina vero ortæ sanguinæ, ad corpus. Hic tertio, aut plerumque quinto die moritur.

Alius morbus. Dolor derrepente caput prehendit, statimque vox cessat, ac sui impotens fit; hic intra septem dies, nisi eum febris (magna) corripuerit, interit; si namque corripuerit, convalescit. Hæc autem patitur, quum ei sanguis melancholicus in capite agitatus fluxerit, maxi-

neque in partem, in qua plurimæ sunt venule, in cervicem dico, ac pectus: deinceps & continuo attonitus fit, ac impotens, sanguine nimium perfrigerato: quod si superior evaserit, ita ut sanguis incalescat, sive ab his quæ offeruntur, sive a sese, attollitur, & diffunditur, ac movetur, spirationemque inducit, & spumescit, & a bile separatur, & sanus evadit: si vero minime superaverit, magis refrigeratur, quumque omnino perfrigeratus fuerit, eumque calor defecerit, congelatur, neque moveri potest, sed moritur. Quod si ex ebrietatibus hac patiatur (etenim, & hoc contingit) etiam moritur.

Caries ossis capitis. Quum in osse caries contigerit, dolor ex osse invadit. Temporis autem progressu, cutis a capite alia atque alia parte discedit. Hic autem his afficitur, quum intra duplicatam ossis laminam succedens pituita resiccata fuerit; hac enim parte rarefcit, & omnis ab eo humiditas deficit, quumque aridum sit, cutis ab eo discedit. Hic morbus minime lethalis est.

Alius morbus. Si attonitus fiat, antè caput dolet, & oculis inconstanter videt, & sopore detinetur, & venæ pulsant, & febris levis detinet, & corporis impotentia. Hic his afficitur, quum venæ in capite calefactæ fuerint, calefactæ vero pituitam ad se attraxerint. Morbi igitur principium inde oritur: ideo vero antè caput dolet, quod in eo venæ sint crassissimæ, & cerebrum ad anteriorem capitis partem magis situm, quam posteriorem sit. Proptereaque oculis non videt, (illuc) procumbente cerebro, ac inflammato. Impotentia vero ad motum ideo corpus obsidet. Ubi venæ pituitam ad se traxerint, pituitæ frigiditate sanguinem magis nunc, quam priori tempore, sisti & perfrigera-

tum esse necesse est: at dum sanguis non movetur, fieri non potest, quin & corpus quiescat, & profundo somno teneatur. Quod si quidem sanguis reliquumque corpus superaverit, adeo ut cale scat (æger), evadit: quod si pituita superaverit, sanguis magis refrigeratur, & concrevit: & si refrigeratio & concretio magis increment, homo prorsus refrigeratus, ac congelatus perit.

C A P U T III.

De angina, uva, de gurgulione rubente, ac nigrescente, tonsillis, & oris partibus affectis.

A Ngina. Oritur autem angina, quum pituita in capite agitata, deorsum confertim fluxerit, & in maxillis ac circa cervicem constiterit. Hic salivam deglutire non potest, violenter autem respirat, ac stertit, ac interdum etiam eum febris detinet. Igitur morbus inde oboritur, & interdum sub ipsa lingua, interdum paulo supra pectus.

Uva. Fit autem uva, quum ad gurgulionem a capite pituita descenderis, isque pendulus & rubicundus evadit, & successu temporis nigrescit; nigrescit autem hoc modo. Gurgulio venosus est, & crassus, & ubi inflammatus est, calefcit, ac præ calore sanguinem ex vena attrahit, & ab ipso nigrescit. Quare nisi turgentem confertim feces, palpitando spiritum & animam efflant (ægri); vena enim percalefacit, & præ calore circumstantia gurgulionem loca implet sanguine, & brevi suffocantur. Tonsillæ. Tonsillæ autem, & partes sub lingua sitæ, gingivæ, & lingua, & quæcunque hujus-

modi hoc loco consistunt, eæ omnes partes a pituita ægrotant. Pituita autem ex capite descendit: caput vero ex corpore trahit; trahit autem, ubi percalefactum fuerit; percalescit autem a cibariis, sole, laboribus, & igne: quum autem percaluerit, ad se tenuissimum e corpore trahit; ubi vero adtraxerit, id rursum in corpus descendit.

CAPUT IV.

De morbis a capite repleto ortis, torpore, frequenti mictu, stranguria; ac de eorum curatione dietetica, pharmaceutica, & chirurgica.

MOrbi, qui a capite oriuntur. Quum caput repletum fuerit, & ab horum aliquo incauisse contigerit, torpor caput detinet, & crebro urinam reddit, aliisque afficitur, quæ ex urinæ stillicidio contingere solent. Is novem diebus hæc patitur: quod si certe per nares aut aures, aqua & mucus erumpat, a morbo liberatur, stranguria cessat, urinamque multam & albam ad viginti dies sine labore reddit, capitis dolor desinit, & intuenti splendor ex oculis ipsi clam subducitur, & dimidiatas (rerum) facies sibi cernere videtur. Hic quadragesimo die prorsus convalescit: multis tamen quandoque morbus septimo, aut decimo quarto anno revertitur: & capitis cutis ei crassescit, & tactui cedit, ac ex paucis cibariis mollis beneque coloratus apparet, neque acute audit. Quum sic habentem per morbi initia offenderis, antequam per nares & aures aqua erumpat, eumque intensus dolor detineat, deraiso capite, circum frontem scortum

utriculum, aqua quam ferre poterit calidissima plenum, adligare oportet, & ipsum tepesceri sinere; & ubi refrixerit, aliam aquam infundere; quod si debilis evadat, cessare; & intermissione facta, rursus eadem repetere, quoad vehemens dolor remiserit; si vero alvus non subducatur, eam subluere, & propinatis urinam ducentibus, aquam mulsam aquosam superbibendam exhibere; & quam maxime foveatur; succumque ptisanæ tenuem forbeat. Quod si venter non subducatur, mercurialem aqua coctam contundito, succum percolato, ejusque parem portionem cum ptisanæ succo permisceto, & pauco melle succo admixto, hunc ter die forbeat, vinumque mellitum, aquosum, album, modicum, post prohibitionem propinato. At postquam ei per nares mucosa eruperint, & urinam crassam reddiderit, doloreque capitis liberatus fuerit, utre ne amplius utatur, sed multa & calida lotus, urinam moventia, & aquam mulsam aquosam bibat. Et primis quidem diebus milium delingat, & cucurbitam, aut betas per triduum edat; deinde cibis quam mollissimis, & alvum maxime subducentibus utatur, parco semper cibo addito. Diebus vero quadraginta elapsis (tanto enim tempore morbus præcipue circumscribitur) ubi ipsius caput repurgaveris, prius medicamentum deorsum purgans exhibebis; si anni tempestas permiserit, deinde serum septem diebus propinabis, aut si debilis sit, paucioribus. Quod si revertatur morbus, toti corpori fomento adhibito, postridie veratrum potui exhibeto; deinde quantum temporis tibi videbitur intermittito, tuncque capite repurgato, exhibito medicamento deorsum purgante, capiti octo crustas inurito, duas quidem ad aures, duas in temporibus, duas vero in occi-

pitio hinc atque hinc ad cervicis initium, duas in naribus juxta oculorum angulos; venas autem juxta aures, quoad pulsare cessent, urito: feramentis vero cuneoli forma paratis venas transversas perurito. Atque hæc ubi feceris, sanitas continget.

CAPUT V.

De capitis ac tibiæ ulceribus, ac tumidis cruribus; de capitis dolore cum bilis vomitu, & dysuria, eorumque affectuum curatione.

Alius morbus. Ulceribus caput impletur, & crura intumescunt, velut ab aquæ potu, & tibiæ (ulceribus) offarciuntur; ac si premas, color est auriginosus, ulceraque alias alia corporis parte, maxime vero in tibiis erumpunt, & prava aspectu videntur; deposita vero inflammatione, celeriter sanantur, febrisque subinde corripit; caput autem perpetuo calet, & ex auribus aqua fluit. Quum sic habet, medicamentum ei exhibeto, quod pituitam & bilem sursum purget; si quidem frigus fuerit, ubi prius foveris & calida laveris. Deinde trium dierum intermissione facta, caput purgato; posteaque medicamentum deorsum purgans bibendum dato: quod si anni tempus ferat, serum deinceps propinato; sin minus, lac asininum. Post purgationes autem cibus quam paucissimis; maximeque alvum subducentibus utatur, neque lavet. Quod si caput ulceretur, sinegmate ex vini fæce usta parato, glandis putamen læviter tritum admisceto, nitri pari portione admixta, quibus defrictus, multa calida lavetur. Caput autem inungatur,

baccis lauri tritis, gallis, myrrha, thure, argenti flore, adipe suillo, & oleo laurino; quibus commixtis illinito. Post hæc autem vomitionibus ter in mense utatur, exerceat se, & calida lavetur. Quod si cum hæc feceris, morbus quidem ex reliquo corpore discesserit: in capite autem adhuc ipsi ulcera oriantur, rursus capite purgato, medicamentum deorsum purgans postea propinato. Deinde caput derafum levibus incisuris incidito: quumque sanguis effluxerit, confricato; mox lanis succidis vino madentibus obvolvito; quumque solveris, spongia detergito, nec madefacito; deinde insperso cyparissi pulvere, oleo sublinito; laneis autem vinculis, quoad sanus evadat, utatur.

Alius morbus. Caput dolor vehemens corripit, & ubi quis vel paululum agitur, bilem vomit; interdum vero difficulter mingit, & mente alienatur; quumque ad septimum diem pervenerit, quandoque moritur: quod si septimum transmiserit, etiam nono aut undecimo die, nisi ei per nares, vel aures effluxerit: si vero eruperit, evadit: fuit autem aqua aliquantulum biliosa; deinde successu temporis putrefacta, pus gignitur. Quum igitur ita habuerit, quamdiu quidem dolor vehemens tenuerit, per initia, antequam ex naribus & auribus erumpat, spongas aqua calida madefactas capiti propius admoveto. Si vero his minime remittat, utre eo modo quo in priore morbo, utitor. Aquam autem mulsam aquosam bibat; sin minus, post mulsam, bibat aquam, in qua farina crassior macerata fuerit: ptisanæ vero succum forbeat, & vinum album aquosum superbibat. Ubi autem per aures eruperit, febrisque, & dolor remiserit, cibus utatur alvum subducentibus, a paucis initio ducto, semper aliquid addendo:

calida caput lavet, & aures aqua limpida proluat, spongianque melle intinctam immittat. Si vero neque sic resiccetur, verum diuturna fluxio fiat, collutione facta, argenti florem, sandaracham, cerussam, singula pari portione tenuiter trita immittito, his aures impleto, ac obturato, & si quid præterlabatur, aliquid de medicamento superinjicito: quum vero auris resiccata fuerit, ubi expurgaveris, medicamentum abluito; deinde (nam primum resiccata obsurdescit) lenibus fomentis ipsi aures foveto: sic enim vix, ac longo tempore sedabitur. Moriuntur autem, si etiam vehemens dolor aurem occupet, neque intra septem dies eruperit. Hunc calida multa lavato, & spongas aqua calida maceratas, tepidas & expressas ad aurem adponito: si vero neque sic erumpat, ei fomentum ad aurem-admoveto: forbitionibus autem & potionibus iisdem, quibus in superioribus, utitor.

CAPUT VI.

*De aqua in cerebro collecta, seu hydrocephalo; de rigore, dolore, & febre per caput; de venarum circa cerebrum, ac venarum in caput supervo-
mitu; ac de eorum affectuum causis, signis, & curatione.*

Alius morbus. Si aqua in cerebro fuerit, dolor acutus sinciput, & tempora, interdumque alia capitis parte detinet; subindeque rigor ac febris; oculorum regiones dolor occupat, iique caligant: pupilla scinditur, & ex uno duo sibi cernere videtur; & si surrexerit, ipsum tenebriosa vertigo prehendit, neque ventum, ne-

que solem sustinet; aures tinnunt, (auditoque) strepitu offenditur; salivam & pituitam vomit, quandoque vero etiam cibos; capitis cutis extenuatur, & contactu gaudet. Quum sic habuerit, primum quidem medicamentum purgans, quod sursum pituitam educat, exhibeto, post hæc caput purgato; deinde intermissione facta, medicamentum deorsum purgans propinato; mox eum cibus quam maxime alvum subducentibus reficito, sensim semper adjiciendo. Ubi vero jam satis ciborum comederit, jejunos vomitionibus utatur, lenticulæ decocto, melle & aceto admixto, olera prius comedens; eoque die quo vomuerit, primum quidem cyceonem liquidum bibat; deinde sub vesperam paucis cibus utatur, neque lavet; & a cibus deambulet, & mane, ventum & solem devitans, neque ad ignem accedat. Quod si cum hæc fecerit, sanus evadet, (sat est;) sin minus, ubi eum vere primum quidem veratro ante purgaveris: deinde etiam in nares medicamentum infundito, & paucio tempore intermisso, deorsum purgato; deinde postquam cibus eum refeceris, demum inciso juxta sinciput capite, ad cerebrum usque perforato, & velut sectionem per terebram curato.

Alius morbus. Rigor, & dolor & febris caput vexat, maxime vero ad aurem, & tempora, ac sinciput, & oculorum regiones dolet; supercilia incumbere ei videntur; & caput gravitas detinet, ac si quis eum moverit, mejet; ac copiose & facile mejit; ac dentes torpor, & stupor detinet; capitis venæ attolluntur & pulsant; quietem ferre nequit, sed anxius est, & præ dolore mente alienatur. Huic, si quidem per nares aut aures cruperit, aqua effluit aliquantum purulenta, & convalescit; alioquin in septem diebus fere moritur. Hic morbus
præci-

præcipue ex febre lipyria fit, quum febre liberatus, neque purgatus, aut cibus se impleverit, aut inebriatus fuerit, aut in sole laboraverit. Quum sic habuerit, primum quidem sanguinem e capite, undecunque tibi visum fuerit, mittito; eoque detracto, raso capite, ei refrigerantia admoveo; & si venter non subducatur, subluo: potui autem ptisanæ succus frigidus exhibendus, & aqua superbibenda. Quod si ad refrigerantia ei non remittat (morbus), mutatione facta, utre utitor, & calefacito: ubi vero dolor sedatus fuerit, cibus alvum subducentibus utatur, neque impleatur. Quum autem sedato dolore ad vigesimum diem pervenerit, fomento ipsius capiti adhibito, medicamentum ad nares admoveo, & intermissione trium dierum facta, medicamentum deorsum purgans propinato.

Alius morbus. Si venulæ sanguidux circa cerebrum superevomuerint, & cerebrum calefecerint; febris vehemens ac dolor ad tempora, & sinu-put, & posteriorem capitis partem detinet; & aures tinnunt, ac flatibus implentur, nihil audit, anxius est, & præ dolore se ipse jactat. Hic quinto, aut sexto die moritur. Quum sic habuerit, caput ipsius calefacito; etenim si per aures, aut nares aqua proruperit, mortem effugit. Si vero sex dies evaserit, eundem victum, quemadmodum priore morbo, instituito.

Alius morbus. Si venæ in caput superevomuerint, dolor gravis totum caput detinet, & ad cervicem (pertingit), interdumque ad alias capitis partes transmittit; deinde ubi surrexerit, cum tenebricosa vertigo occupat; febris autem nonprehendit. Quum igitur sic habuerit, derafo capite, nisi tepefactoriis cesserit, a capite frontem qua capillus desinit, scindito; quum autem se-

cueris, diducta cute, ubi sanguis defluxerit, tenuissimo sale conspergito: postquam vero sanguis effluxerit, ubi sectionem composueris, duplici filo totam sectionem involve; deinde splenium cera ac pice illitum, ulceri inferiore parte imposito, lana succida apposita deligato, & ad dies septem ne solvito, nisi dolor detineat; qui si detineat, solvito. Aquam autem, in qua farina hordei crassior macerata fuerit, quoad convaluerit, ei bibendam exhibeto; ptisanæ vero succum sorbendum, aquam etiam superbibendam dato.

CAPUT VII.

Cerebri bile vexati, cerebri siderati, repentini capitis doloris, ac vocis interceptionis ex temulentia, ortus, causæ, symptomata, signa, prognostica, remedia.

Alius morbus. Si cerebrum bilis vexet, febris lenis & rigor detinet, dolorque toto capite, maxime vero ad tempora, ad sinciput, & ad oculorum regiones; & supercilia impendere videntur, & ad aures dolor pervadit, quandoque per nares bilis effluit, & oculi caligant; & plerisque quidem ad dimidiam capitis partem dolor pervenit: quandoque etiam toto capite oritur. Quum ita habuerit, refrigerantia capiti admoveto; & ubi dolor & fluxio quieverit, apii succum in nares instillato, neque lavet quamdiu dolor detinet; & milium tenue, pauco melle affuso, sorbeat, & aquam bibat. Quod si alvus non subducatur, brassicas rodat, &

succum forbeat; sin minus, foliorum sambuci (succum) eodem modo: quumque tempestivum tibi esse videbitur, cibos quam maxime alvum subducentes ei porrigito. Ac si depulsa fluxione ac dolore, ipsi ad supercilia & juxta nasum pondus quoddam incumbat, mucusque crassus sit & putridus, fomento ex aceto, aqua, & origano adhibito: mox calida aqua loto, æris florem & myrrham ad nares admoveto. Hæc ubi fecerit, plerumque sanus fit; morbus autem minime est lethalis.

Alius morbus. Si vero cerebrum attonitum fuerit, dolor ex occipitio ad spinam tendit, & ad cor frigus permanat, & derepente novus sudor oritur, & per nares sanguis fluit: plerique etiam vomunt. Hic intra tres dies moritur: quod si septem dies superaverit (plerique vero minime superant), si quidem sanguinem vomat, aut ex naribus effluat, neque eum calida lavato, neque calefactoria admoveto: acetum vero album aqua temperatum potui exhibeto; & si debilis fuerit, ptisanam forbendam dato. Quod si plus æquo tibi sanguinem vomere, aut ipsi ex naribus fluere videatur, a vomitu quidem farinam trimestris tritici aquæ inspersam bibat: si vero e naribus fluat, brachiorum & temporum venas spleniis suppositis deligato. At si horum neutrum ipsi adfuerit, occipitium autem, & cervicem, & spinam dolor vexet, & ad cor frigus procedat; ervo pectus, dorsum, occipitium, & cervicem calefacito. His factis maxime juveris: pauci vero ex tali morbo evadunt.

Alius morbus. Derepente sanum capitis dolorprehendit, confestimque vox deficit, & stertit, & os hiat; & si quis eum vocet, aut agitet, solum ingemiscit, nihil autem intelligit; & copiose meit, ac se mingere non sentit. Hic, nisi eum febris cor-

ripiat, intra septem dies moritur; quod si corripuerit, plerumque sanus evadit: hujusmodi autem morbus senioribus contingit magis, quam junioribus. Hic, quum sic se habebit, multa calida lavandus est, & quam maxime fovendus, eique aqua mulsa tepida in os instillanda. Quod si mentis compos fiat, & morbum effugiat, quum eum cibus refeceris, & viribus valere tibi visus fuerit, immisso in nares ejus medicamento, paucisque intermissis diebus, medicamentum deorsum purgans propinato: nisi enim purgaveris, metus est, ne rursus morbus revertatur. Fere autem ex priore minime evadunt.

Alius morbus: At si quis ex temulentia voce deficiat, si quidem jam confestim eum febris corripiat, convalescit; nisi vero corripuerit, intra tertium diem moritur. Quum autem ita habentem offenderis, multa calida lavato, & spongiis aquæ calidæ immerfas ad caput admoveto, & in nares cepas detracto cortice immittito. Hic si quidem apertis oculis, & voce recuperata ad se redeat, neque nugæ loquatur, eo die sopore detentus jacet, postero vero convalescit: quod si exurgens bilem vomuerit, insanit, ac maxime diebus quinque, nisi dormiat, moritur. Huic igitur hæc facere oportet; multa calida lavare, donec is ad se redeat; deinde copioso oleo illitum, in mollibus stratis, vestimentis contextum recumbere, neque apud eum lucernam ardere, neque loqui: a balneo enim ut plurimum dormit, & si dormierit, sanus evadit. At postquam ad se redierit, tribus quatuorve primis diebus, milium tenue, aut ptisanæ succum sorbendum, & vinum mellitum bibendum exhibeto; deinde cibus quam mollissimis, primumque paucis utatur.

S E C T I O II.

C A P U T VIII.

Sideratio cerëbri, ossis capitis caries, fidere ictus; eorum affectuum symptomata, cause, signa, auxilia dietetica, pharmaceutica, ac potissimum chirurgica.

Cerebri sideratio. Si sideratio (cerebrum) invaserit, dolor paulatim anteriorem maxime capitis partem detinet, & intumescit, & livescit, febrisque ac rigorprehendit. Quum sic habuerit, qua parte tumescit, secare oportet, & os perpurgatum radere, donec ad duplicatam laminam perveniat; deinde ut fracturam curare.

Caries. Quum caries in osse oborta fuerit, ex ea os dolor corripit; hoc vero successu temporis attenuatur, ac inflatur, in eoque fractura contingit: quod si hanc refeceris, os sublatum, asperum, & fulvum reperiēs; quibusdam vero etiam ad cerebrum usque corrosum. Quum ita habentem offenderis, si quidem ultra corrosum fuerit, auferre optimum, & quam citissime ulcus curare: si vero perforatum non fuerit, sed asperum, derafum ad duplicatam usque laminam, si cuti præcedens curato.

Alius morbus. Si quis attonitus sit, & capitis anteriore parte doleat, & oculis videre non possit; sed sopor ipsum detineat; & temporum venæ pulsent, & levis febris, totiusque corporis impotentia detineat, & imminuatur; quum sic habuerit, tunc eum multa calida lavato, tum ad caput calefactoria admoveto. A fomentis vero myrrham & æris flo-

rem in nares infundito: ptisanæ succum forbendum, & aquam bibendam dato. Et si quidem quum hæc feceris melius habeat, (sat est); sin minus (hæc enim unica spes est) ei sinciput scindito; quumque sanguis affluxerit, labris compositis curato, & deligato: quod nisi scideris, decimo octavo, aut vigesimo die plerumque moritur.

C A P U T IX.

De trium anginarum causis, ac earum curatione.

A Ngina. Febris corripit & rigor, & dolor capitis, maxillæ tumescunt, ægreque sputum deglutit, & exspuit sensim densam salivam, & in inis faucibus stertit. Ac si apprehensa lingua inspexeris, gurgulio quidem non magnus, sed mollis est; fauces autem interiores saliva viscida implentur, neque exscreare potest; neque decumbere sustinet, sed si decumbat, suffocatur. Hunc si ita affectum offenderis, hæc facito. Imprimis quidem cucurbitulas ad primam cervicis vertebam admoveo; deinde capiti præciso ad aurem utraque ex parte apponito; & ubi cucurbitulam stricte aptaveris, quam plurimo tempore adhærere finito. Deinde suffitum illi ex aceto, nitro, origano, & nasturtii semine parato; quæ læviter trita, pari aquæ mensura ad acetum permixta, & pauco oleo instillato, macerato; postea in ollulam infusa, operculo appposito, arundine cava indita, mox prunis imposita fervefacito; & ubi per arundinis fistulam sursum va-

por ascenderit, eum aperto ore intro trahat, cavens ne fauces adurat. Foris autem spon-
 gias aqua calida imbutas ad genas & maxillas appo-
 nat. Gargarismus vero ipsi parandus est ex ori-
 gano, ruta, fatureia, apio, mentha, & paucis
 nitro; aquaque mulla aquosa admixta, paucum
 acetum instillato: prædictarum herbarum foliis
 lævigatis ac tritis, nitroque in ea macerato, te-
 pido os colluat. Si vero saliva supprimatur,
 sumpta myrti virga, lævigata, & summa ejus
 parte tenella inflexa, molli lana obvoluta, in-
 spectis faucibus, salivam expurgato; & si venter
 non subeat, glandem indito, aut clystere sublu-
 to. Ptisanæ autem succum sorbeat, & aquam
 insuper bibat. Si vero ei tumor enascatur, &
 ad pectus intumescat, & rubicundum sit, & ar-
 deat, salutis major spes est. Hæc autem ei fa-
 cienda sunt: ubi foras inflammatio vertitur, be-
 tas aqua frigida imbutas admoveto; tepidis autem
 os colluat, & ne lavet. His factis maxime evaserit:
 morbus autem lethalis est, & paucissimi evadunt.

Alia angina. Febris & dolor caput prehen-
 dit, fauces & maxillæ inflammantur, neque sa-
 livam deglutire potest; sed crassam & copiosam
 expuit, & ægre loquitur. Quum sic habue-
 rit, primum quidem eo, quo supra diximus,
 modo cucurbitulam admoveto; deinde spon-
 giam aqua calida imbutam cervici & maxillis
 apponito; aquam autem mullam aquosam ad os
 colluendum dato, & ptisanæ succum sorbere co-
 gito. Si vero huic hæc facienti saliva non exie-
 rit, suffitum eodem modo velut in superiore,
 parato. Si vero ad pectus aut ad cervicem in-
 flammatio vertatur, betis aut cucurbitis concisis,
 in aquam tepidam conjectis, superforbeat, &
 frigidam bibat, quo facilius sputum excreetur:

quum vero tumor in pectore (extuberaverit), plures evadunt. At si faucibus & tumoribus sedatis, ad pulmonem morbus conversus fuerit, confestim febris & lateris dolor insuper corripit, & ubi hoc contigerit, plerumque moritur: quod si dies quinque effugerit, purulentus evadit, nisi ipsam confestim tussis corripuerit; si vero corripuerit, excreato & repurgato sputo, convalescit. Huic, quamdiu dolor lateris detinet, latus calefaciendum, & offerenda, quæ pulmonis inflammationi conveniunt: quod si quinque dies effugerit, & febris remiserit, tussis vero detineat, primis quidem diebus sorbitionibus utatur: quum vero cibos sumere occæperit, quam pinguißimos, & maxime salßos edat. At si tussis non adfuerit, verum purulentum fieri cognoscas; ubi cœnaverit, quumque dormire volet, allia quam plurima cruda edat, & vinum vinosum meracius superbibat: quod si sic quidem ei pus eruperit, bene habet; sin minus, postridie ubi calida laveris, suffitum exhibeto, & si eruperit, velut purulentum curato.

Alia angina. Linguae pars posterior inflammatur, locusque sub tonsillis ad guttur, neque salivam, neque aliud quidquam deglutire potest; sed, si coactus fuerit, ei per nares effluit. Quum ita habuerit, mentham viridem, apium, origanum, nitrum, & rhois rubri portionem terito, melle subigito, iisque crassioribus redditis linguam interiore parte, qua tumet, illinito; deinde ficus aqua decoquito, rhois triti parvam portionem hoc ficuum decocto macerato, eoque, si possit, ad gargariandum utatur; sin minus, os colluat: aquam vero, in qua crassiores farinæ maceratæ fuerint, potui exhibeto. Extrinsecus autem collo, & maxillis cataplasma ex farina calida in tepido vi-

no, & oleo, cocta imposito, & panes calidos ad-
moveto. Ut plurimum enim locus sub tonsillis
ad guttur suppurat: quod si sua quidem sponte
eruperit, sanus evadit; si vero non erumpat, ubi
digito contigeris an molle sit, acuto ferramento,
ad digitum alligato, perforato. His factis multi
convalescunt: is vero morbus minime lethalis est.

CAPUT X.

*De uva, tonsillis, lingue tuberculo, palati inflam-
matione, & eorum morborum curatione.*

UVa morbus. Si uva in faucibus oriatur,
summus gurgulio aqua impletur, ejusque
pars extrema rotunda, & pellucida fit, spiratio-
nemque intercipit. Quod si maxillæ utraque ex
parte inflammatae fuerint, strangulatur: si vero,
his non inflammatis, hic morbus per se consistat,
minus moritur. Quum sic habuerit, gurgulio-
nem digito apprehensum, & sursum ad palatum
appressum, extrema parte præcidito; deinde fo-
liorum hortensium decoctum ad gargarizandum
dato; & farinam frigidam delingendam, aquam-
que superbibendam; neque lavet.

Tonsillæ. Si tonsillæ oriantur; sub maxillis ab
utraque parte tumor fit, qui ad contactum foris du-
rus est, & totus gurgulio inflammatur. Quum sic
habuerit, immisso digito tonsillas protrudito; ad
gurgulionem vero æris florem siccum illinito, &
foliorum condimentariorum hortensium decoctum
insolatum gargarizandum dato, & extrinsecus,
qua parte tumor est, hordeaceam farinam in vi-
no & oleo coctam in cataplasmate tepidam ad-

moveto. Ubi vero tubercula mollia esse tibi videbuntur, intus contacta, scalpello pertundito: quædam tamen etiam sua sponte sedantur.

Ranula. Si ranula fiat, lingua tumet, parique sub ipsa, & externa, ad contactum dura est, & salivam deglutire non potest. Quum sic habuerit, spongiam aqua calida madefactam apponito, & farinam hordeaceam vino & oleo incoctam, parte exteriori qua tumor est, in cataplasmate admoveo; ficuum decoctum gargarizet, nec lavet. Ubi vero purulentum fuerit, secato: interdum autem sua sponte erumpit, & citra sectionem sedatur. Quum vero foras suppuraverit, perurito.

Inflammatiō in palato consistens. Si vero inflammatio in palato constiterit, intumescit & suppurat. Quum sic habuerit, tuberculum urito; ubi vero pus exierit, reliquum eluito, primum quidem nitro, & aqua tepida, deinde vino: postquam autem elueris, uvam albam passam detractis acinis tritam, in usturam imposito; quumque effluerit, vino meraco tepido colluat; & ubi quid edere aut forbere volet, spongiam immittito; istaque, donec convalescat, facito.

C A P U T XI.

De quinque polypis; pendulo, oblongo, molli; carnosō, duro, nasum implente; pendulo, rotundo, molli; calloso; & cancris parvis simili; eorumque curatione.

POLYPUS. Si polypus oriatur in naso, ex mediis cartilaginibus velut gurgulio depen-

det; & ubi æger spiritum expellit, foras progreditur, ac mollis est; ubi vero spiritum attrahit, retrocedit; obscure loquitur, & quum dormit, sterit. Quum sic habuerit, spongiolam rotundam concisam, velut spiram contortam, lino ægyptio convolvito, & duram effcito (sit autem ejus magnitudinis, ut naso aptetur) spongiolam vero quadruplici lineo filo, quod cubitali sit longitudine unumquodque, deligato. Deinde eis in unum principium coactis, sumptaque tenui virga stannea, quæ altera parte acus foramen habeat, virgam acuta sui parte in os transmittito; & transmissio per acus foramen lineo filo, eam apprehensam trahito, donec filorum principium apprehendas: deinde specillo ad ungulæ similitudinem bifulco gurgulioni subdito, obnixe trahito, donec polypum eduxeris. Quum vero extraxeris, & sanguis fluere desierit, siccum linamentum specillo obvolutum immittito, & de cætero æris flore cum melle fervefacto, linamentum illitum in nares immittito: ulcere jam percurato, plumbum ita formatum, ut ad ulcus pertingat, melle illitum, donec convalescat, apponito.

Alius polypus. Nasus carnibus impletur, & ad contactum caro dura apparet, neque naribus respirare potest. Quum sic habuerit, immissa fistula, ferramentis aut tribus, aut quatuor inurere oportet: post vero unctionem, veratrum nigrum tritum injicito; & ubi caro computruerit & exciderit, penicilla linea melle cum (æris) flore illita imponito. Quumque ulcus percuratum fuerit, plumbeas laminas melle illitas indito, donec convalescat.

Alius polypus. Interius caro rotunda ex cartilagine prominet, ad contactum vero mollis est. Quum sic habuerit, nerveo fune accepto, in eo tenuem la-

queum facito, tenui filo convolvito; deinde alterum principium per laqueum transmittito, majore laqueo facto; mox principium per virgam stanneam trajicito. Postea immisum in nares laqueum, per specillum incisum circum polypum extendito; quo obducto, virgam per os trajicito, eamque correptam trahito, specillo instar ungulæ bisulcæ ad eundem modum (sub gurgulione) obfirmato. Ubi vero extraxeris, velut superiorem curato.

Alius polypus. Intus circa cartilaginem, durum quid aliqua ex causa adnascitur, quod caro esse videtur; si vero ipsum attigeris, sonat velut lapillus. Quum ita habuerit, nasum per scalpellum divisum expurgato, mox inurito: atque hoc facto nasum consueto, & penicillum unguento illitum imponens, ulcus curato; ac ubi circumputruerit, æris florem cum melle illinito, plumbea vero lamina (inmissa) percurato.

Alius polypus. In cartilaginis summa parte ex obliquo velut cancri parvi exoriuntur. Hos autem omnes inurere oportet, inustos vero veratro adspargere: ubi vero putruerint, æris flore cum melle expurgare, plumbea lamina percurare.

C A P U T XII.

De ictero sine febre, & ictero cum febre, & eorum curatione.

MOrbus regius. Color fit niger circa faciem, præcipueque partes in umbra latentes, oculi ex virore pallescunt, lingua inferiore parte, venæque sub lingua crassæ sunt & nigrae,

febre caret, urinam crassam biliosamque reddit. Quum sic habuerit, primum quidem venas sub lingua secato; deinde ubi multa calida laveris, asphodeli radices quinque pari portione, repurgatas & vino incoctas, apii foliis admixtis quantum manus capere possit, jejuno bibendas exhibeto: vini dulcis tres dimidias heminas Æginenses affusas, ad dimidiam heminam superstitem coquito; hoc permixtum ex iisdem propinato. Postquam vero urinam reddiderit, cibus album subducentibus utatur; & post cibum, cicer album edat; & vinum album, copiosum, aquosum bibat, apium & porrum in cibo comedat. Hæc autem septem diebus faciat; & si quidem in his color moderate ipsi repurgatus esse videatur; sin minus, aliis tribus eadem faciat. Postea vero unius aut alterius diei mora interposita, medicamentum ad nares admoveto; deinde medicamentum deorsum purgans, ex quo bilis repurgetur, propinato: & si quidem lienosus non fuerit, lac asininum aut serum postea bibendum dato. His factis convalescit.

Alius morbus regius. Febris levisprehendit, caput gravitas habet, nonnullis etiam febris cessat; ipse vero ex virore pallidus redditur, præcipueque oculi; debilis est, corporis adest impotentia, & urinam crassam, ac cum virore pallidam emittit. Hunc calida lavato, & urinas ducentia bibenda dato: quum autem purior esse tibi visus fuerit, & color melior apparuerit, medicamento naribus admoto, etiam medicamentum deorsum purgans postea dato. Cibus autem quam mollissimis utatur, vinum album, dulce, aquosum bibat. His factis sanus evadit.

CAPUT XIII.

De trium febrium a bile ortarum curatione.

FEbres a bile. Si bile vexetur homo, febris eum quotidieprehendit ac dimittit: detinet autem potissimum meridie, & os amarum est; & cum sine cibo fuerit, id ipsum lædit; ubi vero comederit, angitur, & paucis quibusdam cibis impletur, eos averfatur, & vomitiones ipsum invadunt; ad lumbos & crura gravitas decumbit, multumque dormit. Huic, si declinante febre frigido & copioso sudore exsudaverit, neque febre liberetur, diuturnus morbus evadit: si vero minime sudaverit, citius judicatur. Quum sic habuerit, ubi nonum diem attigerit, medicamentum purgans exhibeto: si enim statim exordiente febre exhibueris, postquam purgatus fuerit, febris revertitur, rursusque medicamento indiget. Quum vero os minime laborat, sed ad imum ventrem tormina incidunt; medicamentum deorsum purgans propinato, posteaque lac asinum, aut serum, aut succum aliquem bibendum dato: quod si debilis fuerit, alvum subluito. Verum ante medicamenti purgantis potionem, si quis febricitet, mane quidem aquam mulsam aquosam exhibeto; alio vero die, quo febris detinet, frigidam quantam volet, bibendam dato: quum vero febris remiserit, ptisanæ succum, aut milium tenue forbendum, & vinum album, vinosum, aquosum superbibendum dato. Quod si febricitet, neque noctu, neque interdiu febris remiserit, & ad contactum superiores quidem partes calidas habeat, venter autem & pedes frigidi

sint, & lingua aspera, huic medicamentum purgans ne dederis; sed mollienti infuso alvum subluo, & ptisanæ succum bis in die frigidum forbendum dato, & vinum aquosum superbibendum; reliquo vero tempore aquam quam frigidissimam bibendam. Hic si quidem septimo die exsudaverit, & febris eum dimiserit, bene habet; sin minus, plerumque decimo quarto die moritur.

Alia febris. Extrinsecus ad contactum febris levis est, intus vero ardet, lingua ipsius est aspera, naribus & ore calidum expirat. Quum vero diem quintum attigerit, hypochondria dura sunt, dolor adest, & color qualis in ictero detento apparet, urinamque crassam ac biliosam ejicit. Hunc si quidem septimo die rigor, & vehemens febris prehenderit, ac exsudaverit, bene habet; sin minus, septimo aut nono die moritur. Corripit autem maxime hic morbus, si anni tempus minime siccum fuerit. Quum sic habuerit, quotidie calida lavato, aquam mulsam aquosam copiosam propinato; & succum ptisanæ frigidum bis in die forbendum dato; a forbitione vero vinum bibat aquosum, album, modicum. Quod si alvus minime subducatur, clystere proluatur, aut glans indatur. Cibum, quoad febris remiserit, ne exhibeto; ubi vero cessaverit, medicamentum deorsum purgans bibat: interdum enim revertitur morbus, si impurgatus permanferit: idem vero morbusprehendit, si sanguis supra modum biliosus fuerit.

Altera febris. Si tertiana febris detineat, si quidem non omiſſis tribus invasionibus quarta prehendat, medicamentum deorsum purgans propinato. Quod si medicamento tibi minime indigere videatur, pentaphylli radices acetabuli quantitate in aqua tritas, bibendas dato. Si vero ne sic quidem sedetur, ubi multa

calida laverit, trifolium & laſerpitii ſuccum cum vino pari aqua admixta, propinato, reclinatumque multis veſtimentis, donec exſudet, contegito: poſtquam vero exſudaverit, ſi ſitiat, polentam ex aqua bibendam dato; veſperi vero milium tenue coctum ſorbeat, vinumque ſuperbibat; cibis vero quam molliſſimis utatur, donec febris dimittat.

C A P U T XIV.

De febris quartanæ curatione.

FEbris quartana. Quum febris quartana detinet, ſi quidem ex alio morbo non purgatum ceperit, medicamentum deorſum purgans propinato; deinde caput repurgato, poſtea medicamentum deorſum purgans (iterum) dato. Quod ſi nec his factis ceſſet, intermiſſis duabus poſt purgationem per inferiora invaſionibus, multa calida ipſum lavato, ſemen hyoſcyami milii magnitudine, mandragoram pari portione, (ſilphii) ſuccum trium fabarum quantitate, & trifolii parem modum, ex vino meraco bibendum exhibeto. Si vero robuſtus eſſe, & bene valere ſibi videatur, & ex laſſitudine ac itinere febris in eo contracta ad quartanam perducta ſit, fomentis ipſi admotis, allia melle macerata ipſi exhibeto; deinde lentis cremorem, melle & aceto admixto ſuperbibat: cum vero impletus fuerit, vomat; poſtea calida lotus, poſtquam refrixerit, cyceonem ex aqua bibat; circa veſperam vero cibis mollibus, neque multis utatur. Altera autem acceſſione, ubi calida multa laveris, & veſtimentis eum contexeris, quoad exſudet, conſeſtim veratri albi radicem trium digitorum longitu-

gitudinem, trifolii drachmæ quantitatem, succi filphii duarum fabarum pondus ex vino mera-
co, propinato: quod si vomitiones ipsum corri-
piant, vomat; sin minus, eodem modo, post
capitis purgationem. Cibis vero quam mollissi-
mis & acerrimis utatur: quum autem ipsum ac-
cessio invaserit, ne jejunos medicamentum bibat.

CAPUT XV.

*De triplici pleuritide, & cujusque signis, & cu-
ratione.*

Pleuritis. Pleuritis ubi prehenderit, febris
& rigor detinet, & dolor per spinam ad pe-
ctus, & erecta cervice spiratio, & tussis, & sa-
liva alba, & aliquantulum biliosa, neque facile
extulfit, & per inguina dolor est, & urinam cru-
entam reddit. Quum sic habuerit, si quidem
febris septimo die remiserit, convalescit: si vero
non remiserit, morbus ad undecimum aut deci-
mum quartum diem pervenit. Itaque multi his-
ce diebus intereunt: si vero decimum quartum
diem superet, evadit. Quum ita dolor afficit,
fomenta calida admoveto: mel autem etiam bi-
bat, ipsum pari affusa aceti mensura coctum;
deinde ad mellis cocti & aceti mensuram, aquæ
undevigesimali portionem affusam, sensim &
crebro bibendam dato; posteaque, paucio affuso
aceto, aquam admisceto. Mili quoque succum,
paucio melle instillato frigido, quantus est hemi-
næ quadrans, in utroque cibatu forbeat; vinum
vero album, vinosum, aquosum, modicum bi-
bat: vinum autem sit quam mollissimum, & ino-
dorum. Quum vero febris dimiserit, duobus qui-

dem diebus, milium bis die forbeat, & betas suavissime apparatus comodat : post hæc catuli aut aviculæ decoctæ jus forbeat, & paucas carnes edat. Reliquo vero tempore, præcipue quamdiu a morbo detinebitur, milium in prandio assumat; vesperi autem cibariis quam paucissimis, & mollissimis utatur.

Altera pleuritis. Febris & tussis detinet, & rigor, & lateris dolor, quandoque etiam ad claviculam, sputum exspuit aliquantulum biliosum & subcruentum. Quod si ægro contigerit abscessum ruptum esse; ipsi, qua parte maxime dolor detinet, fomenta calida admoveo, & nisi multa febris vexet, calida lavato; sin minus, minime. In potu verò dato favum dilutum in aqua maceratum, quoad ipsum subdulcè facias, & postea etiam aquam immisceas. Milii autem succum bis die forbeat, & vinum album aquosum superbibat : & si quatuordecim dies effugerit, sanus evadit.

Alia pleuritis. Febris detinet, & dentium stridor, & tussis sicca: cum virore pallida extussit, quandoque etiam livida; dolor latus obsidet, & dorsum subrubrum evadit; caput vero & pectus calescunt, aliquandoque etiam venter, pedes & crura: & erectus sedens, magis tussit; alvus turbatur, & alvi dejectio ex virore admodum pallida est, ac graveolens. Hic intra dies viginti moritur; quos si effugerit, convalescit. Huic donec quatuordecim dies præterierint, farinæ hordeacæ crassioris maceratæ dilutum bibendum exhibeto, & vinum album vinosum, aquosum postea bibendum. Ptisanæ succum frigidum bis die forbeat : quumque jam succus decoctus fuerit, pro melle, mali punici succum vinosum ad ptisanæ succum admisceto, neque (calida) multa lavato.

Ubi vero dies quatuordecim præterierint, postea milium in prandio sumat; vesperi autem avicularum carnibus cum jure, & paucis cibis utatur. At hunc morbum pauci effugiunt.

CAPUT XVI.

De peripneumonia, & ex peripneumonia suppuratorum ortu, signis, & curatione; suppuratorumque sectione, & puris evacuatione.

Pulmonis inflammatio. Febris ad minimum quatuordecim dies detinet; ad summum autem duodeviginti: & his diebus vehementer tussit; ac primum quidem sputum crassum & purum septimo & octavo die excreat; ubi vero febris prehenderit, nono & decimo die subdulus & purulentus, quoad quatuordecim dies præterierint. Quod si decimo quinto die pulmo resicatus fuerit, & per tussim rejecerit, convalescit; sin minus, duodeviginti observato. Hisque sane (diebus) si tussis sedata fuerit, evadit; at si non cesset, eum interrogato, num ipsi sputum dulcius videatur: quod si affirmaverit, morbus annuus evadit; nam pulmo purulentus redditur. Huic primis quidem diebus vinum dulce, album, aquosum, paulatim crebro bibendum est: ptisanæ vero succum, melle admixto, ter die sorbendum dato, quoad dies decem & octo præterierint, & febris cessaverit. Periclitatur autem maxime per dies septem aut quatuordecim: quum vero octodecim dies superaverit, non amplius moritur; sed pus exspuit, pectus dolet, & tussit. Quum sic habuerit, jejuno cum salvia decoctam propiuato, jusque frustum multo adipe admixto

forbendum dato, si æstus non fuerit: si vero fuerit, ne forbeat; sed cibis utatur falsis, ac pinguibus, & marinis potius quam carnibus. Quod si non tibi rite purgari videatur, infuso ac fomento utitor: si quidem pus crassum fuerit, foveo; sed si tenue, infundito. Et cibis quam maxime acribus adhæreat; carnibus vero bubulis, ovillis, & suillis abstineat.

Suppuratus ex peripneumonia. Quum ex pulmonis inflammatione purulentus exstiterit, febris detinet, tussis sicca, difficultas spirandi, pedes tument, & manuum ac pedum ungues contrahuntur. Quum sic habuerit, decimo post die, a quo purulentus fieri cœperit, huic multa calida lotó, ari radicem tritam tali magnitudine, falsi granum, & parum mellis, ex aqua & paucó oleo, exserza lingua, tepidum infundito; deinde humerum concutito. Quod si ex eo quidem pus erumpat, sat est; sin minus, aliud facito. Mali punici acris, & cyclamini succum exprime (utriusque acetabulum parvum esto), deinde laserpitii succum fabæ quantitate terito, ac diluito; & lactis caprini aut asinini acetabulum commisceto; hoc tepidum infundito. Si vero ob id non erumpat, raphani corticem, & æris florem trium fabarum quantitate, læviter terito (sit autem raphani duplum) olei heminae quadrante diluito; hoc tepidum infundito. Quod si pus eruperit, cibis quam falsissimis & maxime pinguibus utatur: sed si pus non prodierit, paulatim ad os suffitum adhibeto ex laseris succo, vino Tornio, lacte bubulo, aut caprino, pari cujusque commixta mensura; sit autem trium heminarum quantitas; deinde furni testas ignitas injicito; hoc per fistulam trahat, cavendo ut ne aduratur. Ubi vero purius sputum prodierit, urticæ semen,

thus, origanum, ex vino albo, melle, & pauco oleo, tertio quoque die ipsi infundito; postea vero butyrum, resinam in melle liquefactam; neque amplius cibus falsis, neque pinguibus utatur. Intermediis autem diebus, quum cessat infusio, jejunos bibat salviā, rutam, saturejam, origanum pari portione, ex vino meraco ad acetabuli mensuram, cum omnibus his inspersis. Quod si ab his infusis non eruperit, nil mirandum; plerumque enim in ventrem erumpit, confestimque melius habere videtur, cum ex angusto in ampliorem regionem venerit.

Alius morbus. Quum longius tempus progressum fuerit, febris vehemens ac tussisprehendit, latus dolet, neque in sanam quidem partem decubitus ferre potest; sed in dolentem, & pedes, & oculorum cavitates intumescunt. Post decimum quintum ab eruptione diem, huic multa calida loto, & in sella stabili collocato, alter quidem manus teneat; tu vero agitato humero, quoniam in latere (affectio) strepitum edat, auscultato; votum autem est, ut in sinistro: ad hunc igitur locum sectionem adhibeto, minus enim lethale est. At si præ crassitudine, & copia, nullum tibi strepitum ediderit, quo ipsum cognoscas (hoc namque fit interdum) utrum latus intumuerit, ac magis doluerit, hoc infima parte post ipsum tumorem potius, quam anteriore secato, quo facilior puri exitus pateat. Primum autem inter costas cutem scalpello lato secato; deinde scalpello acuto panniculo deligato, cujus extremam partem, unguis pollicis magnitudine relictam, intro adigito: postea emissio pure quantum visum tibi fuerit, vulnus linamento ex lino crudo, cui filum alligaveris, obducito; quotidie veropus semel emittito. Postquam autem decimus

dies acciderit, toto pure emisso, penicillum ex linteo indito; deinde vinum & oleum tepida per fistulam infundito, ne pulmo pure madescere confuetus derepente resiccetur: infusum autem matutinum sub vesperam, at vespertinum mane educito. At ubi pus tenue velut aqua, & ad digiti contactum glutinosum, ac paucum fuerit, stanneum penicillum cavum indito: quum vero prorsus venter resiccatus fuerit, paulatim resecto penicillo, dum ipsum eximas, vulnus coalescere finito. Signum autem, an sit evasurus æger, esto: si pus album ac purum fuerit, fibræque sanguinis insint, ut plurimum convalescit; at si primo die ovi luteo simile defluat, aut postero die crassum defluat, aliquantum ex virore pallidum, & graveolens, ubi pus effluxerit, moriuntur.

C A P U T XVII.

De tabe ex pulmone affecto, ejusque signis, ac periculosis symptomatibus, pilorum defluvio & sputis graveolentibus; ac curatione.

Alius morbus. Quum quis tabescit, huic sputum crassum, aliquantulum ex virore pallescens, & dulce per tussim rejicitur; & stridor, & dolor pectus, & dorsum occupat, & tenuis sibilus in faucibus editur, faucesque siccescunt; cavitates sub oculis rubent, vox gravis est, pedes tument; ungues contrahuntur, partes superiores extenuantur, ac imminuuntur, sputum ore contentum exscreaturus detestatur; mane & media nocte maxime tussit; tussit & alio tem-

pore; hicque morbus juvenculam mulierem potius, quam vetulam, invadit.

Huic si jam capilli ex capite defluant, caputque velut ex morbo jam nudetur, & super prunas exspuente sputum graviter oleat, hunc intra breve tempus periturum asserito, & quod enecet, alvi profluvium fore. Ubi enim jam pus circa cor putruerit, id prunis impositum nidorem exhalat, & una incallescens cerebrum falsuginem emittit, quæ alvum ciet; hujus rei signum est, quod capilli ex capite defluant. Hunc, quum ita habuerit, ne curato: at si per initia hunc morbum offenderis, lenticulæ cremorem propinato; deinde intermisso uno die, veratrum ita temperatum, ut ne inferiorem alvum ciat, exhibeto: quumque noctu ad os falsugo ipsi devenit, crebriora ei medicamenta ad nares admoveto: sed si non fluat; admoveto quidem, sed ex majore intervallo, & semel in mense, veratro quantum duobus digitis tolli potest, in vino dulci temperato, insuper epoto. Lenticulæ vero decoctum confestim inde bibendum dato: medicamenta autem purgantia, nisi eum febres acutiores prehendant, quam paucissima bibat: dracunculi radicem albam & veratri delingat, non tamen ex melle; sic enim minime alvum movebit. Quod si tormina in alvo inferiore suboriantur, eam primum quidem ex infuso, in quod coccus cnidius commiscetur, subluito: quod si neque sic sedentur, lacte asinino cocto purgato, medicamentum autem deorsum purgans ne exhibeto. Si vero ante lentis decoctum epoto veratro bilem vomat, ipso lentis decocto assumpto vomat. Cibis autem utatur, nisi febres acutæ detineant, carnibus ovillis elixis, & volucrum, cucurbita, & betis: jusculum ne sorbeat, neque ad intinctus utatur. Pisci-

bus autem utatur fcorpiis, & cartilagineis coctis, calidum vero nihil edat; neque lavet, si multa febris detineat: neque oleribus acribus utatur, excepta fatureia, aut origano; vinum vero album bibat. At si febris sit expers, calores autem alias atque alias corripiant, pisces quam optimos ac pinguissimos edat, & pingua, & dulcia, & falsa quam maxime: deambulationibus utatur, neque in vento, neque in Sole: & a cibis, quum tempestivum visum fuerit, vomat; tepidaque lavet, capite excepto. Ex cibariis panis melior, iis qui maza non victitant; his vero utraque commisceto.

S E C T I O III.

C A P U T XVIII.

De tabe pulmonis, de fervido ulcere fistule pulmonis, utrarumque dignotione, prognosi, & curatione.

Alius morbus, qui tabes vocatur. Tussis vexat, & sputum copiosum ac liquidum; interdumque facile per tussim rejicitur etiam pus, veluti grando, quod dum digitis conteritur, durum & graveolens est: vox autem pura est & doloris expers, neque febres corripunt; sed quandoque calor, & alioqui debilis est. Huic veratrum bibendum est, & lentis decoctum, & large cibus sumendus, dum ab acribus, carnibus bubulis, suillis, & ovillis, absteineat: exercitetur modice, & deambulet, & a cibis vomitu utatur, & a venere absteineat. Morbus hic per septem aut

novem annos durat; quod si æger per initia curatus fuerit, sanus evadit.

Alius morbus. Si pulmonis fistula ulcere fervido, & superficiario laboraverit, febris imbecillis detinet, & medium pectus dolor, & corporis pruritus adest, & vox rauca, sputum liquidum ac tenue sput, interdum etiam crassum, ac velut ptisanæ succum: in ore quoque gravis odor, ut a piscibus crudis oboritur, & alias atque alias in sputo dura, velut fungus ab ulcere, apparent; superiores partes attenuantur, atque adeo totus homo, malæ faciei rubent, ungues temporis successu contrahuntur, aridi & ex virore pallidi fiunt. Quam primum autem moritur, sanguinem & pus exspuens, nisi curetur. Postea etiam vehementes subortæ febres ipsum interficerent: at si curatus fuerit, ex hac tabe salvus evadit. Curare autem oportet, ut epotis lenticulæ decoctis vomat: quod si occasio tibi apparuerit, veratrum per se, si quidem homo viribus polleat, propinato; sin minus, dimidium potionis ad lenticulæ decoctum admisceto, ita ut quinta aut sexta potione desinat. Ventrem autem inferiorem, nisi febres vehementes prehenderint, medicamento purgante ne agitato: quod si non prehenderint, lacte asinino per inferiora purgato. Si vero adeo debilis sit, ut bibere nequeat, (per clysterem) subluo; caput autem minus (moveas): quod si sputum quidem copiosum & falsum ad os defluat, naribus, quod bilem minime ducat, adponito: si vero fluxio ad os non eat, capiti nihil adhibeto. Quum autem sputum graveolens fuerit, intermediis inter lenticulæ decoctum diebus, medicamentum in pulmones infundito; intermisso vero uno die, suffito. Cibis utatur, carnibus ovillis & volucrum, piscibus cartilagi-

neis, & scorpiis coctis: quarto quoque die falsamentum quam optimum & maxime pingue comedat, in prandio quidem mazam sumat, in cœna vero huic panem admisceat, neque quicquam sorbeat, neque cyceonem bibat, si comedere possit. Opsonia sesamo pro tritico condita, & coriandro & anetho comedat: silphio ne utatur, neque ullo alio olere acuto, præterquam origano, aut thymo, aut ruta. Deambulationibus autem ante & post cibum utatur, vitatis vento & sole; a crapula & venere abstineat, tepida lavet, capite excepto, quod quam rarissime (lavet).

CAPUT XIX.

Tabes dorsalis; ejus ortus, cause, signa, curatio; ac de pulmonis morbo, quo pulmonarii vocantur ægri.

TAbes dorsalis. Tabes dorsalis a spinali medulla oritur, maxime vero recentes sponfos, & libidinosos corripit: febris sunt expertes, bene comedunt, & colliquantur. Quod si ita affectum perconteris, dicet sibi videri ex superioribus partibus a capite velut formicas in spinam descendere; quumque urinam aut stercois reddit, ipsi semen genitale copiosum & liquidum prodit, neque genitura intus concipitur, & inter dormiendum, cum uxore dormiat, nec ne, semen profundit. Quumque tum alias, tum præcipue per locum arduum iter fecerit aut cucurrerit, anhelatio, ac imbecillitas ipsumprehendit, & capitis gravitas, & aures sonant. Hic temporis pro-

gressu vehementibus febribus correptus, perit ex lipyria febre.

Quum ita habuerit, si per exordia curandum susceperis, fomento toti corpori admoto, medicamentum per superiora purgans bibendum dato, posteaque caput purgato; deinde vero deorsum purgans exhibeto: at curationem vere maxime aggredi velis; posteaque serum aut lac asininum propinato. Lac vero bubulum per quadraginta dies bibendum exhibeto: vesperi autem, quamdiu lac potat, alicam forbendam dato; a cibis autem abstineat: quum vero a lactis potu cessaverit, mollibus cibis, a paucis initio ducto, eum reficito, & quam maxime pinguem reddito. Per annum crapula, venere, & immoderatis exercitationibus abstineat; præterquam deambulationibus, in quibus frigora, & solem vitet: tepida autem lavet.

Pulmonis morbus. Sputum crassum ac fuliginosum tussi rejicitur, color niger est, subturgescit, dolores leves sub pectore & scapulis (detinent,) & ulcera his ægre sanescunt: hic morbus superiore minus periculosus est, & plures evadunt. Hunc veratrum & per se, & lentis decocto admixtum bibere oportet; in pulmonem etiam infundere, & suffitibus uti, & liberaliter cibum sumere, dum carnibus bubulis, ovillis, & suillis abstineat, & oleribus acribus; præterquam origano & fatureia. Deambulationibus utatur, mane vero jejunos ad arduum locum iter faciat: deinde folia (hortensia condimentis usurpata) vino temperato adspersa bibat. Cæterum cibis commemoratis utatur.

C A P U T XX.

Arteria vulnerata, pulmonis ruptio, convulsa pulmonis fibræ; eorumque affectuum signa, prognostica, remedia.

ARteria vulnerata. Si arteria vulnerata fuerit, tussis detinet, sanguis tussi exspuitur, fauces latenter sanguine implentur, sanguinis grumos rejicit, dolor acutus ex pectore ad dorsum permeat, sputum glutinosum est & copiosum; fauces siccae, & febris & rigor corripit, fauces strident, velut a pingui aliquo; & hæc ad dies quindecim patitur. Postea vero pus exspuit, ac veluti ulceris frustula ricinis similia; & rursus tussis, & sane sanguis erumpit, posteaque pus crassius exspuit; febris vehementior evadit, & in pulmonem definit, vocaturque pulmone ruptus. At, si post primum sanguinem pus non exspuat, a laboribus & exercitiis quiescere oportet, & in vehiculum non conscendere, ac cibis salis, unguinis, pinguibus, & acribus oleribus abstinere. Quumque ipse optime corpore sese habere videbitur, pectus & dorsum, vicissim utrumque, inurito. Ulceribus curatis, per annum ebrietate abstineat, non impleatur supra modum, neque manibus vehementer laboret, neque vehiculum conscendat; sed quam maxime crassum corpus ipse reddat.

Fibræ pulmonis convulsæ. Quum pulmonis fibræ convulsæ fuerint, sputum album, interdumque cruentum exspuit, delirat, & febris tenet, & dolor pectus, & dorsum, & latus; & si se vertat, tussit & sternutat. Huic, qua parte do-

ior detinet, calentes fots admoveto; centaurium, daucum, salviæ folia trita, melle & aceto affusis, præforbenda dato, & aquam insuper forbendam. Ptisanæ etiam succum ante forbeat, & vinum aquosum superbibat. Quum vero dolor quieverit, salviæ tusam & cribratam, hypericum, & erysimum lævigata, cum polenta, pari singula portione, vino temperato admixta, jejuno bibenda exhibeto: at, si jejunus non fuerit, leguminis fressi decoctum salis expers forbendum dato. Si vero æstus fuerit, cibus quam mollissimis, insulsis, & minime nidorosis utatur; quum jam moderate corpus, & pectus, & dorsum se habuerit.

Quod si ambæ pulmonis fibræ convulsæ fuerint, tussis detinet, sputum crassum & album spuitur, dolor vehemens ad pectus, & sub scapulis occupat; latus ardor detinet, & pustulis rubentibus impletur, pruritus vexat, neque sedere, neque jacere, neque stare sustinet; sed animo angitur. Hic quarto plerumque die moritur; quem si effugerit, ne sic quidem spes multa superest, cum & septimo die periculum adsit; quem si superaverit, convalescit. Hunc, quum ita habuerit, bis die calida multa lavato; quumque dolor detinet, fots calentes admoveto; & mel & acetum propinato, succumque ptisanæ forbendum, & vinum album vinosum superbibendum. Quod si balneo & tepidis fotibus vexetur, neque ea ferat, sudarii panniculos aqua intinctos ei admove, & ad pectus & dorsum impone; favumque ex aqua maceratum frigidissimum propinato, & ptisanæ succum frigidum, aquamque superbibendam dato; & in frigore decumbat. Ista facito; verum morbus lethalis est.

CAPUT XXI.

*De pulmonis erysipelate, ejusque causis, signis,
& curatione.*

ERysipelas in pulmone. Si oriatur in pulmone erysipelas, tussis detinet, & sputum multum ac liquidum exspuit, velut ex gutture, sed cruentum non est; dolor dorsum, & ilia, & hypochondria occupat; viscera strepitum edunt, pituitam vomit, ac velut acetum, dentes stupent; febris, rigor, ac sitis corripit; quum quid comederit, in visceribus murmur editur, acidum eructat, venter obstreperat, & corpus torpescit; & quum vomuerit, melius habere videtur; ubi vero minime vomuerit, decedente die tormina & dolor in ventre suboriuntur, & liquidum stercus dejicitur. Hic morbus maxime ex crapula, carniū esu, & aquæ mutatione contingit; atque aliis etiam de causis detinet.

Huic medicamentum deorsum purgans propinato, posteaque lac asininum bibat, nisi natura lienosus fuerit: quod si lienosus fuerit, neque succis, neque lacte, neque sero purgato, sed eo quod paucum sumptum multum educat: in omnibus autem morbis, si alvus non subducatur, eam per infusum subluo, aut glandes supponito. Hoc in morbo frigida balneo, & exercitatione utendum, ubi febres remiserint, & corpus commode se habere apparuerit: vere & autumnus vomitus excitandus. Alliorum capita tria, & origani pugillum, quantum tribus digitis comprehenditur, vini dulcis duabus heminis affusus, & aceti quam acerrimi hemina una, mellisque quarta

heminae parte, coquito, quoad tertia pars relicta fuerit: deinde ubi hominem exercueris, & aqua tepida laveris, hoc calidum bibendum exhibeto; lenticulae etiam decoctum, melle & aceto admixtis, dum impleatur, propinato; deinde vomat, eoque die, polenta ex aqua epota, jejunus permaneat: ad vespertinum vero betam & mazae parum comedat, & vinum aquosum bibat. Reliquo tempore a lenticulae decocto & a cibis vomat. Quod si sub scapulas dolor secesserit, cucurbitulam affigito, & manuum venas pertundito: cibus autem utatur non falsis, neque unguinosus, neque pinguis; vescatur vero acribus, & acidis, frigidisque omnibus, ac deambulationibus utatur. His factis, optima victus ratione usus fuerit, morbusque in multum tempus protrahetur: est autem non lethalis, sed consenscentes deserit. Si vero juniorem aliquem citius a morbo liberare voles, ubi ipsum purgaveris, & pectus & dorsum inurito.

CAPUT XXII.

Dorsalis morbi, & tuberculi pulmonis signa & curatio.

Dorsalis morbus. Rigor, febris, tussis, & spirandi difficultasprehendit, & sputum cum virore pallidum, interdumque suberuentum expuit; dolor maxime dorsum & inguina vexat; tertio aut quarto die urinam cruentam mejit, & septimo die moritur; ubi vero quatuordecim dies effugerit, sanus evadit; quos fere non effugit.

Huic aquam mulsam in olla nova fervefactam,

& refrigeratam, in qua apii, aut foeniculi cortex maceratus fuerit, bibendam dato; dato & ptisanæ succum bis in die, vinumque album aquosum superbibendum: qua vero dolor institerit, tepentes fots adhibeto; nisi multa febris detineat, calida lavato. Postquam vero quatuordecim dies præterierint, milium in prandio quidem sumat; ad vesperam autem carnes catulinas, aut volucrum coctas edat, & de jusculo forbeat; sed cibus quam paucissimis primis diebus utatur.

Pulmonis tuberculum. Quum in pulmone tuberculum fuerit, tussis detinet, erectæ cervicis spiratio, dolor acutus pectus & latera occupat; & ad usque quatuordecim dies ita afficitur: plerisque enim tuberculi affectio tot potissimum diebus inflammatur: sed & caput, & palpebras dolor vexat, videre nequit, corpus subfulvum evadit, & pustulis rubentibus impletur.

Hunc calida multa lavato, aquam mulsam aquosam propinato, & ptisanæ succum sorbendum, vinumque aquosum superbibendum dato. Quod si dolor urgeat, tepentes fots admoveto; ubi vero sedatus fuerit, cibus quam mollissimis utatur. Quod si morbo liberatum, dum ad locum accilivem pergit, aut alias festinat, difficultas spirandi invadat, medicamentum dato, a quo alvus inferior minime moveatur: & si una cum vomitu pus sequatur, si sane pus fuerit album, & in eo fibræ subcruentæ fuerint, effugit; si vero lividum, cum virore pallidum, & graveolens, moritur: repurgantur autem in quadraginta diebus, ex quo ruptio facta est, multis etiam annis sit morbus: huic eadem quæ suppurato, facito. Quod si non eruperit (quibusdam enim procedente tempore ad latus abscedit, & extumescit), ubi hoc contigerit, (hunc) secato, aut inurito.

CAPUT

CAPUT XXIII.

*Pulmonis tum repleti, tum in latus procumbentis
signa, & curatio.*

Pulmo repletus. Si pulmo repletus sit, tussis detinet, erecta cervice spiratio, & anhelatio; linguam exserit, pustulis rubentibus impletur, pruritus occupat; dolor acutus pectus & scapulas vexat, neque sedere, neque recumbere, neque stare potest, sed animo angitur. Hic quarto fere die moritur; quem si superaverit, spes plerumque datur; sæpe tamen etiam septimo die periclitatur; quem si effugerit, convalescit.

Hunc, quum sic habuerit, calida multa bis die lavato; quumque dolor detinuerit, tepentes focius admoveto; & mel cum aceto coctum bibendum, & ptisanæ succum sorbendum, vinumque superbibendum præbeto. Quod si balneo, & fomentis tepentibus vexetur, neque ea ferat; ipsi refrigeratorium apponito, & favum aqua maceratum quam maxime frigidum bibendum dato, & loco frigido decumbat. Hæc faciat; morbus autem gravis & lethalis est.

Pulmo in latus decumbens. Si pulmo in latus prociderit, tussis, & erecta cervice spiratio detinet, sputum album tussi exspuitur, dolor pectus, & dorsum occupat; & incumbens pulmo impellit, & pondus quoddam lateri incumbere videtur, & dolores acuti pungunt; cutis velut corium stridet, & respirationem inhibet; in latus quidem affectum decubitum sustinet; in sanum vero minime; verum ei pondus quoddam ex latere pendere, & per pectus transpirare videtur.

Hunc calida multa bis in die lavato, & aquam mullam propinato: a balneo vinum album, pauco admixto melle; in quo dauci & centaureæ tritum semen maduerit, tepidum sorbendum dato; & ad latus aquam tepidam in utriculum, aut vesicam bubulam infusam admoveo, & fascia pectus alligato; ac in latus sanum decumbat, ptisanæque succum tepidum, & vinum aquosum superbibendum dato. Quod si ex vulnere istud fiat, aut purulento secto (fieri namque hoc solet) vesicam fistulæ alligatam & flatu impletam huic intro immittito, & penicillum stanneum solidum indito, & ulterius protrudito. Hæ curatione instituta, voti maxime compos fies.

C A P U T XXIV.

De lateris tuberculo, pulmonis hydropo, ac pectore aut dorso rupto, eorumque affectuum signis & curatione.

Lateris tuberculum. Quum tuberculum in latere oboritur, tussis dura detinet, & dolor, & febris; pondus in latus incumbit, dolor acutus eundem locum semper occupat, sitis vehemens (vexat), & calidum potum eructat, & decubitus in latus affectum non sustinet; sed in sanum: verum ubi decumbit, velut saxum illi suspensum esse videtur; intumescit, ac rubet, pedesque tument. Hunc secato aut urito, deinde pus ad decimum usque diem emittito, & penicillum ex lino crudo imposito: post decimum diem, ubi totum pus exierit, vinum & oleum, ne de repente siccescat, tepida injicito, & linamento ex linteolo obducito: ubi, quod infuderis, emissum

fuerit, aliud infundito, istaque per dies quinque facito. Quum autem pus album velut ptisanæ cremor defluxerit, & ad manus contactum viscosum fuerit, penicillum stanneum immittito: atque ubi prorsus resiccatum fuerit, paulatim resecto penicillo, ulcus ad linamentum semper, ut coalescat, finito.

Hydrops pulmonis. Si hydrops in pulmone factus fuerit, febris & tussis detinet, confertim respirat, pedes tument, ungues omnes contrahuntur, & iisdem, quibus suppuratus, afficitur; verum remissius ac diutius. Quod si infusum, aut fomentum, aut fustitum adhibeas, pus non sequitur; indeque cognoveris, non pus, sed aquam intus esse: si quoque diutius aure ad latera admota auscultaveris, intrinsecus velut acetum olet. Et aliquamdiu his afficitur; sed postea in ventrem erumpit, confestimque sanus & morbo liberatus esse videtur; verum procedente tempore venter incenditur, eademque illa & ampliora patitur. Quibusdam etiam venter, & scrotum, ac facies intumescit: & nonnulli istud ab inferiore alvo provenire existimant, quum ventrem magnum, & pedes tumere videant: hæc enim intumescunt, si sectionis tempus præterieris. Hunc quidem, si exterius intumuerit, inter costas sectione facta curare oportet: si vero minime intumuerit, multa calida lotum, velut purulentos in sella collocato, & qua parte strepitum edet, ea secato; votumque sit, quo sane facile effluat, ut quam infimo loco id fiat. Post sectionem autem linamentum ex lino crudo imposito; linamentum crassum & in summo acutum facias, & quum paucissimum sanguinem parce emittas. Et si quidem quinto vel sexto die tibi linamentum pure obductum fuerit, plerumque evadit; sin vero

minime obductum fuerit, postquam aquam eduxeris, sitis corripit, & tussis, ac moritur.

Pectus aut dorsum ruptum. Si pectus aut dorsum ruptum fuerit, dolores pectus, ac dorsum per totum obsident, calor alias atque alias invadit, sputum subcruentum tussi rejicit, ac per sputum velut capillus cruentus intercurrit: atque hæc maxime patitur, si manibus quid laborarit, aut in currum, aut equum conscenderit. Hunc anteriore & posteriore parte inurito, ita æqualiter utrinque, & sic convalescit: per annum autem a labore contineto, & ab ustione increffato.

C A P U T XXV.

De febre tum ardente, tum singultuosa, earumque signis & curatione.

FEbris ardens. Febris, & sitis vehemens detinet, lingua est aspera, nigra, ex virore pallida, sicca, aut valde rubra, oculi ex virore pallefcunt, alvi excrementum dejicit rubrum & ex virore pallidum, talemque urinam reddit, & multum spuit. Plerumque etiam in pulmonis inflammationem transmutatur, & delirat: ex eo pulmonis fieri inflammationem cognoveris: hic si quidem fiat peripneumonicus, & quatuordecim dies superet, convalescit: si vero octodecim diebus factus fuerit peripneumonicus, si quidem impurgatus purulentus evadat, hunc aquam, in qua farina hordeacea crassior macerata fuerit, bibere oportet, posteaque acetum album quam odoratissimum bibere, & ptisanæ succum bis in die sorbere; ter vero, si debilis sit, & vinum gene-

rosū, album, dilutum superbibere, & quam minimum lavare: si vero purulentus fiat, ut purulentum curato.

Febris singultuosa. Febris vehemens detinet, rigor, tussis, & singultus; æger sanguinis grumos una cum sputo tussiendo rejicit, ac septimo die moritur. Quod si decem dies effugerit, melius habet: vigesimo autem die suppuratur, primisque diebus pus paucum tussiendo rejicit; deinde copiosius: sed intra quadagesimum diem expurgatur. Huic primis quidem diebus acetum cum melle coctum propinato, postea acetum & aquam admisceto, aquosiores potionem reddens: verum ptisanæ succum paucō admixto melle forbeat, & vinum album vinosum superbibat: ubi vero decem dies præterierint, si febris cesset, sputumque purum fuerit, ptisanam integram, aut milium forbeat. Si vero vigesimo die pus exspuat, salviā, rutā, fatureciā, origanum, & hypericum, singula æquis portionibus admixta, tusa & cribrata, omnium quantum conchæ parvæ testa capit, bibat, & cum pari polentæ modo, ex vino dulci temperato, jejuno bibenda præbeto. Sorbitionibus etiam utatur, si hiems, aut autumnus, aut ver fuerit; si vero æstas sit, minime; verum amygdalas contusas, cucumeris semen torrefactum, sesamum, singula æquis portionibus, in totum vero quantum conchæ testa capit, aqua heminxæ Æginææ mensura affusa, adspersa farina & favo; id post potionem forbeat. Cibis autem utatur pinguibus, & salsis, & piscibus marinis potius, quam carnibus; & calida lavet, caput vero minime. Hæc si fecerit, morbo liberatur.

CAPUT XXVI.

*De lethargo, & solutorio (seu tabifico morbo)
& febre perimente, eorumque morborum signis,
& curatione.*

MOrbus qui lethargus vocatur. Tussis detinet, sputum copiosum, & liquidum exspuit, & nugatur, quumque nugari desierit, cantat, & alvi excrementum male olens dejicit. Huic aquam, in qua farina hordeacea crassior macerata fuerit, propinato; posteaque vinum album vinosum bibendum exhibeto; ptisanæ succum etiam, mali punici succo admixto sorbeat, vinumque album vinosum superbibat; neque lavet. Hic intra dies septem moritur; si vero hos effugerit, sanus evadit.

Alius morbus, qui solutorius (seu tabificus) dicitur. Non inediam, non cibum sumptum ferre potest; sed quum jejunos quidem est, viscera mullitant, & ventriculi os dolet, & alias alia vomit, bilem, salivam, spumam crassam & acria; & postquam vomuit, aliquantisper melius habere videtur. Ubi autem cibum sumpserit, ructus ei contingunt, cum rubore incenditur, & semper se copiosum recrementum dejecturum existimat: quum vero desederit, flatu infra demittitur; caput dolor vexat, ac totum corpus alias alia parte velut acus pungere videtur; crura gravia sunt, ac debilia, tabescitque, ac imbecillus evadit. Huic medicamentum, primum quidem per inferiora purgans; deinde vero per superiora, propinato, & caput purgato: cibus abstinere dulcibus, oleosis, & pinguibus, & crapula. Vomat autem a succis, & a cibus; & pro

anni tempore post exhibitum lac aut serum asininum, medicamentum, utro tibi magis opus esse videatur, insuper propinato. Frigida, æstate & vere lavet; autumnino vero & hieme unguento utatur, & deambulet, ac modice sese exerceat: quod si debilior sit, quam ut exerceri queat, iter conficiat. Cibis frigidis ac deicientibus utatur; & si venter non subducatur, emollienti clystere subluo. Hic morbus diuturnus est, qui si discessurus sit, consenescentes deserit; sin minus, ipsis commoritur.

Febris perimens dicta. Febris detinet, & rigor; supercilia impendere videntur, caput dolet, salivam calidam, & bilem copiosam vomit, interdumque per inferiora dejicit; oculorum loca eos non capiunt, dolor ad cervicem & inguina irruit, infirmis est viribus, & nugatur. Hic septimo die aut etiam prius moritur: si vero hunc effugerit, plerumque convalescit: morbus autem lethalis est. Huic refrigerantia ad viscera, & caput admovere oportet, & hordea torrefacta una cum paleis confracta bibenda exhibere, & ex aqua, in qua macerata fuerint, excolata, mulsam conficere, eamque dilutam propinare. Haud cibus autem, neque sorbitio ad usque septimum diem offerenda, nisi tibi debilis esse videatur: si vero sit debilis, ptisanæ succus frigidus, ac tenuis, parce bis die exhibendus, & aqua superbibenda. At ubi septem dies præterierint, & febris dimiserit, milium delingendum. Sub vesperum cucurbita & betæ paucae adhibendæ, vinumque album aquosum superbibendum, quoad nonus accesserit dies: deinde quam paucissimo cibo utatur, milio in prandio sumpto. Balneo, quamdiu dolor & febris detinent, ne utatur: ubi vero cessaverint, haud multa lavet.

Quod si venter non dejiciat, eum emolliente clystere subluo, aut glandes subdito. At ubi vires valuerint, molli medicamento ad nares admoto, alvum per inferiora purgato : deinde lac asininum propinato.

C A P U T XXVII.

De morbo livido ac ructuoso, eorumque signis & curatione.

Lividus morbus. Febris sicca detinet, subindeque horror, caput dolet, viscera dolor occupat, bilem vomit; quumque dolor detinet, sursum tueri nequit; sed gravatur, alvus dura fit, & color lividus, labra & oculorum candida livescunt, & aspectum præsefert ejus qui strangulatur; interdum etiam colorem mutat, & ex livido, cum virore aliquantulum pallefcit. Huic medicamentum tum sursum, tum deorsum purgans propinato; alvum subluo, & a capite purgato: calida quam minimum lavet; verum ubi laverit, apricetur; serum & lac asininum pro anni tempore bibat; cibus quam mollissimis & frigidis utatur, acribus & salis abstineat; unguinosa vero & dulcia pinguique assumat. Hic autem morbus cum ægro plerumque commoritur.

Morbus ructuosus. Dolor acutus corripit, vehementerque laborat, seipsum ipse jactat, vociferatur, frequenter eructat, ac si eructaverit, melius habere videtur: sæpe vero paucam bilem evomit, poculi parvi mensura; ac dolor a visceribus ad imum ventrem, & laterum mollitudinemprehendit; quumque id contigerit, melius habere videtur; venter inflatur, & durescit, stre-

pitum edit, neque flatus, neque stercus dejectur. Hunc si dolor detinuerit, calida multa lavato, & tepentes fofus admoveto: quum vero in ventre dolor, ac flatus fuerit, alvum clyftere fubluito, & mercurialis fuccum coctum cum ptifanæ fucco admifceto, & vinum dulce aquofum fuperbibendum dato; cibum, quoad dolor remiferit, ne exhibeas; aquam autem ex vinaceis dulcibus per noctem maceratis, fex diebus bibat: quod fi vinacea non habeat, mel cum aceto coctum (bibat). At poftquam dolore vacuus fuerit, medicamento alvum per inferiora purgato: cibus utatur mollibus & alvum fubducentibus, & marinis potius, quam carnibus; carnibus autem avicularum & ovium coctis; betas etiam & cucurbitam (edat,) reliquis vero abftineat. Hic autem morbus, quum juvenem invaferit, tempore decedit; fi vero feniorem, ad mortem comitatur.

CAPUT XXVIII.

De morbo pituitofa mulieres potius, quam viros obfidente; & pituita alba feu leucophlegmatia; & utriusque fignis & curatione.

MOrbus pituitofus. Virum quidem etiam, mulierem tamen magis invadit; & hæc quidem craffa eft, & bene colorata; fed iter faciens debilitatur, præfertim vero quum ad arduum locum contendit; febris tenuis, interdumque fuffocatio prehendit, & quum jejuna quidem eft, bilem, falivanique copiofam evomit, sæpe vero etiam ubi cibum fumpfit; cibi tamen nihil,

Quum laboraverit, dolor modo pectus, modo dorsum occupat, & rubicundis cutis eminentiis velut ab urtica inustis completur. Huic medicamentum purgans propinato, serum & lac asinum bibat: quod si serum potet, quam plurimis ante diebus medicamentum per inferiora purgans bibendum exhibeto; quumque serum bibere desierit, lac asinum postea bibat; & ubi biberit, cibis quidem abstineat; vinum autem quam suavissimum bibat, ubi purgari desierit. Quum vero a potione cessaverit, milium in prandio sumat; sub vesperum autem cibo quam mollissimo, & paucissimo utatur; & pinguibus, dulcibus, ac oleosis abstineat; & alias atque alias, præsertim hieme, ubi olera ante comederit, ex lenticulæ decocto vomat; calida quam minimum lavet, sed ad solem apricetur. Hic vero morbus ad mortem comitatur.

Pituita alba. Totum corpus albo tumore tumet, venter ad contactum crassus est; pedes, coxæ, tibiæ & scrotum tument; respiratio densa est, vultus rubicundus, os aridum, & sitis destinet; quumque comedit, spiritus creber incidit: hic eodem die interdum quidem melius, interdum vero pejus habet. Huic vero, si venter per morbi initia sua quidem sponte turbatus fuerit, sanitati est proximus: quod si non turbetur, medicamentum deorsum purgans, quo aqua purgetur, exhibeto; calida ne lavet; ad sudum deducatur; & scrotum ubi impletum fuerit, pertundito. In cibis pane puro, frigido utatur, & betis, piscibusque scorpiis coctis; jure autem quam paucissimo: frigida omnia edat, non dulcia, neque pingua; sed contrita, & acida, & aeria, excepto allio, cepa, & porro: origanum autem & satureiam copiosam edat, vinumque vi-

nosum superbibat; & ante cibum ambulet. At si a medicamentis tumeat, clysterem injicito, cibo premito, deambulationibus, & illuvie. Medicamenta autem purgantia quam paucissima exhibeto; minime vero sursum purgans, priusquam tumores ad inferiora descenderint. Quod si extenuato jam ipso, in pectore suffocatio oboriatur, veratrum bibendum dato, caput purgato: deinde medicamentum deorsum purgans propinato. Hic vero morbus nullum fere deserit.

CAPUT XXIX.

De morbis melancholicis, sollicitudine, morbo difficili; & morbis nigris tribus; eorumque signis, & curatione.

Sollicitudo, molestus morbus. Viscera veluti spinarum aculeos habere, & his pungi videntur; anxietas ipsum invadit, lucem & homines fugit, tenebras amat, ac metus corripit; septum transversum foris tumet, & ad contactum dolet; terretur, pavores & somnia formidanda cernit, quandoque & mortuos. Morbus hic interdum plurimos vereprehendit.

Veratrum huic propinato, & caput purgato; post capitis purgationem, medicamentum per inferiora purgans bibendum exhibeto; & postea lac asininum bibat. Cibis quam paucissimis, nisi infirmis fuerit viribus, utatur, & frigidis, ac alvum subducentibus, non acribus, non falsis, non pinguibus, neque dulcibus. Calida non lavet, neque vinum bibat: sed aquam quidem maxime, alioqui vinum dilutum; neque se exerceat,

neque deambulet. Hæc si fecerit, temporis successu morbo liberatur; si vero neglexerit, commoritur.

Morbus niger. (Bilem) atram tanquam fæcem vomit, interdum quidem velut sanguinem, interdum vero velut vinum secundarium, quandoque etiam velut polypi atramentum, quandoque acidum tanquam acetum, nonnunquam vero salivam & pituitam, nonnunquam bilem ex viridi pallidam. Et quum nigrum quidem cruentum vomuerit, cadaver olere videtur; fauces & os vomitu incenduntur, dentes stupefcunt, & quod vomitione rejectum est, terram attollit; quumque vomuerit, paulo melius habere videtur. Neque sine cibo esse, neque copiosorem cibum devoratum ferre potest: verum quum jejunos fuerit, viscera mullitant, & salivæ acescunt: quum vero quidquam edierit, pondus in visceribus (percipitur); pectus & dorsum tanquam stylis pungi videntur, latera dolor vexat, febris levis est, caput dolet, oculis non videt, crura gravantur, color nigricat, & tabescit.

Huic medicamentum purgans crebro propinato, & serum, & lac pro anni tempore; & cibus abstineat dulcibus, oleosis, & pinguibus, utaturque quam frigidissimis, ac maxime alvum subducentibus; caput purgato, & post potiones medicamentorum per superiora purgantium, nisi debilis fuerit, sanguinem ex brachiis detrahito: quod si alvus non dejiciat, emollienti infuso subluo. Crapula, & venere abstineat; sed si venere utatur, jejunos fomentis utatur, & sole abstineat, neque multum se exerceat, neque deambulet, neque calida lavet, neque acria edat, neque falsa. Hæc facienda, & cum ætate etiam

morbus aufugit, aut etiam cum corpore fenescit : si vero denigratus sit, commoritur.

Alius niger morbus. Subfulvus, gracilis, & in oculis ex virore pallidus sit; tenui est cute, ac debilis; quoque diutius hic morbus detinet, eo magis afflicta; & quovis tempore velut stillam modicam vomit, ad duo parva pocula, cibumque frequenter, & cum cibo bilem ac pituitam; post vomitum totum corpus dolet, interdumque etiam priusquam vomat; horrores leves, & febris detinet, sumptisque dulcibus & oleosis præcipue vomit.

Hunc medicamentis per inferiora & superiora purgare oportet, posteaque lac asinum bibendum exhibere. Cibis utatur quam mollissimis ac frigidis, piscibusque littoralibus & cartilagineis, betis, cucurbitis, & carnibus contritis : vinum album, vinosum, dilutius bibat : vehementiore autem exercitatione in deambulationibus utatur, neque calida lavet; ac sole abstineat. Hæc agenda; verum lethalis quidem morbus non est, sed confenescit.

Morbus sideratorius. In reliquis quidem eadem patitur, verum bilis grumos concretos vomit; eodemque modo per inferiora dejicit, ubi ciborum recrementa excreverit. Eadem vero facienda, quæ in superiore morbo commemorata sunt; & alvus clystere proluenda.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS

LIBER TERTIUS.

ARGUMENTUM LIBRI.

Hi exponuntur morbi, cerebri tumor, ejusque dolorifica repletio, fidere ictus, sideratio cerebri, lethargus, febris ardens, pulmo tumens, capitis dolor, phrenitis, angina, icterus, tetanus; opisthotonus, convolvulus, peripneumonia, pleuritis; & potiones in ardente febre exhibendæ.

CAPUT I.

Tumor cerebri ex inflammatione, ejusque diagnostica, prognostica, & curatio,

DE febribus quidem universis a me dictum est; de reliquis jam dicam.

Cerebri tumor. Quum cerebrum ab inflammatione tumuerit, dolor totum caput, ac potissimum qua parte inflammatio consliterit, occupat; in temporibus autem consistit: aures sono implentur; auditus autem hebescit, venæ intendantur, ac pulsant, & febris, & rigor interdum invadit; neque unquam dolor intermittit, sed interdum quidem remittit, quandoque etiam ma-

gis urget; præ dolore vociferatur, sursumque profilit; quumque surrexerit, confestim rursus ad lectum delabitur, seque jactat. Hic quidem deploratus est, quot vero diebus interiturus sit, judicationem non habet; alii enim alias pereunt; plerumque tamen intra septem dies moriuntur; primum autem & vigesimum ubi effugerint, convalescunt.

Quum verò dolor vehemens vexaverit, refrigerare caput oportet, potissimum quidem rasura, aut aliquo refrigerantium medicamentorum, in vesicam aut intestina infuso, qualis est solani succus, aut creta figulina; modo quidem id admove, modo etiam prius quam intepescat, auferre. Et sanguinem detrahare oportet, & caput purgare, odoratis ad apii succos admixtis. Vino prorsus abstinerere; ptisanæ succum sorbere, & inferiorem alvum solvere.

C A P U T II.

De vehementi capitis dolore ex cerebri plenitudine; ejusque signis & curatione.

PLenitudo cerebri dolorifica. Quum caput ex cerebri plenitudine vehementer doluerit, non purgatam esse humorum illuviem indicat; totum caput vehementes dolores occupant, delirat, & septimo die moritur, neque evadit, nisi humor ad aures septimo die erumpat: ita & dolor sedatur, & ad mentem redit: copiosus autem & inodorus effluit.

Hujus magis aures quidem ne prius, quam pus erupisse videris, curato: quod si superiorem

& inferiorem ventrem purgare voles, seorsum utrumque solvito: deinde capiti quam maxime quidem universo, sed & per aures, & nares fomentum admoveto: ptisanæ succum sorbeat, & vino prorsus abstineat. Ubi vero pus eruperit, quoad fluxionis copia desierit, sistito: postea vino dulci, aut lacte muliebri, aut oleo veteri, iisque tepidis infusis, aures colluito: caput crebro molli-
bus fomentis & odoratis, quo cerebrum citius purgetur, foveto. Hic primis quidem diebus non audit; procedente vero tempore tum fluxio minuitur, tum simul ac fluxio prorsus quievit, auditio redit, & sibi ipse maxime similis redditur. Vitare autem oportet solem, ventos, ignem, fumum, acrium odores, aliaque hujusmodi; & quiescere, ac molli victus ratione uti: alvus inferior ex vasorum vacuatione solutu sit facilis.

C A P U T III.

De fidere ictorum, signis, & curatione.

ATtoniti. Icti esse dicuntur, cum cerebrum repletum fuerit ob multam purgationem intermissam: cruciatum primum exhibet anterior capitis pars, & suspicere non possunt, quidam ambobus oculis; quidam vero altero, & sopor ipsos habet; menteque sunt emoti, & tempora saliant & febris levis habet, corporisque impotentia. Hic tertio aut quinto die moritur, neque ad septimum pervenit; sed si pervenerit, incolumis evadit.

Hunc si curare voles, capiti fomentum admoveto, & sectione facta respirationem effcito. Sed si dolor detinuerit, & sternutationes movere oportet,

oportet, & purgare caput levibus ac odoratis, ventremque inferiorem purgare; vino prorsus abstinere, & ptisanæ succo uti.

CAPUT IV.

De siderationis cerebri signis, & curatione.

Cerebri sideratio. Quod si cerebrum sideratum fuerit, caput dolor occupat, & per cervicem ad spinam pervadit; & ipse nihil audit, frigusque in caput irruit, totus tumescit, ac derepente voce captus apparet; ex naribus sanguis fluit, & lividus evadit. Hunc si morbus leviter corripuerit, quum sanguis abierit, melius habet: si vero vehementer correptus fuerit, cito moritur.

Huic sternutationes per odorata movendæ, & alvus utraque per vices purganda, aut altera; odorata leves odores habentia, naribus admovenda; sorbitioque tenuis, & tepida exhibenda; vino autem penitus abstinendum.

CAPUT V.

De lethargi signis & curatione; ex lethargo suppurati.

Lethargus. Lethargi quidem morbi constitutio eadem, quæ & peripneumonix; gravior tamen, neque omnino liberatur ab humida peripneumonia; sed longe tardior morbus est. Hæc autem patitur. Tussis & sopor eum detinet; sputum humidum, & copiosum ejicit; infirmis ad-

modum est viribus, & quum interiturus est multum, idque liquidum per inferiora, dejicit. Huic quidem admodum exigua vitæ spes superest : efficiendum tamen ut plurimum spuat, & calefiat, vinoque abstineat : quod si effugerit, purulentus efficitur.

CAPUT VI.

De febris ardentis dignotione, prænotione, & curatione.

FEbris ardens. In febre ardente dicta, sitis multa detinet, lingua inhorrescit; ejusque color, primo quidem tempore, qualis esse consuevit, verum valde sicca est; procedente vero tempore induratur, exasperatur, crassescit; deinde nigrescit. Si sane per initia hæc contingant, celeriores judicationes fiunt; si vero posterius, tardiores : remissionis autem eadem omnia signa prodit lingua, quæ in peripneumonia. Et urinae biliosæ quidem, aut cruentæ, dolorem intensum: flavæ vero remissionem significant; sputumque præ calore ac siccitate exustum & crassum est. Plerumque vero & in peripneumoniam transit: quod si transierit, celeriter moritur.

Hunc autem sic curare oportet. Singulis diebus bis aut ter, capite excepto, calida lavato: in crisi- bus autem lavandum non est. Ac primis quidem diebus per inferiora purgandum, & aqua potui exhibenda : aqua etenim plerumque vomitum inducit : posteris a purgatione (diebus) humectandum, sorbitionibus, vinisque dulcibus utendum. At si per initia curandum non susce-

peris, sed signis jam in lingua existentibus, sinere oportet, dum judicationes præterierint, linguæque signa mitiora evaserint; & neque medicamentum, neque per clysterem infusum, priusquam judicationes præterierint, exhibueris.

CAPUT VII.

Pulmo ex calore tumens; ejusque dignotio, prænotio, & curatio.

Pulmo ex calore tumens. Quum pulmo caloris plenus intumuerit, vehemens duraque tussis detinet, spiritus erecta cervice ducitur, confertim respirat, crebro anhelat, tumescit, nares expandit ut equus ex cursu, & linguam frequenter exferit, pectus ei sonum edere videtur, & gravitas inesse: quapropter (hanc) pectus capere nequit, sed dirumpitur, & est impotens, ac dolor acutus occupat; dorsum, pectus & latera velut acus pungunt, eaque ardent, ut ejus qui ad ignem sedeat; in pectore & dorso rubores tanquam ex flamma exoriantur, ac adeo vehementis morsus & anxietas invadit, ut neque stare, neque sedere, neque decumbere queat; sed ita æstuans seipsum jactat, & jamjam mori videtur. Moritur autem maxime quarto aut septimo die, quos si effugerit, plerumque haud perit.

Hunc si curabis, alvum inferiorem quam citissime per clysterem probe purgare oportet; & ecubitis, narè, lingua, & quavis corporis parte sanguinem mittere; & potiones refrigerantes, forbitionesque ejusdem facultatis exhibere: urinam etiam cientia, sed quæ non calefaciant, sepe

danda. Et ad dolores quidem ipsos, quum vehementer irruunt, tepescientibus levibus & humidis adhibitis, locum ubicunque dolor fuerit, calefacere & humectare oportet; reliquis vero partibus, admotis refrigerantibus, ea quidem modo auferre, modo vero adponere; & quacunque parte ardere videbitur, frigus inducere, & in totum vino abstinere.

CAPUT VIII.

De acuto capitis dolore cum-vocis interceptione, ejusque dignotione, prenotione & curatione.

Capitis dolor. Quum autem a capite exortus dolor acutus derepente vocem interceperit, tum alias, tum ubi ex ebrietate contigerit, sic adfectus septimo die moritur. Minus tamen tale quid ex ebrietate perpessi, & voce capti permanentes moriuntur: eodem enim die, aut postero, aut tertio si vox eruperit, convalescunt: hoc autem ex temulentia nonnulli faciunt, neutrique pereunt.

His vehementes sternutationes inducito, & clysterem injicito, qui vehementer bilem educat: quod si sensum recuperaverit, thapsiæ succum ex multa aqua calida, quo quam citissime revomat, exhibeto. Deinde extenuato, & per septem dies a vino prohibeto: sanguis etiam e lingua detrahendus; si venam prehendere possis.

CAPUT IX.

De phrenitidum dignotione, & curatione.

PHrenitides. Phrenitis etiam ex aliis morbis contingit; hæc autem patiuntur (phrenitici). Septum transversum adeo dolet, ut ne contingere quidem sinant, febris detinet, mente alienantur, intentis oculis adspiciunt, aliaque similia efficiunt his, qui peripneumonia laborant, quum hi in peripneumonia mente moventur.

Hunc tepescentibus humidis fovere oportet, & potionibus, præterquam vino. Et si quidem fieri poterit, per superiora purgare, & per tussim etiam & sputum, quemadmodum in peripneumonia, educere oportet: sin minus, alvus inferior, ut dejiciat, præparanda, & potionibus humectanda; hoc enim conducit. Hic autem morbus lethalis est; tertio namque die, aut quinto, aut septimo moriuntur: si vero leviter corripuerit, ut peripneumonia judicatur.

CAPUT X.

Angina duplex, cynanche, & paracynanche; & utriusque signa & curatio.

ANgina. Ab angina appellata homo suffocatur, & in faucibus magis urgeri videtur, & neque salivam, neque aliud quidquam adtrahit; oculi adfecti sunt, ac velut strangulatis prominent, & per eos contente intuetur, neque eos convertere potest; crebro singultit, & exsilit, facies & fauces incenduntur, imo etiam collum:

intuentibus vero nihil mali habere videtur, & cernit, & audit obtusius, & præ suffocatione non intelligit, neque quid dicat, aut audiat, aut faciat; sed jacet ore hianti salivam effundens. Hæc quum faciat, quinto, aut septimo, aut nono die moritur.

Paracynanche. Quum vero horum signorum aliquod abfuerit, leviozem morbum indicat, eumque paracynanchen appellant. Huic vena, præsertim quidem sub mamma, secanda est; hæc enim spiritus ex pulmone calidus concomitatur. Quin & medicamento aut clystere deorsum purgare oportet, fistulæque in fauces ad maxillas intrudendæ, quo spiritus in pulmonem trahatur; efficiendumque, ut quam citissime spuât, pulmoque attenuandus: suffitus quoque ex hyssopo Cilicio, sulphure, & bitumine parandus, & per fistulas adtrahendus, perque nares, ut pituita exeat: fauces & lingua, his quæ pituitam ducant, infricanda; venæque sub lingua secandæ: sanguis etiam ex cubitis mittendus, si vires valeant. Vino abstinendum, & ptisanæ succus liquidus forbendus. Postquam autem morbus remiserit, cibosque gustaverit, elaterio recenti, ne in aliud malum incidat, purgandum.

C A P U T X I.

De icteri (seu morbi Regii) dignotione, prænotione, & curatione.

MOrbus icterus. Hujusmodi icterus acutus est, & cito enecat. Color totus malicorium maxime refert, ex viridi pallefcens, quales sunt lacerti virides; simileque fere corpus est:

& in urina subsidet, velut ervum fulvum; & febris ac horror levis detinet. Quandoque etiam vestes ferre non sustinet, sed (ab iis) mordetur ac raditur: jejuno mane viscera plerumque lacerantur; & si quis eum excitet, aut adloquatur, non patitur. Hic fere intra dies quatuordecim moritur; hos si effugerit, convalescit.

Calida lavare oportet, & aquam mulsam bibere, cum nucibus Thasiis decorticatis, & absinthii coma, pari portione, & anisi cribrati dimidio, ita ut triobolum ex his jejunos bibat; rursusque quum cubile petit, hanc aquam mulsam, vinumque vetus tenue (assumat), & forbitiones, neque cibis abstineat.

C A P U T XII.

De tetano, & opisthotono, & utriusque dignotione, prænotione & curatione.

Tetanus. Quum invaserint tetani, maxillæ velut ligna rigent, & os aperire nequeunt; oculi illacrymantur ac distortentur, dorsum riget, crura contrahere non possunt, similiter neque manus; facies rubescit, & vehementer dolet, quumque moriturus est, potionem, forbitionem, & pituitam per nares revomit. Hic tertio, aut quinto, aut septimo, aut decimo quarto die perit; hos si effugerit, convalescit.

Huic potionem ex pipere & veratro nigro exhibeto, & jusculum gallinaceum pingue, & calidum, sternutamentaue vehementia & multa excitato, & fotsus adhibeto: ubi vero non fovebitur, tepefactoria humida & pinguis in vesicis & utriculis undique, præsertimque ad dolentes par-

tes admoveto, & calido (oleo) copioso, crebroque illinito.

Opisthotonus. Quum opisthotonus tenuerit, reliqua quidem plerumque eadem sunt; verum in posteriora convellitur, interdumque vociferatur; vehementes dolores occupant; neque interdum crura adducere, neque manus extendere sinit: inflexi enim sunt cubiti, digitos in pugnum contractos habet, & pollicem ut plurimum aliis digitis continet, vociferatur, & quandoque nugatur; neque se continere potest, sed quum dolor detinet, interdum sursum prosilit; ubi vero dolor remiserit, quietem habet. Interdum vero simul ut morbo corripuntur, muti fiunt, aut insania, & melancholia tentantur. Hi voce soluta, tertio die moriuntur, & per nares revomunt; si vero contigerit, ut decimum quartum diem effugerint, convalescunt.

Ut superiorem, curato, & si voles ita facito. Post adfusam aquam frigidam plurimam, vestimenta tenuia, pura, & calida superinjecito; tuncque ignem ne adhibeto. Hoc modo & tetani & opisthotoni curandi.

C A P U T XIII.

De volvulorum diagnosi, & curatione; de flatu in ventrem per follem inmissione.

Volvuli. Oriuntur volvuli, quum incalescit venter superior, inferior vero refrigescit: resiccatur enim simul intestinum, & constipatur ex inflammatione, ita ut neque flatus, neque alimenta pertranseant, sed venter durus sit, & vomat interdum, in primis quidem pituitosa;

deinde vero biliosa, postremo etiam stercus; sitim patitur, ac dolorem, maxime circa hypochondria, totus etiam venter dolet, & inflatur, & sese jactat; febres invadunt, fiuntque maxime septimo die.

Hos sic curare oportet. Venter superior quam citissime purgandus; sanguis e capite & cubitis detrahendus, ut alvus superior calefcere desinat: partes supra septum transversum, excepto corde, refrigerandæ; inferiores autem, homine in aquæ calidæ folio collocato, & oleo semper illito, calefaciendæ, & tepentes fatus humidi admovendi: glans ex solo melle decem digitorum longitudinis constituenda, summa ejus parte anteriore felle taurino illita, bis aut ter subjienda, quoad exusta omnia circa rectum intestinum stercora educas. Quod si sic paruerit, postea clyster injiciendus: sin minus, folle fabrili indito, in ventrem flatus immittendus, ut tum ventrem, tum intestinum contractum distendas. Deinde extracto folle, clyster injiciendus. Sit autem statim paratus clyster, ex non admodum calefacientibus, sed stercora dissolventibus ac emollientibus: deinde obturata sede spongia, in aqua calida desideat, clyfma continens. Quod si clyfma receperit, rursusque demiserit, convalescit. Priore autem tempore mel quam optimum delingat, vinumque vernaculum bene meracum bibat. At si remisso volvulo, febris eum prehenderit, sine spe est: fortassis enim etiam soluta alvus inferior interficiet.

CAPUT XIV.

De peripneumonia dignotione, pranotione, & curatione.

Pulmonis inflammatio. Peripneumonia vero hæc facit. Febris acuta detinet, spiritum crebrum & calidum respirat, anxietudo, impotentia, jactatio, dolor sub scapulis, ad claviculam, & mammam, & in pectore gravitas : interdum etiam delirium : nonnullis vero, donec tussire cœperint, sine dolore est; sed illa diuturnior est, & difficilior. Primum autem sputum album & spumofum spuit; lingua flava est; procedente vero tempore nigrescit. Si igitur circa initia nigrescat, celeriores sunt liberationes; si vero postea, tardiores. Ad extremum autem lingua dehiscit, &, si digitum admoveris, adhærescit: morbi vero liberationem, quemadmodum & in pleuritide, similiter lingua significat. Hæc autem contingunt diebus ut minimum quatuordecim, ad summum vero uno & viginti : & hoc tempore vehementer tussit, simulque cum tussi purgatur : primum quidem copiosum & spumofum sputum; septimo vero & octavo die, quum febris in vigore fuerit, humidaque peripneumonia extiterit, crassius procedit; sin secus, minime: nono & decimo, aliquantum cum virore pallens & subcruentum : duodecimo ad decimum quartum usque, copiosum & purulentum. In iis nempe, in quibus naturæ & corporis affectiones humidæ sunt, quinetiam morbus vehementior est: at quibus natura & morbi constitutio sicca est, in his minus. Si quidem igitur ad decimum quartum diem resiccatus fuerit, neque purulen-

tum amplius tussi rejecerit, sanus est; sin minus, decimum octavum, & primum ac vigesimum diem animadvertet. Et, si quidem tunc quieverit hujusmodi sputum, evadit; sin minus, an dulcius sputum sit, ipsum interroga: quod si affirmaverit, pulmonem ipsi purulentum esse scito, morbumque annuum fore, nisi per quadraginta dies properans pus sursum eduxerit: at si ingratum sputum esse dixerit, hic morbi status lethalis est. Verum hi primis potissimum diebus manifesti sunt: nam si putridum & purulentum sputum duobus & viginti diebus exspuerit, neque exulceratus fuerit, evadit; sin minus, neutiquam. Hæc peripneumonia nullum relinquit vitiorum, quæ in pulmone sunt: si igitur harum affectionum aliquid abfuerit, nosse oportet quænam ægro sint necessaria, & quænam Medico aggredienda sint: quod si pauca ex his signis habeat, non est quod decipiatur, quum hæc peripneumonia minime exitialis sit, sed levis.

At peripneumoniam ita curare oportet: neque tamen peccaverit, si quis etiam pleuritidem & phrenitidem hoc modo curare aggrediatur. Primum quidem caput levius reddito, ne quid ad pectus defluat. Primis autem diebus sorbitiones sint dulciores: sic enim maxime quod in se confedit & compactum est, dilueris & agitaveris: quarto, quinto & sexto die, ne amplius dulces sint; sed pingues: quum ad sputum per superiora excreandum conferant. Quod si pro ratione spueri nequeat, medicamenta, quæ sursum educunt, exhibenda. Primis quidem quatuor aut quinque diebus, paulo magis alvum subducere oportet, quo & febres obtusiores sint, & dolores leviores: quum autem vacuatus fuerit & corpore debilis, tertio quoque die alvus subducen-

da, ut tum corpus robustum evadat, tum superiora loca humoris expertia: nam si multus humor per inferiora secedat a quinto die, mortem adfert: secedente enim per inferiora humore, superiora siccescunt, neque sputi purgatio per superiora prodit. Inferiorem igitur alvum neque nimis sisti oportet, ut febres haud acutæ sint; neque nimis subduci, quo sputum sursum emitti possit, & æger viribus valeat. At sexto, & septimo, ac nono die, jamque ulterius progresso morbo, medicamenta quæ sursum educant, magis exhibeto: sit autem medicamentum, veratrum album, thapsia, elaterium recens, cujusque par portio. Quod si sputum probe non repurgetur, & spiratio crebra fuerit, neque purgatio superet, desperatam esse salutem prædicito; nisi ad purgationem sufficere possit. Facienda vero etiam quæ in peripneumonia fieri debent, si alvus inferior probe suum munus obierit: aliter etiam curatio facienda. A primo die ducto exordio, dracunculi magni concham majorem exhibeto, dauci & urticæ unam, sinapis & rutæ, quantum tribus digitis capere possis, & laserpitii succum, fabæ magnitudine: hæc aceto dulci, & aqua temperata, & excolata, jejuno tepida potui præbeto. Postquam autem purum exspuere cœperit, dracunculi concham majorem, & sesamum, & amygdalas purgatas, aceto dulci, aqua diluto, propina: quod si magis educere voles, radicis capparidis corticem his admisceto.

CAPUT XV.

De pleuritide humida, biliosa, & cruenta; arida; dorsali; quarum hic diagnostica, prognostica, pharmaceutica, dietetica, & chirurgica traduntur.

Pleuritis. Quum pleuritis corripuerit, hæc contingunt. Dolor latus (occupat) febris & horror detinet, crebra est respiratio, & erecta cervice fit, subbiliosa velut mali punici putamen per tussim rejicit, nisi ruptiones habuerit; si vero habuerit, etiam sanguinem a ruptionibus. Est autem & cruenta: in qua sanguinea exspuit. Et biliosa quidem mitior est, nisi æger ruptiones habuerit: sin minus, molestior quidem; sed non adeo lethalis: cruenta autem vehemens, & laboriosa, & lethalis est. Quum igitur adest etiam una singultus, simulque cum sputo sanguinis grumos nigros extussit, hic septimo die moritur: si vero decem dies effugerit, a pleuritide convalescit; sed vigesimo suppuratur, & pus per tussim rejicit: tandem vero evomit, neque adeo facile curatur.

Pleuritides siccae. Sunt autem & siccae pleuritides sine sputo; verum hæc molestæ sunt: judicationes aliis similes sunt; at copiosiore in potu humectatione, quam aliæ, opus habent. Biliosæ autem & cruentæ nono & undecimo die decernunt, iique magis sanescunt. Quod si per initia quidam leves dolores detinuerint, post quintum vero & sextum diem acuti, ii ad duodecimum usque protrahuntur, neque fere effugiunt: periculum autem est maxime ad usque septimum, imo etiam ad duodecimum; post hæc autem sa-

nantur. Quæ ab initio quidem leves sunt, post septimum autem & octavum acutæ, ad decimum quartum decernunt & sanescunt.

Pleuritis dorsalis. Pleuritis ad dorsum hoc ab aliis differt. Dorsum velut ex plaga dolor occupat, ingemiscit, confertim respirat, statim autem pauca sput, & corpus lassum succumbit: tertio autem vel quarto die subcruentam saniem mejit; maxime vero quinto die moritur, alioquin, septimo; hos si effugerit, vivit: hic morbus mitis est, minusque lethalis. Observandus tamen ad usque decimum quartum, postea vero sanescit. Quibusdam autem pleuriticis purum sputum, sed urina cruenta est, qualis succus serosus ex carnibus assatis defluens; dolores vero acuti per spinam ad pectus, & inguina perveniunt. Hic, si septimum diem effugerit, sanus redditur. Quum vero harum pleuritidum aliqua laboranti dorsum rubescere contigerit, & humeros incallescere, dumque desidet, pondere gravari, si venter perturbatus ex virore pallida, & graveolentia admodum demittat; hic ob ventris dejectionem primo & vigesimo die moritur; quem si effugerit, convalescit. At quibus statim exspuitiones cujusvis sunt generis, & dolores admodum acuti, tertio die moriuntur; quem si effugerint, convalescunt: qui vero septimo, aut nono, aut undecimo die sanus non fuerit, suppurari incipit: præstat autem suppurari; minus enim lethale est, quamvis laboriosum sit.

Præter autem commemorata signa, in unaquaque pleuritide hæc in lingua spectare oportet: bulla enim sublivida in lingua suborta, qualis ferramento in oleum intincto, si quidem per initia aspera fuerit, difficilior morbi liberatio contingit; & diebus, quibus oportet, sanguinem

tussi rejicere necesse est : at si progresso etiam morbo id contingat, judicationes quidem ad decimum quartum diem (procedent), sed sanguinem exspuere necesse est.

De liberatione autem sic se res habet. Si tertio quidem die maturescere, & exspui cœperit, celeriores sunt liberationes: si vero posterius maturescat, posterius etiam judicationes contingunt, quemadmodum in capitis signis. In omni autem pleuritide dolores plerumque magis interdiu, quam noctu, leviores fiunt.

Sic autem pleuritides curandæ sunt; plerumque velut phrenitis & peripneumonia, præterquam quod balneis calidis, & vino dulci utendum. Si igitur primo aut postero ab invasione die ægrum susceperis, si sterqus quidem prodiit purum, aut leviter biliosum & paucum, ex infuso thapsiæ alvus subluenda: quod si alvus commota, noctu quidem relaxet, postridie vero & dolor, & tormina detineant, rursus subluenda. Si vero æger natura biliosus fuerit, & minime purgatus morbo correptus sit, priusquam biliosum sputum exspuat, medicamento etiam bilem probe purgato: jam vero biliosa exspuente, medicamentum ne dederis: si enim dederis, sputum per superiora prodire minime poterit; sed septimo aut nono die suffocabitur, idque magis si hypochondria doleant. At si præter laterum dolores etiam hypochondria doleant, alvum subluere oportet; & jejuno potui exhibere aristolochiam, hyssopum, cuminum, laserpitium, peplum album, æris florem, & mel, & acetum, & aquam.

Per medicamenta quidem primas curationes ita moliri oportet: reliqua vero sic se habent. Calida multa pro ægri viribus, præterquam caput, lavato; quumque judicationes existunt, partes

dolentes humidis fomentis tepefacito, & oleo illinito. Dum vero impetu morbi feruntur, tum ægrum, tum Medicum a curationibus quiescere oportet, ut ne quid mali inducatur. Ptisanæ autem succus coctus exhibendus, paulo crassior admixto melle redditus: post balnea, vinum dulce & aquosum potui exhibendum, minime frigidum, paucum, ex angusti oris poculo; quumque tussis invaserint, superbibendum & quam maxime exscreandum, & potu humectandum, quo pulmo humidior factus facilius ac citius sputum reddat, & tussis minus vexet. Et mali punici dulcis vinosi succum, cum lacte caprino paucio & melle mixtum noctu, & interdium paulatim sæpe exhibeto, somnumque quam maxime prohibeto, quo celerior, ac copiosior purgatio contingat.

At cruentam pleuritidem ita curare oportet: post judicationes, vires levibus cibis reficiendæ, & quiescendum; prætereaque vitandi soles, venti, plenitudines, acida, falsa, pingua, fumus, ventris flatus, labor, venus: si enim reverterit morbus, mors sequetur. In exspuitionibus autem, si dolor detineat, neque exspuere possit, jejuno æris florem baccæ olivæ magnitudine, succi filphii ejus dimidium, seminis trifolii parum, ex melle delingenda exhibeto: aut piperis grana quinque, & succi laserpitii fabæ quantitate, mel, acetum, & aquam, jejuno tepida propinato: hoc etiam dolores sedat. Quod si pro ratione spueri nequeat, sed in ipso (sputum) retineatur, & in pectore stertorem edat, radicis dracunculi magni concham majorem, & oleum cum melle admisceto, & acetum aqua temperatum insuper sorbendum dato.

Aliud vehemens. Æris florem fabæ quantitate, nitrum (assatum) dupla portione, hylsopi quan-

quantum tribus digitis capitur, melle admixto, aqua, & olei modico intillato, tepesacta per concham majorem, ne suffocetur, infundito: id etiam in pulmonis inflammatione, si non purgetur, faciendum. Si vero neque stertat, neque ut decet, spuatur, capparis fructus quantum tribus digitis capitur, piper, nitri modicum, cum melle, aceto & aqua admixta, hoc tepidum sorbendum dato: postridie vero id ex aceto, melle, & aqua fervesactum sorbendum; quod & stertentibus, & iis qui expurgari nequeunt, exhibendum. At si valentius facere volueris, hyssopi, sinapeos, & nasturtii concham majorem in melle & aqua tritam, fervesactam, & colatam, tepidam sorbendam præbeto.

Sic curati hi morbi sanantur; nisi sputi aliquid in pulmone relictum pus fiat, a quo tussis arida excitatur, febris, & horror detinet, erecta cervice spiratio vexat, frequenter & confertim respirat, vox paulo gravior est, & saturus rubor cum calore vultum occupat: procedente vero tempore etiam magis aperte hic morbus declaratur. Hunc si intra decem dies (curandum) susceperis, postquam victu & balneo calido calefeceris, medicamentum, quod pus educat, in pulmonem infundito, & aliis pus ducentibus utitor, victumque ut suppurato præscribito, & caput, ne quid influat, resiccato. At si per infusum pus minime putrescat, educatur, id ex pulmone in thoracem erumpit; postque ruptionem sanus esse videtur, quod pus ex angustia in amplio rem locum venerit, & spiritus, quem respiramus, in pulmone sedem habeat: sed procedente tempore, pure pectus impletur, tussis & febres, alique dolores omnes magis ipsum vexant, morbusque declaratur. Hunc quindecim

post eruptionem diebus sinere oportet, quo pus rursus maturescat; quum nimirum in ampliorem locum pus veniens, tum refrixerit, tum adducto ad se eo, quod in thorace erat, humido, ipsum semiputridum esse necesse sit. Si igitur per hoc tempus sua sponte exspui incipiat, (bene habet); sin minus, medicamentis aut potionibus succurrendum; ultimis quindecim diebus, ad virium corporis instaurationem, antequam magis attetur, festinando, ut caput purum propter affluxiones tuearis. Si vero non spuatur, sed ad latera sui significationem exhibeat, secato aut inurito. At si neque spuatur, neque de se in costis significationem præbeat, jejunum copiosa calida lotum, & minime potu usum, in fella firma collocato; quumque alter eum ex humeris apprehenderit, tu ipse eum concutito, aurem costis admovent, ut noscas, utra ex parte sui significationem præbeat: votum autem est, ut id ad sinistra magis contingat; nam dextra urere, aut secare lethale magis est: quanto enim dextræ partes robustiores sunt, tanto etiam in ipsis vehementiores morbi sunt. Quod si propter crassitudinem pus non fluctuet, neque strepitus edatur in pectore, crebrum autem spiritum trahat, pedes intumescent, & tussicula quædam adsit, ne decipiaris; sed probe scias thoracem pure plenum esse. Linteo (itaque) tenui in rubrica terra liquida, admodum trita, & tepida intincto, thoracem in orbem obtegito: quaque parte primum resiccatum fuerit, ea sectionem aut ultionem facere oportet, quam proxime ad septum transversum, cavendo (ne) ipsum septum (attingas). Quod si voles, ubi rubricam illeveris, peræque velut in linteo, spectato: multi autem simul illinant, ne, quæ partes primum illinuntur, resic-

centur : post sectionem vero , aut unctionem , penicillo ex lino crudo utere , & paulatim pus emitte. Quum vero fecare aut urere voles , nota impressa , fac ut eandem figuram serves inter secandum aut urendum , ne te cutis figuræ immutatione sursum aut deorsum vergens decipiat. Tusses quoque ex victu vitandæ , ne rursus in pulmonem (quod malum est) pus revellant ; sed sinendum , ut ad sectionem citissime resiccet. Posteaquam vero duodecimum attigerit diem , pus reliquum totum emittito , & penicillum ex linteo imposito , ac bis die pus educito , superioremque ventrem victus ratione quam maxime resiccato. Ita suppurationes , quæ tum ex vulneribus , tum ex peripneumonia , & ex magnis defluxionibus , & incumbente in latera pulmone contingunt , spectare & curare oportet.

CAPUT XVI.

Refrigeratrices potiones in ardentibus febribus.

HAs autem potiones refrigerantes in febribus ardentibus , quum voles , bibeas dato. Multos autem edunt effectus ; aliæ siquidem mictionem provocant , aliæ alvi dejectionem , aliæ utrumque , aliæ neutrum ; sed tantum refrigerant , ut siquis in vas aquæ ferventis frigidam aquam infundat , aut vento frigido vas ipsum exponat. Alia vero aliis dato : neque enim omnibus dulcia conferunt , neque acerba , neque eadem bibere possunt.

I. Favorum siccorum heminas duas aqua maceratas , & conterens gustato , dum aqua subdul-

cis reddatur, deinde excolatas, injecto apio, bibendas dato.

II. Seminis lini acetabulum aquæ decem heminis affusis, in olla nova prunis imposita coquito; fervefacito, ut transpiret, quoad succus tactui pinguis evadat.

III. Aquam mulsam aquosam ad dimidias decoquito, deinde apium injicito, hoc frigidum paulatim exhibeto.

IV. Hordeum Achilleum plenum & magnum, resiccatum, & demptis aristis, ad heminae mensuram, & bene lotum, aquæ congio affuso, ad dimidias coquito, refrigeratum potui exhibeto.

V. Cumini Æthiopici heminae decimam partem, tribus aquæ semicongiis affusis decoquito, luto piloso olla oblita; ad tertias fervefacito, & refrigeratum hoc ad omnem febrem ardentem, aliamque febrem exhibeto.

VI. Aquam etiam pluviam per se solam (præbe).

VII. Ptisanæ heminam, aquæ congio affuso, ad dimidias coquito, deinde colatam, injecto apio frigidam potui dato.

VIII. Vina etiam alba ex uvis passis, aquosa.

IX. Uvarum passarum faeces vinaceæ expressæ, dilutæ.

X. Uvæ passæ albæ exemptis vinaceis heminam, radicum pantaphylli manipulum contusum, affusis aquæ heminis viginti, ad dimidias decoquito, frigidum paulatim exhibeto.

XI. Farinæ hordei pleni crassiori ad chœnicem dimidiam, affuso aquæ congio, quum crassiores farinæ partes jam intumuerint, eas manibus terito, quoad aqua alba reddatur; & adianti pugillo injecto, nocturno sereno expositam præbeto.

XII. Trium aut quatuor ovorum candidum in aquæ congio subactum bibat. Hoc admodum re-

frigerat, & ægrum ad alvum subducendam etiam concitat.

XIII. Hordei torrefacti probe loti choenicem dimidiam, in aquæ congio bis aut ter fervefactam, frigidam exhibeto.

XIV. Ptisanæ cremorem coctum tenuem, & vinum dulce dato. Hoc autem non movet.

XV. Cucumeris peponis sine cortice pollinem ex aqua (propinato). Hoc urinam movet, & refrigerat, & sitim sedat.

XVI. Ervum in aqua præcoctum, deinde olæ novæ in majore olla aquæ plena inditum, alia ervo affusa aqua parum coquito; postea effusam tertiam partem, ubi ervum coctum fuerit, refrigeratam præbeto, ad cyathos singulos insperso cucumeris, & ervi polline. Hoc explorate sitim sedat.

XVII. Vinum Thasium vêtus, aquæ quinque & viginti partibus ad unam vini partem (admixtis), exhibeto.

XVIII. Trifolium, cucumeris pollinem, ex aqua, in qua crassiores hordeaceæ farinæ partes maduerint, præbeto.

XIX. Apii manipulos tres, pulegii pugillos duos, in aceti heminis decem, ad tertias coquito; hoc melle & aqua dilutum aquosum bibat, adianti pugillo injecto; hoc urinam ducit & alvum solvit.

XX. Mala odorata dulcia contusa, & aqua macerata; aquam potui exhibeto.

XXI. Mala cydonia eodem modo macerata, si alvus in febre ardente soluta fuerit.

XXII. At si morbus regius insuper invaserit, uvæ passæ albæ sine vinaceis, cicerum alborum, utrorumque heminam dimidiam, hordei Achillei tantundem, cnici tantundem, aquæ heminas

decem, apium, mentham, coriandrum, cujusque parum simul terito, quoad (aqua) leviter dulcescat; postremo adianti pugillo injecto, nocturno sereno expōsitum exhibeto. His etiam similia imitari poteris. Omnia autem nocturno sereno expōsita febricitanti exhibeto, his exceptis, quibus alvus plus æquo est fluida.

XXIII. Pulegii pugillos tres, apii duplum, vino aqua temperato coquito, & propinato. Hoc urinam movet, bilemque per alvum educit.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS

LIBER QUARTUS.

PRÆFATIO.

*H*ic liber multum a prioribus diversus, acuto & ingenioso ratiocinio impenditur. Origo morborum deducitur ex quatuor humoribus, bile, sanguine, pituita, aqua, ortis ex alimento. Ab eo si justo copiosius adsumtum fuerit, die tertio corpus turbatur, & nisi cibus ille nimius decedat, egrotat. De judiciis morborum: fieri solis diebus imparibus, quibus iisdem humor de corpore exeat. Ita & reliqua subtiliter tractantur, & precario. Sub finem accedunt solitarii libelli, de vermium in ipso fœtu ortu: de calculo vesicæ ex lacte pituitoso co-

Acto, de hydropo ad ventrem, uteri, & universi corporis, & de ejus origine. Hic etiam refutatur descensus potulentorum ad pulmonem, quem in aliis libris HIPPOCRATICIS defendi diximus. Citat auctor librum, quem de morbis muliebribus scripserit.

ARGUMENTUM LIBRI.

Quatuor humorum species narrantur, bilis; pituita, sanguis, & aqua; eorumque principia, generatio, causæ, receptacula, fontes, & effectus; cibaria & potulenta; excrementa & eorum ductus. De febribus differitur, morborum principiis, causis, doloribus, lumbricis, calculis, hydropo.

S E C T I O I.

C A P U T I.

Hominis ortus; semen utriusque parentis ab omnibus partibus ad generationem procedere; humores corporis quatuor esse, bilem, sanguinem, pituitam, & aquam, vel atram bilem; eosque ex eduliis ac potulentis procreari; eorumque fontes esse quinque. ventriculum, caput, cor, lienem, & fellis in hepate folliculum; partium & plau-

tarum analogia; utrasque congenerem sibi humorem trahere.

Semen ab omnibus tum viri, tum mulieris partibus, ad hominis generationem veniens, & in mulieris uterum illapsum, concrefcit; ex eoque, tempore procedente, natura humanæ formæ compos procreatur.

Habet autem tum mulier, tum vir in corpore quatuor humoris species, a quibus morbi oriuntur, qui morbi a nulla violentia ortum ducunt. Hæ vero sunt species: pituita, sanguis, bilis, & aqua, ex hisque non minima, neque debilissima portio in semen confluit; quumque animal ex parentibus procreatum sit, tot humoris tum sani, tum morboſi ideas in ſe continet.

Quæ vero ex unaquaque harum ſpecierum tum plura, tum pauciora in corpore contingunt, aperiã, & a quo ægrotent; quodque morbi diebus imparibus judicantur; & quænam ſint morborum principia; & quænam horum ſingula in corpore moliantur, ut morbum invehant; a quo etiam rigor ipſe febrilis contingat, & cur poſt eum febris adoriatur.

Ac primum quanam ratione bilis, ſanguis, aqua, & pituita ex cibariis & potibus copioſiora & pauciora procreentur, demonſtrare volo, hoc modo. Ventriculus, dum plenus eſt, omnium corpori fons eſt; vacuus vero factus, ex corpore tabeſcente haurit. Sunt autem etiam quatuor alii fontes, a quibus horum quiſque in corpus influit: quum igitur hi fontes a ventriculo acceperint, ipſique quum vacuati fuerint, a corpore hauriunt: trahit quoque ipſum corpus, quum quid in ſe ventriculus habuerit. Sanguinis certe fons eſt cor; pituitæ, caput; aquæ, lien; bilis,

locus in jecore. Atque hi sunt quatuor istis (humoribus) fontes, præter ventriculum. Ex his autem maxime cavi sunt caput & lien. In eo enim amplissimus locus est : sed de hoc paulo post melius disseram.

Sic autem se res habet : in omnibus cibis ac potibus, & biliosi aliquid, & aquosi, & sanguinei, & pituitosi inest, plus minusve in hoc, vel illo; quapropter, quæ comeduntur, ac bibuntur, ad valetudinem inter se differunt. Atque hæc mihi ea de re dicta sunt : quum homo comederit aut biberit, corpus ad se ex ventriculo commemoratum humorem trahit; & fontes per venas de ventriculo trahunt, similis humor similem, & in corpus distribuit, quemadmodum & in plantis, similis humor ex terra similem attrahit. Sic enim in se varias & innumeras terra facultates habet : nam quæcunque in ipsa producuntur, his omnibus humorem unicuique similem præbet, velut & id quod producitur, sibi cognatione similem habet; & trahit unumquodque ex terra alimentum, quale sane ipsum est. Nam & rosa talem ex terra humorem trahit, qualis & ipsa facultate est; & alium talem & terra humorem trahit, quale etiam ipsum facultate est; & cætera omnia, quæ producuntur, e terra trahunt pro se singula. Nisi enim id ita se haberet, plantæ suis seminibus similes non nascerentur.

C A P U T II.

Humoris congeneris exsuperantia ac penuria tum plantas, tum homines egrotare; ibique terræ plantas nasci ac succrescere, ubi ipsæ cognatum

sibi humorem trahere queunt; varias terræ facultates inesse ac humores, quibus diversæ plantæ succrescant; & sylvestres plantas, sativas ab homine fieri.

Cui vero plantæ in terra cognationis humor multo uberior est, quam conveniat, ea planta ægrotat; cui vero paucior, quam opportunum est, ea marcescit: at nisi plantæ ab initio humor insit, quem sibi cognatum attrahat, ne germinare quidem poterit. Quod vero planta pullulare ab initio nequeat, nisi humorem secundum naturam habeat, licet intelligere: Jonia namque regio & Peloponnesus pro (anni) temporibus non minimum a sole uritur, ita ut sol e terra nascentibus satis esse possit; neque tamen fieri potest, etsi multi jam tentarunt, ut in Jonia aut Peloponneso silphium nascatur; at in Lybia sua sponte nascitur. Non enim in Jonia, neque in Peloponneso est hujusmodi humor, qui ipsum nutriat. Quod vero multa etiam alia medicamenta regiones, etiamsi sol sufficiat, alere non possint, aliæ vero sponte producant; id quod dicturus sum considerandum præbet, quantum locus loco etiam valde vicino ad vini suavitatem præstet, quamvis sol æqualiter sufficiat. Hic enim terræ humor est, qui vinum suave præbeat; illic vero minime. Sunt vero & sylvestres plantæ non paucæ in loco nascentes, quas ad ulnæ spatium translatas, non amplius produci comperias: non enim habet terra hæc talem humorem translato, qualem illa sylvestribus plantis suppeditabat. In his enim sunt quædam magis virulentæ, quædam humidiores, quædam dulciores, sicciores quædam, asperiores etiam quædam; aliæque innumeræ aliter se habent; innumeræ enim

sunt in ipsa (terra) facultates : & propter hæc genera , primum ex terra alterum alteri simile nullum productum est , quod non cognatum. Sed mihi hæ plantæ omnes sylvestres esse videntur : verum eas homines cultura fativas reddiderunt , cogentes quamque pro suo semine fructum ferre : humor enim similis similem ex terra trahit , ex eoque augefcit ac nutritur ; & plantarum altera alteri similis nulla est , neque æqualem , neque similem ex terra humorem trahit. Eorum autem singula , quæ ad cibos aut potiones producuntur , multas ad se e terra facultates trahunt ; & in quoque aliquid pituitosi & sanguinei inest. Huc igitur ex necessitate adductus sum , quod de cibus ac potibus , qui in ventriculum veniunt , corpus ad fontes nominatos trahit ; similis humor similem , per venas.

CAPUT III.

Quod pituita a cibus & potibus pituitosis procreetur ; a capite trahatur , ubi manens copiosior , capitis dolorem excitat ; delapsa in ventriculum & vesicam , juvat.

QUOD vero unumquodque per prædicta trahat , hoc aliud proferam argumentum ; simulque aperiam , unde pituita in corpore gignatur. Quum quis caseum aut aliquid acre comederit , aut aliud quid pituitosum ederit aut biberit , quamprimum ei ad os & nares accurrit , atque hoc omnes ita contingere cernimus ; idque ex iis , quæ ego referam , credere oportet. Dico autem , quicquid in cibo aut potu pituitosum inest , id , ubi in ventriculum venerit , partim corpus ad se trahit ;

partim vero caput, ut quod cavum sit, & velut cucurbita corpori incumbat, pituitam attrahit, quæ quum viscosa sit, hanc alia ex alia ad caput sequitur. Et quæ quidem recens pituita ex cibo gignitur, in capite manet; vetus autem a recente, prout copiosior est recens, vi illata expellitur: quapropter ubi quis aliquid pituitosum ederit aut biberit, pituitam excreat.

Ita vero hæc se res habet: quum homo quid pituitosum ederit aut biberit, si quod redundat, rursus non exeat, neque per os, neque per nares; id in capite manere, vel ex capite in corpus deferri necesse est, & ad ventriculum pervenire: ac optime quidem cesserit, si ad ventriculum perveniat; cum stercore enim exierit: siquidem copiosum ac humidum fuerit, stercore humidum reddiderit: si vero paucum, id non fecerit. Quod si in capite permanferit, multum quidem dolorem capiti exhibuerit, quum in venis est; si vero paucum, id non fecerit: an copiosum autem, aut paucum sit, sui significationem exhibet. At si ad corpus deveniat, illic cum alio humore permiscetur; & si sane copiosa pituita fuerit, statim corpus gravavit; si vero pauca, non utique gravavit, quum nimirum corpus magnum sit, nisi aliud ei principium relinquatur. Succedente vero tempore, si quidem altera pituita accesserit, kedat utique: quod si corpus ad vesicam & ventriculum transmittat, & hæc foras deferant, nihil ex ea mali habuerit. In hac igitur oratione demonstratum est, quomodo caput ex ventriculo pituitam trahat, & simile ad simile veniat; simulque a me commemoratum est, & quomodo & quare copiosior (pituita) homini ex cibis & potibus gignatur.

CAPUT IV.

Bilem copiosorem a biliosis tum cibis tum potibus procreari, a cysti fellis ad hepar trahi, & remorantem doloris causam esse; esculenta ac potulenta alia aliorum esse medicamenta.

Nunc vero de bile dicturus sum, quomodo & cur copiosior in corpore gignatur; & quomodo folliculus ejus, qui in hepate est, ipsam trahat.

Sic autem se res habet. Quum homo, quod amarum est, aut alioqui biliosum & leve, comederit aut biberit, tum copiosior bilis in hepate gignitur; ac confestim hepar dolet, quod pueri cor vocant, idque fieri cernimus, & a cibo ac potu factum esse nobis apertum est. Siquidem omnem commemoratum humorem ex cibis corpus ad se attrahit: folliculus autem, qui in hepate est, etiam quicquid illic biliosi inest, ad se trahit. Et si derepente copiosa bilis exstiterit, hepar homini dolet, & copiosior ex ventre gignitur. Hoc enim contingente, vetus bilis propter multitudinem ad ventriculum fertur, & inde tormina in ventriculo oriuntur; & ipsius pars quaedam per vesicam, pars vero per ventrem foras procedit, sicque paucissima in homine remanet, & dolores cessant. Si vero horum neutrum contingat, primum vetus bilis in corpus procedit; nam in ipsum distribuitur; & si copiosa fuerit, confestim reliquo humori permixta, de se significationem exhibet; sin pauca, minime utique gravarit, quum corpus magnum sit, nisi aliquod aliud principium suboriatur. At successu tempo-

ris, siquidem altera bilis accesserit, plurimum hominem lædit: quod si minime accesserit, eam corpus percolaverit, ita ut bilis & quæcunque biliosa sunt, prodeant: quæ enim eduntur & bibuntur, alia aliorum sunt medicamenta. Ita sane etiam quæ lædunt medicamenta, ubi aliud ab alio in ventriculum illapsum est, sua facultate causam habet, ut id quod superatum est, expellat, ipsumque lædat. Ubi vero ex his, quæ in ventriculum illabuntur, alia bilis corpori accesserit, inde morbus oritur. At hoc in sermone ego demonstravi, quomodo bilis & cur a cibariis aut potibus copiosior oriatur; quodque folliculus in hepate, quod biliosum est, quia simile, a cibus & potibus ad se trahat.

CAPUT V.

Humoris melancholici (quem hydropem & aquam vocitat) copiosioris ortus, causæ, sedes, affectus; unde lienosî, & inferiorum partium corporis dolores.

Nunc vero de aqua sum dicturus, qua ratione, & cur copiosior in corpore oriatur; & quomodo eam ad se lien attrahat. Assèvero autem, quum homo amplius biberit, & corpus & lienem aquam ex ventriculo ad se attrahere; & si plus quam deceat, traxerint, quamprimum hominem laborare; idque contingere sentiunt, quicumque homines lienosî sunt. At ubi lien traxerit, optime quidem (cesserit), si vetus aqua, quæ in liene aut ventriculo inest, ad vesicam aut ventriculum percoletur, & isthac expellatur: non enim per superiora loca aqua de liene expurga-

tur, nisi certe quantum ejus in vasis inest a liene procedentibus; sed in ventriculum & vesicam repurgatio fieri potest: hæc autem nisi meabilia fuerint, nec aqua foras percoletur, hæc de liene ad inferiores partes fertur, illicque alteri humori commiscetur. Et siquidem pauca fuerit, minime sane læserit, sed de corpore ad vesicam & ventriculum per venas percolabitur: multæ namque sunt exporrectæ, quæ ubi sicciore quam antea fuerint, ad se ex inferioribus partibus trahunt. Quod si altera aqua procreetur, neque ventriculus, neque vesica foras percolet, lien attollitur, & inferiores corporis partes doloribus afficiuntur. Atque hæc a me dicta sunt, quomodo & cur aqua copiosior ex potu in corpore oriatur, & quamam ratione lien trahat.

CAPUT VI:

Copiosioris sanguinis ortus, causæ, affectus; nec ab eo doloribus cor affici, quamvis ab eo plures in corpore morbi, ut a cibo, & potu uberiore, procreentur.

Nunc autem de sanguine, quomodo, & cur is copiosior in corpore gignatur, exponam. Quum homo quid biberit aut comederit, quod sanguineum est, id totum quidem ad se corpus trahit; trahit autem etiam cor ad se, quod sanguineum est; neque ubi copiosius attraxerit, cordi dolor oboritur: cor enim solida quædam & densa res est, ac propterea dolore non laborat; ex eoque venæ crassæ, jugulares dictæ, procedunt, in quas quod sanguineum est, celeriter distribuitur, si copiosius accesserit; illæque imple-

tæ, capiti & corpori brevi distribuunt. Et quum quid comederit aut biberit, quod sit sanguineum, confestim jugulares venæ attolluntur, & facies rubet. Cordi autem & corpori ubi ex cibis ac potibus copiosior quam par sit, sanguis accesserit, reliquosque humori admixtus fuerit, nisi per ventrem aut vesicam reliquo humori permixtus exierit, corpori molestiam exhibet: at si paucus accedat, utique corpus minime gravarit; sed tempore ab ipso ad ventriculum, aut ad nares transmittitur, quæ foras excolant, nihilque lædunt: si vero paulatim copiosior evadat, morbosus redditur. At quomodo copiosior sanguis procreetur, a me est expositum. Quum igitur sint quatuor, sanguis, bilis, pituita, & aqua, hæc omnia quomodo, & cur a cibis & potibus copiosiora gignantur, a me est demonstratum. Quod autem ex his gignantur, hoc constat argumento: si homo pauca edat, & pauca bibat, nullum hoc morbum inducit. Atque hæc quidem hæctenus mihi dicta sunt: attigi autem obiter, quod ostendat intelligenti, quomodo hæc pauciora fiant: verum hæc melius paulo post declarabo.

CAPUT VII.

Plenos quatuor fontes semper corpori distribuere; vacuos a corpore attrahere, præclara comparatione docet; & multiplices venas esse corporis; unde cibi potusque suavitas, & insuavitas; appetentia, & appetentiæ cessatio.

QUos vero appellavi fontes, hi quum pleni fuerint, semper corpori distribuunt; quum vero vacui, ab ipso circumfunduntur. Sic etiam ventri-

ventriculus facit; sic enim se res habet, quemadmodum siquis affusa in tria aut plura vasa ænea aqua, ea quam planissimo loco statuat, & quam optime coaptata disponat, conjunctis ad foramina fistulis, sensimque in unum vas aquam, donec omnia impleta fuerint, affundat. Ex uno enim in reliqua vasa defluet, quoad cætera etiam impleta fuerint: plenis vero vasis, siquis ex uno aquam exhauriat, vicissim contra refluat aqua in vas æneum, & rursus aqua ex vasis æneis vacuabitur, quemadmodum eam exceperunt. Ita sane & in corpore se res habet: quum enim cibi & potus in ventriculum deciderint, corpus ex ventriculo haurit, simulque cum fontibus expletur: at ubi ventriculus vacuatur, rursus retro humor redditur, quemadmodum etiam acceperat, veluti ex aliis vasis in unum vas.

Venæ enim multæ & crebræ, aliæ quidem tenuiores, aliæ crassiores, per totum corpus feruntur: hæ, quamdiu homo vivit, apertæ sunt, & novum humorem excipiunt & emittunt: eo mortuo, clauduntur & extenuantur. Quamdiu igitur homo vivit, corpus quidem ex ventriculo, siquid in se habuerit, haurit; hauriunt & fontes, & expleti, corpori distribuunt: nisi enim corpus humorem ex ventriculo attraheret, sed soli fontes, neque ad corpus transmitterent, non utique sufficiens haberet corpus alimentum, sed parcius: neque enim alimentum amplius haberent, quod in corpus fontes distribuerent.

Ac nisi fontes isti adessent, dum comedimus aut bibimus, non utique certo dignosceremus, quod in cibo & potu suave esset aut insuave, hac necessitate, quam dicam, coacti. Hæc nimirum loca, quum minora sint, & intra reliquum corpus, prius quam unumquodque implea-

tur, sua ipsius facultate reliquo corpori semper denunciat, quid ex his quæ comeduntur & bibuntur, biliosum, pituitosum, sanguineum & aquosum sit. Ex his enim singulis, quicquid in cibo & potu plus iusto adfuerit, illos nobis insuaves reddit; quæ vero maximum sui desiderium faciunt, ea ratione suavia sunt.

Quod si ex fontibus aliquis cibo aut potu indigeat, ea ratione etiam corpus ab his attrahet, donec humor iusto paucior evadat; tuncque homo aut edere aut bibere desiderat, quod portionem illam expleat, & reliquis æqualem faciat. Eamque ob causam quum multum edimus aut bibimus, interdum cibum aut potum appetimus, nihilque suavius sumimus, quam quod appetimus: quum vero comederimus, humorque quoad ejus fieri potuerit, in fontibus & corpore adæquatus fuerit, tunc in eo appetentia sedatur. Ac de his quidem hæcenus diximus.

CAPUT VIII.

Bilem a cibus & potibus in felle folliculum secerni, ibique solum cardiogmum fieri; morbos in corde non generari; caput & lienem morbis esse maxime obnoxia. Quomodo & cur humores hominem lædentes pauciores fiant; & quatuor esse locos, quibus homo purgatur.

QUOD autem in locum, qui est in hepate, a cibus & potionibus sola bilis secernatur, ita etiam se res habet. Venulæ enim, quum debiles & tenues sint, alium humorem crassiores & graviores attrahere nequeunt; simulque ea non est

loci capacitas alteri humori, ut is hoc in loco consistat; hicque locus bili natura maxime familiaris est: proptereaque nullus in eo alius oritur morbus, nisi quem cardiognum (seu cordis morsum) homines vocant.

At vero caput, cor, & lien, omnis humoris participes sunt: unumquodque, nisi ægrotet, plurimum eorum quæ dicta sunt, secundum suam ipsius naturam, particeps fit; caput quidem pituitæ, cor sanguinis, lien aquæ. Venæ etiam amplæ & crassæ, & claviculatim intortæ ad se alium humorem attrahunt; ita ut, ubi traxerint, alium humorem alius sequatur. Et cordi quidem vicinæ sunt jugulares venæ, crassæ, in quas, siquid ei plus iusto accesserit, celeriter distribuitur; hæ vero reliquo corpori emittunt; simulque cor ipsum solidum & densum est, adeo ut ab humore non ægrotet; ideoque nullus in corde morbus suboritur.

Caput autem & lien, morbis maxime sunt obnoxia. Morbo enim afficiuntur ab his, quæ natura insunt, quum plura, quam opportunum sit, accesserint; afficiuntur quoque & ab aliis humoribus: venæ enim in ipsis crassæ, ac multæ sunt, & ipsa quoque admodum venosa, & cava sunt, ut amplum in iis sit spatium pro alieno humore sensim accedente, & cum naturali (humore) coëunte: quemadmodum in magno vase amplior est capacitas, quam in parvo; sic & in capite, & liene se res habet: in his enim præcipue horum locorum ampla est capacitas: quod si isthic humore venæ expletæ fuerint, in his ab eo morbus oritur. Atque de his nunc hæcenus a me dictum est: quomodo autem horum humorum quisque in corpore parcius gignatur, melius demonstrare volo.

Quatuor equidem esse humores hominem lædentes demonstravi; quatuor etiam ipsorum esse fontes assevero, per quos eorum unumquemque homo repurget; ii vero sunt, os, nares, podex, & urethra. Et ubi aliquis humor molestus copiosior factus fuerit, si per has vias homo repurgetur, nullus ab eo morbus ipsum vexat: ac si ventriculus plenus fuerit, liquecente corpore ab humore, ad eum defluit, & per aliquem ex his locis extra fertur; proptereaque parcior in corpore humor gignitur. Corpus enim, quemadmodum a me antea dictum est, ventriculo, ubi vacuus fuerit, distribuit; & ex eo haurit, ubi plenus fuerit. Atque hæc mihi dicta sunt, quomodo & quare humores homini molesti pauciores fiant.

CAPUT IX.

Quomodo & cur homo sanus degat, ex idoneo tum cibi & potus, tum humoris, coctionis, distributionis, mansionis, & excretionis tempore; & ex minime idoneo agrotet; unde extenuatio & macies corporis, unde & plenitudo, calor, dolor, & febris.

Quomodo vero & cur homo sanus degat, dicturus sum. Quum comederit & biberit, humorque ad corpus pervenerit eo, quo dictum est modo, alteri permixtus, tum ei, qui in corpore, tum ei, qui in fonte est, eo quidem quo accessit die, in corpore manet; postmodum vero ei alius humor accedit. Atque hi quidem duo dies sunt; & duo in corpore hu-

mores : humorum quidem alteri duo dies sunt; alteri vero unus. Postridianus certe, ut qui crassus sit, in corpore ipse manet; alter vero a calore coctus diffunditur, & tenuis factus postridie per omne tempus a recenti protrusus, ad ventriculum accedit: quum autem ad ventriculum pervenerit, cibos loci illius coquit, & de se sanguinem in corpore facit: remorata vero tempore, graveolens redditur: tertio vero die, una cum stercore & urina, copia sibi ipsi toti æqualis & consimilis, æquabilique momento foras egreditur: & si sui ipsius portio quædam fuerit, humor tamen secundum dictam rationem in corpore manet. Tertio autem die ex corpore humor ad ventriculum confluit, copiosior & graveolentior, id nempe quod ab altero relictum fuit, & cibaria concocta defert, & quicquid in corpore morbosum est, ac rursus (cum eo) defertur. Urina vero, quæ falsa est, indicat cibaria e corpore id, quod morbosum est, deducere; & semper postridie ipsa per alvum secedunt, humor vero tertio die.

Hoc modo contingere sanitas solet: atque hæc quidem dicta sunt, & qua ratione & cur homines sanitate fruantur.

Quod si humor ipse particulatim postridie foras prodiret; cibaria non similiter graveolentia reddita, sed velut cocta, ex ventriculo foras concederent, urinaque potui similis; corpusque semper evacuetur, omnique tempore homo, ubi alvum exoneraverit, aut urinam reddiderit, statim potu & cibo indigeret, pro dejectionis factæ copia, si validus esse deberet; quum humoris non satis in corpore relinquatur, sed postridie, aut eodem die, una cum stercore foras prodeat: & si quidem quid comedisset,

bene esset; sin minus evacuatus ac debilis esset; neque humor incrassari posset, ut postridie foras prodiret; non enim sufficiens in corpore relinquitur. At nunc quum ventrem exoneramus, bene valemus, & biduo nihil edentes, & vivere, & aliquid facere possumus, neque hoc tempore propter vacuationem prorsus debilitamur: humor enim in corpore relictus robur præstat. Atque hæc quidem, quomodo & quam ob causam humor ad corpus accedens, non eodem die, sed neque postridie foras prodire queat, dicta sunt. Id autem affirmo, si plus quam tres dies in corpore humor permaneat, aut alius, qui impleat, copiosus accesserit; ubi venæ incaluerint & constiterint, homini majus aut minus malum denunciari: hieme quidem minus & tardius; æstate vero majus & celerius. Et quæ quidem contingere soleant, si humor in corpore remaneat, a me dictum est.

Si vero corpus cibos (statim) egereret, non utique, quod satis sit humoris, nobis suppeteret, sed homines graciles & debiles essent: at nunc, quum cibi ac potus in corpore permaneant, corpus ex ventriculo attrahens, quamdiu permanent, sensim haurit, & expletur. Istaque a me dicta sunt, quomodo & quam ob causam cibaria eodem die exire non possint.

Quod si cibi in ventriculo, plus quam deceat temporis, immorentur, alique ad eos accedant, corpus utique implebitur; & compressis a plenitudine venis, calor ac dolor corpori oborietur, æstate quidem citius, hieme vero tardius: æstate enim hominem circumstans (aer) calidus est, & calidiorem ad se spiritus attrahit: ac si dum calidus adhuc est ventriculus, iusto calidior homini spiritus accedat, minime miran-

dum est ex eo hominem febricitare : quum vero spiritum frigidum hieme ad se attrahat , multo magis corpus plenitudinem perferre queat , homine parum alvum exonerante. Atque hæc ita contingere , si cibi in ventriculo diutius permaneant , a me dicta sunt : quinetiam leviter a me demonstratum est , omnem humoris & cibi in tempore , tum longiore , tum breviori differentiam , in causa esse , cur homines ægrotent ; quod etiam procedente tempore melius declarabo.

CAPUT X.

Quum plus humoris foras abeat , quam a cibo & potu accesserit , homines attenuari ; otiosis cibos insuaves esse , & febres accendi ; ex usu bonum habitum conciliari ; ex repletionè febrez accendi ; & per dies morbos judicari.

AT retrorsum rursus adscendam de sanitate dicturus , quod hominis corpus ex cibis & potibus humorem hauriat , & sano tum cibi , tum humor , secundum commemoratam rationem foras prodeant ; & siquidem plus humoris , quam ex cibis & potibus adfuerit , foras prodeat , homo extenuatus reddatur. Ob hanc vero causam , foras plus prodit , quam accesserit.

Si certe homo quietus degat , neque exerceatur , vitium aliquod ipsi in corpore insidet ; verum præ cætera sanitate , quæ multa adest , non admodum lædit : est autem vitium huiusmodi. Quum quid ex his quatuor , quæ in

corpore gignuntur, non ita longe copiosum ad-
venerit, corpus sensim incalcescit, ut non admo-
dum lædatur; in ventriculo liquefcit, insua-
venque homini cibum facit. Si vero humor
alius alio copiosior fuerit, inde febris homini
suboritur: sed de hoc paulo post accuratius edif-
feram. Interdum autem, etiamsi cibus suavis
sit, homo extenuatur; causa vero eadem est.
His autem contingentibus, plus humoris exit,
quam succenturiatur; & propterea in quiete de-
gentem extenuari contingit.

Hominum autem laborantium corpus quoque
incalcescit: hoc enim ex labore incalcescente, &
humor in ipso diffunditur, & morbus hic exte-
nuatorius exoritur: quum autem inutilis fiat
(humor), & ad ventriculum & vesicam de-
fluit; hæc autem foras transcolant: pars sane
ipsius per internam corporis raritatem foras ex-
halat; pars autem adhuc intus manens, in su-
dorem versus foras per corpus egreditur: eodem
etiam modo juvenum exercitationes idem quod
labor, efficiunt. Quod si etiam parcius fuerit
humor, quam qui prius exivit, atque alius qui
adhuc a potibus, ac etiam cibus accedat, homo
propterea extenuatur. Parcius autem accedit,
siquid aliud comedere non possit; & si non pro-
prioris laboris & exercitationis ratione laborent,
alii alia pauciora fiunt. At bonus corporis ha-
bitus per cibos hanc ob causam accedit. Ubi
tempore resiccatus humor fuerit, & in priore
labore alius alio prius ingrediatur, interdum co-
piosior, & unus alius alios admodum supera-
verit, id plenitudinem facit. Et, si quidem a
multis valde superetur, hoc modo febris obori-
tur: si vero a paucis, parum (superatur):
sed & corpus hoc modo perferre potest, quum

copiosior in ipso humiditas insit, quæ calorem dissolvit. Corpus enim a febre incalescit, & si modicum quidem fuerit, quod molestum est, tertio die eodem modo demittit, duobus vero diebus continenter vexat: si vero copiosius, quinto die, quatuor autem pro ratione habet. Sic morbi per dies judicantur: at si febris dimiserit diebus imparibus, & sanus homo evadit, & moritur; quam vero ob causam, paulo posterius declarabo.

CAPUT XI.

Cur febres dimittant; & cur febres, & morbi imparibus diebus remittant, solvantur, judicentur; humor vitiosus conturbetur, & evacuetur; horror oboriatur; & crises fiant.

Nunc autem dicturus sum, cur febris dimittat. At (causam) esse affirmo, quod si febris hominis corpus prehenderit, tertio die, aut alio quodam impari, humorem molestum e corpore exire secundum commemoratam prius rationem necesse est: neque enim prius exit, quam ei bonus alius ex ventriculo accesserit. Intermedio namque & postero die corpus ex ventriculo trahit, quicquid illud primo die in ipsum dimiserit; nisi ventriculus transcolarit, & alium humorem habuerit: quod certe homini male cesserit. Quod si febris tertio die dimittat, eodem modo, quo primo etiam ipso die dimittit, ut dictum est. Et sic quidem contingit febrem in corpore excitatam tertio die remittere: assero autem si quinto die, aut septimo, aut nono dimittat, eodem modo eam dimittere, quo tertio

die decedit. Est enim febris alimentum in locis, quos paulo ante commemoravi: exsuperante enim copiosiore humore, homo solutus est.

Imparibus autem diebus illam ob causam febris dimittit, quod paribus diebus corpus ex ventriculo attrahat, imparibus vero dimittat: ventriculus autem in homine sano foras transmittit. Ac propterea necessario diebus imparibus morbi judicantur; istaque ratione homo febricitans, sanus evadit. Istamque ob causam ægrotos assero diebus imparibus maxime laborare, idque ex ratione quadam fieri.

Conturbatur quidem homo, quum febricitat: cujus rei signum est, quod horror subinde per totum corpus transcurrat: hoc autem minime ita contingeret, nisi humor conturbaretur, & ab ipso plus aut minus fecerneretur, & alias alium superaret: maxime vero etiam conturbatur diebus imparibus, quum ægrotat, tuncque horror præcipue contingit. Sic enim se res habet: humoris molesti aliquid a recenti humore superatum, extra corpus propellitur, & ad inferiorem alvum defertur, & alvus una cum molesto humore incalescit, in seque magis, quam priore tempore, recipit; hoc autem in morbi judicatione præcipue contingit. Quod si corpus paulatim ad ventrem dimiserit, neque copiosum fuerit quod homini molestum est, ventriculus calorem perfert, corpusque ad judicationem validum est, & homo convalescit, ubi noxius humor exierit, & is qui febris alimentum suppeditat, consumptus fuerit: si vero sanus superaverit, hac ratione ægrotus homo propter commemoratas causas, sanus evadit.

CAPUT XII.

Homines diebus imparibus interire, humores conturbari, dolores fieri, medicamenta non exhiberi; ulcera si curentur, magis inflammari; & morbos judicari. Unde spiritus graveolentia; quomodo glandularum tumores ab ulceribus fiant, calor & dolor ad ulcera perveniant; & in sanis humorem tertio, stercus secundo die prodire.

Nunc vero dicturus sum, cur moriantur (homines) diebus imparibus. Dico vero; si copiosum fuerit quod in corpore molestum est, plus iusto conturbatur, copiosumque ac validum ad ventriculum (defertur,) eoque corpus, quum calorem perferre non possit, fruitur; spiritusque graveolentiam fieri necesse est: quumque corpus præ imbecillitate spiritum, quo quæ in ventriculo sunt, refrigerentur, attrahere nequeat, nimirum quum omnis humor morbosus evaserit, quicquid in humore vitalitatis inest, foras exhalat, sicque homo moritur. Non enim alter humor salubris superest, sed totus a morbofo, qui copia superat, & a febre consumptus exspiravit. Sic sane diebus imparibus maxime dolor contingit, idque nemo est qui non noverit: quinetiam quod humor iisdem diebus conturbetur, istud signum est. Quicumque jam febre continua correpti, diebus paribus medicamentum purgans sumpserunt, ii sane supra modum nunquam purgati sunt: qui vero diebus imparibus vehemens medicamentum sumpserunt, ii purgati sunt; sed multi etiam supra modum purgati perierunt: superiores igitur Medici in hoc maxime peccarunt; nam diebus

imparibus medicamenta purgantia exhibebant, & homines interimebant, id ita se habere ignorantes: humor enim in ægrotantis corpore magis diebus imparibus conturbatur; nimirum quum corpus ad ventriculum humorem transmittat: & si quis jam conturbatum medicamento assumpto magis conturbet, non mirum est, ex his hominem perire.

Atque ulcera si curentur, his maxime diebus inflammantur: humor enim, quum commovetur, in omnes venas fertur, easque implet; ubi ad ulcus devenit morbus. Ac si quidem curetur, pusque ab humore in conturbatione veniente, foras propulsum, exitum habeat, ulcus foras expurgatur: quod si non curetur, neque exitum habeat pus, illic una cum eo, qui accessit, permanet, doloremque exhibet, & carnem ulcus ambientem attollit etiam ab illo. Ac si quidem in cruribus ulcus habuerit, in crurum connexionibus venæ attolluntur; si vero in manibus venæ, quæ sunt in manuum connexionibus, indeque glandularum tumores oriuntur. At quibuscunque hominibus febris incidit, si nullo alio affectu laborent, ea ex pinguiore, quam par sit, humore incidit, venæque impletæ dolorem & calorem ulceri exhibent. Quod vero incaluit, etiam reliquum corpus calefacit; sicque calor ad ulcera pervenit: humoris enim agitatione corpus & ulcera incalescunt, & talia labor efficit. Ulcera autem quinto die inflammari desinunt, & secundum horum dierum rationem, pro ulcerum magnitudine, etiam tertio die, & quinto, & septimo, & nono, & undecimo: deinde absoluto primo circuitu, rursus secundi initium est tertius dies, qui est a primo decimusquartus: ex his vero maxima decimoquarto die inflammatio-

ne liberantur. Atque hæc oratio declarat morbos diebus imparibus judicari; & humorem in sano, tertio die exire, tertius vero secundo: & ista, quæ tertio die contingunt, rem ita se habere mutuum inter se testimonium præbent. Atque ita totâ hæc oratio summatim a me explicata est.

SECTIO II.

CAPUT XIII.

Cur homines ægrotent, quæ purgationis necessitas; febris ex repletione ortus, febris inimicissimus aquosus humor, & pabulum biliosus. Cur aqua, quam oleum facilius exhalet, & attenuetur; quot & quæ morborum principia, quorum maximum est violentia.

Nunc vero exploratius, cur homines ægrotent, referre volo; simulque cum hoc sermone dicam, quæ sint morborum principia, & quæ ipsorum unum quodque efficiat.

Aio autem; si cibi quidem, quam deceat, copiosiores jam concocti intus morentur, neque homo repurgetur, & altera cibaria accedant; corpus a priore humore & recenti repletum incalescit, indeque homini febris oboritur. Verum sic oborta febris, neque periculosa, neque vehemens est, in qua humor æqualis est, qui copia paululum uberiore nos vexat. Si enim id ita se habuerit, & quis admodum sit robustus, eaque, quæ conveniunt, adhibuerit, sanus evadit: unus autem solus morbus & ab omni humore, & septem signa habet. Primum, eum enim tussis le-

vis detinet: secundum, & sicca existens: tertium, & venter durus redditur, nimirum stercore intus retento: quartum, & caput gravatur: quintum, & vomit: sextum, & febricitat: septimum, & neque lotium probe permeat. Hæc sunt hujus morbi ex omni humore orti, septem indicia. At si alvo non dejiciente, unus ex reliquis humoribus superet, melius homo habebit: ac si quis feбри oborienti, absistente humore, idonea minime adhibuerit, circumagetur morbus, quantum ipse humores superaverit, hoc modo.

Incalescente corpore, per hoc aquosus humor, qui feбри est inimicissimus, præcipue exhalat; relinquitur vero pinguis & levis, qui biliosus est, & præcipuum febris alimentum. Hoc autem modo exhalat, quemadmodum si quis affusis in vas æneum aqua & oleo, ligna multa diuturno tempore succendat; aqua certe longe paucior futura est, ex vase namque exhalabit; oleum autem paululum imminuetur, quod aqua quidem propter raritatem ab igne extenuari potest, & levis reddita exhalat; oleum autem, quod nimirum cohaereat & densum sit, attenuari nequit, neque ut aqua exhalare. Ita sane & in homine se res habet, incallescendo namque corpore, aqua foras exhalat; quod vero est biliosum, quum coherens & densum sit, non similiter attenuatum exhalare potest. Verum attenuatus biliosus humor efficit, ut corpus magis incalascat: copiosius enim & melius alimentum bilis feбри suppeditat, & in corpore dispersa, aut firmata morbum cum prioribus corroborat. Atque ista quidem homini contingere, nisi purgetur aut curetur, dicta sunt. Quod si ipsa copia non superet, sive semel multa, sive paulatim colligatur, & reliquum cor-

pus dolore vexet, id dum contigit, præ robore perfert, donec principium aliquod accedat: fin vero copiosior humor extiterit, neque homo expurgetur, inde morbus hoc modo oritur.

Principia a quibus morbi oriuntur, tria sunt: atque unum quidem jam a me dictum est, & qualia, & quam multa in corpore efficiat: ostendi enim quomodo & cur homo, nisi repurgetur, ægrotet: alterum est, si quæ ex aëre obveniunt, incommoda, & præter victus rationem sint: tertium est, si quid violentum inciderit: violentum autem esse dico, & casum, & vulnus, & percussionem, & immoderatum laborem, & si quid aliud est hujusmodi. At horum principiorum maximum est violentia, si magna fuerit; si vero parva, non maximum. Secundum vero, si homo non expurgetur: tertium autem, si quæ ex aëre contingunt, fuerint ad sanitatem incommoda. Horum igitur diligens cura habenda est; quum ipsorum singula, id quod ego dicturus sum, in corpore efficiant.

C A P U T XIV.

Violentia effectus, vulnus, ulcus, contusio, tumor, dolor, febris, humoris perturbatio. Lactis & sanguinis comparatio, & partes; quid efficiat humoris perturbatio, exsuperantia, plenitudo, purgatio; quod homini alimentum, quæ putrefactionis & mortis causa.

SI quidem vulnus fiat, carnem dissectam manifestum est, ulcusque factum esse: hoc autem morbum esse dico. Si vero homine percusso, aut lapso, aut quid aliud ejusmodi perpeffo, con-

tusio facta sit, & tumor oboriatur; sanguis statim vi calefactus, & in venas hiantes concurrens, quum præ copia exitum, quo abire possit, non habeat, colligitur: ob idque tumor fit, tamdiuque adest, quoad ex locis, eo quo dictum est modo, aut per ipsum tumorem repurgatus fuerit, & sanguini cum tempore, vel in pus verso, vel non, exitus sive per manus operam, sive sine ea, pateat. Quin & immoderatus labor tale quid efficit: quum enim homines immoderate laboraverint, quibus sanguinis labor præcipue contigerit, illic firmatur & incalcescit, indeque dolor oboritur. Quod si ab his quidem superetur, magna autem copia ex labore contingat, & alvus ac vesica copiam neutiquam celeriter transcolarint, ex eo sane febris suborietur; nequaquam vero, si prior humor æqualis fuerit: si vero in ipsorum labore plurimus in corpore permaneat, superat ille. Atque hæc quidem de violentia, quænam in corpore conficiat, dicta sunt.

Et hæc quidem duo sunt principia, violentia & plenitudo, quæ, nisi homines repurgentur, corpora calefaciunt. Quod vero ex aëre procedit, si homini incommodum fuerit, aliquid humoris superat, & tanquam ad morbum calefacit, priusque, si ita contigerit, refrigerat. Prius autem de eo, prout calefacit, dicturus sum. Dico igitur, si in ipso homine morbosum aliquid insit, quale in priori dixi, & ea, quæ ex aëre oriuntur, incommoda fuerint, homoque incalcescat, totum corporis humorem incalcescentem conturbari; id autem vis præstat. Et si quidem homo repurgetur, conturbati hujus (humoris) quantum plus æquo abundat, secernitur: id vero rei simile est, quam ex lacte equino Scythæ con-

conficiunt. Lac enim in vasa lignea cava affusum agitant; quod dum conturbatur, spumescit ac separatur; & pingue quidem, quod butyrum vocant, quum leve sit, in summo seponitur; grave vero & crassum subsidet, quod etiam separantes siccant: quod cum concretum & siccatum fuerit, hippacen ipsum vocant: lactis vero serum medium locum habet. Sic etiam in homine, quum conturbatur humor totus in corpore, a principiis, quæ dixi, omnia illi seponuntur; & bilis quidem quum sit levissima, in superficiem discedit; secundo loco sanguis; tertio pituita: horum autem humorum gravissimus est aqua. Quum autem hæc ita se habeant, quisquis in morbo plurimus fuerit, dum turbatio in principiis contingit, ad locum fertur, in quo plurimum superat: verum in turbatione amplam capacitatem nactus, secretus volvitur, & corpus calefacit, aut in aliqua corporis parte consistens, una cum alio humore, qui alio in loco inest, dolorem & calorem exhibet: qui vero incalescit locus, reliquum corpus simul etiam calefacit, ex eoque febris oboritur; & magis a bile, & pituita, & sanguine; hæc enim calidissima sunt, & si quid horum in aliquam corporis partem incubuerit, plerumque morbus inde nominatus est, & cognomen habet: ab aqua autem neque admodum vehemens, neque diuturna febris oritur; aqua namque igni haud idoneum est alimentum. Et hæc quidem hætenus dicta sunt.

Ante turbationem vero non habet, quo secedat humor copiosior, sed alteri humori permixtus sursum & deorsum volvitur; omnia namque plena sunt; in turbatione autem vacuantur. Ad alterum altero magis evacuatur, quique copiosior est humor locum occupat; & alienus alteri

non admiscetur, si circum adhærescat, priusquam viribus adæquatus fuerit. Potest autem adæquari is, & qui ab ipso ad morbum accedit, quoad locus repurgatus fuerit, qualiscunque sit purgatio. Quod si copiosus sit is humor, qui affligit; & alius, qui prius salubris erat, ad morbum exhauritur & absumitur, eoque pacto homo perit: insuper enim exhauritur, si morbo non satis superfuerit alimenti, sed ab humore, qui in loco dolente est, absumitur. Primum quod propinquum est, absumit; deinde ulteriora depascitur, donec consumptum fuerit, neque amplius supersit corpori alimentum: levis autem humor homini est alimentum.

Quemadmodum igitur par est, primum si maxime incalescat, putredo sensim oboritur; deinde postquam illic alimenti putredini non satis suppetit, in corpus serpit, initio ab eo, quod sanum est & propinquum, ducto, quoad totum, quod carnosum est, putrefecerit: postquam autem in totum depastum est, putredinis alimentum absumitur. Sic sane etiam in morbo, initio a loco illo ducto, postquam illic non amplius satis inest alimenti, ulterius depascitur, ab eo, quod vicinum est, sumpto exordio. Ubi enim ad totum pervenerit, morbi alimentum absumptum est, nec alius salubris (humor) superat; idque si fiat, homo interit. Quinetiam ubi hic in conturbatione ampliorem locum accuparit, neque firmatus fuerit, sed volvatur, non amplius alteri permiscetur, sed in morbum insumitur, nisi repurgetur: deinde venæ supra modum implentur; valdeque impletæ nihil ex se dimitunt, priusquam ampla capacitas ipsis contigerit: quemadmodum ubi quis vehementer percussus fuerit, sanguis sub vulnus decurrit, venis nimirum

per vulnus evacuatis. Ubi vero carnes tanquam spongia oppletæ fuerint, non amplius dimittunt, sed in se retinent, quoad ex ipsis aliquid per locum vacuatum sit. Quum enim collectus sanguis fuerit, præ copia viam intercipit: quemadmodum si quis ampullam coriaceam angustî oris, oleo repletam, in os obvertat e directo, id etiam si fecerit, ex eo oleum prodire non poterit: oleum enim, utpote multum & confertim incumbens, viam intercipit. Quod si quis vas olearium inclinet, tolletur oris interceptio, & ex ipsa oleum effluet: idem etiam effecerit aqua supra mensam (effusa). Ita sane ubi multus corporis humor in conturbatione locum occupaverit, & venas impleverit, non amplius ab eis discedit, nisi quum locus vacuus fuerit, morbi alimento consumpto. Atque hæc quidem a me dicta sunt, ubi quid in corpore fuerit, unde morbi oriuntur, aliis etiam redundantibus, & quomodo principia humori calorem & turbationem afferant, & ad morbum deducant.

CAPUT XV.

Quomodo ab aëre morbi oriuntur, se dicturum pollicetur; verum de solo humore agit, cujus liquatione, concretionem, secretionem, commixtionem, agitationem, & decubitu varii oboriuntur affectus; hinc stercoreis exturbatio, & alvi tormina; hinc rigor, frigus, inflammatio, febris.

Nunc vero dicturus sum, quænam in corpore efficere soleant, quæ ex aëre procedunt,

si incommoda fuerint, & quum corporis humorem superarint.

Affero autem, partem ejus humoris, qui est in homine, quum liquatus fuerit, concreſcere & inſpiſſari, donec morbum pariat: partem vero dilatari & ſecerni. Hæcque affectio lacti ſimilis eſt: quum quis coagulum in lac injecerit, frigiditas in eo lacte oborta lac increaſſat ſimulque cogit, & quod increaſſatum ambit, ſerum eſt: ſic ſane & in homine humor, refrigeratione in morbo ſuborta, concrevit & inſpiſſatus eſt: at circum ipſum aquoſum humorem alius etiam humor eſt, (qui) quo copioſior in reliquo corpore fuerit, eo magis commiſcetur.

Verum ſi quidem ad alvum devenerit, ſtercus commovet, & in alvo tormina excitat, forasque exit nulla magna illata noxia. At ſi ad alvum non devenerit, ad eam corporis partem adhaereſcit, in qua plurimam capacitatem adeptus fuerit. Locum igitur amplum ſibi naſtus, in eo volutatur; & quod quidem aquoſi humoris ex concretionem ſecernitur, quum nimirum in corpore frigidiffimum & graviffimum ſit, ad inferiora deſcendit, & circum oſſa, & nervos volutatum, adhuc magis corpus ad inflammationem perducit; & clarum eſt, quod circa nervos, præſertimque circa oſſa, aquoſus humor ſit, qui inflammationem facit. Nam circa oſſeas corporis partes homo maxime riget, capillique eriguntur, cuticula contracta ac ſiccior evadente, quam priori tempore, deficiente nimirum iſthic aquoſo humore, & circum oſſa obvoluto. Hinc ſane ſolus locus, ubi primo tempore erat, inflammationem facere non poteſt, unde etiam rigor oritur. Reliquus vero humor æquabiliter condensatus, partim in toto corpore eſt, partim vero quo copioſior fuerit,

si quidem contigerit, ut alvus plena non sit, & quod molestum est paucum sit, interdum ad alvum defertur, neque magnam noxiam inducit: & interdum quidem febrem non infert, interdum vero debilem & innoxiam, quodque dolorem facit, una cum stercore foras prodit.

Quod si alvus plena multum habeat, quod lædat, periculum est ex eo morbum aliquem oboriri, si, quod noxium est, aliquam in partem decumbat, vel ad latus, vel ad viscus, aut aliam quampiam partem simul calefaciat, uti primum illum (humorem) conturbet. Quibus vero non multum a calore ex aquoso humore superatum est, cum nimirum circa ossa & prope medullam (spinalem) consistat; his procedente tempore, magis (afficiuntur) quæ (prope) sunt, ac primum quidem locus ipse, deinde quod ipsi vicinum est; & sane ulterius depascitur, & alvus, quum calida sit, eum suscipit: deinde tum alvus, tum lædens humor, hunc magis calefacit.

Crassus autem humor incalescens, primum is diffunditur, qui affligenti vicinus est; diffusus vero lædenti aquoso humori commiscetur: deinde in corporis concretione magis vacuatur; & quamdiu aquosus humor reliquo humori (permiscetur), tamdiu rigor detinet. Quinetiam febris hoc modo generata sit: quæ enim molesta sunt, ad locum inhærentia, corpus incalescens in se febrem contrahere cogunt; & a lædente, & ab alvo calefactum, reliquum aquosum humorem superat. Atque ita quidem febris post frigus fit, si copiosior humor in aliquam corporis partem decubuerit: quod si convolvatur, hoc modo oritur. Post frigus febris convolvitur, quæ circa alvum tum superiorem, tum inferiorem ma-

xime laboribus afficit: ibi enim amplissima est loci capacitas. Quum autem ea volvitur, primum incalescunt propinqua, tum viscera, tum quæ in ventre calida sunt; postea etiam alius humor diffusus calorem excipit, & aquoso humori admiscetur, febrisque post rigorem hic oritur, quum quod molestum est, minime convolvitur; sed ad aliquam corporis partem adhæserit.

Atque ista a me dicta sunt, quomodo & unde morbosus rigor fiat; & unde, & quomodo, & ex quali necessitate febris post ipsam incidat; & quænam sint morborum principia, quemque morbum eorum unumquodque corpori inducat, quaque ratione, & cur morbi diebus imparibus judicentur, & unde homines sani sint; & unde ærotent; tum etiam bilis, tum pituita copiosior & minor fiat: multa quoque alia, quæ in ipso & natura humana insunt, quæque hæc exigebat oratio, demonstravi: & hæc quidem ita commemorata finem habent.

CAPUT XVI.

De lumbricis latis ac teretibus; lumbricos teretes parere, latos non parere, sed abrumpi; lumbricorum latorum ortus, species, & signa diagnostica & prognostica.

AT nunc de lumbricis latis dicendum. Eos enim in puero, dum adhuc in utero est, procreari assero: non enim ubi semel utero egressus est, tanto tempore stercus in alvo manet, ut ex eo putrefacto & diutius permanente,

tantæ magnitudinis animal in ea concrefcere poffit. Homo namque, fi fanus futurus fit, hefternum ftercus femper cunctis diebus excernit: tale vero animal non generaretur, etiamfi per plures dies homo non egerat. Multa enim, dum puer in utero manet, hoc modo gignuntur.

Ubi ex lacte, & fanguine computrefcente ac redundante, quod nimirum dulce fit, pus æftuofum factum fuerit, illic animal generatur: teretes vero lumbrici ifthic eodem modo nafcuntur: eamque rem ita fe habere hoc eft indicium. Quum pueri in lucem funt editi, ipfis mulieres hæc medicamenta cibando exhibent, quo ftercus ex intestino exeat, neque aduratur, fimulque intestinum dilatetur: quum cibos in os inferuerunt, multi fane pueri, tum rotundos, tum latos lumbricos, una cum primo ftercore per alvum excreverunt: quod fi non excreverint, etiam in ventribus gignuntur. Et teretes quidem pariunt, lati vero non amplius, etfi eos parere dicunt: quicumque enim homo latum lumbricum habet, quale cucumeris femen alias atque alias cum ftercore dejicit, & funt homines, qui hoc lumbrici partus effe affirmant: mihi vero qui talia proferrunt, haud recte dicere videntur: neque enim ab uno animali tot pulli nafci poffunt, neque tanta eft in intestino capacitas, ut partus educare queat. Increfcente autem puero, lumbricus etiam ex his, quæ in ventriculum ingefta funt, in intestino crefcit; & his quidem cum pubertate, quibusdam etiam pofterius, aliis vero paulo ante, intestino æqualis evadit. Et ubi intestino adæquatus fuerit, fimiliter augetur, & quo major evaferit, per rectum intestinum cum ftercore excernitur, & velut cucumeris femen excidit, plerumque etiam major. Nonnullis vero iter

facientibus, aut vehementer laborantibus, & ventre incalescente, deorsum prodit, ipsisque ex recto intestino inflatus prominet, idque facit, & ex ano excernitur, aut retrocedit.

Quod vero non pariat, sed velut ego dico, feres habeat, hæc signa sunt: si quis hominem lumbrico laborantem curet, & medicamentum aut potionem dederit, si quidem homo probe præparatus fuerit, totus rotundus ut globus prodit, & homo sanus evadit: si vero ad medicamentum prodeat, statim lumbricus duorum aut trium cubitorum longitudine abrumpitur, aut etiam longe major: quumque abruptus fuerit, multo tempore cum stercore signa nulla se produnt: postea vero augefcunt. Atque hæc argumenta sunt, lumbricum non parere, sed circumcirca abrumpi.

Est autem ejus species, velut album intestini ramentum: hæc vero habet signa: alias atque alias velut cucumeris semen deiecit; & ubi homo jejunus fuerit, alias atque alias ad hepar impetu fertur, & dolorem excitat. Interdum autem, ubi ad hepar irrumpit, sputa ad os affluunt, interdum vero minime. Nonnullis quoque, ubi ad hepar vehementer proruperit, vocis defectiorem inducit, & ex ore sputa admodum multa fluunt, quæ paulo post sistuntur, subindeque tormina multa in ventre excitantur: quandoque etiam ad dorsum dolor incidit; illuc enim etiam incumbit: interdum vero ista lumbrici lati signa sunt. Hoc vero etiam contingit. Ei, qui hoc animalculum habet, toto quidem tempore nihil grave metuendum accidit; quum vero infirmus evaserit, ægre reficitur: lumbricus enim eorum, quæ in ventriculum ingeruntur, partem aliquam assumit. Si igitur, ut convenit curatus fuerit,

convalescit; si vero non curetur, sua sponte foras non prodit: mortem tamen non infert, sed una consenescit. Atque hæc quidem a me de lumbrico lato dicta sunt, unde ortum ducat, quæque morbi ipsius signa sint.

CAPUT XVII.

De calculi ortu ex lacte, causis, signis quinque, symptomatis, & generationis ejus locis & modis.

AT vero calculi morbo principium ex lacte oboritur, ubi puer lac impurum ex mamma fugit: lac autem nutricis impurum redditur, quum pituitosis alimentis, tum cibis, tum potibus impuris nutrix usa fuerit. Quæ enim in ventriculum incidunt omnia, in ea lacti conferunt.

Sic autem etiam se res habet. Si nutrix minime sana fuerit, sed biliosa, aut aquosa, aut sanguinea, aut pituitosa, lac quoque puero prævum generatur: conferunt enim corpus & ventriculus; plurimum vero ei ad lac confert, quod ipsa plurimum in se habuerit. Ac puer si de nutrice lac fugat minime purum, sed (velut dixi) biliosum, morbosus & debilis evadit; & quamdiu lac prævum & morbosum fugit, in præsentia maxime afficitur. Atque ubi lac minime purum, sed terreum ac pituitosum fuxerit, venasque a ventriculo ad vesicam tendentes amplas & attrahentes puer habuerit; potus autem & lac ex nutrice in pueri ventriculum concedit, quale a ventriculo de lacte trahit, in totum ei simile;

quod venæ in ventriculum detrudere potuerint. Et si quid in lacte non purum fuerit, id, quo fruitur, in vesica lapis fit eo modo, quo in aqua minime pura, in calyce vel vase æneo turbata & deposita, confertim in medio sedimentum consistit. Sic & in vesica, quum urina impura est, neque emittitur, nimirum quum in cavo sit, & maxime coacervata, præ dolore per mictionem non trajicitur, & a pituita cruda concrefcit: pituita enim sedimento permixta in gluten vertitur. Ac primum parva lanugo accrescit, deinde quod accedit arenosum adjungitur, quum pituita, quæ de lacte in vesica remanet, pro glutine sit, & increfcit; & quicquid humoris quidem in conglutinatione accesserit, per urinam redditur: rursus autem sedimentum solidum aut lapidosum efficitur, quemadmodum ferrum ex lapidibus & terra, dum simul aduruntur, fit. Ac prima quidem in ignem injectione, ad ferri recrementum lapides & terra inter se agglutinantur: sed ubi secundo ac tertio in ignem conjecta fuerint, recrementum quidem liquefcens ex ferro foras prodit, idque fieri oculis cernitur; ferrum autem in igne relinquitur, & cedente recremento, subsidet, solidumque ac densum redditur. Sic etiam sane sedimentum in vesica; dum pituita gluten fit, quod ab urina liquefcit, cum ea excernitur: ipsum vero (sedimentum) subsidet, densatur, ac solidescit velut ferrum. Ubi autem subsederit ac solidatum fuerit, sursum ac deorsum in vesica agitur, vesicamque feriens dolorem affert, quumque vehementer feriat, ac ulceret, ab ea aliquid aufert. Quod vero adjicitur, adhuc majorem eo, quod decessit arenoso, concretionem efficit; & ad hunc modum calculus in vesica ex lacte gignitur. Inter-

dum vero oritur, si cum adhuc puer est, ex eo anxietas quædam contingat: subinde enim quum mingit, celeriter urethræ manus injicit. Quod si jam adulto puero, calculus gignatur ex terræ esu, non ante ei dolor accidit, quam ipse sibi cibum deligat. Et hæc quidem a me de hoc dicta sunt.

Hic autem morbus quinque habet signa. Quum urinam reddere vult, dolore afficitur; & urina paulatim, velut urinæ stillicidio laborantibus, effluit; subcruenta est, nimirum vesica a calculo exulcerata; & vesica inflammatur. Verum hoc signum abditum est, indicio tamen est summa præputii pars. Interdum arenosa per urinam reddit, verum ab his quæ ego dicam; interdum vero duos aut plures calculos per urinas excernit; alii autem parvi (gignuntur) ea, qua de uno dixi, ratione.

Fiunt etiam ad hunc modum. Quum concretus fuerit calculus, & alte in vesica subsederit, arenaque separata fuerit; & accedentem arenam calculus ad se non adjunxerit, sed gravior & copiosior sit reddita, ita ut ipsa in se non concreseat; etiam sic duo calculi gignuntur: fiunt vero eodem modo plures, quibus inter se collisis, in agitatione comminuitur, & per urinam excernitur arenosum: quod interdum etiam (contingit), ubi arena ad vesicam descenderit, neque coaluerit.

CAPUT XVIII.

Potum non in pulmonem, sed in ventriculum deferri, & ex hoc in universum corpus, octo argumentis probat.

AT quidam dicunt, quod bibitur, id in pulmonem deferri, ex eoque in reliquum corpus. Hi autem, qui hæc dicunt, ex eo quod dicturus sum, falluntur: quod pulmo cavus sit, eique insit fistula. Quod si pulmo cavus non esset, neque ei adhæreret fistula, animalia nullam vocem ederent: vocem enim ex pulmone edimus, quod cavus sit, eique adhæreret fistula: vocem autem labra & lingua articulatam efficiunt. De hoc autem a me exactius dictum est in peripneumonia. His igitur hominibus, qui potum ad pulmonem ferri existimant, adversabor. Sic autem se res habet: potus in ventriculum concedit, a ventriculo vero in reliquum corpus exhauritur.

Hæc vero animadvertere oportet, quæ dicturus sum: sermonis autem argumenta, quod potus in ventriculum, non in pulmonem concedat, hæc sunt. Si enim potus ad pulmonem ferretur, ubi pulmo oppletus esset, homo non facile respirare, neque loqui posset: neque enim pulmone pleno esset, quod resonaret. Et hoc quidem unum est argumentum. Deinde si potus ad pulmonem procederet, cibi in nobis sicci non similiter coquerentur. Hæcque duo sunt argumenta. Sed & medicamenta alvum subducentia ubi potaverimus, extra ventriculum feruntur. Sic autem se res habet: quæ medicamenta sursum aut deorsum, aut utroque modo

purgant, omnia valde urunt; & ex his quidem vehementia, si forte tenellam aliquam corporis partem contigerint, eam ulcerant: blandiora vero turbationem corporis excitant, quodcumque exercuerint. Quod si aliquod ex his medicamentis ad pulmonem veniat, magnum aliquod malum mihi excitaturum esse videtur: pituita enim ex capite veniens, eum parvo admodum tempore exulcerat; tenera namque & rara res est pulmo, & si exulceratus fuerit, is homo sane multis de causis non bene habebit. Ventriculus autem a medicamento non exulceratur, quod res robusta sit, quemadmodum corium scilicet: & Libycorum plerique pecorum pellibus pro vestibus, & ventriculis pro oculis utuntur. Ventriculus enim robusta res est. Præterea ubi homines vino nigro inebriati fuerint, nigra dejiciunt. Hæc autem omnia argumenta sunt. Ac ubi alia, aut aliud gravis odoris edulium comederimus, urinam edulium odorantem excernimus.

Et hæc quidem argumenta, tum ea, quæ dicturus sum, spectanda sunt. Si quis cyceonem biberit, aut farinam coctam, aut aliud quid hujusmodi sorbuerit, idque ad pulmonem perveniat, hunc ne minimum quidem temporis victurum arbitramur: ubi enim paucum quid pituitæ ad pulmonem, aut ad ejus fistulam venerit, multa & valida tussis, convulsioque oboritur. Si igitur utique vixerit homo, qui cyceonem biberit, aut farinam coctam sorbuerit; ubi sane concocta sorbitio fuerit, copiosum & vehementem calorem multumque dolorem corpori excitari censeo, ac si probe alvum purgaret, aut ad pulmonem veniret. Hæc autem septem argumenta sunt.

Præterea qua ratione lac pueros enutrit, si

ad pulmonem descenderet; hoc autem aliud mihi argumentum. Atque in his ad orationem nullum ejusmodi argumentum adduxissem, nisi adeo multi homines potum ad pulmonem concedere existimarent. Ac necesse est eum, qui velit, auditorem a pristina sententia deducere, suisque verbis fidem facere, ad ea, quæ firmiter in opinione inhaerent, multa argumenta adferre. Atque ob id potus non ad pulmonem, sed ad ventriculum fertur, quod ei annexa sit hominis gula; quæ semper hiat, & ad hanc tendit; simulque pulmonis fistulæ tanquam hederæ folium ita incumbit, ut si ad eum feratur, in devorando minime in se demittat. Atque de his hæcenus a me dictum est.

C A P U T XIX.

De tribus morborum speciebus ab hydropes, seu aqua factis, eorumque ortu, locis affectis, causis, signis, symptomatis, ac prognosticis.

IN ventriculum autem etiam potus fertur, quum expletus fuerit, ab eò lien recipit, & ad venas & omentum distribuit, & ad declive deorsum, ad scrotum, ad crura, & ad pedes: quumque morbus supervenerit multæ aquæ, hæc procedit ex ventriculo, ac semper ex potu, ubi homo biberit, ad lienem fertur. In hoc autem morbo contingit, ut non alia de causa in ventriculo febris excitetur, quam quum homo sitierit, si vero vesica & ventriculus non recte transmittant, neque conveniente victus ratione homo utatur. Lien vero subægrotans, potum ex ven-

triculo trahit; morbus autem suboritur, & scrotum pellucidum evadit, & jugulum, cervix, & pectus extenuantur; nam ab hoc morbo colliquantur, & humor in ventriculum defluit, & inferiora aquæ plena sunt; ventriculus cibum averfatur, ac interdum quidem valde comprimit, interdum vero defluit, neque vesica probe transmittit plerumque; frequens horror corpus pervadit, interdumque febrisprehendit; & quibusdam facies intumescit, quibusdam minime; nonnullis vero, ubi morbus diuturnus exstiterit, tibiæ rumpuntur, indeque aqua effluit; incidunt & vigilæ, corporisque imbecillitas, præcipueque lumborum; & ubi quid comederit, aut biberit, etiam paulo plus lien laborat, crebrumque spiritum semper emittit.

Atque ista hydropis signa sunt; sunt etiam circa ventriculum solum, sive febris detinuerit, sive non, & venter magnus evadit; cruraque aqua implentur, superiores vero corporis partes extenuantur iis, qui ita affecti existimantur; signa tamen omnia debiliora sunt, simulque in cruribus aqua minime suboritur; & tanto minor labor est.

At vero circa ventriculum solum hydrops istam ob causam exoritur. Etenim ubi acervatim (aqua) accesserit, neque per exordia ad inferiores partes via pateat, sed coacervata in venulis intercludatur, nimirum quæ respirationem non habeat, neque sursum, neque deorsum, firmam sedem habet. Quemadmodum si quis magnum vas angusti oris subito convertat, deinde sensim operculum ab ore detrahat; etsi id fecerit, aqua foras non effluet; quum perspirationem non habeat, sed a spiritu, qui intus est, intercludatur: spiritus enim internus vas opplet, & externo spi-

ritui obluctatur, neque aquæ excursus datur, quum spiritus vas impleat, simulque aer superincumbat: at si quis vas sensim inclinarit, aut in fundo perforarit, spiritus e vase efferetur; egresso vero spiritu, aqua etiam foras concedit. Ita sane in hydrope; si quidem sursum aut deorsum perspiratio per venas fiat per morbi initia, ad crura & pedes aqua fertur; sin minus, isthic solum circa ventriculum volutatur. Ac de his quidem sic a me dictum est. Quinetiam in utero mulieribus hydrops contingit, & in ventre, & in cruribus, reliquaque signa eadem habet. At ea de re inter morbos muliebres a me dictum est. Atque tres hæ sunt ab hydrope morborum species. Hi autem omnes morbi celeriter difficiles fiunt, celeriterque omnes crudeſcunt: longe vero graviores fiunt, si corpus alio morbo tabefactum, ad hunc delapsum fuerit. Si igitur subito hominem morbus corripuerit, moritur, quum nimirum morbus (alter) admodum diuturnus fuerit: quod si etiam alvus fluida fuerit, admodum celerrime, tum sentiens, tum loquens, moritur. Atque hæc mihi de hydrope, & ejus ortu, & quod ipsius hæc signa sint, dicta sunt.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS MULIEBRIBUS

LIBER PRIMUS.

P R Æ F A T I O.

*I*ncerti auctoris, neque HIPPOCRATIS, etsi passim seipsum citat ex libro ἐκ τῆς τοῦ παιδίου φύσεως ἐν τῷ τέλει, a quo vicissim liber muliebrium citatur. Nimis enim numerosam habet medicamentorum far-
raginem, eadem nimis composita, & ipsam quam-
dam faciem minus antiqui operis. Fusissime autem
mulierum morbos recenset, etiam fusius quam ul-
lus recentiorum: pertinent ii ad menses suppressos,
nimios, aut vitiosos: ad molam, abortum, par-
tum difficilem, suppressa lochia, uteri inflammatio-
nem, sterilitatem. Medicamenta acerrima fere
prescribit. tum drastica purgantia, tum glandes
& pessēs Major, quam in aliis HIPPOCRATIS
operibus, est plantarum & fossilium medicamentorum
numerus, iisque vires saepe a recepta opinione di-
versissime tribuuntur. Citat etiam παθήματα

Subjiciuntur notha aliqua, quæ mihi ejusdem au-
ctoris videntur, & ad infantum morbos, oculo-
rumque, & ad clysmata spectant.

Ex amplissimis est operibus HIPPOCRATICIS.

SECTIO I.

DE muliebribus morbis sic sentio. Mulierem, quæ non peperit, gravius, & citius e mensibus ægrotare, quam eam, quæ peperit. Quum enim peperit, venulæ fluidiores sunt ad menses. Fluidas autem ipsas facit purgatio illa, quæ fit a partu. Et ubi hæc erumpit, vicinæ maxime ventri, ac mammis corporis partes discinduntur. Discinditur item reliquum corpus; a quo vero hoc fiat, dictum est a me in natura pueri in partu. Discisso autem corpore, necesse est venas magis aperiri, & ampliores, ac fluidiores ad menses fieri, itemque uteros magis aperiri, nimirum puero per ipsos egresso, qui & vim, & dolorem induxit, & quum hæc sic se habeant, mulier purgationem a partu experta, minus laboriose mensibus decurrentibus purgatur.

Si vero etiam affectio aliqua mulieri, quæ jam peperit, accadat, ut menses venientes probe purgari non possint, facilius dolorem feret, quam si non peperisset. Assueti enim sunt uteri, & corpus idoneum, ut impleatur, utpote in ventre habenti, & simul multa amplitudo, in corpore est. Major autem fit etiam amplitudo, ubi peperit, nimirum corpore discisso, & corpus in amplitudine existens, minus dolore affligitur, si non venæ superimpleantur, & nimium doleant. At vero ei, quæ non peperit, quum corpus non assuetum sit, si impleta fuerit, & fortius, ac solidius, & densius sit, si purgationem a partu experiatur, & quum uteri ægius aperiantur,

menſes laborioſe prodeunt, & affectiones plures accidunt, ut propterea menſes obturentur, ſi prius non peperit. Habet autem res ſe hoc modo, velut etiam prius a me dictum eſt.

Dico mulierem rariore carne præditam, & teneriorem eſſe, quam virum, & hæc res ſic ſe habet: a ventre trahit humiditatem, & citius, & magis corpus mulieris, quam viri. Etenim ſi quis ſuper aqua, & per regionem aquoſam, duobus diebus, ac duabus noctibus, molles lanas ponat, & vellem puram, & contextam æquali ad lanas pondere, ſublatis utriſque, & ponderatione facta, multo gravioreſ lanas comperiet, quam vellem. Fit autem hoc ex eo, quod ſemper ab aqua ſuſum decedit in vaſa ampliora oſcula habentia, & lætæ quidem tamquam raræ, & molles ex decedente amplius ſuſcipiunt. Veſtis autem, ut quæ plena eſt, & ex contextu obturata, explebitur, non multum ex decedente aqua ſuſcipiens. Sic ſane etiam mulier, velut quæ rarior eſt, ampliorem a ventre humiditatem corpori attrahit, & citius quam vir, & tamquam teneriori carne præditæ mulieri, ubi corpus ſanguine repletum fuerit, ſi non ab ipſo ſecceſſerit, carnibus impletis, ac calefactis, dolor oboritur. Habet enim mulier ſanguinem calidiorum, & propterea calidior eſt, quam vir. Si vero amplior accedens ſanguis ſecceſſerit, dolor non fit a ſanguine, neque calor. Vir autem, ut qui ſolidiore carne præditus eſt, quam mulier, neque in ſuperna ventris parte adeo ſanguine ſuperimpletur, ut niſi aliquid ſanguinis ſingulis menſibus ſecedat, dolorem fieri necelle ſit, & ſanguinis, quantum ſatis eſt, ad nutrimentum trahit, & quum corpus ipſi non ſit tenerum, non dolore affligitur, neque ſuperincaleſcit a plenitu-

dine, velut mulieri. Multum autem confert ad hoc viro, quod magis laborat quam mulier. Nam labor aliquid humoris abducit.

Postquam igitur mulieri, quæ non peperit, occultati fuerint menses, & viam foras reperire non poterint, morbus fit. Hoc autem contingit, si uterorum os conclusum fuerit, aut distortum, aut aliqua pudendi pars contracta. Si enim horum quid fuerit, menses exitum invenire non poterint, priusquam uteri ad sanam naturam redierint. Fit autem hic morbus his maxime, quæ angustos uteros habent, aut cervicem ultra pudendum sitam. Si enim horum alterum fuerit, & mulier viro non misceatur, & venter magis, quam oportet, evacuetur, ab hac affectione uteri obtorquentur. Neque enim humidi in se ipsis sunt, utpote muliere non coeunte, & amplitudo ipsis spatiosa est, utpote quum venter magis vacuus existat. Quare obtorquentur, dum siccior, & levior est venter, quam convenit, & aliquando dum ipsi obtorquentur, etiam os ipsorum distorti contingit, nimirum cervice ultra pudendum sita. Si enim humidi fuerint uteri a coitu, & venter non evacuetur, non facile distortentur. Hæc igitur causa est, ut ipsi sint conclusi, nimirum a venere abstinente muliere. In tertiis porro mensibus optime afficietur, si quæ prius insunt, progressa fuerint educta. Sin minus, mulier hæc patietur. Suffocatio alias atque alias in ipsam irruet, & febris alias atque alias corripiet, ac horror, & lumborum dolor. Hæc patietur in tertiis mensibus, si ipsi non prodierint. In quartis vero, si non egressi prioribus exitum fecerint, etiam tunc tertii mensis afflictionibus omnibus magis affligetur, & maxime tempore men-

sum. Deinde minus. Sæpe vero etiam a dolore libera sibi esse videbitur. Erunt autem in quartis etiam hæc signa. Urinam multam, ac crassam ejiciet alias atque alias. Et venter ipsius durus erit, & major quam prius, & dentibus fremet, & cibum averfabitur, & vigilabit. Hæc patietur in quartis mensibus. Si vero curetur, etiam in his sana evadit. Et in quintis, si non multi menses descenderint, dolor adhuc fortior accidit. In sextis vero jam incurabilis est, & juxta priora quidem signa magis dolebit. Deinde ad ea etiam hæc aderunt. Anxia erit, & alias atque alias se ipsam jactabit, & animo deficiet, & pituitam vomet, & sitis fortis ipsam corripiet, nimirum dum exurit venter ab uteris sanguine plenis, & ad contactum dolebit, maxime pectinem. Et alias atque alias acute febricit, & uteri alias atque alias murmurabunt, dum videlicet sanguis in ipsis commovetur, ac discurrit, & venter consueto modo non secedet. Neque vesica urinam excolabit, maxime quum uteri ad stomachum, qui nervosus est, mulieri allapsi fuerint, & ad ventrem irruerint, dolet spinam, & totum dorsum, & lingua ipsius refrenatur, & hanc non claram habet, & animi deliquium adest. Aliquibus etiam vocis privatio, & stomachus mordetur, & flava bilis exit, & spiritus offendens, & anxia est, & jactat se ipsam, & ardet.

Postquam autem transmutati fuerint, & vesica tenuem sanguinem ab uteris trahet, tunc urina mingitur rubra. Et dolet quidem reliquum corpus, maxime vero collum, & spinam, & lumbos, ac inguina. Et ipsi ad hoc progressæ, & venter attollitur, & crura supra modum intumescunt, & tibiæ, ac pedes, & mors succedit.

Et circa hanc quidem sic finiunt menstruæ purgationes ad sex menses occultatæ, sunt item hæc. Quibusdam mulieribus menses bimestres in uteris existentes multi ad pulmonem procedunt, & ubi recepti fuerint, omnia patiuntur, quæ in tabe dicta sunt, & non est possibile ipsam superesse, sunt & hæc. Quibusdam suppurati sunt menses, ubi per duos, aut tres menses moram traxerint. Hoc autem maxime fit, si a febre fuerint combusti. Signa vero sunt, si suppurati fuerint; dolores enim incidunt in pectinem, & pulsationes fortes, & contactum non sustinet, & si melius habitura est, menses ipsi erumpuntur in pudendum, & procedit pus, ac sanguis, & procedit graveolens ad septem, aut octo, aut novem dies. In priore vero tempore dolet, velut dictum est antea. Postquam autem depurgata fuerit, optimum quidem est, si non fiant ulcera. Si vero reliquantur ulcera, ampliore curatione opus habebit, quo ulcera non putrescant, & graveolentia fiant. Sterilis autem evadet, etiam si melius habebit, ubi magna ulcera fuerint, quæ in uteris facta sunt. Si vero non continget, ut menses ipsi in pudendum procedant, suppurati facti, ad partes supra inguen, juxta lateris mollitudinem erumpent, citra tuberculum, utpote pure rupto, & illa parte purulenta graveolentia procedente, & si hoc fiat, mulier non superstes manet. Si vero etiam superstes maneat, semper sterilis erit.

Hac enim parte de cætero via fit mensibus, ut foras prodeant. Nam os uterorum ad hunc locum allapsum est. Fit & hoc. Quibusdam, ubi bimestres, aut trimestres, aut diuturniores fuerint menses, & ad lateris mollitudinem illapsi fuerint, quum non suppurati sunt menses, ve-

lut tuberculum fit supra inguen, sine capite, magnum, rubrum, & vulgus medicorum ignarum quid hoc eſſet, jam ſepe ſecuerunt, & ſic in periculum induxerunt. Cæterum id, quod velut tuberculum fit, tali modo fit. Fruitur ſanguine caro ipſa, utpote oſculo uterorum lateris mollitudini adjacente, & impletur caro ab ipſo, & inſurgit, ac eminet, velut ſanguine repleta. Et aliquando ſi tranſmotum fuerit os uterorum, & ad pudendum converſum, & menſes proceſſerint per pudendum, id, quod circa lateris mollitudinem eminuit, ſedatur. In uteros enim diſtribuerit; hi vero foras laxantur. Si vero non converſum fuerit os uterorum ad pudendum, circa lateris mollitudinem ſuppuratur, & hac parte tranſitus fit menſibus, & eadem pericula ſunt, quæ prius ſunt relata. Sed & ad vomitum convertitur, & quibuſdam in ſedem, velut in virginum morbis a me dictum eſt, & ſigna, & dolores eoſdem oſtendit, quos iſthic retulimus. At hanc viam minus faciunt menſes mulieribus, quam virginibus.

Quum menſes fuerint occultati, dolor habebit imum ventrem, & onus quoddam incumbere videtur, & lumbos, & laterum mollitudinem mirum in modum dolet. Si vero omnino non procedunt, præ morbo aut craſſi, & viſcoſi, aut glutinoſi fiunt. Primum igitur ventrem purgare oportet ſuſum, ac deorſum. Deinde uteros ſubditio medicamento, a quo ſanguis purgatur. Atque ita quieſcere, & potandum dare pharmacum, a quo ſanguis prodeat. Bibat etiam crethmon in vino tædaceo. Si vero fluxus ipſi non fiat, continget, ut prægnans eſſe vîdeatur, & dum cum viro coit, doleat, ut putet quid incumbere, & gravitas fit in ventre, & ventre prominet,

& desideriiis similibus afficitur, velut in ventre habens, & stomachi dolore afficitur, maxime ubi quinquaginta dies præterierint. Et dolor alias atque alias tenet ventrem, & partem circa umbilicum, & collum, & inguina, & lumbos. Et postquam menses duo, aut tres præterierint, quandoque menses acervatim ipsi in pudendum erumpunt, & quæ prodeunt, velut carnem esse putat, quemadmodum ex foetus corruptione, & nigra sunt.

Quibusdam etiam ulcera fiunt in uteris, & opus habent diligenti animadversione. Multis vero contingit, ut putent se sex mensibus in utero habere, aut etiam paulo breviori tempore, & venter prominet, & alia sibi fieri putat, velut in ventre habenti. Postea sunt & quibus menses suppurati eruperunt supra inguen simul cum quinto, aut sexto mense, & viam ea parte patefecerunt. Quibusdam autem ulcera fiunt in uteris etiam infra sub inguine, & periclitatur mulier de vita. Si vero etiam superstes maneat, sterilis erit. Quibusdam etiam in pudendum erumpunt, & prodeunt ipsi putrefacti, ac purulenti. Et ab his ulcera fiunt in uteris, & periclitatur. Et oportet, ut ne antiqua fiant ulcera, cum attentione mederi. Sterilis autem & hæc fit, etiamsi fuerit curata.

Si vero non eruperint menses sex mensibus intus conclusi, omnia patietur velut ea, quæ non peperit, in qua menses viam invenire non possunt. Et si quidem curata fuerit, sanus erit; sin minus, etiam ad octo menses durans moritur. Multis vero contingit, ut menses pituitosi ad multum tempus prodeuntes, etiam pauciores sanis sint, sana autem talis fit, si convenienti cura fuerit sanata.

Si vero menses mulieri prodeant quidem, verum pauciores quam convenit, utpote osculo uterorum paululum a pudendo emoto, aut nuper concluso ad hoc, ut prodeant quidem, verum obturentur ab ipsis etiam transitus, per quos penetrant, ubi ad uteros descendunt, moderati sane paulatim prodeunt, sanguine semper perfecte osculo incumbente. Et postquam dies præterierint, quibus purgari solet, & conclusus fuerit sanguis in uteris relictus, & alii menses subdescendentès non expulerint conclusum sanguinem, sed semper paulatim gravant, & primis mensibus duobus, aut tribus non valde prodeunt. Postquam autem plures menses præterierint, adhuc magis dolebit, & non habet in ventre, quamdiu sane sic habuerit, & febris corripit ipsam debilis, maxime in diebus, quibus purgari solet.

Verisimile est etiam, & in intermedio tempore ipsam febrere, & horrere, & stomachi dolore vexari, & ad multitudinem addere singulis diebus. Et dolet alias atque alias corpus, & maxime lumbos, & spinam, & inguina, & articulos manuum, ac pedum. Verum his locis non simul dolet, sed alias atque alias, qua parte sanguis discretus, & in uteris esse non potens, impetu suo gravarit, & qua sane corporis parte incubuerit, tumor est, fitque etiam convulsio fortis articulorum corporis. Et alias aliud ex relatis antea signis ipsi apparet. Hæc si quidem juxta debitum modum curata fuerit, sana evadet; sin minus, morbus septimestris, aut diuturnior factus, lethalis fuerit, aut claudam faciet, aut artes aliquas impotentes efficiet, si præ rigore, & cibi fastidio sanguis circa nervos compactus fuerit, quemcumque tandem locum occupaverit. Hic au-

tem morbus magis fit his, quæ virum non habent.

Si vero morbi jam relati, aut quicumque postea referentur, incidant in eam, quæ partum non sit experta, diuturniores erunt, & minus dolorosi. Verum signa eadem, & iidem fines tum ei, quæ non peperit, tum ei, quæ puerperia experta est, contingunt, si non curentur. Oportet, autem statim curationem facere; sin minus, statim comparent morbi.

Si vero menses plures, quam oporteat, prodeant, & crassiores: nimirum corpore natura fluido existente, & osculo uterorum prope pudendum sito, & ad hæc multo cum viro coitu utatur, & convivetur: semel aliquando multi descendentes, & cumulate prodeuntes, os uterorum impetu suo magis dilatant; & si ad hæc non incidat vasorum evacuatio, sed rursus multus accesserit calor, & os amplum faciunt, & corpus: utpote dum convivante, & voluptatem, ac consuetudinem viri consecretante muliere, facili fluxu ad uteros etiam calor defertur, & decolor erit, quamdiu sic habuerit, & si postea morbus aliquis, aut affectio inciderit, ut corpus affligatur, & uteri similiter juxta solitum morem ampli sunt, & corpus facili fluxu in ipsos præditum est. Et post hæc febris habet, & cibum averfatur, & anxia est, & tenuis, ac debilis, & lumbos ex mensibus dolebit, & progressu temporis, si non curata fuerit, omnia ipsam magis affligent in intermedio tempore, & periculum ipsi imminet, ne sterilis fiat, aut a tempore, & morbo vexata, si alius morbus coincadat, ex hoc moriatur. Prodeunt autem menses crassiores, & plurimi in intermediis diebus; incipientes autem, & desinentes, pauciores, & tenuiores. Mo-

derati vero sunt menses prodeuntes in omni muliere, si sana sit, ut duarum heminarum Atticarum mensura secedant, aut paulo plures, vel pauciores, atque hoc ad duos, aut tres dies. Longius autem tempus, aut brevius, morbosum, & sterile est.

Conjectare porro oportet, mulieris corpus inspiciendo, & interrogare, collatione ad priora facta, an semper morbosam vivat, aut non. Si enim pauciores, aut plures dies, quam solent, prodeant, aut ipsi pauciores, aut plures fuerint, morbofi sunt. Nisi natura ipsa morbosam, & sterilem fuerit. Si vero fuerit, & ad salubriorem statum transmutetur, melius est, procedit autem sanguis, velut a victima, & cito congelatur, si sana fuerit mulier. Quibus vero in natura est, ut plures quam quatuor dies purgentur, & menses valde multi prodeunt, hæc tenues sunt, & fœtus ipsarum tenues, & emarcescunt. Quibus autem purgatio infra tres dies fit, aut pauci menses secedunt, hæc crassæ sunt, & bene coloratæ, virilesque, ac partus immemores, & neque concipiunt.

Si suffocatio derepente accesserit, fit autem maxime his, quæ cum viris non coeunt, & senioribus magis, quam junioribus. Leviores enim uteri ipsarum sunt, fit autem potissimum tunc, ubi mulieri vasa evacuata fuerint, aut plus solito laborarit, resiccati a labore uteri convertuntur, ut qui vacui sunt, ac leves. Est enim ipsis locus spatiosus, ut convertantur, utpote ventre vacuo existente. Dum autem convertuntur, impetunt hepar, & juxta consistunt, & ad præcordia irruunt. Currunt enim, & progrediuntur sursum ad humiditatem, tamquam a labore, magis quam opportunum est, resiccati. Hepar au-

tem humidum est. Postquam autem impetiverint hepar, suffocationem faciunt, derepente perspirationem circa ventrem intercipientes, & aliquando simul incipiunt hepar impetere, & a capite pituita defluit ad præcordia, velut ab eo, quod suffocatur, & aliquando simul cum pituitæ defluxu descendunt ab hepate ad locum suum, & cessat suffocatio. Descendunt autem detrahentes humiditatem, & gravati. Stridor autem ab ipsis fit, dum ad suam ipsorum sedem procedunt; postquam autem eo devenerint, aliquando venter post illa humidior fit, quam superiori tempore. Laxat enim jam caput pituitam in ventrem.

Ubi vero apud hepar, & præcordia fuerint uteri, & strangularint, mulier albas oculorum partes subvertit, & frigida fit. Sunt autem & quæ lividæ sunt. Quædam etiam dentibus frendunt, & salivæ ad os fluunt, & similes sunt his, qui ab herculeo morbo detinentur. Si vero diutius moram traxerint uteri apud hepar, & præcordia, mulier strangulatur. Quandoque vero, ubi mulier vasa evacuata habuerit, & insuper laborarit, uteri conversi ad vesicæ stomachum allabuntur, & urinæ stillicidium inducunt. Aliud autem nihil mali habet, & curata cito sanescit, quandoque etiam sponte. Quibusdam vero ex labore, aut inedia, ad lumbos, aut ad coxas allapsi, dolores exhibent.

Si mulier corpore male habuerit, & menses biliosi prodierint, ex hoc quoque cognosci possunt. Nigri sunt valde; quandoque vero nigri, aut splendidi, & paucissimi prodeunt, & citissime congelantur, & semen amborum, & maris, & fœminæ evanescit, & non habet in ventre; & incipiente quidem morbo, purgatur diebus,

quibus solita fuit, non pluribus; progredientibus autem mensibus, pluribus diebus purgatur, & menses pauciores singulis diebus apparent. Et febres succedunt erroneæ acutæ, cum horrore, & cibi fastidio alias atque alias, & stomachi dolor, & dolebit maxime, ubi menses ipsi appropinquarent. Postquam autem purgata fuerit, & ad modicum tempus, superiorum respectu melius habuerit, postea rursus ad idem perveniet. Dum autem curatur, cito sana fit. Si vero non curetur, & tempus procedat, omnia prius relata valde ipsum affligent, & dolor corripiet nunc ventris partem infra umbilicum, nunc inguina, nunc lumbos, & coxendicum ad sedem juncturam, nunc collum; aliquando vero strangulatio fortis accidet, & caligo ante oculos obversabitur, & vertigo, utpote purgatione sursum vergente, ac ascendente.

Si enim corpus male habuerit, mulieri menses pauciores fiunt, & quibus corpus plenum fuerit, his menses plures prodeunt. At vero biliosæ si menses prodeant, pusillanimitas incidit, & cibi fastidium alias atque alias, & anxietas, ac vigilia, & eructat frequenter, & non vult deambulare, & tristis est, & non videre sibi videtur, & timet. Et si curetur, ex his sana erit. Si vero tempus processerit, adhuc magis dolebit. Optime autem cum hac agetur, si vomitus biliosus succedat, aut venter turbetur, non fortiter, & subeant biliosa, & si fluxus succedat ipsi non fortis. Si enim quid ex his forte inciderit in corpus afflictum, periclitabitur. Si vero leniter depurgetur aliquid biliosi, aut totum id, quod molestum est, sana fiet. Si vero neque curetur, neque quicquam horum fiat, moritur mulier: plerumque tamen contingit, ut fluxus incidat

biliosus ex hoc morbo, & si fluxus fiat, primum quidem pauca sunt, quæ comparent, per omnes autem dies omnino plura contingunt. Temporis autem progressu plerumque etiam morbus acutus fit, & uteri a purgatione biliosa prodeunte mordentur, ac exulcerantur. Sed & in hoc adhuc sana fit, si curetur, & fluxus compefcat.

Si vero uteri ab ulceribus fuerint inflammati, adhuc acutior morbus erit, & multa graveolentia, ac purulenta prodibunt, ab ipsis uteris jam egressa, & semper velut aqua de carnibus, & prius relata omnia ipsam magis affligent, & ulcera adhuc magis efflerationa erunt, donec ipsam vincant. Si vero etiam sanata fuerit, iterilis erit a cicatricibus.

Si mulier corpore male habuerit, & pituitosi menses prodierint; cognosci autem possunt: si pituitosi prodeant. Pelliculosi enim apparent, & velut araneorum casses distenduntur, & subalbidi sunt. Hoc autem contingit, si corpus, & caput ipsi pituita repleta fuerint, & hæc non subpurgetur neque per nares, neque per sedem, neque per urinæ meatum. Sed in mensibus, & in turbatione sanguinis, una cum purgatione foras exit. Et si hæc sic habuerint, ad duos quidem, aut tres menses nihil ægrotat; postquam autem amplius tempus progressum fuerit, & non curetur, magis dolebit, & febris erronea corripiet, & cibum alias atque alias fastidiet, & stomachum dolebit, & maxime dolebit, ubi menses appropinquarent. Quum vero purgata fuerit ad modicum tempus, superiorum respectu melius habebit, postea ad idem relabitur, & si non curetur, sed tempus procedat, fient ipsi omnia, quæ ei, cui biliosi menses prodibant, donec fluxus sistatur. Consequitur etiam, ut hæc fluxum

pituitosum habeat, aut alia, quæ ego dicam paulo post. Et si quidem fluxus succedat, semper procedunt per omnes dies nunc acervata, nunc pauca, & quandoque velut a carnibus aqua prodit, quandoque velut sanies, & in hoc ipso multi sanguinis grumi insunt, & radit terram velut acetum, & mordet, ubicumque mulierem contigerit, & uteros exulcerat. Et ubi ad hoc pervenit, reliqua quidem similiter patitur, velut prior. Minus vero, quam illa, caput dolebit, & ulcera neque deformia, neque magna, neque purulenta, neque graveolentia, similiter velut illi fiunt, sed minus huic. Si vero curetur, sana evadit, etiam ubi morbus progressum fecit, & non valde moritur. Verum prægnans esse non potest, quæ sic habet.

Quæcumque viro cohabitantes in ventre habere non possunt, interrogandæ sunt, an ipsis menses prodeant, aut non, & an purulenti sint, aut frigidi. Si quidem igitur responderit, interrogetur, an statim exeat genitura, an postera die, aut tertia, aut sexta, aut septima. Si igitur dixerit statim exire, ubi coivit, uteri osculum rectum non est, sed distortum, & genituram non capit. Si vero dixerit, postera die, aut tertia, uterus perhumectus est, & semen eluitur. Si vero sexta, aut septima, semen computrescit; putrefactum vero exit. Si igitur ab initio non suscipiat semen, os uteri primum curandum est, ut rectum sit. Si vero eluatur postera, aut tertia die, uterus, & caput. Si vero computrescat, & exeat, & uterus, & totum corpus curetur. Atque hæc singula sic cognoscere oportet.

Quali vero purgatione opus habeat, hoc modo cognoscit. Quum menses prodeunt, linteum

complicatum palmi magnitudine super tenuem cinerem expandito, deinde ut quæ exeunt, super hoc defluant, curato. Præstat autem duo esse lintea, utrumque seorsim, alterum diurnum, alterum nocturnum; & diurnum quidem postera die lavare oportet, nocturnum vero, ubi per diem, ac noctem super cinere situm fuit. In lotura vero considerare oportet, qualianam fiant lintea lota, ubi in sole fuerint siccata. Optimum tamen est in tenebricoso loco ea resiccare. Si quidem igitur pituita fuerit, quæ conceptionem impedit, mucosa lintea erunt. Si vero propter fæluginem, & bilem impeditur, fulva, & sublivida.

His igitur consideratis, & diligenti animadversione expensis, totum etiam corpus inspicito, an multa purgatione opus habeat, aut secus, ita ut & ad colorem, & ætatem, & robur, & anni tempus, & qua diæta utantur, respicias. Curatio vero & totius corporis est, & uteros, ac osculum ipsorum sanare, & si hoc conclusum fuerit, aperire. Si vero illi distorti fuerint, dirigere oportet. Si autem humidi fuerint, resiccare, & alia quoque facere contraria. Ferme autem omnibus multa curatio eadem est, excepta mensium detractio. Nam quibus nihil prodit, his detrahere oportet. Immo quicquid in mensibus mali inest, hæc auferre oportet: quum videlicet pituitosi sunt, & pelliculosi, & saniosi, & tenues, & albi, & grumosi, & quum nigri sunt, & carbunculosi, aut caliginosi, aut acres, falsi, turbati, purulenti. Hæ omnes causæ tollendæ. Prohibent enim in ventre conceptum. Quibuscumque igitur menses pituitosi, ac pelliculosi sunt, hæ carnosæ sunt, & his os humectum est, & saliva multa, ac viscosa.

Et

Et si acidum, aut acre quid gustarint, sputum in ore liquidius erit, & insulsum, & ad omnia, quæ ederint, aut biberint, turbatio sequitur, & supprimitur ipsis, ac attollitur venter, & nausea adest, & anxietas, ac jactatio multa. Et a capite fluxus defluit, & omnia obducit, & multam humiditatem inducit, & partes sub oculis lividæ sunt, ac inflatæ. Has totas fovere oportet, & frequenter vomere & a cibis, & jejunas. Infernum autem ventrem mollire, sed pharmacis omnino levibus, quæ minime bilem ducunt, & semel in die cibum capere, & frequenter exerceri. Et cibo siccissimo uti, & potu paucissimo meraciore. Melius autem est, ut venter facile solubilis conservetur. Verum uteros, si ad hanc dietam non paruerint, pharmacis subdititiis non mordacibus purgare oportet. Fomentum tamen semper purgationibus præmittendum est, prius id quod ex fœniculo paratur, deinde quod ex suffimentis. Fomento vero, & subditiones medicamentorum facito, conjectura facta, ut omnia fiant, & pro ratione adhibeantur, quo tempore menses prodeunt. Si quidem igitur puri, & sinceri, ac cruenti fiant, ita ad virum accedat, incipientibus mensibus. Optimum autem, desinentibus, & adhuc euntibus, magis quam, ubi disparuerunt.

Quum autem ad virum itura est, suffimentum quoddam ex adstringentibus suffiat, atque hoc per canistrum, & arundinem, pharmaco calido cineri insperfo. Quum vero insperferis, & canistrum, sive operculum circumponito, & per arundinem insidenti fomentum adhibeto. Ubi vero opus fuerit ipsam suffiri, plumbea fistula utere, ut aperto osculo suffiatur. Deinde quum surrexit, rursus in lecto plumbeam fistulam apponat. Dein-

de ea subtracta, cum viro coeat. Et si ea, quæ a viro prodeunt, non fuerint ei manifesta, extensis, & alternatim positis cruribus quiescat. Jejunium autem utile est in hac die, præterquam si cyceonem velit non falsum in aqua. Hunc autem tunc bibat, quum vult suffiri. Si vero ubi cum viro coivit, postridie detineat genituram, & neque altera die exeat, a cibis quidem, & balneis prohibeatur. Bibat autem polentam in aqua non falsam bis, ac ter in die. Atque hæc diætâ sit per sex dies, aut quod melius est, septem, si non exierint ea, quæ a viro suscepit, dum cum ipso coivit. Illota vero maneat per omne tempus, & det operam, ut motus vitet. Si vero deambulare velit, deambulet in loco plano, & levi, nequaquam acclivi, neque declivi. Desideat etiam super mollia, si conceperit. Reliquam vero diætâ eandem faciat usque ad dies triginta. Illota autem sit, aut si lavari opus habeat, pauca, & non valde calida lavetur. Caput vero ne madefaciat. Cibis autem utatur, & panibus, & maza, si velit: ex carnibus autem, palumbe, & similibus, ex marinis his, quæ album sistunt: prohibeatur ab oleribus acribus. Vino vero nigro utatur. Carnibus autem assatis potius, quam coctis, tum mansuetis, tum ferinis. Et hæc quidem si conceperit, hoc modo facere oportet. Si vero non conceperit, sed secunda, aut tertia die exeunt ea, quæ a viro immissa sunt, fluentia cum multa humiditate, manifestum est, quod uteri sint humidiores.

Curare itaque oportet juxta relatum modum, donec sicci fiant. Quum autem sicci esse videbuntur, sic curato. Optimum est pharmacum molli-torium, & retro, & anteriori parte ipsi adhibi-tum, donec uteri ad naturam suam redeant, &

rursus ad virum accedat, quum menses non amplius multi, sed pauci, & bene colorati fuerint, & ad libidinem concitatur. Sed & in aliis diebus cum viro consuetudinem habere oportet, si optime habuerint uteri. Quum autem in relatis diebus consuetudinem habuerit cum viro, si probe parati fuerint uteri, & si genituram ad decem, aut duodecim dies detinuerit, ne adeat virum. Si vero non concipiat, uteri autem sani sint, contingit enim & hoc plerisque, quum debiles existentes uteri, ab affectione macilenti fiunt, aut præ medicamentis, & fomento multo genituram ferre non possunt, priusquam assueti fiant, & convalescant. Hoc autem sic cognosci potest. Quum ab ipsa exierint, secunda, aut tertia die exeunt, aut adhuc prius, crassa, & compacta velut mucus, nisi mali quid sit, & propter alium uterorum morbum genitura discedat.

Quum igitur talia apparuerint, curatione quidem uterorum non est opus, verum reliqui corporis cura habenda est, quo hujusmodi bonus habitus sit ipsi, ut contractum simul sit corpus, & iusta mole præditum, ex paucorum balneorum, plurium vero, & levium laborum usu. Ab acribus autem, & salis prohibeatur. Vomitus utatur ante dies, quibus menses fieri solent, & rursus fame maceretur, & alia perficiat, quæ dicta sunt. Atque hæc quidem harum curatio est. Quibus autem statim ubi coiverint, diffluunt ea, quæ a viro sunt immissa, his os uterorum causa est. Curare vero sic oportet. Si quidem valde conclusum fuerit, tædis, & plumbeis fistulis immisissis, aperito, & molli fomento ex fœniculo foveto, & subdititiis, quæ uteros attenuant, & in directum redigunt, purgato. Post purgationes

autem, & fomenta, ea infundito, quæ causæ sunt contraria.

Quibus vero os distortum est, & ad coxam allapsum; sunt enim etiam talia prohibentia, ne uterus semen suscipiat. Quum igitur tale quid acciderit, odoratis fomentis fovere oportet, post fomentum autem per digitum avulsum a coxa detrahito. Quum autem discesserit, tædis, & plumbeis fistulis immixtis juxta priorem rationem in rectitudine dirigit, ubi vero rectificati, ac aperti fuerint uteri, medicamentis subdititiis purgato, & alia facito juxta relatam rationem.

Quum autem magis quam oportet, aperti fuerint uteri, purgatione opus habet, post purgationem autem collutionibus, & suffimentis. Si vero propiores sint, quam oportet, vomitibus uteri opus habent, & fomento fetido, donec ad suum locum redeant. Diæta vero utendum est relata. Si vero os pingue fuerit, & crassum, & propterea non concipiat, sinapi coctum jejuna edat, & meracum insuper bibat. Apponat autem nitrum rubrum, & cuminum, ac resinam. Optimum autem fuerit nitrum vino ammiscere, & resinæ una cum cumino, & unguento albo. Aut cornu cervi urito, & duplum crudæ hordeacæ farinæ cum vino admisceto. Si vero non melius habeat, porrum coquito, & ipsam insidere facito. Aut phagum, id est glandem tritam apponat. Et allio recenti vescatur, & aqua mulsa insuper pota, vomat.

Quibus porro intus manet viri semen, & computrescit, & turbationem facit, his atriplicis semen, aut succum cum melle, aut cum cumino delingendum dato. Quum autem a viro immixta graveolentia fuerint; non concipit. Portulacam igitur, & adipem anserinum misceto, & appo-

nito. Quibus vero sexta, aut septima die a viro immissa prodeunt putrefacta, his verisimile est ab utrisque fieri, & bilis, & falsuginis influxu. Curare autem sic oportet, per veratrum, aut scammoniam, aut peplium. Hæc enim sursum, ac deorsum pituitam, & bilem purgant, & flatu educunt. Ante purgationes autem fomentis utendum est ex suffimentis.

Ubi vero fomentum adhibueris, per subditiua purgato eodem modo velut in prioribus. Et post subditiuorum, ac purgationum usum, mollitoriis utere, & subditio medicamento ex mercuriali, & artemisia herba, & anemona, & veratro albo, aut nigro. Atque hæc quidem medicationes hoc modo his conducunt. Diætam vero respectu ad totum hominis corpus factò constituere oportet, siue siccior, siue carnosior mulier esse videatur. Et si quidem siccior fuerit, balneis pluribus, & obsoniis omnibus coctis, tum marinis, tum carnibus utatur. Vino vero aquoso, & oleis coctis, & pinguibus omnibus, ac dulcibus. Hæc enim plerumque faciunt, ut humiditas sit tum in reliquo corpore, tum in uteris. Si vero humidior fuerit, tales uteri nullo ex his opus habent, sed vice versa, neque contrectare, neque lavare recenti motu factò oportet, neque suffire. Nam ad periculum hæc procedere solent. Et si magis quam pro natura fuerint humectæ, siccare sane, ac suffire oportet. Si vero biliosa in ipsos confluat, medicamentum dare, quod bilem purgat. Si vero falsuginosa, lac asininum, & vinum, & alia auxiliaria.

Morborum porro vires considerare oportet, & causas, ex quibus morbi fiunt, exquirere, atque sic ad alia procedere, & morbo circa locos curare, & quæ quidem ob causam osculorum hian-

tium prohibentur, ut ne detineant in ventre, horum oscula præparare, ut probe diducta sint. Quum vero humiditas prohibuerit, hanc inspicere, ut ne impediat, totis mulierum negotiis expensis, sive ex toto corpore quid moveri videatur, sive ex ipsis uteris, sive ex utrisque.

Uteros autem sic curare oportet, ut neque humidi sint, neque valde sicci. Imo sicciores quidem, tanto magis bono succo, quanto sunt sicciores, ejusmodi humiditate, ut pingues magis fiant, quam graciles. Humectos vero, & madidos siccare, ita ut relinquantur, quo humidi sint, & non valde resiccentur. Excessus enim in his valde sunt vitandi. Concipit autem in ventre, neque ea, quæ humiditatem habet, neque quæ resiccata est, nisi quid horum in veteri natura fuerit. Cæterum virum adire ipsam oportet post adhibitam curationem, desinentibus, aut inchoantibus menses. Optimum est etiam, ubi quieverint. Maxime vero in his diebus experiendum est, an prægnans fieri possit, hi enim sunt opportunissimi. Si vero non statim concipiat, & reliqua bene habeant, nihil prohibet etiam aliis diebus cum viro coire. Nam hæc exercitatio alacritatem ipsi inducit, & venulæ hinc laxantur, & si ea, quæ a viro prodeunt, concurrerint secundum rectitudinem cum eo, quod a muliere, citius concipiet. Hæc enim causa est his, quibus sive statim, sive posteriore tempore exeunt. Atque hæc quidem de his dicta sunt.

Si vero humidius fuerit os uterorum, genituram attrahere non possunt. Utendum autem est medicamentis subdititiis acribus. Commorsus enim, & inflammatus stomachus, solidus, ac firmus quandoque fit, & aliquo modo accommodatur. Sed & si in callum indurati fuerint, præ-

stat acria apponere, quæ mordeant. Quæ enim tenuia, & fervida sunt, calli duritiam diffundunt. Si vero mollitus fuerit callus, mollibus curato, & his, quæ non mordent. Quod si diu non concipiat, mensibus non apparentibus, quum tertia, aut quarta dies aderit, alumen tritum, unguento dilutum, & lana exceptum apponito, & habeat per triduum. Quarta vero die fel bubulum siccum in oleo fervefacito, & lanam tenebram co imbutam subdito, & habeat per triduum. Postridie autem eximat, & cum viro coeat.

Si genituram non suscipiat mulier, mensibus secundum naturam prodeuntibus, membrana præposita est. Fit etiam ex aliis causis; cognosces autem, ubi digito obicem contigeris. Facito autem medicamentum subdititium, resinam, & æris florem cum melle subacta in linteo apponito quam penitissime, filo ad extremitatem alligato; ubi vero hoc extraxerit, myrtum in vino coquat, & vino tepido perluatur, præstat autem membranam auferre.

Sunt autem mulieres, quæ facile quidem in ventre concipiunt, gestare vero non possunt, sed foetus ipsis corrumpuntur aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedente, neque cibo incommodo ingesto, & hæc est causa, quæ relata est, & maxime quum uteri augmentum foetus dimiserint, aut venter ipsis turbetur. Debilitas autem, & febris vehemens, & cibi fastidium incidit eo tempore, quo foetus corrumpunt. Est autem & hæc causa, si uteri fuerint leves aut natura, aut ulceribus in ipsis innatis. Si enim leves fuerint, quandoque continentes ipsum pelliculæ, minus quam oportet, cohærent, ut pote quum uteri ipsi pleni existant; cognoverit autem quis hæc singula, si de his exacte interroget. De levi-

tate vero cognoverit, si alia mulier contigerit, dum uteri vacui sunt. Non enim hoc tempore manifestum fit. Si vero menses prodierint, his acervatim prodeunt. Quibusdam tamen ipsarum contingit, ut foetus edant. Et si qua curetur, spes partus adest, & de his quidem sic habet.

S E C T I O II.

SI mulierem puerperam facere velis, alias concipere nequeuntem, menses considerare oportet, an pituitosi sunt, aut biliosi. Cognosces autem sic. Arenam tenuem, ac siccam subjicito, & quum menses prodeunt, in sole sanguinem superfundito, ac siccare finito. Et si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus pallidus erit. Si vero pituitosa fuerit, velut mucus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgato, sive supra opus habuerit, sive infra; postea uteros purgato. Si vero concipere voles, hederæ grana septem, aut folia, singulis mensibus in vino veteri, cessantibus mensibus, bibenda dato. Et malicorium in vino odorato meraco coquito, & glandem ex hoc factam in meridie subdito. Aut alumen Ægyptium tritum lanæ illigatum apponito. Quum autem sol occiderit, eo detracto, vino odorato perluatur. Hæc autem cessantibus mensibus facere oportet. Sed & hoc sic habet. Quum purgatæ fuerint mulieres, maxime in ventre concipiunt cum viro consuetudine habentes, & genitura ipsis corroboratur, si quando oportet, coiverint. Et semen viri facile admiscetur, & si prævaluerit, illi accommodatur, ac appropriatur. Tunc enim maxime os uterorum hiat, & distentum est, post purgationes. Et venæ ge-

nituram attrahunt. At in priore tempore & os uterorum conclusum est, & venæ magis sanguine plenæ existentes, non similiter genitura attrahunt.

Si vero genitura jugi cursu defluat, mulier viro misceri non cupit, & si misceatur, non concipit, & lumbi, ac coxendices doloribus vexantur, & febris debilis corripit, & impotentia, ac animi deliquium succedit, & aliquando uteri in suo loco non sunt. Si quidem igitur præ plenitudine defluat, finire ipsam optimum est. Si vero uterus laxus fiat, diæta sit alica, caro suilla, aut palumbis, & vinum nigrum; potiones vero, quæ ad fluxum describentur.

Nunc porro dicam de morbis earum, quæ in ventre habent. Pronuncio autem de muliere in ventre habente duos, aut tres menses, & ultra, si menses statim prodeant singulis mensibus, necesse est tenuem ipsam fieri, ac debilem. Quandoque etiam febris ipsam corripit his diebus, quamdiu menses prodierint. Et dum prodeunt, & postquam prodierint, pallida fit. Sed & pauci prodeunt. His uteri magis, quam opportunum est, hiant, & augmentum fœtus dimittunt. Descendit enim, quum mulier in ventre habet, sanguis paulatim in uteros a toto corpore, & in orbem circa id, quod in uteris est circumstans, illud auget. Si vero hiarint uteri magis, quam oportet, sanguinem singulis mensibus, velut procedere solet, dimittunt. Et quod in uteris est, tenue, ac debile fit. Si vero curetur mulier, melior & fœtus, & mulier evadit. Si vero non curetur, fœtus corrumpitur. Sed & ipsa periclitatur, ne diuturnum habeat morbum, si purgatio, plus quam oportet, prodeat. Quia &

post corruptionem periculum imminebit, nimirum uteris magis apertis.

Si vero mulieri in utero habenti caput pituitosum fuerit, & pituita acris in ventrem descenderit, & a capite ventrem perrumpit, & febris debilis ipsam corripit, & palpitaciones quibusdam debiles subexsolutæ, augescentes acutæ. Si vero etiam cibi fastidium, & impotentia corripiat, periculum est, ne brevi foetus corrumpatur. Sed & ipsa in periculum adducetur, si non curetur; ubi vero effugerit, utpote ventre fluido existente, statim concludere, ac constringere oportet. Multa vero etiam alia sunt pericula, in quibus foetus corrumpuntur. Nam si mulier in ventre habens ægrotarit, aut debilis fuerit, aut onus levarit, aut percussa fuerit, aut saltarit, aut cibum fastidierit, aut animi deliquio correpta fuerit, aut amplius, aut minus nutrimentum accipiat, aut timeat, & consternetur, aut vociferetur, aut intemperanter vivat, foetum corrumpet. Nam & cibus corruptionis causa est, & potus multus. Sed & ipsi uteri naturas habent, quibus abortum faciunt, quum sunt flatuosi, densi, magni, parvi, & alia his similia.

Si mulier in utero habens, ventrem, aut lumbos doleat, formidare oportet, ne foetum per abortum edat, pelliculis, qui ipsum continent, ruptis. Sunt etiam, quæ foetus corrumpunt, si acre quid, aut amarum ederint, aut biberint præter consuetudinem, dum adhuc parvus intus est puerulus. Si enim puero quid accidat præter consuetudinem, & si parvulus adhuc fuerit, moritur. Et si ejusmodi edat, aut bibat, velut diximus, ut necesse sit ipsi turbare ventrem, dum adhuc parvus est puer. Percipiunt enim, & concitantur ipsi uteri, fluxione ex ventre secedente.

Et si laborarit mulier plusquam oportet, & venter ipsius concludatur, aut magnus fiat, etiam sic puer corrumpitur, velut a labore calefactus, & a ventre pressus. Plerumque enim, dum parvi sunt, debiles sunt. Quidam vero etiam magni corrumpuntur. Quare mirari non oportet mulieres, quod invitæ corrumpunt. Nam custodia, & scientia multa opus est, ut in uteris gestent puerum, & enutrient, & ut evadant ab ipso in partu.

Si vero mulier in ventre habens, corpore male habeat, & fuerit biliosa, & doloribus vexata, & alias atque alias febricitet, & os examarescat, & lingua cum virore pallida fiat, oculi velut morbo regio affecti, ungues biliosi, urina acris: hæc tum alias, tum si febricitet, alias atque alias ipsi accident: postquam vero etiam purgationem contigerit biliosam esse, plane timendum est etiam pueros debiles fore: hæc si biliosa per secessum egerat (id, quod valde contingit) melius deget. Et si biliosa, aut valde nigra sunt partus purgamenta, etiam ut plurimum pinguedo succedit, & prodeunt paulatim, & non cito congelantur, & primo quidem tempore levius fert, postea vero gravius, & minus purgatur, quam oportet. Si enim corpus male habuerit, etiam partus purgamenta pauciora, ac deteriora ipsi procedent. Patietur autem & hæc omnia, etiam si menses prodeant biliosi. Verum breviori tempore ægrotabit. Et morbus ad eadem pericula, & signa, & transmutationes deveniet. Aut enim ipsis vomitus biliosus, aut purgatio per ventrem in hoc morbo fit, & uteri exulcerantur. Multa vero custodia mulier opus habet. Quum igitur tale quid factum fuerit, ut ne moriatur, sterilis erit. Si vero nihil horum fiat, & non curetur, sed partus

purgamenta fuerint ipsi occultata, in triginta & una diebus ut plurimum moritur. Huic pharmacum in potu exhibendum est, quod bilem ducat. Prodest & anisum, & quæ ad urinam ciendam dantur. Vomat autem, & sudores eliciantur, & alvus succo ptisanæ, & melle, & ovis, & malvæ aqua infusa eluatur.

Quibus in ventre habentibus circa septimum, aut octavum mensem derepente mammarum, & ventris plenitudo collabitur, & ubera gracilescunt, & lac non apparet, his dicendum est, puerum aut mortuum esse, aut vivere, & debilem esse. Si enim in ventre habuerint, & apparuerint menses, aut abortus fiunt, si plures fuerint, & male olentes, aut fœtus morbosus fiunt.

Si mulier in ventre habens, pituitosa fuerit, & caput dolet, & alias atque alias febrit, & in capite obvolvitur pituita. Et gravitatem exhibet, ac frigus, & in corpus procedit, & in venas, quam caput fuerit repletum. Fit etiam colore plumbeo similis, & vomit pituitam: lingua alba est, & urina communiter exalbescit, frigida est, turbatio adest, & æger motus. Ubi vero pepererit, procedet ipsi purgatio pituitosa, & apparebit pelliculosa, & velut araneorum casses in hac distenti erunt, & patietur quidem eadem omnia etiam ea, cui menses pituitosi prodeunt, verum breviori tempore ægrotabit, & eadem pericula, & signa, & transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi vomitum pituitosum fieri, & affectiones similes velut illi accident. Dependent enim eodem modo partus purgamenta, & menses pituitosi, verum purgamenta partus breviori tempore quam menses, & nisi eruperit ipsa purgatio, quæ diu moram traxit, moritur in quinque & quadraginta diebus, etiamsi pituito-

sum partus purgamentum ipsi prodierit. Curata autem mulier, sana fiet, & inflabitur ab initio, si sanata fuerit. Gravis enim erit hic morbus. Huic dare oportet pharmacum, quod pituitam ducit, & lac caprinum coctum cum melle miscere. Si vero sæpe non obediat, nasturtium, aut enicum, aut eneorum, aut polypodium, aut ferum, aut medicamentum ex sale compositum exhibeto, & quæcumque pituitam laxant, ac educunt.

Si vero mulier in utero habens, lienosa sit a relatis affectionibus, in hoc morbo menses hydropi similes, & pituitosos demittit, & partus purgamenta procedent hydropi similia, & prodibunt modo multa, modo pauca, & fiunt quemadmodum aqua a carnibus, velut si quis carnes cruentas abluat. Aliquando vero paulo crassiora, & non congelantur. Et patietur eadem omnia etiam ea, cui menses aquosi procedunt, & pericula eadem, ac transmutationes morbus habebit. Continget enim ipsi fluxum aquosum fieri, aut purgationem occultari, & ad ventrem converti, & ad crura, aut ad pectus, aut aliquam harum partium, & pericula erunt eadem, quæ prius sunt relata.

Si prægnans intumescat, urticæ semen plurimum, & mæl, & vinum dilutum odoratum potandum dato bis in die. Si prægnantem bilis vexet, ptisanæ succum dato, rhoe rubro insperfo, aut eo, qui ex moris paratur. Sorbeat autem frigidam, & sistetur. Si suffocatio derepente accidat prægnanti; fit autem hoc maxime, ubi mulier laborarit, & cibum fastidierit, uteris a labore calefactis, & pauciore humore foetui accedente. Et quum uterus, ac venter inanior sit quam oportet, procedit foetus ad hepar, & præ-

cordia, ut quæ sunt humecta, & suffocationem fortem derepente inducit. Intercipit enim perpirationem circa ventrem, & mulier voce privatur, & albas oculorum partes subvertit, & reliqua patitur omnia, quæ relata sunt, si mulier non prægnans ab utero suffocetur. Quin & suffocatio fieri incipit mulieri in ventre habenti, quum a capite defluit pituita ad præcordia, utpote corpore respirationem trahere non potente. Et si quidem una cum pituitæ descensu foetus redierit ad suum locum, velut qui humorem attraxit, & a pituita delatus sit, mulier sana fit. Stridor autem fit, foetu locum suum occupante. Et venter mulieris ut plurimum humidus fit. Si vero non brevi redeat foetus in suum locum, duo jam fiunt, quæ foetum affligunt, pituita, quæ a capite descendit, gravat enim, & insistsens frigidat, & loci alienitas, & foetus periclitabitur. Et si non brevi quis commodiorem dietam adhibuerit, mulier suffocabitur. Et de his quidem sic habet.

Si vero mulieri in ventre habenti, tempus partus jam affuerit, & dolor partus tenuerit, & ad multum tempus mulier puerum edere non poterit, omnino obliquus, aut in pedes procedit. Utile est autem in caput procedere. Et si obliquus procedat, difficilis fit affectio. Sicut enim si quis in vas olearium angusti oris nucleum immittat, non proclive est extrahere ipsum obliquatum. Sic sane etiam mulieri gravis affectio est, ubi foetus fuerit obliquatus. Difficile est enim ipsum exire. Grave autem est etiam, si in pedes processerit, & sæpe aut matres pereunt, aut pueri, aut ambo. Est autem & hæc magna causa, ut non facile exeat, si mortuus, aut sideratus, aut duplicatus fuerit.

Quum mulier in ventre habuerit, tota fit cum

virore pallida, quoniam purus ipsius sanguis semper quotidie ex corpore destillat, & in fœtum descendit, & augmentum ipsi accedit. Et quum paucior sanguis sit in corpore, necesse est ipsam esse pallidam, & semper alienos cibos appetere, & sanguinea in ventrem intrare. Et debilior fit, quoniam sanguis minuitur. Affero porro mulierem, ubi pariet, frequentem spiritum emittere. Et si purgatio inceperit, venter plenus est, & calore pressus. Maxime vero frequenter respirat, ubi partus appropinquat. Et tunc maxime lumbos dolet. Nam & lumbi a fœtu colliduntur. Dolet autem stomachum, sive ventriculi osculum in intermedio tempore alias atque alias, utpote dum venter; maxime vero uterus, circum fœtum obvolvitur.

Et si puerperæ uterus infletur, oviculæ, aut capræ hepar cinere obruito, deinde coquito, & hoc edat, ac vinum meracius vetus, si nihil prohibuerit, bibat ad dies quatuor, si longius aberit a partu. Si vero lumbos doleat, anisum, & cuminum Æthiopicum bibat, & calida lavetur. Si vero anhelatio corripiat, sulphuris magnitudinem fabæ, & cardamomi tantumdem, & rutæ, ac cumini Æthiopici tantumdem. Hæc terito, & vino diluta jejunæ bibenda præbeto. Et a cibis frequenter abstineat.

Si in partu purgatio multa prodierit, uterus contrahitur, & vesica, & intestinum, & neque stercus continent, sed & urinam emittunt. Ova igitur forbenda dato, & panem cinericium edendum, & reliqua, quæ scripta sunt.

Si vero ea, quæ in partu est, sicca fuerit, & difficulter humectetur, oleum bibat, & locos oleo calido cum malvæ aqua irriget, & cerato liquido illinat, & anserinum adipem cum oleo infundat.

Si vero parere non poterit, resinam, aut cuminum, aut pinus corticem suffito.

Quicumque vero tumores uteri in partu, aut ex partu fiunt, eos adstringere non oportet, velut medici faciunt; verum pharmaca optima exhibeto. Cuminum Æthiopicum, quantum tribus digitis capi potest, & anisi, & fœfelis grana quinque, aut sex, pæoniæ radicis, aut etiam feminis testam conchæ majoris dimidiam. Hæc in vino albo odorato maxime, jejunæ exhibeto. Aut dauci Æthiopici radicem, fœfeli, pæoniæ radicem, eodem modo. Aut hippofelini, aut dauci Æthiopici semen, eodem modo. Aut crethmi radicem. Aut cuminum Æthiopicum quatuor obolorum Atticorum pondere. Aut piper, anisum, daucum, pæoniæ Atticæ radicem, hæc in vino terito, & bibenda dato. Aut myrtidani ramulos duos, aut tres, & cuminum Æthiopicum, & pæoniæ radicem. Aut etiam lini semen similiter, quo etiam pueros suffientes nutriunt, cum ovi assato vitello, & cum sesamo tosto.

Si prægnanti pudenda superficiario, ac fervido ulcere affecta sint, amygdalas tritas, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adjecta, pudenda illinito, & aqua a coctis myrti baccis perluito.

Nunc vero dicam de puerperii purgamentis, & his, quæ post partum exeunt. Quum mulieri aut partus purgamenta non fuerint purgata, aut menses non prodierint, aut etiam uterus durus fuerit, dolor habet lumbos, & lateris mollitudinem, & inguina, & femora, & pedes amare dolet, & venter attollitur, & horrores per corpus discurrunt. Ex talibus autem febres fiunt acutæ. Hanc ita habentem, si quidem sine febre fuerit, balneis curato. Caput autem oleo anthino inungito.

Malvam

Malvam autem coquito, & oleo cyprino in aquam ejus infuso, mitigandi gratia insidere jubeto. In omnibus autem morbis, in quibus fomentum auxiliatur, melius est postea oleo ungi. Si vero febris habeat, a balneis abstinere, fomentis autem, & tepesfactoriis imum ventrem, & lumbos curare. In potu autem exhibere pharmaca uterina, aut sepiæ ovis, aut castorio admixtis; post hoc vero farinam cum ruta coctam, aut ptisanæ succum sorbendum dare.

Si vero mulieri cum puero in partu non prodierit humor, velut oportet, sed si quidem in capite habuerit humorem a calore attractum, in partu, & ante, caput dolebit. Si vero in ventrem acervatim descenderit, ubi concitatus fuerit, ipsum turbabit. Et non oportet longe progredi sinere, sed auxilium ferre, ut ne ex partu ventris profluvium succedens, corpore male habente, ipsam dolore affligat. Si vero a capite delatus fluxus ad puerperii purgationem vertatur, & multum concitetur, melius habebit. Si vero plus moderato, curam adhibeto. Si vero in ventrem, facilius utique exitus puero contigerit.

Si vero purgatio modica mulieri prodierit, dolor fortis corripit lumbos, & omnem circa pudenda locum, & ea sedes intumescit, & femora ardent. Et ex ore, ac naribus pituita fluit fortiter aquosa, & dolet caput, & febris habet, & horror, & tumet, & dentes stridunt, & venter, & vesica constringetur, & oculos subvertit, & caliginosum visum habet.

Quum mulieri puerperæ purgatio non facile procedit, velut uteris inflammatis, & osculo ipsorum concluso. Obtorquetur enim stomachus uteri post pueri egressum. Si enim quid horum fuerit, purgatio non procedet. Si vero non processerit.

rit purgatio, continget ipsam febrile, & horrorem habere, & ventrem magnum esse, & si ipsam attigeris, totum corpus dolere, maxime si quis ventrem adtingat, & alias atque alias stomachi dolore vexatur, & lumbos dolet, & cibi fastidium, & vigiliæ, & punctura adest, postea quinto, aut septimo die quandoque venter turbatur, & secedunt nigra, & valde graveolentia alias atque alias, & urina velut asinina. Et si secesserint, videtur sibi melius habere, & curata, brevi sana fit; sin minus, periclitabitur profluvio ventris forti ipsi illapso. Et puerperii purgamenta ipsi occultabuntur. Si vero venter ipsi non turbetur, neque purgatio prodeat sua sponte, neque ea, quæ commoda sunt, brevi exhibeantur, tempus autem progrediatur, multo magis ex prædictis affligetur. Et insuper periclitabitur, ne livida fiat velut plumbum, & in aquam intercutem incidat, & umbilicus exstabit ipsi, ab uteris elevatus. Et circumcirca nigrior erit, & ubi hæc facta fuerint, fieri non potest, ut mulier superstes maneat. Pereunt autem aliæ alio tempore, pro corporis & affectionis ratione. Verum unam & vicesimam diem non excedunt, id quod plerumque sic contingit. Si vero purgatio ipsi eruperit sive a pharmacis, sive sua sponte: sit enim & hoc, si uteri os laxarint, a sanguine acervatim derepente delato coacti; & si eruperit, graveolentia purulenta depurgantur, quandoque etiam nigra, & melius habebit, & curata sanescit.

Fiunt autem & ulcera in uteris, utpote puerperii purgamentis putrefactis. Si vero fiant, majore cura opus erit, ut ne ipsi ulcera magna, & putredinosa fiant: periculum est autem, ne aut moriatur, aut sterilis fiat. Signa vero hæc sunt, si ulcera intus fuerint. Quam purgatio ipsi pro-

dierit, velut spina per uteros transire videtur, & calor ipsam corripit, ac maxime ventrem invadit. Et si adtingatur, partem infra umbilicum dolet, velut si purum nervosum ulcus contingat. Post dolores fortes alias atque alias in uteros incidunt. Et febris aliquando ad contractum manus debilis, & alias atque alias puerperii purgamenta procedunt, maligna, purulenta, graveolentia. Hæc sunt signa, si ulcera in uteris fuerint, & multa cura opus habent. Atque hujus quidem morbi tot fines existunt.

Si vero purgatio puerperii primis tribus, aut quatuor diebus processerit, verum postea derepente evanescit, femina easdem adfectiones consimiles priori patitur; sed minus, & si transmutetur morbus, in idem transmutabitur. Diuturnus autem, & debilior priore erit. Si vero curetur mulier, superstes erit, si cito curetur, & de hoc morbo sic habet.

Si vero ex partu non fuerit purgata, venter intumescit, & splen, & crura. Et febris habet, & rigor corripit, & dolores profiliunt ad lumbos. Aliquando etiam ad viscera. Et perfrigeratur, & febris habet, pulsus debiles sunt, & aliquando acuti, & alias attolluntur, alias deficient. Hæc patitur incipiente morbo, & sic habet. Temporis autem progressu cavæ faciei partes rubescunt. Quum sic habuerit, leves cibos exhibeto. Et si turget, pharmacum infra purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat. Si pituitosa, quod pituitam. Postea vero uteros odoratis foveto, & mollitorium in die apponito. Si vero osculum solidum fuerit, tota die foveto, & mollitoria apponito. Deinde calida aqua lavato, & plumbeas fistulas indito, postea falis grana, & myrrham in linteum illigato, & picem coctam

ammixtis aromatis lana excipito, & singulorum pares portiones ad gallæ parvæ figuram efformato, & per diem, ac noctem apponito. Deinde vero intermissis tribus diebus, iisdem foveto. Et grana cnidia decorticata. duarum potionum mensura, & piperis grana trita, oleo Ægyptio albo, & melle optimo admixto, in lanam infarcito, & pennæ obvoluta, tota die, ac nocte apponito. Et si tibi purgata esse videatur, melius est finire.

Si vero purgatione opus habere videatur, duobus diebus interpositis, rursus id, quod ex cucumere sylvestri paratur, per diem, ac noctem subdito. Deinde netopon, & oleum rosaceum odoratissimum, & adipem cervi liquefacito, & die una in lana subdito, & multa calida, quantum ejus fieri potest, leniter lavato. Statim autem ubi purgatoriiis, & calida, fuerint purgata loca adfecta, adipe anserino, & myrrha, & resina tepida os uterorum illinat, & foveat; uteros vero postridie vino, & oleo narcissino eluat. Aut si narcissinum non sit, vino solo. Atque hæc die uno ante menses faciat. Postquam autem menses prodierint, primis diebus atramentum, hoc est spodium cyprium terat, & salis granum addat, & hæc lana excepta paululum in corpore habeat. Et jejuna vinum meracum odoratum absorbeat. Ubi vero quieverint menses, per diem id, quod ex pulegio paratur, apponat, & virum accedat. Et si in ventre conceperit, sana evadit. Cibis autem in purgatione utatur. Ad hæc commodat, mercurialem coquere, & porrum, allium, brassicam, & grana mali punici admiscere, & succum forbere. Aliis autem obsoniis marinis, potius quam carnibus utatur. A dulcibus vero, & oleosis prohibeatur. Bibat autem semper jejuna id, quod ex

tæda paratur, donec purgetur. Et mensibus prodeuntibus idem valde bibat.

Si vero paulo pauciora, quam oportet, prodierint mulieri puerperii purgamenta, velut uteris angusto ore præditis, ac distortis, aut aliqua pudendi pars valde fuerit conclusa ab inflammatione; mulier acute febrit, & stomachi dolore vexatur, & dolet totum corpus, & moleste fert, & ad articulos manuum, ac crurum, & lumborum dolor procedit, & locum circa collum, & spinam, & inguina dolebit, & quædam corporis partes impotentes fient. Postea calor quietus erit, & horror valde manifestus. Vomunt autem & pituitosa, amara, acria, & de hac sic habet, & continget, ut si curetur, sana fiat. Sin minus, clauda, & quarundam corporis partium impotens erit. Non autem valde sterilis est hic morbus. Si quidem ulcerati fuerint uteri, & puerperii purgamenta non prodierint, velut oportet, omnia dolebit, & si non magna fuerint ulcera, curata brevi sanescit. Oportet autem curationem ulcerum in uteris exacte facere, ut quæ in tenera, & subtili sensu prædita sint parte, & in nervosa cavitate. Multæ autem sunt partes, cum quibus societatem habet, sinciput, stomachus. Mens percellitur, & improba fit, & non facile intelligit.

Si vero uteri angusti oris ipsi fuerint, & puerperii purgationem non emisierint, inflammantur; & si non curetur brevi, omnia magis ipsam affligent. Et odor malus erit, & exitus intumescit. Et si non inflammati fuerint uteri, sua sponte exit malum graveolens, & lividum, aut nigrum grumosum, & mulieri puerperii purgamenta purgantur. Quandoque vero non exit, sed mulieri mortem portendit, nisi quis brevi venam fecet, aut ventrem emolliet, præstat autem etiam clysterem

adhibere. Si vero ad vomitum facilis fuerit, etiam vomitum inducere. Melius autem est lotium ciere, & exfidare. Verum in his occasio optima est, quum opus his fuerit. Si vero ex partu purgata mulier fuerit, paulo plura, quam oportet. Contingit enim hoc, si uteri amplioris osculi fuerint, & venæ quædam ruptæ sint, quæ sub uteros tendunt, præ violentia egressus ipsius fetus: febris, & rigor habebit ipsam tenuis, & calor per totum corpus. Aliquando etiam horror, & cibi fastidium, & omnino abominabitur, & tenuis erit, ac debilis, & pallida, & tumida, & cibum averfatur. Si vero quid edat, aut bibat, non coquitur. Quibusdam vero etiam alvus, & vesica erumpit, & horror magis obtinet. Et de hac sic habet.

Si vero puerperæ aliqua pudendi pars obturata fuerit, jam enim etiam hoc cognovi, si ulceratum fuerit os pudendi, ubi sane ulceratum fuerit, in partu a pueri exitu violatum, simile quid fit ulceri superficiali, ac ferventi, & valde inflammatur. Et labia præ inflammatione inter se coincidunt, & se mutuo contingunt, utpote quæ sunt exulcerata. Sed & frigus fit, & ambo labia clausa sunt, constringentia purgationem relictam. Si vero prodiret purgatio, ulcera non conclusa essent. Nunc autem influit, & aliena carne crassescunt. Proinde ea sanare oportet, velut in reliquo corpore, & ad cicatrices perducere. Locus autem levis, & concolor reddatur. Mulier quædam patiebatur eadem, quæ patiuntur uteri, dum a puerperii purgamentis non purgantur, & ad hæc dolebat pudendum. Et ex contactu cognovit, quod obturata esset, & narravit, & curata depurgata est, & sana evasit, ac fecunda. Si vero curata non fuisset, neque purgatio ipsi sponte erupisset, ulcus majus fecisset, & malo non re-

mittente, perichlitata fuisset, ne ulcera cancrofa fierent.

Si vero processerit mulieri puerperii purgatio ad caput, thoracemque, ac pulmonem; fit enim & hoc, moriuntur sæpe statim, si detineatur, ac firmetur. Si vero probe exeat per os, aut nares, sana evadit. Si vero morbus paulo diuturnior fiat, patietur sane mulier ea, quæ dicta sunt de virgine, cui menses primum comparentes, sursum impetum fecerunt. Verum mulier longiore tempore superstes erit, quam virgo, & adfectiones debiliores erunt, donec pulmo purulentus fiat. Si vero puerperii purgatio non exeat per os, sed sursum tamen impetum fecerit, occultabitur, & non procedet iusto modo. Et tussis corripiet, & anhelationes. Et impleto pulmone a sanguine, valde dolebit latus, & dorsum. Et quum tussiet, sicce tussiet. Aliquando vero spumofum exspuet. Temporis autem progressu sputum apparet subnigrum, & turbatum. Et calor pectora tenet, magis quam reliquum corpus, nimirum sanguine ipsa calefaciente. Et febrit mulier, & venter ipsi coarctatur, & cibum fastidit, & vigilabit, & abominabitur, & non superstes manet, sed moritur plerumque vicesima prima die.

Si vero purgatio sursum progressa per os non exeat, neque in pulmonem vertatur, convertetur ipsi ad faciem, & erit hæc valde rubicunda, & caput grave, quod neque movere potest absque doloribus, & oculi valde rubicundi erunt, & ex ipsis sanguis tenuis fluet. Et quibusdam ex naribus sanguis manat. Et si hic exierit, diuturnior morbus fit. Et aures non acute audiunt in hoc morbo, & stomachi dolore vexatur, & cruciat, & mente alienatur, & deliria fiunt furiosa. Quibusdam autem adest oculorum distentorum fero-

cititas. Et reliqua omnia perpetietur, velut si purgatio ad pulmonem vertatur. Verum non tussiet, neque exspuet ejusmodi, neque dorsum similiter dolebit. Curata vero, sana fit. Non multa vero spes est de vita ipsius. Et si etiam superstes maneat, surditas, aut cæcitas omnino ipsi accedet. Atque hic est hujus morbi finis.

Si ex partu fluxus corripiat, & cibi in ventre non maneant, uvam passam nigram, & mali punici dulcis grana terito, & vino nigro dilutis utitor, ita ut caseum, caprinum derafum, & polentam tritici torrefactam inspergas, & bene temperata bibenda præbeas. Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula fauciata est, & dolor ad viscera procedit, & cor convellitur. Hanc multa calida lavare oportet, & tepesfactoria, quæ maxime admi ferit, adbibere, & lac asininum ad dies septem, vel quinque bibendum dare; postea vero vaccæ nigrae lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, si fieri poterit, ad dies quadraginta. Ad vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus. Quomodo autem lac fiat, dictum a me est in pueri partu in nativitate, & alia similiter.

Si lac fuerit extinctum, porrum tritum, & aqua dilutum bibendum dato. Et calida lavetur, & in cibo porrum, ac brassicam edat. Sed & cytisi folia simul coquat, & succum sorbeat. Bibat etiam fœniculi succum, & de radicibus fœniculi. Et hordeum molitum, ac butyrum simul coquito, frige facito, ac bibenda præbeto. Bonum est, & hippomarathrum, & hipposelinum, & cytissus. Hæc omnia simul multum lac faciunt, & augment. Capræ item Scyriæ, casei autem maxime commodi sunt. Sed & salviam coquat. Aut a juniperi bac cis, aut cedri fructu succum diffundat, & vino

affuso bibat, & reliqua oleo affuso edat, & ab acribus, & falsis, & acidis, & crudis oleribus omnibus prohibeatur. Natturtium vero in vino potum commodum est. Nam lac purgat, & calida lavetur, & subcalidam bibat. Viticis item fructum in vino bibendum dato, & betæ succus potatus multum lac fuerit. Sesamum quoque recens, & hordeum trimestre, in mortarium coniecta terito, & succum per linteum exprimito, & mel, aut amamelidas ammisceto, deinde in vino nigro bibenda dato.

Quum mulier peperit, & a secunda non fuerit liberata, præstat dare ea, a quibus maxime purgantur puerperii purgamenta: alia cocta, aut affata in vino, & oleo, cum polypis, ac sepiolis super prunis tostis, quidquid tandem ex his voluerit. Castorium vero, aut nardum bibat. Bibat etiam rutam in vino nigro dulci jejuna, aut sine vino. Si vero vinum non fuerit dulce, melius est mel ammiscere. Edat etiam brassicam coctam cum ruta, & mercuriali, & semen aliquod utero commodum bibat. Si vero puerperii purgamenta in grumos fuerint coacta, & dolor in imo ventre fiat, porrum coctum, & quæcumque sylvestria, ac hortensia olera dato, verum omnia pingua facito, & per tertium quemque diem sub elementi cælo lavetur. Frigus enim his inimicum est. Et post balneum inungere melius est, & non multa calida uti.

Quum secunda non statim exierit post partum, imi ventris dolores fiunt in laterum mollitudine, & rigores, ac febres. Et si discefferit secunda, sanatur etiam mulier. Sæpe vero putrescit, & discedit sexta, aut septima die, aut etiam prius. Huic autem dare oportet pharmaca, quæ ego describam, & spiritum continere jubere. Omnium ve-

ro optimum novi artemisiæ herbam, & dictamnium, & violæ albæ florem. Et silphii succus optimus est fabæ græcæ magnitudine in aqua potus. Et si secundas excludere non poterit, a cibo abstineat. Et postea viticis folia in vino, & melle, oleo affuso, tepefacito, & heminæ mensuram bibendam dato, & exhibunt.

Si mulieri secunda in uteris relicta fuerit, hoc sic contingit. Si per vim ruptus fuerit umbilicus, aut ab obstetrice umbilicoseca per imperitiam resectus, quæ videlicet umbilicum pueri prius incidit, antequam secunda ex uteris exiisset, & uteri sursum retrahunt secundam, utpote lubricam, & diffusam, & in se ipsis detinent. Nam secunda ex umbilico pueri hæret, & umbilicus postremus ex uteris exit. Si enim prior exiret, non accederet per ipsum puero nutrimentum, quoniam ex ipso dependet.

Quum in ventre habens fetum corruperit menstruum, aut bimestrem, & secundæ exire non poterint, (fuerit autem tenuis) hujus corpus tunc purgare oportet, ac pinguefacere. Non enim prius exeunt fetus putrefacti, nisi fortes fuerint uteri, & probe compacti. Si mulieri secunda relicta fuerit, si non ampli fuerint uteri, purgatio ipsa minus, quam oportet, procedit, & venter durus fit, ac magnus. Et frigus detinet, & febris acuta, & dolor per totum corpus, & ventris maxime partem eam, quæ est infra umbilicum, & gravitas fit in uteris, & tormen, velut fetus insit. Et curata, secundam brevi ejicit putrefactam, & sana evadit. Si ex partu uterus ulceratus fuerit, rosarum floribus curato. Sed & acerbis infusis colluatur. Si vero os ejus ulceratum fuerit, ac inflammatum, myrrham, & adipem asinerinum, & ceram albam, & thus pilis leporinis

sub ventre enatis misceto, & simul trita in lana apponito.

Si ex partu uteri fuerint inflammati, febris debilis corpus tenet, & caligo adest. Ex ventre vero nunquam deficit calor, & sitit, & coxas dolet, & venter imus fortiter intumescit, & alvus turbatur. Seceffus autem est malus, & olidus; & calor vehemens corripit, & cibum averfatur, & dolor juxta finciput est, & ventris ftomachus non potest trahere cibos, ac potus, & concoquere nequit, & nisi curentur ftatim, plurimæ moriuntur. Venter autem est in cauffa. Sambuci igitur folia tenerrima, in craffiore tritici recentis farina cocta, leviter tepida forbeat. Dato & aquam mulfam, & vinum aquofum. Et pectinem cataplafmatis frigefactoriis integito. Cibum autem quamminimum edat, & venter fiftatur, & caput curetur, præcordiis vero, & uterorum loco cataplafmata adhibeto. Quum doluerit fedem, aut aliud quid, juniperi baccas, aut apii, & urticæ femen terito, ac bibendum dato. Si ex partu doleat, refinam terebinthinam, & mel, & vinum tepidum forbenda dato. Et fi inflammati fuerint uteri, inde fedantur. Si vero non doleat uterorum locum, amygdalas amaras tritas, & oleæ folia tenera, & anifum, & irionem, & origanum, & nitrum. Hæc misceto, terito, & uterorum collyria efformato. Si vero inflammati fuerint, & dolor habuerit, rofarum folia, cinamomum, & caffiam fimul terito, & netopo affufo, placentulas, ac pastillos drachmales formato, easque in ollam novam fictilem igne candentem mittito, circumlocataque muliere, ac veltibus contecta, in uteros fuffito. Hoc dolores fedat.

Si vero ex partu uteri doluerint, calor debilis habet, verum venter imus intus igne ardet, & ad

coxendicem aliquando intumescit, & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem. Et secessus biliosi sunt, & graveolentes, & si non sistatur venter, derепente moritur. Quum igitur sic habuerint, ventrem frigefacere oportet, cavendo, ne horrescat. Bibat autem, si non sistatur, aquam de crassiore tritici farina in ipsa macerata, & panis farinam edat. Sorbeat autem mali punici vinosi succum aqua dilutum, farina lentium inspersa. Et hoc coquito, misce lentem, & cuminum, & falem, & oleum, & acetum, atque hanc sorbitionem frigidam exhibeto. Lenticulam item acidam dato, & vinum vinosum pramnium insuper sorbendum. Ab aliis autem cibis abstinere oportet, donec febris solvatur. Si vero visum fuerit, etiam lavetur. Si vero debilis fuerit, polentam bibendam dato. Et si imbecillior, sit, ex aqua frigida. Cibum autem exhibeto levem, qui non evacuet, ubi calor remiserit. Morbus hic acutus est, & lethalis.

Si inflammati fuerint puerperæ uteri, venter ardet, & magnus sit, & ad præcordia suffocatio habet. Quum sic habuerit, muscum marinum, quem super pisces injiciunt, pro cataplasmate adhibeto. Verum in mortario misceto, ac tundito, crudam hordeaceam farinam, & cinerem fermenitium, & lini semen tostum, & hæc oleo, & aceto subigito, & velut cyceonem crassum facito, deinde coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat, atque ita quamecalidissima imponito, & si opus fuerit, etiam insidere facito. Si puerperæ inflammati fuerint uteri, intumescunt, & ubi puerperii purgamenta intus manserint, occulte distenduntur, distenduntur autem, ubi condensati fuerint a frigore. His, siquidem perfrigerentur, calefacere conducit. Si vero inflammati fue-

rint, & frigus discefferit, medicamentum, subditi-
tium facere, quod inflammationi adversatur, &
simul lavare, ac fovere, & pharmaca adhibere,
quæ ego describam, & vaporem in os, ac nares
attrahere. Si vero suffocent, lentes in aceto, &
sale, & origano multo coquere, & attractionem
facere. Et mercurialem edat, & in succo ejus te-
nuem farinam sorbeat, & quamcelerrime, ac prius
quam dolor corripiat, pharmaca dato, quæ ute-
rorum dolores sedant, & cibos per alvum sece-
dentes assumat, & si venter sit inflammatus, cly-
stere adhibito quamcitissime subluatur.

Si uteri pituita fuerint impleti, flatus in ute-
ris fiunt, & menses procedunt pauciores, albi,
pituitosi. Quandoque etiam sanguis tenuis, sin-
cerus, pelliculis plenus. Quibusdam etiam con-
turbatur, & ter in mense comparet, & præ hu-
miditate cum viro commisceri non vult, neque
libidine ad hoc faciendum concitatur, & tenuis
fit. Dolor autem inum ventrem, & lumbos, &
inguina; & si mordeat id quod effluit, & exul-
ceret osculi uteri circumferentiam summam, flu-
xionem diuturnam fore pronunciato. Et si non
multa fuerit fluxio, lenticulæ decoctum cum ve-
rato exhibeto ad vomendum. Deinde in nares
infundito, & pharmacum deorsum purgans biben-
dum dato. A cibis autem acribus prohibeatur.
Si vero gravetur, & frigeat, & torpedo habeat,
lac præbeto, & vinum odoratum. Bibat autem
jejuna hypericum, apii semen, salviam in vino
odorato aquoso, & uteros medicamento ex vini
sece colluat, & si ulcerati fuerint, interpositis
diebus duobus, aut tribus, pharmaco ex grano
enidio eluat, & postea cum acerbis lavet, myrti,
ac lauri decocto, & medicamento ex flore argenti

illinat. Morbus autem est gravis, & paucae effugiunt.

Si vero acetabula pituita plena fuerint, menses sunt pauciores, & si in ventre habuerit, corrumpit, ubi fetus fortior factus fuerit. Non enim corroboratur, sed deduit. Cognoveris autem hinc. Humida fit, & quod defluit mucosum, & viscosum, velut a ventre defertur, & non mordet, & in mensibus, postquam sanguine purgari desierit, per duos, aut tres dies muci ex uteris prodeunt, & horror tenet, & calor non acutus, verum non deficit. Hanc succo grossorum colluito, a quibus omnis aqua purgatur, & hoc iterum atque iterum. Postquam autem purgata fuerit, de cætero acerbis utatur. Apponat autem mollia, a quibus pituita purgatur, & foveat uteros medicamento ex lauro, & colluat pharmaco ex aceto, & aromatis suffitum faciat, postquam menses cessarint; postea vero a cibis, & balneis abstinere oportet. Coeat autem cum viro, & cibos, ac vinum parce sumat, & calide degat, & tegumenta cruribus circumdet, & oleo illinat.

S E C T I O III.

SI aqua intercus in uteris nascatur, menses pauciores, & pravi fiunt, & ante tempus deficiunt, & imus venter intumescit, & mammae solidæ, molles fiunt, & lac malum. Et putat se in ventre habere; & ex his cognoscet, quod aqua intercus est. Sed & in uterorum osculo significationem de se præbet. Ad tactum enim gracile, & humidum apparet, & rigor, ac febris corripit. Quanto vero magis tempus processerit, tanto magis dolor habet imum ventrem, & lumbos, &

laterum mollitudinem, ac inguina. Hic morbus ex abortu fit. Sed & ex aliis causis, & quum menses fuerint occultati. Hanc multa calida lavare oportet, & tepefactoria adhibere, si dolor habuerit. Postquam autem sedatus fuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & uteros medicamento ex bubulo stercore fovere. Deinde id, quod ex cantharide paratur, apponere, & biduum, aut triduum intermittere. Et si robur adfuerit, netopo colluere, & si venter mollis fiat, & febres cessent, & menses secundum rationem prodeant, cum viro dormiat, & in medicamentis subdititiis perseveret, & interposita die crethmi corticem bibat, & pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructum in vino jejuna. Et mercurialem quamplurimam edat, & alium crudum, ac coctum, & mollibus ad somnum utatur, & multa potione, & aliis mollibus, & obsoniis marinis, potius quam carnibus; & si pepererit, sana evadit.

Si hydrops in uteris fiat, menses pauciores fiunt, ac deteriores, & per longius tempus, & pauciores, quam oportet, aut paulo plures, & venter intumescit, & locus supra pectinem, & tibiæ, & lumbi. Ubi vero multum temporis processerit, & in ventre habuerit, corrumpit, ac ejicit, & aqua cum ipso fetu effunditur, & mulier plerumque moritur. Sanguis autem corrumpitur, & aquosus redditur. Huic lac bibendum dato, & peplum album potandum, donec fetus moveri poterit. Quin & ante hoc ut plurimum fetus corrumpitur, & per abortum ejicitur, & uteri sanguine, & aqua manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quam aliter. Cognoscere vero poteris, quod hydrops est, ex di-

giti contactu. Deprehendes enim osculum ipsorum gracile, & plenum humiditate.

Si vero fetus in ipsa non circa initia, sed jam bimeltris corrumpitur, ac suffocatur, tunc & venter imus intumescit, & ad contractum dolet, velut ulcere præfente, & febris magna ipsam, ac dentium fremitus corripit, & dolor acutus, & vehemens pudenda, & inum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, & coxas. Quum sic habuerit, calida ipsam lavato, & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, experimento facto de eo, quod maxime admittat, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Intermissione vero facta per tempus, quantum tibi fatis esse videbitur, & colluito, & foveto, & cyclaminum melle subactum, ac linteo exceptum, ad os uterorum apponito. Et cupressi ramenta in aqua madefacta, eodem modo apponito. Verum hæc breviori tempore, & per longius temporis intervallum, quanto magis mordent, & lancinant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Portiones quoque bibendas dato, quasvisque maxime libenter admiserit, & cum viro dormiat, maxime opportuno tempore præfente. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subpurgantur, & ea, quæ prius in ipsa fuerunt, una cum ipsis puerperii purgamentis subeuntia. Atque sic maxime sana fieri poterit.

Si mulier aqua intercute laborarit, splene ipsius magno, & aquoso existente. Fit autem splen aquosus ab hac adfectione, quum febris habuerit, & non dimiserit hominem, & sitis ipsum corripuerit fortis, & biberit, ac non revomuerit. Nam quod in vesicam penetrat, per urinam ejicitur. Reliquum vero splen capit, abstrahens a ventre
ad

ad se ipsum, ut qui rarus est, & spongiformis, & secundum ventrem situs. Et si his ita se habentibus non exsudarit, neque alvus laxetur, ab hoc splen attollitur, & hoc magis, si aqua fuerit potus, & si quis ipsum contingat, mollis est, velut mollissima pluma, sive lana: quandoque vero etiam renititur. Elevatus autem, & impletus, distribuit per venas corpori, & maxime in omentum, & locos circa ventrem, & crura. Altera enim pars ad alteram delegat in corpore, ubi singulis plus, quam oportet, adfuerit, & continere non poterint. Succedit autem ex hoc semper hydrops, ubi splen ad se ipsum trahere consueverit, quum natura rarus sit, ac mollis.

Quibusdam vero hoc morbi principium fit sine febre, si calor quidam in ventre constiterit, velut pituita in ipsum collapsa, & si homo sitim non continuerit, neque vesica, neque venter, urinam, & stercus iusto modo excolarint, neque commoda dicta homo utatur. Si vero hydropica fuerit, prodeunt menses multi derepente, quandoque vero pauci. Et fiunt aliquando velut aqua a carnibus, sicut si quis cruentas carnes abluisset; aliquando vero paulo spissiores, & non congelantur, & anhelatio ipsam corripit, priusquam menses prodeunt, & dolor in splene, & magis si quid dulce ederit, & venter attollitur, ac magnus fit. Et ubi plura, quam solita est, ederit, dolet ventrem, & lumbos alias atque alias dolor vexat, & febris ipsam paulatim corripit. Postquam autem depurgata fuerit, melius sibi habere videtur superiorum respectu; postea ad idem relabitur, & si cûretur, velut convenit, sana evadet; sin minus, & fluxus comparet, & per omne tempus semper fluet paulatim velut serosa sanies, & ampliore curatione opus habet.

Si vero fluxus non succedat, sed uteri a prioribus menses non laxarint, tunc & venter ipsi magnus erit, & gravitas intus erit, velut in ventre habenti, & velut puer in ventre ipsius moveri videbitur, nimirum dum uteri aqua pleni sunt, & aqua movetur. Alias enim atque alias fluctuat in ipsis aqua velut in utre, & pars infra umbilicum ad contactum dolet, & claviculae, & thorax, & facies, & oculi attenuantur, & manimæ attolluntur. Quibusdam vero & venter, & crura aqua implentur. Quibusdam autem alterum horum, & si quidem ambo impleta fuerint, nulla spes est de feminae vita. Si vero etiam alterum horum, modica spes est, si curetur, & non valde fuerit attenuata. Diuturnus est autem hic morbus. Et sunt omnia magis his, quæ non pepererunt, sunt autem sæpe his, quæ pepererunt. **Periculosa** vero sunt, velut dictum est, & plerumque acuta, & magna, & intellectu difficilia, eo quod mulieres participant morbis, & aliquando neque ipsæ sciunt, quod ægrotant, priusquam morbos experiantur a mensibus, & seniores factæ fuerint. Tunc autem & necessitas, & tempus ipsas morborum causam docet, & quandoque non cognoscentibus, ex quo morbo ægrotent, morbi incurabiles fiunt, antequam doceatur recte medicus ab ægrotante, ex quo morbo ægrotet. Verentur enim narrare, etiamsi sciant, & præ imperitia, ac ignorantia, turpe sibi id esse putant. Sed & medici simul peccant, non exacte causam morbi percunctantes, sed velut viriles morbos sanantes, & multas novi jam huiusmodi adfectionibus corruptas. Quare statim causam exacte interrogare oportet. Multum enim differt muliebrium morborum, ac virilium curatio.

Si uteri fuerint ulcerati, sanguis, & pus purgatur, & fetor gravis oboritur, & dolor acutus corripit lumbos, & inguina, & imum ventrem, & dolor sursum procedit ad laterum mollitudinem, & ad costas, & ad scapulas. Aliquando etiam ad claviculas pervenit, & mordetur, & caput vehementer dolet, & delirat. Progressu vero temporis tota intumescit, & debilitas ipsam corripit, & animi deliquium, & febris tenuis, & perfrigeratio. Intumescunt autem maxime crura. Morbus autem corripit ex abortu, si qua corrupto, ac putrefacto intus puero non fuerit expurgata, & calor totum corpus tenet. Corripit etiam ex fluxibus, & si in ipsis acria fuerint, & biliosa mordeant. Si in hoc modo habentem incideris, ubi quidem dolores habuerint, multa calida lavato, & tepefactoria adhibeto, qua parte fuerit dolor, & si quidem superne fuerint dolores & mulier fortis est, totam fomentato, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & ubi tempus anni fuerit, serum coctum insuper bibendum præbeto per dies quinque, si id facere poterit. Si vero non fuerit serum, lac asininum coquito, & per dies tres, aut quatuor bibendum dato. Post lactis autem potum, cum aquis ipsam reficito, & cum cibis commodis, carnibus ovillis teneris recentibus, & volucrium, & beta, & cucurbita. Abstineat autem a falsis, & acribus, & marinis omnibus. Et a carnibus porcinis, & bubulis, ac caprinis. Edat autem panes. Si vero animi deliquia teneant, & non valida sit, & perfrigeretur, sorbitionem accipiat. Sunt autem quidam, qui his caput dolentibus, lac bibendum præbent, quia caput dolent. Alii aquam, quia animo linquantur. Ego vero vice versa, si caput dolent, & mente percellantur, aquam commodam puto.

Quum autem mordentur, & acria sunt, quæ pungunt, lac his lenitatem inducit. Ubi vero tibi valida esse videbitur, uteros colluito primum medicamento ex vini fece, postea interpolitis diebus tribus, aut quatuor, eo quod cum brassicæ decocto tepido paratur. Et rursus intermissis diebus tribus, eo quod cum butyro paratur, eluitur. Et si ubi hæc feceris, sanescant uteri, eo quod cum malicorio paratur, colluito. Super ulcera vero argenti florem, & gallam, & myrrham, & thus, & spinæ Egyptiæ fructum, & cœnanthem sylvestrem, & chryfocollam, & squamam æris, & loti ramenta, & crocum, & alumen Egyptium combustum illinito. Horum singulorum una æqualis sit portio. Alumen vero, & gallam, & crocum, una omnium portione sumito. Hæc omnia trita, & permixta in vino albo dulci diluito, deinde coquito, donec mellis crassitudo fiat, & dato, ut cum hoc pharmaco bis in die ulcera inungat, ubi aqua tepida prius lavit. Coquantur autem in aqua, & hederæ, & salvia. Et ubi tibi hæc facienti melius habere visa fuerit, lac caprinum coctum præbibendum una die dato. Postea vero lac bubulum præbeto eodem modo velut in prioribus, post lactis autem potum, per cibos quammaxime crassifacito, & ut in ventre habeat, facito. Sana enim fiet. Plerumque vero ex hoc morbo evadunt, & steriles fiunt. Senioribus autem non valde quid horum accidit; postea vero bibenda sunt pharmaca, lini semen torrefactum, & sesamum, & urticæ semen, & pæoniæ radix amara, hæc in vino nigro odorato trita bibat.

Si uteri ulcerati fuerint, & sanguis, & pus, & serosa sanies fuit, putrescentibus enim uteris, morbus ab ipsis fit, & venter imus elevatur,

& attenuatur, & ad contactum dolet, velut ulcere præfente. Et febris, ac fremitus ipsam occupat, & dolor acutus, ac vehemens invadit pudenda, & pubem, & anum ventrem, & lateris molli-
tudinem, & lumbos. Morbus autem maxime corripit ex partu, si quid in ipsis divulsam compu-
traverit. Itemque ex abortu, & alias sua spon-
te. In has si incideris, aqua multa calida lavato,
& qua parte dolor habuerit, tepefactoria adhibe-
to, & spongiam ex aqua calida expressam, & col-
luito acribus, & acerbis vitatis, mollioribus vero
admixtis, prout tibi tempestivum esse videbitur,
& lini semen, ac sambuci fructum tundito, &
admixto melle pharmacum facito, atque hoc uti-
tor, calida vero aqua lavato. Et acceptam spon-
giam, aut mollem lanam in aqua calida tingito,
& pudenda, ac ulcera expurgato. Deinde in vino
meraco rursus spongiam, aut lanam tingens,
eodem modo utere. Et postea pharmaco hoc
inunge, quoties tibi tempestivum esse visum fue-
rit. Postea resina, & adipe suillo mixtis simul il-
lito sæpe interdum, ac noctu; postea vero lini se-
men torreto, tundito, ac cribrato, & peplum al-
bum in polenta tundito; ac cribrato, & caseum
caprinum affato, & fordes, ac falsuginem dera-
dito, & pinguitudinem ejus, & polentæ polli-
nem admisceto. Sit autem una pharmaci men-
sura, & casei, & polentæ. Hæc bibenda dato
mane jejunæ in vino austero diluto. Ad vespe-
ram autem misceto, & crassum cyceonem præbe-
to, & quicquid muliercula maxime libenter ad-
miserit, bibendum dato. Et donec quidem san-
guis multus fluxerit, & dolores acuti habuerint,
& modico tempore intermiserint, hæc facito.
Postquam autem ulcus minus fuerit, & dolores
debiles apprehenderint, & per longius tempus

pharmaca bibenda dato, a quibus purgetur deorsum magis quam sursum, & intermisso tempore, quantum opportunum esse visum fuerit, lenibus fomentis foveto, muliere in alto collocata, prout tempestivum esse videbitur. Hæc si fecerit, sana evadet. Morbus autem est lenior, & lethalis, & paucæ ipsum effugiunt.

Si vero vehementer exulcerati fuerint, sanguis, & pus purgatur, & odor fit gravis. Et quum dolor apprehenderit, velut a partus dolore fiunt ea, quæ circa fluxum contingere solent. Et quum tempus affuerit, crura, & pedes intumescunt. Et curant medici hunc morbum velut hydropem, verum hic talis non est. Hanc si curandam acceperis, primum calida lavato, & calefacito. Et acribus, ac mollibus, & acerbis, & aqua, & vino colluito. Et polycarpon, & polycnemon, ac mel simul coquito, deinde lanam in his tingito, & pudenda illinito. Et resinam, ac mel, & pinguedinem suillam illinito. Et bibendum dato semen lini, ac sesamum torrefactum, & butyrum, & caseum caprinum, & polentam in omnibus. Bibat autem in vino jejuna. Ad vesperam vero plurimum mellis affundito. Et donec quidem sanguis purgetur, & dolores acuti habuerint, & modico tempore intermiserint, hoc facito. Quum autem ipsi minus prodierit, & dolores debiliores per longius tempus tenuerint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, ac finito. Hæc si fecerit, sana evadet. Sobolis autem spes non adest.

Quæcumque ulcerationes in uteris fiunt ex abortu, aut alia quadam causâ, eas omnes respectu ad totum corpus factò curare oportet, quæcumque curatione opus habere visæ fuerint, sive ex universo corpore hominem curandam esse putaveris, sive ex ipsis uteris. Cognosces autem,

an ab ipsis uteris sint, hoc modo. Quæ enim ulcerationes ab ipsis uteris sunt, purgationem exhibent purulentam, & compactam; quæ vero non ab ipsis, tenuem, & saniosam. Quum igitur tenues sunt fluxiones, cum pharmaco eas curare oportet, & dare, quod & sursum, & deorsum purget. **Primum** autem sursum. Et si quidem post pharmaci potionem fluxiones pauciores sunt, ac faciliores, intermissione facta, rursus eodem modo medicari oportet. Post pharmaci vero potionem talem victum præscribito, ex quo homo ipsa quamsiccissima fiat. Id autem continget, si toti ipsius corpori per tertiam, aut quartam diem fomentum adhibueris, & a fomentis statim vomitus feceris. Post vomitus autem, & fomenta, dietam constituito ex illuvie, & aquæ potu, & panis cibo, nullo vero obsonio, quam vino nigro meraco. Nullo item olere. Quum vero vomitum præparas, multis, & acribus oleibus opus habes, quibus ipsam impleas, multis etiam cibis, & obsonio quodcumque voluerit. Et ut impleas ipsam multo vino aquoso, & ut a fomentis ipsam laves multa calida. Atque hæc quidem curatio est hujusmodi fluxionum. Melius tamen est, ut utrasque pharmacis cures, & vomitum procures, & sursum trahas. Dieta vero siccatoria melior est, & illuvies.

Cæterum uteros hoc modo curare oportet; primum quidem fovere sambuci foliis in aqua coctis. Deinde post fomentum smegmate ex vini fece colluere. Et si quidem putredo in ulceribus fuerit, & quæ exeunt graveolentia, smegmate meraciore. Si vero nihil tale, aquosiore, post fecem autem cum aqua, in qua cocta est myrtus, & salvia. Postea vero cum vino colluere meraco, albo, tepido. Quum autem mordetur

jam a collutionibus, tunc jam pura sunt ulcera; colluere igitur oportet fece, aquosiore, & vino nigro, post vinum vero adipem suillum recentem liquato, & pinguedinem anseris si affuerit; sin minus, aliam, maxime gallinaceam, aut ex volucrum gente. Si vero neque hæc adsit, oleum vetus ex olivis admisceto, atque hoc tepido colluito post vinum, per alium clysterem in os uteri infuso. Et si fuerit ulceratum, linamenta ex mollitoriis facta, apponito. Et si hæc subdita ardorem induxerint, his ademptis mulierem aqua tepida lavari jubeto, tali quali colluebatur.

Si vero ad hanc dietam fluxiones non discedant, pauciores tamen fiant, & vehementer mordeant, & ea, quæ effluunt, bilis fuerint, ac falgido, & non solum internas partes, sed etiam externas exulcerent, dietam transmutare oportet, & totam humectare, quo fluxiones quam-aquosissimæ fiant, & minime mordaces, balneis multis calidis, maza, oleribus coctis omnibus pinguibus, piscibus cartilagineis, cum cepis, & coriandro, in muria dulci coctis: coquantur autem pingui modo: carnibus coctis omnibus, excepta bubula, & caprina. His enim percoctis cum anetho, & fœniculo, vino mellei coloris, fulvo, aquoso, uberiore lactis potu cum vino dulci. Reliqua vero de collutionibus juxta relatum modum facito. Atque hæc quidem est ejusmodi fluxionum curatio. Quum vero purulenta, & compacta exierint, harum quidem totum corpus non movere oportet; verum colluere, & per collutiones totam curationem facere. Colluere autem oportet cum iisdem infusis, quæ prius dicta sunt, eodem modo. Conscribentur tamen etiam aliæ collutiones.

Ulcerum curatio. Cervinum adipem recentem,

ac viridem subdito. Omnia vero statim vino fixeo, five sapa colluere oportet. Optimum autem est cerussa, si ulcera fuerint, & oleo narcissino. Cibis autem mollissimis utatur, & non acribus. Si vero sordida fuerint, & proserpant, ac proximum locum mordeant, purgato, & novam carnem producito. & carnem ad cicatricem perducito, facile enim resolvuntur, & maligna fiunt, & frequenter lavato.

Si vero mulier ex abortu vulnus accipiat, aut ex medicamentis subdititiis uteros exulceretur; qualia multa semper mulieres faciunt, ac medicando excitant; & fetus corruptus fuerit, & mulier non purgetur, sed uteri inflammati fuerint vehementer, ac conclusi, & purgationem emitte non poterint, nisi primum emittant sanguinem, qui est in fetu. Hæc si quidem curetur, brevi sana evadet, verum sterilis. Si vero puerperii purgamenta ipsi sua sponte eruperint, & ulcera sanata fuerint, etiam sic sterilis erit. Si vero purgatio quidem ipsi fiat, ulcera autem non purgentur, periculum est ea putredinosa esse. Si vero purgatio prodierit ipsi jam afflictæ, ac extenuatæ, moritur. Quin & si in partu uteri valde fuerint exulcerati, fetu non secundum naturam exeunte, eadem patientur, quæ patitur ea, quæ ex corruptione fetus uteros ulceratos habet. Et transmutationes, ac fines eosdem morbus habet, five ex fetus corruptione, five ex partu uteri fuerint ulcerati, & si puerperii purgamenta omnia prodierint, minus dolebit, nisi magna ulcera fuerint. Et si curetur, brevi sanescit. Oportet autem curam cito adhibere, si ulcera in utero fuerint. Nam ut quæ in tenero loco sunt, cito augescunt, & brevi putrescunt. Curare vero oportet ulcera, velut etiam ea, quæ in reliquo corpore sunt. Nimirum ut inflammationem ar-

ceas, & repurges, & repleas, & ad cicatricem perducas. Danda est autem aqua in potum, vinum minime, cibos item paucos, ac minime multos exhibeto.

Quicumque abortus facti discedere non possunt, dum aut toti, aut partes fetuum sunt majores, aut minores, & obliqui, ac impotentes, tales si quidem secundum naturam siti fuerint, pharmaco aliquo dato ex his, quæ ego referam, expellito, ubi multa calida prælaveris. Et si prodire volentes, non facile exeant, quum siti sint secundum naturam, talibus sternutatorium admoveo. Apprehendito autem nasum, & os comprimito, ac sic sternutet, quo sternutatio quammaxime efficax sit. Utatur item concussionibus. Sic autem concussionem facito. Lectum altum robustum, ac instratum sumito, & mulierem supinam reclinato; pectus vero, & axillas, ac manus fascia, aut molli lato loro ad lectum alligato, ac cingito, & crura incurvato, & malleolis apprehensam detineto. Quum autem sic dispo fueris, farmentorum mollium fascem, aut aliquid huic simile parato, tantum quantum sufficit, ut lectum non negligat excipiendo ipsum, dum in terram projicitur, quo non pedibus juxta caput terram contingat. Postea vero ipsam manibus lectum apprehendere jubeto, & lectum ad caput sublimem habere, ut declivis sit in pedes, animadversione habita, ne prona sit ipsa. Ubi vero hæc facta fuerint, & lectus sublimis fuerit, retro farmenta supponito, maxime autem dirigito, quo pedes terram non contingant, dum lectus projicitur, & ut sint intra farmenta. Elevent autem duo viri ex utroque pede hinc atque illinc, quo in directum lectus cadat plane, ac æqualiter, & convulsio ne fiat. Concutiendum

est autem maxime una cum partus dolore. Et si quidem discedant, statim quiescendum; sin minus, interstitio facto rursus concutito, & in lecto gestatam attollito, ac agitato. Atque hæc quidem sic facienda sunt, ubi recte, & secundum naturam discedant. Oportet autem cerato liquido præillinare, quod in omnibus hujusmodi circa uterum affectionibus optimum est, & malvæ aquam affundere, & fœnigræci, aut potius ptisanæ triticæ succum. Oportet autem usque ad inguina, sedem, & pudendum fovere, & insidere, ubi partus dolores maxime infestant, & nihil aliud mente versare, eam vero, quæ medicatur, oscula mollibus aperire oportet, & leniter hoc facere. Umbilicum vero una cum fetu attrahere.

Quicumque vero fetus duplicati complicantur, & in osculo uterorum incumbunt, eos, siue vivi fuerint, siue mortui, rursus retro protrusos vertere oportet, quo secundum naturam in caput exeant. Quum autem retrudere voles, aut vertere, supinæ ipsi feminæ reclinatæ molle quiddam sub coxas substernere oportet, & sub lecti pedes, quo altiores sint hi a pedibus, semper aliquid supponere. Sed & coxæ altiores capite sint, & ut nullum cervical sub capite sit, provideto. Quum vero retrusus fuerit fetus, & hinc atque illinc obvolvitur, ut secundum naturam constituatur, & quicquid sub lecti pedes supposuisti, ac lapides, & quicquid sub coxas subdidisti, subtrahito. Capiti vero pulvinar subjecito. Atque talia hoc modo curato.

Quicumque vero fetus vivi manum, aut crus foras præmittunt, aut etiam ambo, eos oportet quamcelerrime, ubi exitum significarint, prædicto modo intra retrudere, & in caput vertere, & ad viam reducere. Et quicumque fetus com-

plicantur, ad lateris mollitudinem, aut coxam in partu collapſi, eos dirigere, ac veſtere oportet, & mulierem in aquam calidam deſidere facere, donec refocilletur.

Quicumque vero fetus mortui aut crus, aut manum foras protendunt, eos optimum quidem fuerit, ſi id fieri poſſet, intro retrudere, & ambas has partes in caput vertere. Si vero hoc fieri non poterit, verum intumeſcit, ſecare hoc modo. Diſſectum per ſcalpellum caput cum contuſorio inſtrumento, ut ne in ramenta findatur, contundito, & oſſa per oſſium voſſellam, aut tractorium inſtrumentum juxta claviculam immiſſum, prout habuerint, extrahito, non multis ſimul, ſed paulatim exemptis, ac rurfus ablatis. Quum vero hæc foras extraxeris, & in iſſis humeris fueris, ambas manus in articulis cum iſſis humeris ſecato. Et ubi hæc extraxeris, ſi quidem fieri poterit, ut exeant, etiam reliqua facile extrahito. Si vero non obediant, totum pectus uſque ad jugulum findito. Verum caveto, ne in ventrem ſeces, & aliquid de inteſtino denudes. Exit enim venter, & inteſtina, & ſtercus. Si vero horum quid excidat, majoris negotii jam res fit. Contundito autem coſtas, & ſcapulas contrahito. Et facile poſtea reliquum fetus procedet, niſi jam ventrem tumidum habuerit. Si enim tale quid fuerit, melius eſt ventrem fetus leviter perforare. Flatus enim ſolum a ventre exit, & ſic facile prodibit. Si vero exciderit manus, aut crus, immortui fetus, ſi quidem fieri poterit, ambas partes retrudito, & fetum rite dirigit. Hoc enim optimum fuerit. Si vero fieri non poterit, ut hoc facias, quicquid ſane foris fuerit, quantum potes penitiſſime reſecato, & reliquum profunditate intus explorata protrudito, & fetum in caput

vertito. Quum autem vertere, ac secare puerum voles, ungues de manibus tuis refecato. Scalpulum vero, quo dilsecas, incurvum potius sit, quam rectum, & hujus caput occultato per indicem digitum, eodemque interna explorato, ac deducito, ita ut caveas, ne uterum contingas.

Cæterum molæ conceptus hæc causa est. Quum multi menses modicum, & morbosum semen conceperint, neque conceptus rectus sit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre movetur, neque lac in mammis generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc igitur ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet, & si quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri potest, ut superstes maneat. Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis carnosus plurimus, & si hoc moderate fiat, servatur. Sin minus, a fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimestris, femina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergresso, non movetur, nimirum hic morbus est, est autem hoc magnum signum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foveto. Deinde per sedem, clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod compactum est, commoveris, id quod fetus esse putatur, mulierem a pharmaco concalescens. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas. Sin minus, subdititiis utatur fortissimis euprepæ. Et dictamnium creticum in vino bibat; sin minus, castoris testem. Et retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem affigito, & plurimum sanguinem detrahito. Atque hoc maxime,

rerum, ac virium ipsarum conjectura facta, facito. Et hactenus quidem dictum est de morbis a puerperii purgamentis fientibus. Sunt autem pericula in ipsis non parva. Acuti enim sunt, & cito transmutantur, & magis affliguntur primiparæ, quam quæ sunt partuum expertæ.

Prodeunt autem puerperii purgamenta sanæ mulieri sufficienter, primum sesquiheminæ mensura, aut paulo plura. Postea adhuc pauciora juxta hanc rationem, donec cessent. Prodeunt autem velut sanguis a victima, si sana, velut dixi, mulier fuerit, & sana futura est, & cito congelantur, ac purgantur, & post partum plerumque sanæ mulieri contingit, ut post puellæ partum in quadraginta duobus diebus diuturnissima purgatio fiat. Extra periculum autem est, etiam si vigintiquinque diebus purgetur. Post masculi vero partum purgatio diuturnior fit in triginta diebus, extra periculum est etiam, quæ in viginti diebus contingit, & in his, quæ fetus corruerunt, secundum horum dierum rationem purgatio contingit, & in junioribus, quæ corruerunt, paucioribus diebus. In senioribus autem, pluribus. Eædem vero sunt affectiones ex puerperii purgamentis & ei, quæ corrumpit fetum, & ei, quæ peperit, si menstruum corruerit fetum, & quæ corruerunt, magis periclitantur. Corruptiones enim (abortus) graviores sunt, quam partus. Non enim fieri potest, ut citra violentiam fetus corrumpatur; aut pharmaco, aut potu, aut cibo, aut subdititiis medicamentis, aut aliqua alia re. Violentia vero malum est. In hujusmodi enim periculum est, ne uteri exulcerentur, aut indammentur. Hoc autem est periculosum.

At vero lac quomodo fiat, dictum est a me in natura pueri in partu. Postquam autem prægnans

fuerit mulier, menses non valde prodeunt, præterquam quibusdam pauci. Dulcissimus enim humor ex cibis, ac potibus ad mammas vertitur, ac exsugitur. Et necesse est etiam reliquum corpus magis evacuari, & minus sanguine plenum fieri. Atque hoc ita contingit. Sunt autem, quæ natura sine lacte sunt, & quibus lac deficit ante tempus. Hæ vero natura solidæ sunt, & densæ carnis, & propterea sufficiens humor non penetrat a ventre in mammas, quum via sit densa.

Ad menses detrahendos. Elaterii portiones duas sumito, & adipem ovillum de renibus pari elaterii portione admisceto, & non conterito, verum duas glandulas subdititias facito. Aut melanthium ex tritico terito, & aqua subigito, & duas glandulas formato, atque has ante dies, quibus affuturi sunt, apponito. Si enim non prodeunt, rigores, ac febres inducunt. Mollitoria, a quibus aqua, & arena purgatur, ducunt etiam menses, si non fuerint diuturni, & osculum emolliunt. Narcissum, myrrham, cuminum, thus, absinthium, cyperum, singula æqualibus portionibus sumito, narcissi vero solum quatuor portiones, & pulvillum stupæ, dum pectinatur, crudum linum admisceto, & hæc cum aqua origani cocti terito, ac glandem formato, & subdito. Aut cyclaminum magnitudine tali, & æris florem magnitudine fabæ terito, & cum melle glandem formato, ac apponito. Aut pulegium, myrrham, thus, fel suis, ac bovis cum melle subigito, & glandem efformato. Si menses non prodeant, adipem anseris, & netopum, ac resinam permixta, ac lana excepta apponito.

Medicamentum subdititium, purgatorium, mollitorium. Caricam percoctam, ac expressam levissime terito, & in lana subdito cum rosaceo unguen-

to. Aut acris brassicæ, & rutæ, utriusque dimidium terito, ac utitor eodem modo.

Purgatorium. Medullam anseris, aut cervi magnitudine fabæ affuso unguento rosaceo, & lacte muliebri terito, velut pharinacum teri solet, & cum hoc os uteri illinito.

Aliud subdititium molle. Medullam anseris magnitudine nucis, ceram magnitudine fabæ, resinæ lentiscinæ, aut terebinthinæ magnitudinem fabæ. Hæc cum rosaceo unguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum efficito, deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem irrigato.

Aliud purgatorium. Farinam recentem, myrrhæ obol. iij. croci tantundem, castorii obolum, hæc trita cum unguento irino apponat. Aut urticæ fermen, & malvæ succum, ac anseris adipem simul permixta subdat.

Aliud subdititium purgatorium, si menses non compareant. Styracem, & origanum terito, & permixtis adipem anserinum affundito, ac apponito.

Aliud, quod uteros expurgat, ac sanguinem evacuat. Absinthii radicem tritam, melle, ac adipe anserino admixtis, apponito.

Aliud purgatorium. De buprestis caput & pedes, & alas tollito, & reliquum ipsius terito, ac ficus internam partem admisceto. Sit autem pinguitudinis ficus portio dupla. Hoc uteros indat. Hoc etiam desperatis optimum est. Aut mercurialis folia trita subdito. Hoc tenuem biliosam purgationem ducit. Sed & artemisia facit velut mercurialis, & melius purgat. Veratrum quoque nigrum cum aqua tritum, velut aquam a carnibus ducit. Sed & alumen, ac resina idem facit. Cyperum, absinthium, aristolochiam, cuminum, salem, mel. Hæc omnia simul terito, ac apponito. Et veratrum cum vino dulci, & farina lolii,

lii, ac tritici, melle subacta in lana subdatur.

Subdititia, si catapotia non purgarint. Mercurialem, myrrham, violam albam, cepam acerriam, & melanthium, ac mentham, si suserat, permixta apponito. Subdititia acria sanguinem ducentia. Cantharidas quinque demptis pedibus, ac capitibus, & myrrham, ac thus simul misce-to, & mel addito. Deinde in oleum rosaceum, aut Ægyptium tinctum per diem subdat, & ubi mordet, tollat, & rursum in lac muliebri, ac unguentum Ægyptium tingat, & hoc per noctem apponat, & aqua odorata perluat, & adipem subdat. Conduxerit & buprestis, si quidem parva fuerit, sine alis, & pedibus, ac capite. Si vero magna fuerit, non commisceto eadem, quæ cantharidibus, sed solam sumito, ac similiter apponito. Si vero molliore opus habuerit, ad buprestem vinum, & cuminum Æthiopicum admisceto, uvam item passam, & pollinem fœelis, ac anisi, & vinum fervefacito, eoque affuso reliqua, & pastillos drachmales efformato, eosque apponito, myrrha, ac thure admixtis. Facito autem eodem modo velut cum cantharidibus. Aut melanthium ex tritico, tritum, ac melle subactum apponito. Aut hoc ipsum melanthium cum melle tritum velut glandem efficito, circum pennam autem obducito. Subdititium efficax. Succum mandragoræ, & cucurbitæ sylvestris cum lacte muliebri apponito. Aut fecem siccam ex vino veteri albo urito, & vino exstinguito, ac subdito. Cucurbitam item sylvestrem, mercurialem, nitrum, & irionem. Citius detrahit & mandragoræ radix, cantharis, serpyllum, lauri fructus, unguentum irinum, laurinum. Tithymali succum permisceto, ac agitato, & detracto visco, ervi magnitudine

exhibeto. Optimum est & glandem subdititiam ex eo facere. Si vero amplius prodierit, vino proluatur. Aut æs ustum dissolvito, & tepidum lana excipito, ac apponito.

Medicamentum ad conceptum. Cedriæ acetabulum, adipis bubuli drach. iiij. simul terito, & talorum figuras efformato, quas jejuna apponat, & dum appositas habet, per diem jejuset. Apponat autem bis, mane, & vesperi, post menses, post cœnam vero lavetur, & cum viro dormiat. Aut melanthium contundito, & in linteum illigato, & adipe anserino addito, subdendum dato.

Aliud ad conceptum. Quo cures mulierem, ut in ventre concipiat, urinam sumito veterem, & ferri recrementum tantum, ut in fragmenta resolvere possis, postea mulierem in sella collocato, & corpore, & capite velato, pelvique ad pedes supposita, ignita recrementi ferri fragmenta tria pro una vice injicito. Sit autem vetus hæc urina congii mensura, & cum his triginta fomentis ipsam foveto. Dum autem fomentum adhibes, caput lavato, ita ut donec fota fuerit, rursus lapides illos recrementi ferri in urina exstinguas, & fomentum rursus calefacias. Postea vero caput lavato plurimum, polio, & viticis foliis quamplurimis in aqua coctis. Hæc autem facito ad dies septem. Ter vero per singula hæc fomenta suffito, antequam laves. A balneo vero oleo laurino inungatur, post cœnam autem, ubi cepas melle tinctas comedit, & aquam mulsam tepidam quatuor heminarum mensura bibit, & paululum continuit, vomat, & supina reclinata, rutam habeat auribus, & naribus inditam. Et panem fermentatum sexta choenice parte, in jusculum volucris confringat, habet autem hoc jusculum apii chemam, & sic assumat, & rursus tantundem in

cœna dato. Et hoc per dies septem facito. Postea vero ventri per dies septem clysterem adhibeto. Sit autem infusum clysteris, resinæ drachmæ quatuor, mellis acetabulum, olei platæensium tantundem, furfurum recentium succus, spuma nitri, ova tenuia. Sit autem infusum heminæ octo, & ex his tres succi ptisanæ. Obliquæ vero clysterem adhibeto, & parum lavato. Apponat etiam glandes septem in die, & detineat, donec fuerint liquefactæ. Sint autem ex thure, nitro, galbano, melle cocto. Cibo vero eodem utatur. Suffito autem asini albi pilos, & lupi stercus. De his plurimum prunis injice, ipsamque circumlocatam, ac contactam suffito, cavendo, ne comburas.

Si vero mulier parere nequeat, quæ prius peperit, nitrum, & resinam, & myrrham, & cuminum Æthiopicum, & unguentum simul terat, & apponat. Aut pulegium siccum in linteo subdat. Bibat autem pulegium, ubi dormire volet.

Aliud ad conceptum. Victus rationem mulieri constituere oportet, quæ prægnans fieri cupit, & ad edendum, ac bibendum exhibere ipsi, quæ libenter admittit. Viro autem mulieris reliqua dato, præter allium, & cepam, & legumina fresa cocta, & silphii succum, & quæ infant. Ab his sane abstineat. Medicamentum, quod similiter infunditur, si non concipiat. Lac mulieris masculum alentis, grana mali punici recentis terito, ac succum exprimito, & testudinis marinæ partem inter anum, & pudendum comburito, ac terito, & hæc in pudendum muliebri infundito. Aliud, quod similiter infunditur non concipienti. Lac, & resinam, & mali punici dulcis succum. Hæc omnia melle admixto infundito. Aliud ad conceptum. Bulbi albi semen, aut florem cum melle terito, & lance involutum per triduum ad ute-

rum apponat. Quarta vero die malvam fylvestrem latifoliam terat, lacte muliebri admixto, & lanæ involutam apponat, deinde cum viro dormiat, præforbeat autem pulegium in farina coctum, & bibat pulegium tenue in vino. Si vero huic non obediat, conyzam odoratam contundat, & expressum succum vino mixtum jejuna bibat. Aliud. Asparagi semen similiter in vino bibat. Aliud. Secundam mulieris, & vermium carnum capita, & alumen Ægyptium cum adipe anserino diluito, & in lana ad os uteri apponat. Aliud. Æruginem, florem æris, utrumque oboli dimidii pondere, thuris masculi, aluminis scissi, fructus vitis fylvestris, gallæ, myrrhæ, malicorii, resinæ, polii, singulorum obolum, in melle tritum, per triduum bis in die apponat. Si vero fortassis acrius fuerit, anseris adipem, ac nitrum tostum admisceto. Vinum autem exhibeto, fortitudinem in ipso vitans.

Aliud ad conceptum. Vermem carnum, qui caudam habet, accipito, & de ipso tres, aut quatuor partes sumito, & origanum tenuem simul cum rosaceo unguento terito, & hoc ad uteri os apponat. Aliud. Portulacam cum adipe anserino, & myrrha, & porri semine, & felle bubulo terito, & lanæ involuta ad os uteri apponito.

Si menses quidem fiant multi, non concipit autem, floris æris obolos duos, & aluminis scissi tantundem cum melle terito, & lana excipito. Illiget autem mulier lanam in linteum cum filo, & sibi ipsi subdat, ita ut filum extra promineat. Deinde quum probe purgata fuerit, extrahat, & vino odorato myrti foliis injectis fervefacto prœluat, & virum accedat.

Subditiuum ad conceptum. Mel, myrrham, myricæ fructum, resinam liquidam, adipem an-

ferinum, omnia simul trita lanæ involuta apponat.

Aliud, quod uterum valde aperire potest, quum conclusus est, & concipere non potest, & ad aquam expurgandam. Accipe anchusam parvam, & lentiscum, & cuminum, & cyperum, & cucurbitam sylvestrem, & nitrum rubrum, & sal Ægyptium, & anchusam magnam. Hæc omnia trita per linteum rarum excernito, & acceptum mel ad lentum ignem coquito. Postquam vero efferbuit, ceram, ac resinam admisceto. Deinde etiam aliis omnibus admixtis oleum affundito, ac ab igne tollito, & tepida lanæ convolutæ involuta utero apponito, donec purgata fuerit. Aliud. Si mulierem concipere velis, ad purgatoria quibus utitor, etiam virum accedere oportet. Et baccas lauri nigras decem, thuris pugillos tres, & cumini modicum, cum melle trita in lanam succidam involvat, & semel in die subdat, & semel auferat, ad quatuor dies, & iisdem diebus a cibo abstineat.

Conceptum impediens. Si vero concipere non oporteat, misyos magnitudinem fabæ aqua diluito, ac bibendam dato, & per annum, ut ita dicam, non concipiet.

Partum accelerans ægre parienti. Lauri radicem derasam, aut lauri baccas dimidii acetabuli mensura in aqua calefacta bibendas dato. Aliud partum accelerans. Dictamni obolos duos tritos in aqua calida bibat. Aut abrotoni drachmam, & lauri baccas, & anisum in vini dulcis veteris cyatho terito, & aquæ cyatho affuso bibendum dato. Hoc bonum est, si ante partus dolores fuerit datum. Aut dictamni obolum, myrrhæ obolum, anisi obolos duos, nitri obolum. Hæc cum vini dulcis cyatho uno terito, & aquæ calidæ cyathis duobus affusis bibenda dato. Dein-

de calida lavato. Aliud partum accelerans. Resinam terebinthinam, mel, oleum duplum horum, vinum odoratum quamvis suavissimum. Hæc mixta tepesacta sæpe ebibenda dato. Oportet autem & uteros sedare, si fuerint inflammati.

Aliud. Cucumeris sylvestris quicumque albus fuerit semen ceræ, infarcito, deinde lanæ rubræ involutum, lumbis alligato. Si vero prægnans multo tempore cohibeatur, & parere non possit, sed diebus pluribus ex partus doloribus laboret; sit autem juvenis, in vigore, & multo sanguine referta; secare oportet venas in malleolis, & sanguinem detrahere, virium respectu habito, & postea calida, lauri corticibus incoctis, lavato. Vitis autem semen, & dictamnium creticum, utrumque pari portione in vino albo, aut aqua bibendum dato. Subdititium autem medicamentum facito, galbano, & baccis lauri, & oleo rosaceo in lana involutis, ac subditis.

Aliud. Filicis quercinæ radicem tritam in vino bibendam dato, & adiantum tritum in oleo dilutum illinendum, & in vino meraco bibendum dato.

Aliud, quod puerperæ puerperii purgamenta melius purgat. Testudinis marinæ hepar viride adhuc viventis, in lacte muliebri terito, & cum unguento irino, ac vino subigito, & apponito. Aut mercurialem tritam in lana apponito. Aut artemisiā tritam similiter in lana subdito. Aut mercurialis, & cucumeris sylvestris parum terito, & vino, ac melle subactum apponito. Purgatorium puerperii purgamentorum ex partu. Triticum trimestrem fractum, ac fresum, dimidium chœnicis mensura in aquæ heminis quatuor coquito. Quum autem efferbuerit ter, aut quater, sorbendum dato.

Aliud. Sambuci folia in aqua coquito, & aquam bibendam dato. Edat autem & brassicas coctas, & porrum, & fœniculum, & anethum, & polypos, & locustas pisciculos. Aut rhois folia, & erysimum ex vino, aut polentæ pollinem bibendum dato. Aut misy duorum obolorum pondere tritum, ac vino subactum apponito.

Purgatorium mensium, & puerperii purgamentorum. Ducit etiam aquam, & alia. Radicis struthii tusi triti, quantum tribus digitis apprehendi potest, melle subactum apponito. Nascitur autem in Andro in littoribus.

Aliud similiter purgans. Erysimum in aqua coquito, & ubi ebullit, oleum affundito, ac bibendum dato. Commodum est etiam succum pro fomento adhibere per suffitum, & cibis molli-
bus uti.

Aliud, quod puerperii purgamenta purgat. Erysimum placide terito, & corticem difftrato. Quum autem purum feceris, leviter terito, & aquam adstillato, saleque, ac oleum admisceto, & ubi polentam insperferis, coquito, ac sorbendum dato.

Aliud. Si non descenderit purgatio, aut puerperii purgamenta non prodierint, cucumeris sylvestris internam partem trium obolorum pondere fume, & artemisiæ herbam, & thus oboli pondere, & hæc trita, & melle admixto, lænæ involuta, ad uteri os appone. Et hoc semper noctu, ac interdiu per dies quinque facito. Aut vitis pampinis, aut folia viridia terito, & melle admixto, læna excipito, & eodem modo subdito. Aut cypressi fructum, & thus simul trita, rosaceoque, ac melle diluta, & læna excepta, apponat. Aut abrotoni drachmam, & cucumeris sylvestris medullæ obolum, & thus cum melle terito, & in læ-

na involuta apponito. Aut elaterii obolum, & myrrham cum melle terito, & lana excepta, apponat. Aut cupressi fructum, & cucumeris sylvestris internam partem, & thus, melle admixto, in lana subdat.

Purgatorium, si ex partu non purgetur. Trifolium in vino bibendum dato. Idem etiam appositum menses erumpere facit, & fetum ejicit. Purgatorium uterorum, quum puero mortuo, sanguis in hoc manserit. Cucurbitam sylvestrem tritam cum melle delingat, aut apponat. Ad omnia puerperii purgamenta, si non probe prodeant. Erysimum coquito cum polenta, & oleo affuso, ubi coctum fuerit, sorbeat, & cibis mollissimis utatur. Aut scammoniam cum lacte muliebri tritam, ac lana exceptam apponito. Aut radicem dulcem, melle, & rosaceo, aut Ægyptio unguento subactam, in lana subdat. Aut farinam lotam similiter apponat. Bibat autem crethmi, & seselis, & rutæ, & silphii semen, ita ut de singulis obolos duos simul teras, & in vino meraco, si non febricitarit, præbeas.

Subdititium, quod secundam relictam ejicit. Ex sambuci foliorum decocto prius fomentum adhibeto, & id, quod ex cantharide fit, apponito. Hoc & ea, quæ debilia sunt, sanat. Si vero lancinet, ac mordeat, statim tollito, & lanam rosaceo tinctam subdat.

S E C T I O IV.

POtiones, quæ secundam educere possunt, & menses detrahare, itemque fetum enectum. Cantharidas quinque alis, & cruribus, ac capite avullis, & tribulum ad mare natum cum radice,

ac foliis tritum conchæ mensura, & evanthemi, ac feminis apii tantundem, & sepia ova quinde-
cim in vino dulci temperato bibenda dato. Et
ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, &
aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce.

Alia. Ranunculi foliorum, ac floris triti, sta-
teris Æginæi pondus, in vino dulci bibat. Si ve-
ro dolor habuerit, cicer album, & uvas passas in
aqua coquito, perfrigerato, ac bibendum dato,
& ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida
desideat.

Aliud, quod ejicit secundas. Cucumeris sylve-
stris succum in mazam conspersum apponat, ubi
prius ad biduum jejunarit. Hoc nullum aliud præ-
stantius inveneris.

Fecunditatis experimentum. Caput allii inte-
grum derafum appone, & vide, an per os oleat.

Aliud experimentum. Netopon modicum lana
involutum apponito, ac videto, an per os oleat.

Alia subdititia. Scorpîi marini fel, lana ex-
ceptum, & in umbra siccatum appone. Aut pu-
legium siccatum, & tritum, ac melle subactum,
in lana apponito. Aut florem æris cum melle lin-
teolo illigatum subdito. Aut cucumeris sylvestris
semen, & testam combustam cum vino subigito,
& leporinis pilis, ac lana excepta, subdito.

Aliud subdititium. Alumen Ægyptium lanæ in-
volutum apponito. Aut cantharidas tritas, vi-
noque subactas subdito. Aut artemisiam herban
vino subactam apponito. Aut melanthium cum
vino tritum in lana subdito. Aut bulbion ex tri-
tico tritum, & vino subactum apponito. Aut vi-
ni veteris albi fecem comburito, & vino albo ex-
stinguito, teritoque, ac in linteo apponito. Aut
galbanum, & netopon, & misy cum rosaceo un-
guento in linteo subdito.

Aliud. Elaterii potiones duas, & favum cum vino in linteo apponito. Aut butyrum, & alumen melle subacta similiter. Aut scammoniae succum, & adipem cum maza misceto, & vino imbuta in linteo apponito.

Potiones, quæ possunt secundam in utero detentam educere. Colocynthis sylvestris internam partem cum lacte muliebri tritam, in linteo apponat. Ad idem. Silphium magnitudine fabæ in vino bibendum dato.

Aliud, quod fetum expellit. Mulierem sub alis apprehensam fortiter concutito. In potu vero dato viticis folia in vino. Aut dictamnium creticum oboli pondere in aqua terito, ac exhibeto. Aut conyzæ graveolentis manus plenæ mensuram cum porri succo diluito, & netopum chemæ plenæ mensuram addito, atque hæc trita in vino bibenda dato. Aut tædam pinguissimam cum vino dulci coquito, trium cyathorum mensura vini affusa, & galbani obolos tres, & myrrham adjicito, & ubi cocta crassa facta fuerint, tepida bibenda dato. Aut porri succum, & myrrham, & vinum dulce simul exhibeto. Aut portulacæ semen terito, & in vino albo veteri dato. Aut populi nigrae creticae grana novem in vino trita bibat. Aut ranunculi herbæ foliorum, ac floris triti, drachmæ Æginæ pondus, in vino dulci bibat. Si vero adhuc secunda intus detineatur; feneclæ anguium obolum in vino terito, ac bibendum dato. Aut apii radicem, & myrti baccas coquat, & per dies quatuor bibat. Aut cuminum Æthiopicum, & castorii obolum, & cantharidis parum, hæc in vino bibenda dato. Aut sceniculi radicem in vino, & oleo, ac melle fervefactam bibat. Si secunda non prodierit, conyzam tritam in lana subdito. Melius autem est, ut bibat. Aut conyzæ

quantum manus capit, & porri succum, & netopum chemæ mensura misceat, & hæc in vino bibat.

Aliud, quod secundam ejicit. Holoconitidis dulcis radicem, est autem velut bulbus, & parva velut oliva. Hanc in vino terito, ac bibendam dato. Et si quidem parva fuerit, duas dato. Si vero major, una sufficit. Admisceto autem ex seminibus cuminum Æthiopicum, & feseli massiliense. Aut silphii libyci semen sicum chœnicis dimidiæ mensura, in vini heminis tribus coquat, & ad dimidias redigat, & de hoc bibat.

Aliud. Viticis semen, & feselis pari portione simul cum myrrha terito, & cum aqua bibenda dato.

Alia secundas expellentia. Viticis albæ recentis acetabulum, in vino albo odorato tritum, bibendum dato.

Aliud. Castorii, aut sagapeni obolum, bituminis drach. i. nitri drach. ij. hæc omnia terito, & in vino dulci, ac olei hemina dimidia obolos duos jejunæ bibendos dato. Et calida probe lavato.

Aliud similiter habens. Erinaceos marinos tres totos tenuiter tritos, in vino odorato bibendos dato.

Aliud. Menthæ fasciculum parvum, & rutæ, & coriandri, & cedri, aut cupressi semen in vino odorato bibendum dato. Et de erinaceis si habuerit, plurimum forbeat; postea vero similiter calida lavato.

Aliud. Anisum, cedri baccas, semen apii, cuminum Æthiopicum, feseli, singulorum dimidium acetabulum, tenuiter tritum, ex vino albo bibendum dato.

Aliud. Dictamni fasciculum, & dauci feminis

drach. ij. & melanthii tantumdem tenuiter terito, & in vino albo bibenda exhibeto. Et multa calida lavato. Dato autem juxta corporis robur.

Aliud. Galbanum olivæ magnitudine, in oleo cedrino tritum apponat: hoc corrumpere, & ejicere morantes secundas potest.

Aliud secundarum expulforium, quod uteris infunditur. Quum secunda a frigore mortificata computruerit, ubi ventus frigidus fuerit, crocum leviter tritum drachmæ pondere, cum adipe anserino infundito, & ad plurimum tempus finito. Potus ad idem probe conferens. Conyzam suaveolentem, & mel, & resinam terito, inque vino odorato, aut in syrmaea potione moderate purgante bibenda dato, & calida lavato.

Alius similis potus ad puerum, & mala intus existentia. Æruginem tritam cum melle, & syrmaea potione bibendam dato.

Aliud subdititium ad ejiciendum fetum immortuum. Æris ramenta in niolle linteum indita, ad os uteri apponito, & profueris.

Aliud. Testam recentem, & adipem anserinum terat, ac apponat.

Aliud. Nitrum cum resina coctum, & in glandem efformatum, gallinaceo adipe tinctum appone.

Aliud. Charien appellatur herba, hujus radicem non multo adeo tempore ad umbilicum apponito.

Aliud. Cucurbitam sylvestrem, & murium sterus, leviter trita apponito.

Aliud, quod alligatur. Resinam, & adipem gallinaceum, trita, ac simul mixta, super umbilicum, ac ventrem deliget.

Aliud subdititium. Hederæ albæ semen, & cedri ramenta terat, & glandes hinc factas subdat.

Aliud. Testudinis marinæ cerebrum, & crocum Ægyptium, & falem Ægyptium terito, misceto, glandes formato, ac subdito.

Suffimentum expulforium, quod & sanguinem ventris expellere potest. Salicis folia in ignem posita suffito, & mulierem circumlocatam finito, donec fumus in uterum intraverit.

Abortus sanatio. Quum mulier abortum fecerit, & puer non fuerit egressus, sive putrefactus fuerit, & intumuerit, aut aliud quid ejusmodi passus fuerit; porri, & apii succum per linteum expressum, de utrisque colligito, & olei rosacei heminam, & adipis anserini quadrantem adjicito, resinæque obolos tres in oleo liquefacito, & ubi mulierem ad pedes altiore feceris, in uteros infundito, ac decumbens ad plurimum tempus contineat, deinde ad dies quatuor desidere jubeto, & egreditur puer putrefactus. Sin minus, falem Ægyptium, & cucurbitam sylvestrem viridem accipito, & melle admixto trita edenda dato. Et postquam ederit, hinc & hinc moveatur.

Aliud. Salem Ægyptium, & murium stercus, & cucurbitam sylvestrem sumito, & mellis semicocti quadrantem affundito, & resinæ drach. i. in mel injicito, & cucurbitam, ac murium stercus, omnia probe conterito, & in glandes efformato, easque ad uterum subdito, quamdiu opportunum esse visum fuerit.

Aliud expulforium, quod puerum enectum ejicit. Helxinem in vino tritam bibendam dato.

Aliud ejectorium, quod puerum lividum expellit. Veratri nigri radices tenues tritas, quantum tribus digitis apprehendere potes, & myrrham magnitudine fabæ, in vino dulci bibenda præbe.

Aliud expulforium. Coriandrum cum radice, & netopum apponat, ac deambulet.

Aliud, quod infunditur, si mortuus fuerit puer, ut ipsum ejiciat. Crocum terito, & anserinum adipem affundito, & excolata in uteros infundito, & ad plurimum tempus relinquito.

Ad fetum immobilem corrumpendum, ac expellendum. Aluminis scissi drachmam unam, myrrhæ tantundem, veratri nigri obolos tres, in vino nigro leviter trita, in glandes efformato, & apponito, donec paulatim fuerit exolutus.

Collutiones uteros purgantes, si ex partu, aut inflammatione fuerint exulcerati. Grossos hibernos aqua affusa fervefacito, & excolato. Deinde oleo tepido affuso misce, & duas heminas ad summum infundè. Omnes autem collutiones non ampliore, quam hac mensura uteris infundantur. Malicorium item, & mannam thuris in vino nigro austero coquito, & excolato vinum infundito.

Alia collutio. Fecem vini ustam liquefacito, & cum aqua infundito. Deinde malicorium, myrti baccas, juncum odoratum, lentes in vino coquito, & diffusum vinum infundito.

Alia. Butyrum, thus, resinam, mel simul liquefacito, & affuso vino, tepida infundito. Aut sambuci fructum in aqua coquito, & excolata aqua, apium, myrrham, anisum, thus simul in ipsa terito, & vinum odoratum pari aquæ mensura affundito, excolatoque per linteum, & tepesactum infundito.

Alia. Brassicam, & mercurialem, & lini semen, & linum viride in aqua coquito, excolato, ac infundito. Aut foliorum myrti acetabulum, myrrham, anisum, mel, resinam, unguentum Ægyptium, omnia terito, ac unito, affusisque vini albi

odoratissimi heminis duabus, excolato, tepefacito, infundito. Aut lauri fructum, & pulegium in aqua coquito, & unguentum rosaceum affundito, & cum hoc tepido colluito. Aut anseris adipem resinæ admisceto, affusoque ad hoc vino, tepesactum infundito.

Alia. Butyrum, & oleum cedrinum in modico melle tepesacito, ac infundito. Aut mel, butyrum, juncum odoratum, calamum odoratum, muscum marinum sumito, & in vino coquito, excolato, ac infundito. Aut apii semen, fœli, myrrham, anisum, melanthium in vino coquito, & excolato vinum infundito. Aut cedrum in vino coquito, & cum vino colluito. Aut hederam in aqua coquito, & aquam infundito. Aut elaterii, aut cnestri potiones duas in aqua coquito, & duas heminas ex hac tepida infundito. Aut cucumeris sylvestris interioris magnitudinem digiti in duabus aquæ heminis coquito, & melle, ac oleo ad aquam affuso infundito. Aut radice thapsiæ potiones duas leviter terito, affusoque oleo, ac melle, in duabus aquæ tepidæ heminis diluito, ac infundito. Aut veratri nigri potiones duas vino dulci, & aqua dilutas, infunde. Aut grana cnidia sexaginta terito, melleque, ac oleo, & aqua affusa infundito.

Collutio corroborans, si ulcera pura fuerint. Grossos hibernos terito, & aquam affundito, & per totam diem macerato, & oleo affuso colluito. Aut malicorium, & loti ramenta in vino nigro coquito, & infundito. Quum autem impura fuerint, & fordes deferuntur, fecem vini ustam cum vino, & aqua infundito. Aut malicorium, rhoem coriarium, myrtique, ac rubi folia in vino nigro coquito, ac infundito.

Collutiones, quæ infunduntur ad vetera ulcera. Succo brassicæ cocto collue. Et mercurialem similiter, ac nitrum rubrum modicum admisce, & myrrhæ acetabulum, thus, feseli, anisi, apii semen, netopum, resinam, mel, adipem anserinum, acetum album, unguentum album Ægyptium. Hæc omnia simul trita, & vini albi heminis duabus diluta, tepida infunde. Aut mercurialem in aqua coque, & excola, & myrrhæ acetabulum, thus, feseli, netopum, singulorum pares portiones adde, ac tepida infunde. Aut salviam, & hypericum in aqua coquito, & cum aqua colluito. Aut sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus, in vino coquito, & cum vino colluito. Aut pulegii aqua colluito. Aut adipem anseris in resina liquefacito, & similiter oleum cedrinum modicum affundito, & cum melle liquefacito, ac tepida infundito. Aut argenti florem in vino, & melle, ac cera liquato, & cyperum, & juncum odoratum, ac calamum (quæ sane etiam in unguentum admiscentur) & iridem, ac muscum in vino coquito, & infundito. Aut apii semen, anisum, feseli, myrrham, melanthium in vino coquito, ac infundito. Aut cedrum creticam in vino coquito, aut in aqua, & infundito. Aut hederam creticam in aqua coquito, ac infundito. Atque hæc facienda sunt, si vulnus habet, & myrrham in aqua dilutam infunde. Aut elaterii portiones duas cum aqua infunde. Aut colocynthidas sylvestres duas in vino, aut in lacte cocto, quatuor heminarum mensura, macerato, & excolato, ac infundito. Aut cucumeris sylvestris interioris, palmi magnitudinem in aquæ heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo affuso colluito. Aut radice thapsiæ duas portiones, in vino dulci dilutas, cum aquæ heminis duabus

duabus tepide infundito. Aut veratri potiones duas, in vini dulcis heminis duabus dilutas infunde. Aut thlaspios acetabulum, melle admixto, in aquæ heminis duabus dilue, & tepido utere. Aut cucumeris sylvestris magnitudinem palmi, & cneori potionem unam in aquæ heminis quinque coquito, & melle, ac oleo affuso colluito. Aut grana cnidia sexaginta, in melle, aut in oleo diluta, cum aqua infundito.

Si ex partu alvi profluvio corripiatur, bibat uvam passam nigram, & punici dulcis malicorium, & internum nucleum, & coagulum hœdi. Hæc vino nigro diluta, & caseo caprino, ac polenta triticea inspersis, bibenda dato. Triticum autem modice torreto.

Si vero ex partu sanguinem vomat, huic hepatis fistula fauciata est. Hæc lac asini bibat, deinde vaccæ nigræ, ad quadraginta dies. Et fesamum tritum, donec probe habeat. Bibat autem lac jejuna.

Si ex partu sedem doleat, juniperi fructum, & apii radicem coquat, & ad dies quatuor bibat, & lactucæ semen cum anserino adipe tritum edat.

Si vero ex partu uteri inflammati fuerint, solani succum infundito, aut betæ, aut rhamni.

Si ex partu crus ab uteris claudum factum fuerit, & exsurgere non poterit, semen hyoscyami chemæ mensura, in vino nigro ad triduum bibat. Si vero mente percellatur ipsa bibens, lactis asinini poculum bibendum dato. Deinde pharmacum, a quo pituita purgatur, ex sandaracha autem, & cerato, & pilis leporis per triduum suffitus fiat.

De inflammatione ex partu. Si ex partu uteri inflammati fuerint, solani succum intra pudenda infundito. Aut apii, aut rhamni, aut betæ, aut

cucurbitæ succum expressum, aut sambuci medullam, ac tenerrimam partem deraſam, oblongam indito. Aut absinthium in aqua terito, & lana exceptum subdito. Si vero horruerit, tollito. Aut cotyledonis folia, & porrum in crassiore tritici farina coquito, & oleo iplis affuso præbeto.

Bilem ex utero purgantia. Cucumeris sylvestris internam partem tritam, ac melle subactam in glandem efformato, ac apponito. Pharmacum autem dare oportet, quod sursum, ac deorsum purget, & calida lavare, apponere vero anisum, aut melanthium, aut colocynthidis sylvestris internam partem terito, & melle subactam apponito. Aut elaterii potiones quatuor, admixto adipe asserino, aut caprino, in oblongiorem glandem redactas apponito. Aut nitrum, & cuminum, & allium, & ficum, omnia leviter trita, & melle subacta apponito. Calida vero lavetur, & a balneo bibat. Aut thlaspi leviter tritum, & melle subactum apponito. Aut ficus veteris pinguitudinem deraſam elaterii potionibus duabus admixtis, & nitro tantum, quantum est elaterium, cum melle subigito, ac apponito. Aut peucedani tres cyathos bibendos dato. Et anisum, ac melanthium vino diluta bibenda dato. Aut elaterii potiones quatuor, adipe ovillo admixto, apponat. Et hoc ablato, aqua odorata lavet, quæ leniter adstringat. Aut elaterii potiones tres cum ovillo adipe in glandem circum pennam efformato, & ubi amoverit, sufficienti aqua probe eluatur. Aut thlaspios potionem cum melle dato.

Collutio, si biliosa fuerit. Elaterii potiones duas aqua dilue, & oleum narcissinum affunde, & cum tepido collue. Aut colocynthides sylvestres duas in lactis asinini cocti heminis quatuor

macerato, & unam excolato, ac oleum narcissinum admisceto, & infundito.

Alia collutio biliosa, & pituitosa. Cucumeris sylvestris internam partem, palmi magnitudine, in aquæ potabilis heminis quatuor coque, & melle, ac oleo anthino admixto infundito.

Alia pituitam, & bilem purgans. Grana cnidia sexaginta, melle, ac oleo anthino admixto, cum aqua infundito. Aut cnestrum in aquæ potabilis heminis quinque coquito, & duabus excolatis, mel, & oleum anthinum cum narcissino admisceto, ac colluito.

Collutiones purgatoriæ. Grossi hyberni usti in aqua macerantur, & ad aquam excolatam oleum admiscetur, ac infunditur. Postea vero collutio fiat ex malicorio, galla, loti ramentis. Hæc autem in vino nigro coquere oportet. Aut feces vini usta utere cum aqua. Et postea hæc infundito, myrti folia, & rhoem coriarium. Coquantur autem in vino nigro odorato. Et postea lentisci folia, & hypericum, & salviæ cum vino nigro odorato cocta infundito. Aut cum brassicæ aqua, in qua mercurialis cocta sit, modico nitro adjecto, colluito. Aut elaterii portionem cum oleo narcissino, aut anthino, tepidam infundito. Si vero biliosa fuerit, colocynthidas duas in lactis asinini cocti quatuor heminis macerato, & cum excolato colluito, oleo narcissino, aut anthino admixto. Aut cucumeris sylvestris internam partem palmi magnitudine in aquæ potabilis heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo anthino addito, colluito. Hæc collutio pituitosæ, ac biliosæ conducit.

Collutio pituitam trahens. Granum cnidium, & mandragoræ liquorem terito cum aqua. Nam purgatio multa, & omnis generis ex hac collu-

tione contingit. Aut allii caput integrum, nitrum, ficus internam pinguem partem, æquis portionibus, trita, ad gallæ magnitudinem efformato, ac apponito. Aut cumini folia cum vino trita, in lana subdito. Aut radicem albam terito, & melle affuso fervefactam in glandem redigito, ac apponito. Aut silphii liquorem cum ficis emollito, & glandem efformato. Bonum est & cucumeris sylvestris semen similiter tritum, ac præparatum. Aut fel tauri, & nitrum rubrum, & netopum, ac cyclaminum, illorum quidem gallæ magnitudinem, cyclamini vero ampliorem portionem, melle admixto, mulier, quæ curatur, apponat.

Aliud subdititium. Cyclamini caput purgatum aqua terito, & lana tenera exceptum apponito. Aut myrrham, salem, cuminum, fel tauri, cum melle eodem modo. Aut grana cnidia triginta, & Indici pharmaci oculorum, quod vocatur piper, grana tria decorticato, & rotundi item tria. Hæc autem terito, & vino veteri tepido diluta, instar glandis circum volucris pennam efformato, & sic adhibeto. Aut tithymali succum melle subactum. Aut scyllæ radicem longitudine digitorum sex, duobus digitis lana obvolutis, subdito. Aut ipsam scyllam absque radice terito, & similiter lana obvolutam apponito.

Collutio, si pituitosa fuerit mulier. Veratri portiones duas in vini dulcis heminis duabus diluito, & permixta infundito. Si purgatione opus habuerit, porrum coquere oportet, aut sambuci fructum, anisum, thus, myrrham, vinum. Hæc omnia terito, & cum succo horum colluito. Aut brassicam in aqua coquito, & in hujus succo mercurialem coquito, & nitri parum, & excolatum infundito. Aut cnestri potionem in melle dilutam immittito.

Verum menses considerare oportet, an biliosi sint, aut pituitosi. Ad hoc arenam siccam tenuem in solem subjcito, & quum menses prodierint, sanguinem superfundito, ac siccati finito. Et si quidem biliosi fuerint, sanguis in arena siccatus viridis evadit. Si vero pituitosi, velut mucus conspicitur. Si igitur pituitosi fuerint, cnestri potionem cum aquæ mulsæ hemina infundito.

Purgatorium molle aquam ducit, & pelliculas, ac saniem subcruentam. Detrahit & menses, nisi diuturni fuerint, & uterorum os mollit. Unguentum narcissinum, & cuminum, quod editur, myrrham, thus, absinthium, cyperum, unguentum rosaceum. Horum singulorum pares portiones; narcissini vero quatuor partes sumito, & crudi lini pulvillo, dum a stupa depectinatur, admixto, omnia terito, & glandem circum penam efformato, & linteo tenui circumdato deligato, & in oleum album Ægyptium tingito, ac apponito, & per totam diem finito. Et ubi lavit, & amovit, aqua odorata perluatur.

Aliud purgatorium. Ducit aquam, & pelliculas, & mucos, & saniem subcruentam. Myrrham, salem, cuminum, fel tauri, melle subacta, & linteo indita apponito, & totum diem insita finito. Deinde, ubi lavit, & amovit, aqua odorata perluatur.

Aliud. Salem, cuminum, fel tauri melle subigito, ac subdito. Et silphium ficui admisceto, ac apponito. Deinde unguento rosaceo illinito. Aut grana cnidia decorticato, potionemque ipsorum terito, ac in glandem efformato. Aut allium, & nitrum rubrum, & ficum, paribus portionibus melle admixto subdenda dato. Et ubi amoverit, cervi adipem apponat in vino liquefactum. Aut piperis grana quinque cum modico elaterio,

muliebri lacte instillato, in lana unguento tincta apponat, ac amoveat eodem modo. Aut pinguis-
simam ficus partem cum elaterii portione, & nitri
rubri, ac mellis æquali portione, eodem modo.
Aut fel tauri, nitrum, rubrum, netopum, cy-
claminum, paribus portionibus eodem modo cum
melle in glandem efformato. Aut fel tauri oleo
Ægyptio tinctum apponat. Et eo amoto rosaceum
illinat. Aut cucumeris sylvestris longi internam
partem, exempto semine, cum lacte mulieris mas-
culum alentis, & myrrham puram, & modicum
mel, & unguentum Ægyptium terito, & apponi-
to. Aut cucumeris sylvestris partem internam sic-
cato, & sine semine tundito, & adjecto melle fer-
vesfacito, & glandem oblongam efformato, atque
oleo albo tinctum subdito. Aut sylvestrem cucur-
bitam eodem modo. Aut elaterii portiones tres
cum farinæ massa terito, & glandem formato.

Aliud similiter faciens. Grana cnidia decorti-
cata, trium potionum mensura coquito, & melle
assuso apponito. Deinde rosaceum illinito.

Quæcumque vero glandem subdunt, eas prius
lanam in glandem infigere, deinde linteum tenue
circumdare oportet, atque sic oleo Ægyptio tin-
ctam apponere. Ducunt autem hæc maxime, &
pelliculas auferunt.

Subdititia purgatoria fortia, quæ aquam duce-
re possunt, & mucos, ac pelliculas, magis quam
priora. Piperis grana quatuor maxima, aut etiam
parva, si opus fuerit, ad elaterii potionem ad-
mixta terito, & muliebri lacte instillato, cum
modico melle subigito. Atque hæc in lanam mol-
lem circum pennam obvolvito, & linteo circum-
dato apponito, ubi prius in oleum Ægyptium
tinxeris. Maneant autem subdita per diem, & ubi
amoverit, adipem cervi apponat.

Potiones similiter purgatoriæ, quæ secundas ejicere possunt, & menses detrahere, & fetum enectum educere. Cantharides quinque alis, & cruribus, ac capite avulsis, & tribulum ad mare natum cum radicibus, ac foliis tritum conchæ mensura, & euanthemi viridem, sive luteam internam partem, & seminis apii tantumdem, & sepia ova quindecim, in vino dulci temperato bibenda dato. Et ubi dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat, & vinum dulce.

Alia. Ranunculi foliorum, ac floris triti, æginei stateris pondus in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album, & uvas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato. Et ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat, & vinum dulce bibat.

Subdititia purgatoria, si potiones non purgarent. Mercurialem tritam, ac myrrham apponito. Aliud ad omnem morbum, & aperire, & purgare potens. Myrrham modicam, & salviam, & anisum terito, ac utitor.

Purgatorium, quod sterilem purgare potest. Si os uteri non recte habuerit, stercus bubulum siccum tusum, ac cribratum quatuor choenicum mensura, & aceti heminas decem, & urinæ bubulæ tantumdem, & falsuginis marinæ heminas viginti pro fomento adhibeto, & ad multum tempus hoc leniter facito. Deinde lota, ubi lenticulæ decoctum, & mel, ac acetum mixta bibit, vomat. Et farinam forbendam dato, & vinum odoratum vetus sub dio per noctem expositum, insuper bibendum. Cibum autem ea die ne gustet. Sequenti vero granum cnidium devorandum dato. Tertia vero pharmacum urinam ciens exhibeto, ita ut uvas passas, & cicer album, duarum

choenicum mensura sumas, & aquæ semicongios tres affundas. Deinde facta coctura excoles, & sub dio per noctem exponas, & postera die bibendum præbeas, & subdititiis pharmacis utatur.

Aliud purgatorium mensium. Stercus bubulum velut conchæ testam efformato, & cupressi ramenta admisceto, ac subigito, & in sole siccato, & in hoc suffimenta injicito, ac suffito.

Aliud, quod infunditur ad similem affectionem, si menses non prodeant. Spinæ albæ folia trita, & excolata, ac tepefacta infundito.

Illitio purgatoria, quæ uteros purgat. Porri, & nasturtii semen tritum, & vino, ac lacte cocto dilutum, imo ventri illinito.

Illitio mollitoria. Ducit aquam, & mucos, & pelliculas. Et puerperii purgamenta detrahit, & non exulcerat. Myrrhæ optimæ dimidiam partem, & salis granum, & picem aromatibus conditam, contundito, ac trita misceto. Sit autem myrrhæ dimidia pars, ad saleni, ac picem contusam. Hæc in linteam ad gallæ magnæ magnitudinem efformata immittito. Sint autem duo lintea, ut alterum in die, alterum nocte habeat, donec colliquecant. Lavetur autem calida. Et deinde ubi amovit, aqua odorata perluatur.

Si voles mulierem concipere, ipsam, & uteros purgato. Deinde jejunæ farinam edendam dato, & vinum meracum insuper bibendum, & nitrum rubrum, aut cuminum, & resinam melle subigito, & in linteo subdito, & ubi aqua defluxerit, nigros subdititios talos ad emolliendum apponito, & cum viro concumbat.

Si vero os conclusum fuerit, etiam fici succum apponat, donec fuerit apertum, & statim aqua eluat. Cæterum accipitris sterces in vino dulci terat, & jejuna bibat, & tunc viro condor-

miat. Aut ubi menses defierint, anseris, aut vulpis sterco in rosaceo unguento terat, & pudendum illinat, ac condormiat.

Si ulcera fuerint acria, & inflammata, hac collutione utere. Adipem anseris, & resinam misce, & aqua tepida diluta infunde. Aut butyrum melli admixtum liquefacito, ac infunde. Aut bryoniæ albæ conchæ testam parvam deradito, & myrrham, ac mel similiter. Hæc in vino nigro odorato diluito, ac tepidum infundito. Si ulcerata, aut pustulis plena fuerint summa labra, carnem bubulam sumito, & butyrum, sive adipem anserinum, & anisum, aut crocum, aut spodium Cyprium. Hæc omnia terito, & carni oblita apponito. Si ulcera fiant, ac mordeant, bubulam carnem adipe illinito, & carnem subdito. Et si fordida fuerint, eluito, & somentum ex fici radice adhibeto. Et postea etiam de pinguedine in vino dulci bibat. Si in pudendis fiant ulcera, bubulum adipem illinito. Et myrtum in vino coquito, & cum vino perluat. Aut oleæ folia, & rubi, & mali punicæ, eodem modo. Sit autem vinum pramnium. Atque hæc quidem sic facienda sunt. Et persæ arboris videlicet folia terito, & ad pudenda apponito. Aut anethi, & apii semen tritum illinito.

Si fervido, ac superficiario ulcere pudenda laborent, sic curare oportet. Carnem bubulam longitudine duorum palmorum parvorum, crassitudine vero ligni, quod in foramen bipennis immittitur, pudendi videlicet virilis forma usque ad vesperam apponat; noctu vero auferat. Postera die autem rursus apponat usque ad meridiem, & bibat vinum dulce, melle ad vinum admixto.

Collutio, si ulcerati fuerint uteri, & si urinæ stillicidium vexarit. Porrum, sambuci fructum,

feseli, anisum, thus, myrrham, & vinum æquali mensura ad horum succum. Hæc mixta, & fervefacta frigefacito, & moderate colluito. Aut mel, butyrum, medullam, & ceram immittito, ac illinito.

Ad ulcera, quæ in pudendo sunt, ac enascuntur. Folia oleæ, & rubi, & hederæ, & mali punice dulcis terito, & vino veteri diluta, noctu in lana pudendis apponito, & pro cataplasmate adhibeto. Quum autem dies venerit, detrahito, & myrti baccas in vino coquito, ac colluito. Aut anseris adipem, & resinam liquefacito, ac infundito. Aut butyrum, & oleum cedrinum, modico melle admixto, infundito.

Ad ulcera in utero resiccanda. Argenti florem in vino terito, ac infundito. Aut butyrum cum melle infundito. Aut bryoniam albam, & myrrham, & mel, vino diluta infundito. Postridie vero vino nigro tepido eluito. Aut lentisci folia in aqua coquito, & cum hac postea colluito. Si ulceratum fuerit os uterorum, butyrum, thus, myrrham, resinam, medullam cervinam infundito. Aut lenticulam in aqua coquito, & cum excolata aqua colluito. Quum vero aqua ex uteris fluxerit, & ulcera fuerint, & lancinariint, anseris adipem, & ovum illinito. Aut ovillum, aut suillum adipem, & lentem in vino coquito, & hoc pari aqua temperatum infundito. Quæ vero in pudendo sunt ulcera, cum hoc perfundito, & mannam thuris, rubum, pini corticem inspergito, & cum aqua horum laventur.

Expulsorium, si mortuus fuerit fetus. Galbanum olivæ magnitudine linteo involutum, ac oleo cedrino tinctum, ad os uteri apponat.

Aliud. Calamum odoratum, & cucumeris sylvestris medullam cum adipe anserino terito. Deliget autem umbilicum, & pectinem, & de hoc

modicum lanæ instillatum ad os uteri apponat. Et ab hoc paulatim extrahetur.

Aliud. Rubiam, & cedri ramenta contundito, & aqua affusa sub dio per noctem exponito. Deinde mane ad dolores partus exhibeto.

Aliud. Silphii drachmam unam, & porri succi acetabulum, cedrini olei dimidio cyatho parvo admixto, bibenda dato.

Aliud. Tauri fel oboli unius, aut semioboli pondere, in vino terito, ac exhibeto. Aut fermento oblitum, torrefactum, devorandum dato.

Aliud. Cancros fluviatiles quinque, & rumicis, ac rutæ radicem, & fuliginem de furno, omnia simul trita, & cum aqua mulsâ unita, sub dio per noctem exponat, & jejuna ter ~~bibat~~.

Aliud. Cucumeris sylvestris medullam tritam, in cedrina pice lanæ involvito, & cum filo ad pennam deligato, apponat autem intro, ita ut pennæ dura pars paululum foras promineat ex lana. Quum autem sanguis apparuerit, amoveatur.

Aliud. Veratri nigri virgulam longitudine sex digitorum lana obvolvito, extremam vero ipsius partem nudam finito. Deinde quammaxime intro apponat, & ubi extrema pars cruentata fuerit, amoveat.

Aliud. Veratrum nigrum, & cantharidas, & conyzam in aqua terito, & glandulam mollem sex digitorum longitudine efformato, siccato, & ubi dura facta fuerit, lana involutam apponat. Summam autem partem cedria illinat, sitque ipsa nuda. Quum vero sanguis apparuerit, amoveatur.

Aliud expulforium. Si fetus mortuus, aut sideratus intus fuerit, ranunculum, & elaterii parum in aceto meraco misceto, ac bibendum dato. Aut brassicæ tener coliculus, in summa parte netopo illitus, immittatur.

HIPPOCRATIS

DE MORBIS MULIEBRIBUS

LIBER II.

PRÆFATIO.

*E*jusdem scriptoris esse putes : nam & idem color est utrique , & in secundo libro multa primi , ne verbo mutato , repetuntur. Ad Gnidiarum morem varios habet fluores albos & crebros , tum uteri flatus , ulcera , callos , cancrum , symptomata hysterica , prolapsus uteri , & os ejusdem clausum , ex quo sterilitas. Porro mammarum nonnullos morbos , & vaginæ , ephelides , dentium dolores , alia sexui feminino non propria. Mirificæ etiam hic & a nostris moribus remote curationes reperiuntur. Uterum ad omnia fere viscera conversum admittit , columellam in utero natam describit , quam jubet refecare.

SECTIO I.

FLUXUS albus in senioribus mulieribus magis fit , quam in junioribus. Fluxus fulvus in utrisque. Fluxus ruber in junioribus. Et ruber quidem fluxus fit ex febre. Magis autem ex abortu. Fit & ex mensium interceptione , quum

conclufi derepente eruperint. Fit etiam ex partu, & febribus, & fanguis profluit valde multus, & grumi excidunt. Et dolor fit claviculæ, ac tendinum, & corporis torpor, & crurum perfrigeratio. Aliquando vero etiam nafus effundit ad dentes, fi amplior fanguis difcefferit, & fudor multus diffunditur. Ad hæc & ftomachi morfus fiunt, & perfrigerationes, & febris bilis meracæ, ac pruriginofæ, & eadem die sæpe rigent, & rurfus fudant, & aliquando a fupernis locis convulfiones iplis fiunt, aliquando ab infernis, & ad inguina dolores acuti, ac fortes irruunt, procedentes velut dolores partus. Quandoque etiam urinæ ftillidium adest, & os ficcum eft, & fitis premit, & lingua afpera eft, & digiti pedum magni contrahuntur, & ad furas femper cum femore diftenduntur. Et lumbi dolore vexantur, & manus impotentes fiunt. Quum autem hujufmodi fiunt, tunc etiam nervorum antrorfum, ac retrorfum diftentiones fieri folent, a claviculis juxta jugulum, ad maxillas, & linguam. A talibus vero paulo poft retrorfum, a tendinibus juxta spinam, ad lumbos, atque fic per violentiam pereunt.

Prædicere igitur oportet fluxibus inchoantibus, & diætam conftituere hoc modo. Mane quidem dandum eft pharmacum ad fluxiones ex his, quæ ego defcribam, quocumque maxime opus habere vifæ fuerint. Dandum autem & ter, & quater, fi multus fanguis difcefferit. Diætâ igitur conftituatur, fi quidem fine febre fuerint, ex cibis. Si vero febricitarint, ex forbitionibus. Sunt autem ex forbitionibus hæ commodiffimæ, panicum, lenticula, farina horni, ac recentis tritici cocta, alica cocta forbilis, zea cocta. Ex potionibus vero polentæ pollen in aqua, & ramenta a panibus

derasa contusa. Et polentæ recentes tenues in aqua madefactæ, quas etiam insulas delingere prodest. Ex cibis vero panis exassatus in cinere. Obsonium autem sit leporis caro, & columbæ, ac palumbis & cocta, & assata. Et hœdi caro assata, nullo adscititio condimento addito, sed ut in acetum saltem intingant. Hepar item capræ, aut bovis in cinere assatum. Ovi tenue, aut ipsum luteum. Caseus insulsus. Ex oleribus autem nullum gustent, neque coctum, neque crudum. Et a balneis abstineant. Et manus ipsis deligato, ita ut lana fordida ipsas circumdes, & laqueum immittas supra cubitos, & ad poplites supra genua. Et cum cucurbitis sub mammas affixis, ipsas elevato, modo ad dextram, modo ad sinistram partem translatis. Si vero spirandi difficultas oriatur ad cucurbitæ admotionem, cucurbitam amoveto, sanguinem autem ne detrahit. Verum subdititiis utere, quæ ego describam, & ad sistendum sanguinem in talibus sunt apta.

Et si quidem ex fluxionibus mulier evaserit, ubi multus sanguis discessit, & color est exalbidus, & facies elevata, & sub oculis tumores laxi, & crura turgida, & uterus humidus, ac semper præter rationem hians. Et quæ discedunt, aquosa sunt, velut a crudis carnibus, succus. Talibus, si robustæ fuerint, vomitus ciere oportet, jejunis, & post vomitus prandium exhibere. His conducit modicus cibus. Vinum nigrum meracius. Illuvies, aut frigida lotio.

Deambulationes. Semel in die cibum capere, omnis resiccatio. Si vero ad hæc non sedentur, neque confidant uteri, neque a fluxionibus liberentur, respectu virium corporis habito, si quidem robusta fuerit, veratrum dare oportet. Si vero non obediat, caput purgare. Facta autem

purgatione, per dietam reliqua curare eodem modo velut circa steriles.

Considerare porro oportet etiam naturas mulierum, & colores, & ætates, & tempora, & locos, & ventos. Aliæ enim frigida, aliæ humida, ac fluida, aliæ calida quidem, sicciores autem, & stabiles sunt. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt, ac fluidiores. Nigræ vero sicciores, & acerbiores, ac adstrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quiddam inter utrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Juveniculæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero sicciores, & modicum sanguinem habentes. Mediæ vero medium quiddam inter utrasque habent, ut quæ nunc æquales existunt. Oportet autem eum, qui recte hæc tractare volet, semper mulierum naturas discernere, & temporum occasiones, & ætates, & tempora, & locos, & ventos.

Si fluxus in uteris abortus fuerit, sanguis multus fluit, & grumi compacti excidunt, & dolor occupat lumbos, & laterum mollitudinem, ac imum ventrem, & durus est venter, & ad contactum dolet, & rigor, ac febris acuta corripit, & debilitas oboritur, & omnia præter humeros, ac scapulas dolet, & calor invadit, & rubescit, & venæ duræ fiunt, ac renitentes. Morbus hic maxime fit ex abortu. Fit, & quum menses multo tempore retenti derepente eruperint. Huic, ubi sic habuerit, grossum siccum contusum, ac cribratum in linteum alligato, ac apponito, & imo ventri perfrigerantia imponito, cavens, ne horreat. Postquam autem fluxus steterit, olæ sylvestris folia in acerrimo aceto coquat, eoque pudenda perluat. Bibat autem vinacea, & rhoem

rubrum in aceti acerrimi hemina dimidia coquat, & eo pudenda perluat. Aut mora rubi rubra siccata, ac trita cum farina recenti, pari portione mixta, jejunæ bibenda dato. Si vero fortius facere voles, duabus farinæ partibus admixtis, bibendum dato. Et ne lavetur. Cibis autem utatur siccis, & vino nigro vinoso. Si vero intumuerit, fluxu jam sedato, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Post pharmacum autem uteros grossorum decocto colluito, & postea acerbam infundito. Si vero his factis, humecta fuerit, suffitum faciat, donec resiccet.

Ruber fluxus fuit talis, qualis sanguis victimæ recens mactatæ, & grumi pelluentes. Aliquando vero etiam fluxum rubrum emittit, & venter imus attollitur, & attenuatur, & impotens fit, & indurescit, & ad contactum dolet, velut ulcere præsentem, & febris habet, & dentium fremitus, & dolor ad ipsa pudenda, & pubem, & lateris mollitudinem, & lumbos, & tendinem, & ventrem, & pectus, & scapulas irruit. Et alias omnes partes dolet, & impotentia, ac pusillanimitas occupat, & color mutatur. In principio quidem morbi hæc corripiunt. Si vero hæc omnia moram trahant, adhuc magis debilitatur, & manifestus est morbus, & cavæ partes attolluntur, & pedes intumescunt. Morbus hic ex partu maxime corripit, si quid in ipsa dilaniatum non prodierit, sed intus computruerit, & ferus exasperatus fuerit.

Hanc si in principio contigeris, spongiam humectam ipsi adhibeto, quam fuerit dolor. Aut linteum tenue molle rasum, aqua frigida madefactum, ventri imponito, & aqua perfundito, & lectum a pedibus altiore facito, atque sic insternito, & ad menses ciendos medicamentum quodcumque

cumque magis admiserit, bibendum præbeto. Apii semen torreto, tundito, ac cribrato, & erysimum similiter, & peplii semen cum polenta cribratum, & urticæ semen similiter, & scabiem oleæ sylvestris, & gallam, & rutam, & origanum, & pulegium cum polenta cribrato, ac misceto; polentam vero crassam torreto, & triticeam polentam commolito, & caseum caprinum sordibus derasis, & de aliis quidem singulorum æquales portiones misceto. Origani vero, & rutæ, & scabiei, & gallæ dimidium. Hæc jejunæ ante motum bibenda dato. Miscere vero etiam oportet ad usum, si aciora prodierint, & cyceonem exhibere. Et de pharmaco quidem pars una sit, & casei una & una, polentæ. Ad vesperam autem melle admixto bibenda dato, & donec quidem principium morbi fuerit, & sanguis multus prodierit, & modico tempore intermiserit, & dolores acuti tenuerint, hæc facere oportet. Si vero sanguis paucior fluxerit, & per brevius tempus ea, quæ deorsum, aut sursum ducunt, bibenda dato, & pudenda lenibus fomentis foveto, prout semper opportunum visum fuerit, & zeam una cum cortice fractam, & grossos siccatos, tusos, ac cribratos, & oleæ folia similiter, singulorum pares portiones in cataplasmate adhibeto, & lac bubulum coctum, aut crudum bibendum dato, respectu ad id, quod recte habet, facto, & prout opportunum esse visum fuerit, & videtur morbus hic debilis, ac lethalis esse, & paucæ ex ipso effugiant.

Quum mulieri sanguis ab articulis fluxerit, a partu, aut a labore corruptæ, quidam putant ex medicis hoc fluxum esse. Est autem aliud. Nam hoc, quod ex articulis, & ex lumbis, ac coxendice aliud est, glutinosum est simul cum sanguine.

Princ. Art. Med. Tom. III. R

Illud vero, quod ab uteris, & cavis venis fluit, sanguis purus est. Hanc suffire oportet hoc modo. Zeæ fractæ semodium aceto modico subigito, ut ne per totum uterōs humectēs, & sulphuris vivi semiobolum ad zeas tritas admisceto, & aceto subacta per noctem finito. Mane vero multo igne accenso, obturamenta de doliis oleariis imponito, & sordes officinæ fullonum, & serpentis semen admisceto. Mox autem multum ignem tollito, & non urito, sed maxime suffumigare facito. Oportet autem sellam perforatam adesse, & mulierem vestibus contactam insidere, ut ne quid præterspiret. In ignem vero medicamentum cum aceto præparatum inspergito, itemque de semine serpentis. Sed & myrrha admixta efficax est, ut suffita pudendorum cruentationem sedet. Si vero satis habuerit, erysini semen torrefactum terito, & in vino exhibeto.

Fluxus fulvus fluit velut ex ovo vitioso multus, & graveolens, & uteri inflammantur, & dolor ex lumbis, & inguinibus emergit, & prodeuntia multa sunt, & si non liberetur, celeriter fluentia. At etiamsi tempus accedat, quæ restant, putrefacit, quammaxime id fieri potest. Riget enim, & velut a carnibus assatis humor defluit, & cum his simul febres fortes, ac rigores fiunt. Ex huiusmodi vero fluxibus multæ pereunt, paucae effugiunt, & si quidem in principio accesseris, sic curare oportet. Si sine febre fuerint, ac robustæ, veratrum ipsis dato, & intermissis tribus, aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto. Post purgationem vero sic diætam constituere debes, quo fluxiones aquosæ sint, ac tennes. Mane quidem jejunæ pharmacum aliquod ex his, quæ ego describam ad fluxum, ebibendum dato in vinum in-

ſperſum. Poſt pharmacum autem alia diæta curato. Uteros vero ſic curato. Si quidem inflammati fuerint, ac concluſi, fomenta adhibere oportet mollia, donec os uterorum molle fiat. Poſt fomenta, infuſis, qualibus opus habere viſæ fuerint, colluito, ſive magis purgantibus, ſive mollioribus. Poſt collutiones mollitoria adponito.

Si vero non facile ſolubile ſit oſculum, foveo, & ſubditiis mollito, quæ ego deſcribam, donec apertum fuerit. Quod ſi ad hæc fluxiones non ſedentur, caput purgato, & ſic victus rationem conſtituito. Si quidem ſine febre fuerit, aſinam lac bibat, & oleribus coctis hortenſibus, ac ſylveſtribus utatur, excepto allio, porro, braſſica, & raphano longo. Ex marinis autem raja levi, ſcorpio, congro, torpedine, anguilla, paſſere, gobio: coquere vero oportet cum cepis, & coriandro in muria dulci, ac pingui, ita ut probe percoquantur. Ex carnibus autem maxime ſuilla, deinde agnina, aut ovilla, coctis potius quam aſſatis, & ipſarum juſculis. Vino vero albo mellei coloris, aut aquoſo. Balneis autem non valde calidis, neque multis, excepto capite. Si vero ex hac diæta ab ulceratione, & inflammatione liberentur, humidi vero ſint uteri; pro balneis quidem, illuvie; pro fulvis autem vinis, nigris, & pro aquoſioribus, meracioribus, & pro polenta panibus, & pro piſcibus carnibus aſſatis, & omnibus cibis ſiccantibus, quibus ſane in alvi profluviis utimur; a collutionibus autem omnibus abſtineat, excepto vino, & aqua. Suffitus autem fiat per adſtringentia. Optimum autem eſſet, ſi conciperet. Si vero juvencula fuerit, frequenter jejuna vomat, & poſtea parum prandeat. Atque hæc harum fluxionum diæta eſt.

Fluxus albus fluit, velut alba aſini urina, &

in facie sunt tumores albi, & partes ambæ sub oculis tument, & hydropiformes, ac non valde bona specie præditi sunt oculi, & splendor abest, & lachrymosi sunt oculi, ac hebetes, & color corporis exalbidus, ac pustulosus, & venter imus tumidus, & in maxillis pustulæ paulatim rubentes, parvæ, aquosæ, ac malignæ, & in cruribus tumores laxi, & si presseris digito, notæ imprimuntur velut in fermento, & os saliva impletur, & stomachi morsus percipiunt, quum jejuna fuerint, aut etiam vomuerint velut acidam aquam, & si ad adclivem locum procedunt, anhelatio citius corripit, & strangulatio, & crurum perfrigeratio, & genuum impotentia, & in ore ulcera fervida, ac superficialia, & uterus præter rationem aperitur, & ad osculum procidit gravis veluti plumbum. Et dolores per femora tendunt, & omnia inferna perfrigerantur, ab imo ventre inchoantia usque ad pedes, & plantæ torpent, ac ingredi non possunt. Tales difficile est a morbis liberare. Nam & ætate provector sunt, & afflictiones consenescent; nisi casus aliquis spontaneus forte fortuna adlapsus ipsas solvat. Has exhaurire oportet, quum redundarint, per pharmaca, quæ bilem flavam non purgant. Sed urinam clementia his pota conferunt, & capitis purgationes, & illuvies, & epithymi albi potus, & deambulationes, & omnis resiccatio in victu. Hæc ubi fecerint, sanæ quidem penitus non fiunt, facilius autem degunt.

Fluxus albi alterius curatio. Purgatur album subluteum, & quum mingit, morsum percipit, & lancinatur, & uterus ulceratur, & febris corripit acuta, & calor multus, sitis, vigiliæ, & mente moventur. Et quum aliquid festinanter egerit, anhelatio ipsam invadit, & membra exsol-

vuntur. Hanc mecona, hoc est peplum album bibere oportet, & urticæ semen, & quod præstat, mali punicæ dulcis radicem, & rhoem, ac gallam. Hæc in vino acerbo bibenda dato, & mali punici succum, aut caseum caprinum admisceto. Subter autem suffito zeam, & grossos hybernos, & oleæ folia, & scabiem ejusdem, & cucumeris sylvestris cortices ex tertia parte, reliqua paribus portionibus. Sorbeat etiam olera cocta, & sorbitiones ex amygdalis, & sesamo, & gestetur, ac curru vehatur, & non quiescat.

Alius fluxus. Desluit multum velut urina ovilla. Color est albus, & tota intumescit, & in tibiis eminentiæ laxæ, & rubicundæ emergunt, & si digito attingas, notæ foveas præ se ferentes tibiis, ac pedibus imprimuntur, & si quid edat, impletur, ac inflammatur, & ubi iter fecerit, & opus aliquod obierit, anhelatio, & dolor ipsam corripit, & color albus, quandoque subluteus. Huic, si robusta, & juvencula fuerit, & alia adparuerint, ab initio pharmacum sursum, ac deorsum purgans bibendum dato, & caput purgato, si pituitosa est, per ea, quæ pituitam purgant. Si vero biliosa, per ea, quæ bilem, & si tempus anni fuerit, & a natura non est lienosa, & si quid ex relatis fuerit, serum dato. Decoquat autem hoc, & bibat quamplurimo tempore, & ad vesperam vinum dulce aquosum, si opus habuerit. Cibum vero ne contingat. Si vero debilis fuerit, sorbitione modica utatur, & non lavet. Postquam autem tempestivum esse tibi videbitur, a potu cesset, & post purgationem cibis utatur, ita ut abstineat a pinguibus, & acribus, & dulcibus, ac falsis, & ab oleribus acribus. Utatur autem piscibus petrosis, & carnibus ovillis, aut volucrium, aut leporinis, pane

frumentaceo, aut ex hordeo freso, & oleribus coctis utatur, & sylvestribus, quæ cruda eduntur, itemque hortensibus, acribus exceptis, & deambulet mane, & a cibo. Ubi vero his factis siccior esse visa fuerit, uteros fece vini colluito, & tribus, aut quatuor diebus interpositis, postea acerba infundito, & intermissione facta, si quidem sicca fuerit, quiescito. Et si a natura fuerit biliosa, aut pituitosa, a victu vero, & pharmacorum potione adtenuata, & se recolligere non poterit, lac bubulum bibat per quadraginta dies, calidum de vacca.

Præstat tamen pituitosam cibis quam paucissimis uti, quamdiu lac biberit. Sit autem mensura sex heminarum Atticarum. Incipiatque a duabus, & singulis diebus unam adponat, donec sex fiant, & inde paulatim ad duas rursus descendat, & post lactis potum cibis reficito, & per victus rationem, & post lactis potum, mane jejuna adiantum bibat: hoc siccatum, tustum, & exacte cribratum in vino nigro odorato diluto exhibeto. Si vero revertatur morbus, totam ipsam foveto, & rursus pharmacis infra purgato, & postea uteros colluito, si quidem natura fuerit pituitosa, per cnidium granum, aut thapsiæ radicem. Si vero biliosa, scammoniæ succo, aut colocynthide sylvestri. Hanc enim conjectam, duabus aquæ heminis affusis, coquere ad dimidias oportet, & huic mel, & oleum narcissinum, aut anthinum admiscere. Sit autem mellis quadrans heminæ, olei vero hemiolium mellis, hoc est mensura ipsius tota, insuperque dimidia. Postea vero colluendum est melle, & vino, & oleo solo, & suffitus adhibendi, & tribus, aut quatuor diebus quiescendum. Bibat autem adiantum, & si in ventre non conceperit, morbus revertitur, & si

morbis revertitur, perit. Quum vero seniores morbus hic corripuerit, etiam uteri computrescunt. Valde vero paucae evadunt.

Alius fluxus. Purgatur velut ex ovo crudo luteum subalbidum, & ulcerat pudendum, & tumet pedes, ac tibiae, & cavæ oculorum partes intumescunt, & oculi humidi, ac lacrymosi sunt, & si iter faciat, anhelatio ipsam corripit, & debilitas oboritur. Si vero evaserit, morbus pituitosus fuerit, & si non purgata fuerit, febricitat, bile vehementer commota. Seniores autem hic morbus magis invadit, quam juniores. Quum sic habuerit, si quidem vehementer intumuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, quod pituitam, & bilem purgat. Si vero non fortiter tumuerit, & pituitam ipsam presserit, pharmacum sursum purgans dato, & si quidem potens fuerit, veratro purgetur; sin minus, pharmaco, quod bilem, & pituitam ducit. Post pharmaca vero serum coctum bibendum dato per plurimos dies cum modico sale. Edat autem insuper mentam. Ad vesperam cibum ne attingat, sed modicum sorbeat, & vinum dulce insuper bibat, si opus habuerit. Si vero non adfuerit serum, lac asininum coquito, & exhibeto per quatuor dies. Ad vesperam vero eadem faciat, nisi febris noctu corripiat. Si vero natura fuerit lienosa, aut flatuosa, & exsanguis, neque serum, neque lac bibat, sed purgantibus inferne purgato; & ubi tibi tempestivum visum fuerit, uteros colluito primum quidem medicamento ex vini fece bis, aut ter; post hoc, scammoniae succo. Adfundito autem ad hunc, vinum dulce, heminae Atticae mensura, & olei narcissini maxime quartam heminae partem. Postridie vero cum vini hemina colluito, & mellis quarta heminae

parte, & resinæ tertia mellis parte. Oleum autem sit melli æquale.

Si vero ea, quæ ab infusa collutione secedunt, prodierint pituitosa, etiam rursus colluito, interpositis tribus, aut quatuor diebus. Postea granidii duas potiones decorticato, & ipsas infundito. Si vero non adfuerit cnidium granum, radicis thapsiæ potionem unam infundito, & postea iisdem colluito; postquam autem purgata fuerint ea, quæ secedunt ad has collutiones, & si prodierit aliquid cruentum velut ab ulcere, per acerba postea colluito, & si post hæc, ipsa interrogata dixerit, os uterorum durum esse, & dolorem habere, eodem modo eo quod paratur, cum butyro colluito, donec uteri fuerint resicati, & sana esse videbitur; diebus vero inter collutiones intermediis, sambuci fructum bibat, & leporis coagulum, & pepli corticem, & urticæ semen, & mali punici dulcis corticem, ita ut de singulis pares portiones terat, & polentam, ac adiantum admisceat, & in vino nigro odorato jejuna bibat; cibis autem utatur molli-
bus, non falsis, neque acribus. Carnes autem præstantiores sunt piscium, aut volucrum, aut leporinæ, & lavetur calida non multa. Si vero non quiescat fluxus, sed relinquatur, & uteri humescant, medicamentum ex malicorio suffito, & postea virum accedat, & si in ventre conceperit, sana evadit. At seniores a morbo levare non possunt, sed pereunt præ debilitate.

Fluxus alius. Fluit subluteum velut ex ovo, & viscosum, & venter imus intumescit, ac durus fit, & si contingas, dolet, & dentibus stridet, & febris occupat, & dolor ad pubem, & ad pudenda, & ad imum ventrem, & ad lumbos irruit, & animi deliquium, & anxietates, & per-

frigerationes, & sudor multus, & pulsus ad manum accelerantes, debiles, deficientes, & statim pereunt. Si vero superstes manserit, & color ipsi mutatur, & fit velut favus, aut cera, & si corpus digito prematur, mollescit, & notæ velut in massa farinæ subacta fermento imprimuntur, & pedes intumescunt, ac crura. Hic autem morbus fit maxime, si in ipsis aliquid dilaniatum fuerit, aut intus computruerit in partu. Seniores autem magis afficiuntur, & huiusmodi morbus non est valde levis.

Alius fluxus. Purgatur velut a carnibus assatis humor, & pudendum exulceratur, & ad quamcumque aliam corporis partem destillarit. Et rigor, & febris acuta, densa, magna, & simul horror corripit. Dolores autem, quales in omnibus fluxibus. Hæc tota intumescit, & infra umbilicum, & cruribus; & color fit morbi arcuati. Talis autem fluxus ex hoc fit. Postquam sanguis exhaustus subbiliosus factus fuerit, & non fuerit purgatus. Quum sic habuerit, pharmacum bibere oportet. Si quidem fortis fuerit, ex veratro. Si vero debilis, radicem, & elaterium, & posteriore tempore lac caprinum. Aut pharmacum deorsum purgans dato, quod bilem, & pituitam ducit. Uteros autem medicamento cum brassicæ decocto parato colluito. Bibat autem salviæ, hypericum, apii semen, singula in vino nigro aultero. Jejunæ autem hæc bibenda dato. Si vero ulceratum fuerit pudendum, postea butyro colluito. Deinde pharmacum bibendum dato, & ulcera butyro, resina, myrra, flore argenti illinito. Perluantur autem myrti, ac salviæ ex aqua decocto tepido. Cibis utatur neque falsis, neque acribus, ne mordax urina fiat, & a marinis prohibeatur, & carnibus bubulis, &

ovillis, ac porcinis. Aliis autem carnibus utatur coctis. Edat etiam panem, & vinum vetus odoratum nigrum bibat.

Si vero hæc fecerit, & sana non fiat, totam foveo, & postridie pharmacum sursum purgans dato. Deinde intermissione facta, rursus quod infra purget, & si quidem manserit fluxus post pharmaca, decoctum serum quotidie bibendum præbeto. Vesperis vero sorbitionibus, & vino dulci albo utatur. Si vero non adfuerit serum, lac asininum coctum per dies quatuor bibat. Ad vesperam autem iisdem utatur. Postea per dies quadraginta lac bubulum calidum bibat, & per diem nihil edat, ut ita dicam. Optimum enim hoc est. Nam & purgatur, & nutritur, & fluxus obtunditur ab hujusmodi lacte. Vesperis vero cœnet carnem volucris modicam assatam, & panem modicum subcineritium. Bibatque insuper vinum nigrum vetus vinosum, quamdiu lac biberit, si multa prodierint, & acrimonia vexarit, & si his factis in ventre conceperit, sana fit. Quæcumque vero seniores sunt, in his morbus quandoque revertitur, & pereunt. Juvenculis autem non est lethalis.

Diuturna porro est saniosi fluxus curatio. Fluit autem talis subcruentus velut a carnibus assatis humor, & mordet velut muria, & corrodit, ac exulcerat pudenda, & uterus exulceratur circumcirca, & femora, & aliæ partes, & ubi super vestes destillarit, tinguntur, & ægre elui possunt, & venter attollitur, ac durus fit, & ad contactum dolet, & calor corripit, & dolor ad pudenda, & sedem, & imum ventrem, & laterum mollitudinem, & coxas, & lumbos irruit, & impotentia adest, & color mutatur, velut morbi arcuati. Si vero tempus, & morbus producat,ur,

hæc omnia amplius corripunt, & cavæ partes attolluntur, & pedes tument, & crura a lumbis. At hic morbus corripit, ubi quid de fetu dilaniatum fuerit aut in abortu, aut in partu. Oportet autem fomenta adhibere, & fuffire, & bibenda præbere omnia ea, quæ fluxum fiſtunt, & lac aſininum, & alia exhibere, & vomere, ſi opus fuerit. Si vero ſine febre fuerit, & debilis febris habuerit, ſiccum fomentum adhibere melius eſt.

Quum ad caput converſi fuerint uteri, & hac parte ſuffocatio deſinit, caput gravat. Verum aliis alicubi alias finis habetur. Signum autem hoc eſt. Venas in naſo, & partes ſub oculis dolere dicunt, & ſopor altior tenet, & ſpumat, ubi levius habuerit. Hanc muſca calida lavare oportet. Si vero morbus non obediat, frigida etiam circa caput, ita ut laurum, & myrtum in aqua coquas, ac frigeſacias. Unguento autem roſaceo caput illinatur, & odorata ſubter ſuffiantur, graveolentia vero ſub nares, & braſſicam edat, & ſuccum ſorbeat. Si vero ad cor progreſſi uteri ſuffocent, & aer impeditus violenter adtrahatur, anxia eſt, & vomit, & quibuſdam ſtatim tractus deorſum cedit, & ſtatus exit, & aliqua quidem vomit ſpumofa, alicui vero quies contingit. Quibus autem non decedunt, his porri ſemen, & peplum, trita, & tribus aquæ cyathis diluta, bibenda dato. Auxiliatur & aceti albi cyathus potatus. Aut juniperi fructum, & ſalviam dato, aceto, aut vino ad has ſpecies admixto. Oportet autem ipſam caleſieri. Aut adipem ſumere anſerinum, & ceratum reſinatum, ac picem in ipſo liquefacere, & ſubdititias glandulas efformare.

Quum autem ad præcordia adlapſi ſtrangularent, ubi hic fuerit affectionis ſoliditas, & vomiti-

tus fervidus acris corripit, & modico tempore mitior fit, & dolor ad caput, & ad collum penetrans. Tepefactoria igitur adponito, si fursum strangularint. Sub nares vero graveolentia suffito, sensim progrediendo. Si enim acervatim uteri infra decedunt, turba oboritur. Odorata vero inferne, & castorium, ac conyzam bibenda dato. Quum vero deorsum tracti fuerint, abominanda subter suffito, sub nares autem odorata. Si vero dolores quieverint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & postea lac asininum, aut serum bibenda præbeto, si non lienosa fuerit a nativitate, aut exsanguis; aut decolor, aut aurium sonitus habuerit, velut hæ, quibus propter cognationem morbi a juventute sunt familiares. At supernum ventrem ne moveto; cæcutient enim, aut circa fauces turbationes, & alia infestabunt. Verum ptisanæ succum dato. Si vero etiam valde facilis sit ad vomitum, vomat. Collutio autem optima est ex narcisso. Subdititium vero id, quod ex cantharidibus præparatur.

Quum uteri apud præcordia constiterint, suffocatur velut a veratro, & recta cervice spirat, & stomachus fortiter vellicatur. Quædam etiam vomunt quandoque salivam acidam, & os aqua impletur, & crura perfrigerantur. Tales, si non brevi a præcordiis uteri discedant, loqui non possunt, & partes circa caput, ac linguam torpor occupat. Proinde ad uteros quidem lanam quammaxime fieri potest, ad foramen adponito, ita ut pennæ obvolutam, unguento albo, aut Ægyptio, aut Bacchario, aut amaracino tingas. In nares vero, de pharmaco nigro ad caput præparato, specillo exceptum infarcias. Si vero hoc non fuerit, silphii succo nares illinas. Aut pennam aceto tingito, & immittito, naresque illinito.

Aut sternutatorium adponito. Quum autem conclusum fuerit osculum, & internus trames, castorium in vino bibendum dato. Nares vero phocæ adipe illinito. Lanam autem adpositam finito, donec confidant. Quum autem quieverint, auferre oportet. Si vero ea ablata rursus recurfarint, lanam rursus eodem modo adponere. Sub nares vero cornu capræ nigrum, aut cervinum suffire, scalpum, & in cinerem calidum inspersum, quo maxime suffumigetur, & nidorem sursum per nares quammaxime potest, trahat. Suffito etiam phocæ adipem, prunis testæ impositis, ipsaque obvelata, & capite imminente, quo odor maxime ingrediatur, ita ut de adipe instilles, & ipsa odorem sursum trahat; os vero clausum habeat. Et si quidem sursum adlapi fuerint uteri, hæc facere oportet.

Si vero ad hepar conversi fuerint uteri, mulier derepente voce destituitur, & dentes conserti sunt, & color lividus fit. Derepente vero hæc patitur sana existens. Contingit autem maxime virginibus antiquis, & viduis, quæ pepererunt aliquando, & viduitatem agunt. Maxime vero contingit omnino non ferentibus uterum, & sterilibus ex partu. Non enim prodit puerperii purgamentum, & non intumescit uterus, neque mollitur, neque vomunt. Quum sic habuerit, tumorem ab hepate cum manu infra leniter detrudito, & præcordia cum fascia deligato, & os aperito. Vinum vero odoratissimum dilutum infundito, quando sane etiam graveolentia ad nares adhibere, ac suffire convenit; ad uteros vero odorata, & suffimenta, & postquam sic curaveris, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, si quidem biliosa fuerit, quod bilem purgat; si vero pituitosa, quod pituitam. Et postea lac asininum

coctum bibendum præbeto, & uteros odoratis foveto, & medicamentum, quod cum buprestis præparatur, adponito, postridie vero netopum. Interpositis autem duobus diebus rursus uteros odoratis colluito, & postea intermisso die, aromatis suffito. Atque hæc vidua faciat. Optimum autem in ventre habere. Virginem vero persuadeto, ut viro cohabitaret. Ad nares autem nihil adhibeto, neque medicamentum jejuna bibat. Verum castorium, & conyzam in vino odoratissimo bibat per dies viginti, & caput odorato aliquo ne ungat, neque aliquod odoratum olfaciat.

Si vero uteri inflammati fuerint circa latus, si contigeris, durum apparet, & quum ad præcordia adlapsi fuerint, strangulant, & vomit pituitam acidam, & dentes stupefcunt, & ubi vomuerit, melius habere videtur. Quum vero deorsum processerint, discedunt de ventre alias alio. Maxime vero ad laterum mollitudinem quandoque incidunt, & ad vesicam, & urinæ stillicidium corripit, & ad sedem, & cacare sibi videtur, & menses prius, aut posterius solito fiunt, aut posterius solito fiunt, aut non statim huic apparent. In hoc morbo, si sursum strangularint, tepefactoria adponito, & graveolentia ad nares suffito, ad uteros autem odorata, & conyzam foeminam, & castorium in vino jejuna bibat; postquam vero ad naturam suam confederint, placide suffito. Bibat autem urinam cientia. Atque hæc faciat, quamdiu dolores tenuerint. Ubi vero quieverint, totam foveto. Deinde pharmacum deorsum purgans bibendum dato, si biliosa fuerit, quod bilem purgat; si pituitosa, quod pituitam ducit, & lac asininum bibendum dato, aut serum caprinum decoctum. Si vero lienosa fuerit, lac ne bibat, neque serum, & in purga-

tionibus cibis utatur mollibus, & per alvum secedentibus, pisces autem meliores sunt carnibus, & uteros foveto, aut subdititiis purgato, ipsosque colluito, & ubi suffitum admisit, ad virum accedat. Solutio vero morbi contingit, ubi in ventre conceperit.

Si uteri ad latera adlapsi fuerint, tussis obtinet, & dolor sublatus, & insidet uterus durus velut pila, & ad contactum dolet velut ab ulcere, & contabescit, & videtur ipsi peripneumonia esse, & contrahitur, & gibbosa fit, & menses non adparent. Aliquibus autem, quibus prius adparuerunt, etiam pereunt, & si tunc prodeant, imbecilles sunt, & pauci, ac deteriores, & genitura non fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & multa calida lavato, & ex tepefactoriis quæcumque admiserit, adhibeto, & a quibus sanguis purgatur, ea adponito. Et lini semen torreto, tundito, ac cribrato, & peplum album, & salviam cum tenui polenta, & caseum caprinum, muria derafa. Hæc misce, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero, & polentæ non falsæ pars una, & jejunæ in vino bibenda dato. Vesperi vero cyceonem crassum melle adfuso exhibeto, & ex potibus quemcumque admiserit, bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto, & calidam adspergito, & per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito, & latus fascia lata deligato. Et lac bubulum quamplurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem utatur quam mollissimis. Morbus hic vehemens est, & lethalis, & paucæ, etiamsi sic curentur, effugiunt.

Si vero in lumbis fuerint uteri, aut in lateris mollitudine, & spiritus sublimis iverit, & suffo-

catio habeat, & anhelatio densa ipsam corripiat, & moveri non vult; sulphur, aut bitumen, aut cicutam, aut myrrham terito, & melle cocto adfuso, glandulam longam efformato, ac crassam, eamque in sedem indito.

Si uteri devolverint se ipsos ad intermediam lumborum, ac coxarum partem, dolor habet inum ventrem, & crura contrahuntur, & juncturas coxarum ad sedem dolet, & quum alvum exonerat, dolores emergunt acuti, & stercus cum violentia prodit exiguum, & urina destillat, & pusillanimitas ipsam corripit. Quum sic habuerit, fistulam ad vesicam adligare oportet, & oleum calidum in uteros infundere. Et fomentum adhibere, aut multa calida aqua lavare, & in oleum, & in aquam desidere. Suffire autem subter pudenda graveolentia, sub nares vero odorata; postquam autem dolor quieverit, pharmacum sursum purgans dato. Infernum vero ventrem turbare non oportet. Ubi vero uteri confederint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & lac asininum, si non fuerit lienosa. Postea fomento adhibeto, uterosque adspergito, & subdititium purgatorium, quod cum lauro præparatur, & non mordet, adponito. Deinde aromatis suffita, ad virum accedat, & si in ventre habuerit, sana fit. Verum pleræque steriles, & cruribus mutilatæ fiunt.

Quibuscumque osculum alio inclinatur, & ad coxam adlabitur. Contingunt enim & hæc, quæ uterum purgari prohibent; & genituram suscipere, & liberos gignere. Hanc odoratis fovere oportet, & post fomentum, digito revellere, & a coxa disparare, & postea tædulis, ac plumbeis fistulis immixtis dirigere. Non enim velociter cogi potest, velut dictum est. Quum autem ad naturalem situm redierit, & uteri aperti fuerint,

subdi-

subditiis mollibus purgato, & alia convenienter facito.

Quibuscumque uteri ad coxam collabuntur, si non brevi discedant, & rursus in locum suum redeant, ad coxam resiccantur. Necessarium est autem osculum aversum esse, & in supernis detineri. Quum vero aversum fuerit, conclusum esse. Ex aversione vero, ac conclusione, durum fieri, & mutilatum esse. Ubi vero uteri conclusi fuerint, menses sursum ad mammas delegare, & ad pectus adscendere facit, & imus venter attollitur, & inexpertæ in ventre se habere putant. Talia enim patiuntur, qualia prægnantes, usque ad septem, aut octo menses, & venter pro temporis ratione crescit, & pectora elevantur, & lac innasci videtur. Quum autem hoc tempus præterierit, & mammae gracilescunt, ac minores fiunt, & venter idem perpetitur, & lac evanescit. Venter item eo tempore, in quo se parituram sperabat, evanescit, ac concidit. His vero contingentibus, uteri modico tempore fortiter contrahuntur, & osculum ipsorum reperire non datur, adeo omnia contrahuntur, ac resiccantur, & in mammis tubercula fiunt dura partim majora, partim minora. Hæc autem non fiunt suppurata, sed semper duriora. Deinde ex ipsis nascuntur cancri occulti.

Quum autem cancri futuri sunt, prius ora amarescunt, & quicquid ederint, omnia amara esse videntur, & si quis plura dederit, accipere renuunt, & compescenda faciunt. Mente vero percelluntur, & oculi duri fiunt, & non acute vident, & ex mammis dolores ad jugulum transfiliunt, & sub scapulas, & sitis tenet, & mammae graciles, & ipsæ feminae per totum corpus attenuatæ sunt, & nares siccae, ac obstructæ sunt, &

non levantur. Spiritus est imminutus, & nihil omnino olfaciunt, & in auribus dolor quidem non oboritur, verum aliquando callosa concretio. Quum igitur ad hoc temporis progressæ fuerint, sanæ fieri non possunt, sed pereunt ex his morbis. Si vero priusquam huc perveniant, curatæ fuerint, & menses soluti fuerint, sanæ fiunt. At vero curare tales oportet hoc modo. Primum quidem omnium, si ægram adhuc fortem nactus sis, reliqui corporis respectu habito, quacumque tandem purgatione opus habere videtur, medicamentum exhibeto. Ubi vero corpus præparaveris sic, ad uterorum medelam procedito. Si vero totum corpus minime movendum esse videatur, neque morbi causæ hinc proficisci, verum uteri a se ipsis morbum habeant, curam hoc modo auspicare. Primum quidem uteros sic foveto. Ollæ duas sextulas capienti, operculum imposito, ac adaptato, ut nihil præterspiret, deinde vero operculi fundum pertundito, ac foramen facito. In foramen autem arundinem indito longitudine cubitalem. Oportet autem arundinem operculo probe adaptari, ut penitus nihil præterspiret.

Quum autem hæc paraveris, operculum ollæ obdito, lutoque oblinito, & ubi hæc feceris, fossam duorum pedum altitudine effodito, ea magnitudine, quæ ollam capere possit, postea vero ligna immissa urito, donec fossa ab igne excandescat. Quod ubi factum fuerit, ligna, ac prunas, quæ crassissimæ, ac ignitæ fuerint, eximito. Cinerem vero, ac favillam in fossa relinquito. Quum autem olla efferbuerit, vapor sursum processerit, si quidem valde calidus fuerit vapor, abstineat. Si vero non, summæ arundinis parti infideat, ipsamque in uteri stomachum indat, atque sic fomentum admittat. Si vero perfrige-

retur, prunas ignitas adjicito, cavendo, ne acutum fomentum facias. Si vero adjectis prunis, acutum fiat fomentum magis quam convenit, prunas detrahito. At vero hoc fomentum clementi cœlo parare oportet, ubi ventus non adflarit, neque perfrigeret. Ipsam autem indumentis obvelatam esse oportet. Cæterum in ollam allium siccum injicere oportet, idque magis comminutum quam ea, quæ sunt contusa, & aquam adfundere, quo ipsum permadescat, & aqua tribus digitis ipsum excedat, & phocæ oleum superfundere, atque sic calefacere, ac fomentum adhibere per multum tempus; post fomentum vero, si potens fuerit, lavetur toto quidem corpore ad voluptatem, lumbis autem, & partibus infra umbilicum, amplius. In cœnam porro dato mazam, panem, & allium coctam.

Postridie vero si quidem exsoluta fuerit a fomento, eam diem intermittito; sin minus, rursus fomentum adhibeto. A fomento vero, si considerare hoc potest, osculum contingere jubeto, num fomentum ipsum uteros flatu implet. Si enim flatu implentur, osculum ex valida averfione, & ad coxam allapsu magis dirigunt, ac aperiuntur. Tamquam igitur tale sit fomentum, & hæc facere possit, sic fovere oportet. Quum autem fomentum adhibebis, allium injicere oportet, & phocæ adipem superfundere. Atque hoc faciendum est, donec uteri videbuntur inflati, & osculum fortiter sursum tractum. Nam ad hoc fomentum talia contingent. Post fomentum vero dietam constituito, velut priusquam fovebatur.

Quum vero commoti fuerint uteri, ac facile solubiles fiant, fœniculi radicibus foveto, & aliam ollam eodem modo præparato. Radices autem fœniculi elotas contundito, & in ollam mittito,

& adfusa aqua, eodem modo fomentum facito. Postea vero lavato, & ad vesperam mazam coenat. Si vero panem voluerit, & bolbidia parvi polyporum generis, & sepiolas parvas in vino, ac oleo coquito, & edenda dato. At inter fomenti adhibitionem osculum contingere coneris, an fomentum uteros propinquissime adducat. Hos fovere oportet ad dies quinque, vel sex, hominis consideratione habita, & si quidem exsolvatur, ac debilis sit, differre ad sufficiens tempus. Si vero non exsolvatur, fovere per omnem diem. Post fomenta vero subdititia adponere conare ex albicante tæda pinguißima. Illitio autem sit oleum; facito autem hæc longitudine quidem digitorum sex, numero vero quinque, vel sex; figura vero in angustum abeunte. Sit autem alterum altero paulo brevius; crassitudo vero ejus, quod crassissimum est, sit digiti indicis, & forma similis digito, summa parte tenuissima, in processu vero crassior. Hæc autem levissima, ac rotundissima facito, cavendo, ne ulla adsit fissura.

Adponat autem primum id, quod tenuissimum est, & ubi adposuit, quiescat, observans, ne excidat. Adponatque primum summam partem, deinde semper amplius, simulque obtorqueat, ac circumcirca tædam intro trudat, & ubi parum susceperit, in hoc parvo se contineat, cavendo, ne excidat, postea rursus eodem modo intro trudat, donec quatuor digitorum mensura intra osculum uterorum recipiatur. Quum autem hoc susceperit, alterum postea adponat, simul ut prius insitum aufert, quo priusquam osculum conniveat, recipiatur, dum adhuc rectum est, & apertum. Hoc autem ita continget, si alterum eximatur, alterum autem indatur. Oportet autem & plumbum simile figura crassissimæ tædæ forma-

tum intrudere, quod cavum sit, quo continere quid possit, plumbi vero amplitudo sit talis fabricata, qualis in ulcera impellitur, ita ut os ipsis leve sit, & non fauciet; formato autem hæc velut etiam subdititia ex tædis. Quum autem factus fuerit hujusmodi plumbeus penicillus, adipe ovillo trito, ipsum expleto, & ubi ita præparatus fuerit, tædam quidem subtrahito, plumbum autem indito. Si vero plumbum adpositum ardorem exhibeat, plumbum quidem detrahito, tædam vero rursus adponito. Et plumbum in aquam frigidam immergito, & postea rursus adponito, ac tædam eximito. Semper autem aliquid adpositum esse oportet, & interdum quidem melius est tædam habere, noctu autem plumbum. Si vero surgere voluerit, cum cautione hoc faciat, quo penicillus intus quiescat; sin minus, statim rursus subdatur. Si vero ex tædis adpositis nullam suscipiat, tenuiorem facito, donec suscipiat, ex his ad illa transeundo, & obediētes uteros faciendo.

Si vero neque osculum aperiri poterit, neque uteri prope accesserint, rursus ad veterem medicinam redito, a prima ad secundam, donec mollescant, & propinquissime accedant. Et postquam aperti fuerint, subdititia facta adponito. Sint autem magnitudine olivæ. Horum autem alterum adpositum sit donec lique scat, & deinde alterum adponito. Quum autem adponere voles, ipsum subdititium medicamentum ex resina præparatum, in oleum rosaceum, aut irinum tingito. Nam alias ab osculo uterorum recedit. Prius tamen plumbum adpositum esse oportet, quo recto osculo in internam osculi partem adtrahatur. Postea vero mollitoria adponito. Lavet autem calida & ante, & post subdititia medicamenta.

Et in cœna exhibeto quid ex relatis marinis. Exhibeto autem duobus, aut tribus diebus ab adpositione, consideratione habita, an osculum uterorum bene habeat, et purum sit. Quod si est, ab hoc subditio quiescito. Postea vero mollitoria adponito.

Quum vero inflammatum fuerit os uterorum, rursus eodem modo pharmaca adponito, reliquaque facito juxta relatum modum. Ubi vero probe habuerit corpus, velut dictum est, sufflato. Sed et osculum, et uteros sufflare oportet sic. Subdititium factum cum sicu adponito, duo autem subdititia facito, et antequam subdas, fomentum adhibeto ex fœniculo prius relatum, postridie vero post fomentum, adponito medicamentum, & quum adponere voles, præ omnibus subdititiis, ubi prius laveris ipsam ita adponito; postera autem die mollitoria auxiliantur, quamdiu uteri inflammati fuerint, post inflammationem vero alia facito juxta priorem rationem; facito item de hoc subdititia talia, qualia de priore. Et si quidem in mense semel adpositum, satis videbitur inflasse uteros, quiescito. Si vero aliqua opus habuerit, rursus adponito eodem modo, quo prius. Postea vero, ubi femina bene habere tibi visa fuerit, & tempestivum esse, fomentum ex suffimentis præparato.

Præparatur autem hoc modo. Cyperum tusum præparato testæ conchæ mensura, et calamum unguentarium eadem mensura, et junci unguentarii tantundem, cardamomi tantundem. Cuminum item Æthiopici, et anisi, et rutæ siccae, et hyperici, ac fœniculi feminis. Quum autem hæc præparaveris, vini austeri albi odoratissimi heminas sex in ollam infundito, et de contusis quadrantem inspergito, ac permisceto. Deinde un-

guenti Ægyptii optimi, aut amaricini, aut irini, trium obolorum pondus adfundito, permisceto, et molli fomento plurimo tempore foveto. Ante fomentum vero lavato, et duos, aut tres dies foveto. Quum autem fovere desierit, operculum quoddam fomento imponere oportet, ne transpiret. Postea vero tædis, & plumbis utere. Quum autem duobus, aut tribus diebus fomentum adhibueris, alias duas, aut tres intermittito. Intermediis autem diebus bis in die lavato. Edat autem porrum coctum, & crudum, & raphanos, & nasturtium, & allium assatum, ac coctum, & potus sit meracior, & marinis prædictis utatur. Quum vero intermedii dies præterierint, rursus fovere oportet, ita ut modicum de singulis contulis ad prius fomentum inspergas, & vinum insuper adfundas, si opus esse videbitur, itemque oleum, atque cum hoc foveas. Postquam autem fomenta bene habere tibi visa fuerint, & osculum molle esse, ac apertum velut convenit, & ipsi uteri prope; postera die a fomento, pharmacum, quod cum myrrha præparatur, adponito. Sunt autem apposititia duo, postridie vero post purgationem mollitoria subdito, quamdiu uteri fuerint inflammati, postea vero tædis, ac plumbeis penicillis utere.

Post hæc intermissis diebus, quotquot visum fuerit respectu ad inflammationes uterorum habito, & virium corporis conjectura facta, rursus, velut scriptum est, refoveto. Si quidem prius fomentum adhuc sufficiens esse videbitur, coniectis ad hoc suffimentis velut prius, & vino, ac oleo adfuso. Si vero inutile esse prius illud fomentum videatur, aliud ex integro præparato. Oportet autem hoc pharmacum renovare in singulis adhibitionibus, quamdiu subcruenta purgan-

tur. Si vero talia purgata fuerint, quiescat. Diæta porro hoc modo constituatur. Interrogato, in quibus diebus menses ipsi prodierint, & ab his initio facto hanc diætam præscribito. Primum quidem multa calida lavetur, capite excepto. Quum autem cessaverit, caseum acrem, & rutam, vino nigro pari aqua temperato diluito, & postea polenta inspersa, statim ex balneo bibenda dato. Deinde prandium tempestive exhibeto. Edat autem mazam, aut panem, & porrum coctum, aut crudum, & de hujusmodi omnibus acribus præscriptis, & aliquando leguminis fracti decoctum, spumam autem ne detrahito, & silphium multum derasum addito, ac multa allia incoquito. Obsoniis autem utatur piscium, cartilagineis omnibus coctis, aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto; bolbidiis, polypodiis in vino, & oleo, & silphii semen tritum bibat, & quamplurimum tum in prandio, tum in cœna edat. Lavetur autem post cœnam, quum requiescere volet. Hac diæta ad dies quinque, vel sex utatur, post hos dies, mane jejunæ sambuci fructus baccas sex in vino meraco dato, & sepiæ ova decem, aut duodecim. Hæc trita simul mane jejunæ bibenda præbeto, post hoc vero pharmacum potionem dato. At ubi interquievit, lavetur. Sit autem potio, ruta, & caseus, atque sic prandeat præscripto modo. Serius autem cœnet, & semper bis in die lavetur. Hæc autem diæta ad dies tredecim, aut quatuordecim procedat.

Quum vero hi dies præterierint, catapotia ex succo silphii fabæ magnitudine formato, atque hæc primum dato, postea vero alia præscripta facito. Quum autem dies transacti fuerint viginti quinque in hac diæta, reliqua quidem facito eodem modo. Ante prandium vero, ubi prandere

volet, alii segmenta quatuor, & caseum acrem tali magnitudine terito, & polentam modicam admisceto, ac massam efformato, eamque primum edendam dato. Ante coenam vero meracum absorbeat, atque ita cibum capiat. De cætero vero eadem diæta utatur. Quum autem novem dies reliqui fuerint ad tempus mensium, primum hoc dato. Cum ovis, & sambuco, cuminum Æthiopicum, & castorii obolum. Ubi vero duo dies reliqui fuerint, ab his omnibus potionibus, ac catapotiiis absteineat. Verum pharmacum cum tæda præparatum jejuna, ubi lavit, sumat. Post medicamento vero potum, mercurialem, & brassicam simul in aqua cocta dato cum aceto mulso dulci, aut favorum cremore cocto, sale, silphio, & oleo condita. Atque hæc in prandio edenda præbeto, & succos sorbendos, & potum meraciorem bibat. Obsoniis autem utatur polypodio cocto, aut sepiolis, & hæc quidem in prandio. In cœna vero sumat carnem caprinam, aut ovillam, aut agninam percoctam, & porrum, & alia acria, quæcumque voluerit. A cœna vero lavetur, & hæc sit diæta postremis duobus diebus.

Si vero ex hac diæta menses non fuerint detracti, sequenti mense eandem diætam ab initio repetito usque ad postremos duos dies. In quorum priore adposititia facta adponat, juxta superiorem rationem, ex pharmaco in aqua facto. Adponat autem prælota. Verum considerare oportet etiam uteros, quomodo habent, quo semper omni tempore bene habeant, & os rectum, ac apertum sit, & si ita visum fuerit, ante adpositionem fomenta adhibeto. Quod si eruperint menses, si quidem frequentes fuerint, paucioribus lavacris utendum est, & reliqua diæta, ac curatione. Si vero pauciores, pluribus. Si vero significationem de se præbuerint,

rursus eadem diæta utendum est, ac curandum, donec menses adparuerint. Quum autem semel talibus feminis prodierint, optimum fuerit in ventre concipere. Atque hæc est omnium hujuscemodi morborum curatio.

S E C T I O II.

SI uteri contingant coxam, & incumbant, dura, ac solida fit coxa ad lateris mollitudinem, & dolores imi ventris, & ad ipsam lateris mollitudinem, & lumbos, ac crura dolor incidit, ac extenditur, & suppurantur, & linamentis opus habent, & pereunt, nisi quid feces, aut uras. Quum sic habuerint, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & multa calida lavato, & uteros foveto, ita ut urinam veterem in pelvim infundas, ac fervefacias, & supra ipsius cavitatem mulierem colloques vestibus contactam, ne præterspiret, & si frigeat urina, ferri igniti frustra in urinam immittas, & fomentum facias, donec se obscure videre, & animo deficere dixerit. Lavato autem calida aqua, & postea digito contingens os uterorum ad sanam coxam trahat. Et noctu mollitoria adponat. Postquam autem dixerit directum esse, facto prius cum odoratis fomento, rursus mollitoria quædam adponito. Imo & plumbeos penicillos per triduum, singulis diebus unum, post hos vero bryoniam albam, aut scillam per triduum. Postea vero consideratis mensibus, disce an biliosi sint, aut pituitosi, aut an sanguis sit corruptus, & si opus fuerit ipsi sanguinem purgare, quocumque maxime opus habere tibi visa fuerit, id adponito. Et postea cum ejusmodi colluito. Adponito autem subdititia medicamenta, donec sanguis purus educatur, &

hoc per triduum facito. Deinde cervinum adipem liquatum, molli lana eo imbuta, adponat, postea per diem pulegium subdat, & aromatis suffita sic ad virum accedat.

Si vero ex partu morbus fiat, ubi ex urinæ fomento penitus purgata est, statim ad odorata accedat, & postea lota, oleum album Ægyptium ad sanam coxam adponat, & super hanc decumbat. Si vero neque ad hæc transmoveantur uteri, jejuna pæoniæ grana nigra quinque in vino odorato bibat. Et in cibo sumat allia cruda, & assata, & cocta. Obsoniis autem utatur paucissimis. Si vero sana non fiat, similiter ipsam purgato, velut in priore dictum est. Cæterum in hoc morbo, si non statim in ventre habuerint, steriles fiunt. Si vero sic habuerint, mensesque non fiant, neque febrilis calor corripiat, primum pharmacis sursum maxime purgato. Si vero debilis fuerit, deorsum. Et post pharmaci potionem, si pituitosa esse visa fuerit, vomat jejuna, & accepto cibo, & plerumque sana fiet.

Si uteri ad coxam decurrerint, menses crassi existentes non prodeunt. Verum dolor ad inum ventrem procedit, & ad lateris mollitudinem, & morsum percipit. Quum sic habuerit, multa calida lavato, & allia plurima edenda dato, & lac convenienter bibendum, deinde vinum meracum, & totam foveto, & pharmacum sursum purgans exhibeto. Si vero debilior fuerit, infra. Si vero curata fuerit, uteros cum fœniculo foveto, & absinthium admisceto. Postquam autem recens fota fuerit, os uterorum sensim cum digito ad sanam coxam detrahit; ita ut & ipsum os, & partes circumcirca affectas leniter mollias, & mollitorium quoddam adponas, & postea plumbeos penicillos, & mox scillam, deinde narcissinum, una die interposita. Quum vero pura esse visa fuerit, netopum adponat in lana,

& postridie oleum rosaceum. At mensibus prodeuntibus, melius est non adponere. Si vero non prodeunt, cantharidas quatuor sine alis, sine pedibus, & sine capite, & pæoniæ grana nigra quinque, & sepia ova, & apii semen modicum in vino bibat. Et si dolor adfuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat. Si vero non purgetur, rursus pharmacum bibat. Si autem purgatio prodeat, jejuna cum viro coeat. Si verò non prodeat, dato, quod detrahat ipsam, respectu ad vires mulieris habitò, & tunc tutum est, ut ad virum accedat. Si enim in ventre habuerit, sana evadit. In purgatione vero, si multa prodeat, mercurialem edat, & polypos teneros coctos, & cibus mollibus utatur.

Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad alteram coxam oleum Ægyptium album, aut rosaceum adponito. Sed & in sanam coxam decumbere melius est. Bibat autem pæoniæ grana nigra quinque, & sambuci fructus in tædis conchæ testam majorem, & castorium magnitudine fabæ. Et cibus utatur mollibus. Convenerit autem mercurialis ante cibum, cocta velut brassica. Sorbeat autem & ipsam decocti aquam, & acria comedat, exceptis raphano, & cepis, ac nasturtio. Optima est & lactuca.

Quot vero morbos ex uteris fieri contingit? Dico autem, quum uteri ex loco moti fuerint, alio alias adlabuntur. Ad quemcumque vero locum adlapsi fuerint, dolores ingentes incumbunt. Et si quis vesicam contingat, dolorem exhibent, & urinam non suscipiunt, neque genituram in se ipsos trahunt, & ambo dolent, et si non celeres solutiones fiant, uteri postea suppurantur juxta eosdem locos, si ad ipsos decurrerint. Contingit autem hoc et in laterum mollitudine, et in in-

guinibus, et super pectine. Cæterum in principiis, quum dolor habuerit, sic curare oportet, et tepefactoria adhibere, et in aqua calida sedere. Bonum enim et hoc est, aut spongiis ex calida aqua expressis fovere, et pharmaca uteris commoda bibere. Si vero ad hæc non solvatur, pharmaco sursum, aut deorsum purgare, utro tandem opus fuerit; cognosces autem id hoc modo. Si enim ad inguina, & pectinem, & vesicam irruerint, hæc purgatione sursum opus habent. Si vero ad laterum mollitudinem, et præcordia, hæc pharmaco deorsum purgante indigent. At vero hujusmodi morbi omnes senioribus magis, quam junioribus fiunt, ad menses suppressos; fiunt etiam juvenculis, ubi multo tempore viduæ manserint. Si vero ad sedem convertantur uteri, secessus recrementa impediuntur, et dolores occupant lumbos, et imum ventrem, et intestinum rectum, ac podicem. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet, et lumbis fomentum adhibere, et postea graveolentia subter suffire, et adponere, quæ purgant, et impellunt uteros, et bibenda dare quæcumque libenter admiserit ex maxime conferentibus.

Si vero incumbant in inguina, et urinæ meatus, dolores fiunt fortes, et torpor in cruribus, et urinæ meatus obturatur, et urinam non emit. Curare vero oportet hoc modo. Ad nares quidem odorata adponito, & unguenta. Ad uteros vero graveolentia suffito. Porro omnis occasio uteros propellere potest, si quid mali habeant. Nam et a frigore pedum, ac lumborum, et a saltatione, et terrore, et lignorum sectione, cursu ad adclivem, ac declivem locum, et ab aliis multis propelluntur. Proinde hæc considerare oportet, ad totum corpus respectu habito, quum præ-

sentes morbi adfuerint, propter talia enim omnia necesse est plus, aut minus ægrotare, et postquam hæc effulserint, maxime hac parte repentini morbi manifesti fiunt. Quum igitur hæc advenierint, penitius ex tota femina deprehendere oportet. Nam quæcumque perfrigerationes crurum, aut stupefactiones ex frigore sunt, hæ omnes etiam in uterorum morbis uteros elevant. In talibus itaque aquam calidam adfundere oportet uteris, et circumsisitis locis, et ipsos, ac crura excalefacere, quum adlapsi fuerint.

Si circumversi fuerint uteri ex partu ad dextram partem, et puerperii purgamenta non fiant, et dolor inum ventrem habet, et lumbos, et laterum mollitudinem, et dextrum crus gravatur, et torpor occupat, et non tremit, et osculum uterorum contingere non potest, sed ipsos leves, ac fortiter planos deprehendet. Quum sic habuerit, phæarmacum bibendum dato, a quo sursum, ac deorsum purgetur, magis vero deorsum, et totum corpus foveto, et præsertim uteros leniter, et calida bis in die lavato, et ex potibus quemcumque libenter admiserit, experimento facto, præbeto, et viro frequenter condormiat, et brassicam edat. Si uteri ad sinistram partem, aut coxam declinaverint, dolor acutus, ac vehemens habet lumbos, et laterum mollitudines, ac ipsum crus, et claudicat. Quum sic habuerit, phæarmacum infra purgans bibendum dare oportet, et postera die suffire hoc modo. Fordei chœnices duas, et oleæ folia parum confringito, & gallam contundito, ac cribrato, et hyoscyami tertiam chœnices partem. Hæc mixta, et olei hemina dimidia subacta in olla nova, per dies quatuor suffito. Nocte vero lac bubulum, et mel, et aquam bibat, et calida lavetur.

Si uteri transversim situm habeant, et obliqui fuerint, itemque os ipsorum, menses ipsi partim occultantur, partim prius conspiciui evanescent, & non similes fiunt, sed deteriores, & pauciores quam antea, & genitura non fit hoc tempore, et dolor habet inum ventrem, & lumbos, et coxam, & ipsa attrahitur. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, et calida lavare, ac fovere. Ubi vero recens fota, et lota fuerit, digito immisso, os uterorum corrigat, ac dirigat, & odoratorum suffitum admitat, et ex potibus dato juxta experimentum, quem libenter susceperit. Cibis autem utatur mollibus, et allia edat cruda, ac cocta, et cum viro dormiat, et in sanam coxam decumbat. Alteri vero fomentum adhibeat. Morbus autem hic ægre cedit.

Si vero propinquissimi fuerint uteri, frequenter vomat. Uteros autem graveolentibus suffiat, donec in locum suum firmati fuerint. Diæta vero ventrem non emolliente utatur.

Si uteri extra naturam progressi fuerint, febrilis calor habet pudendum, et inum ventrem, et urina frequenter, ac paulatim destillat, et pudendum vehementer mordetur. Patitur autem hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum igitur sic habuerit, myrti baccas, & loti ramenta in aqua coquito, et aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendo adfundito, et leviter trita hæc adponito. Postea aquam lentium cum melle, et aceto bibens vomat, donec uteri fuerint retracti. Sed et lectum a pedibus altiore facere oportet, et pudendum graveolentibus suffire, nares autem odoratis. Cibis vero utatur mollissimis, ac frigidis, et vinum aquosum album bibat, et ne lavetur, neque cum viro cœat.

Si penitus ex pudendo exciderint uteri, dependent velut scrotum, et dolor corripit inum ventrem, et lumbos, et inguina, et quum tempus processerit, non volunt in suum locum redire. Morbus autem hic corripit, quum recens ex partu laborarit, aut fatigata fuerit, ut uteros contactu læserit, aut cum viro coiverit in puerperiorum purgatione. Quum sic habuerit, frigefactoria mitigantia adponere oportet ad pudendum, et quod extra propendet depurgatum, malo punico in vino nigro cocto abluere, et intro protrudere. Deinde mel, & resinam pari utriusque portione colligare, et in pudendum infundere. Et decumbat supina pedes sursum extentos habens. Postea spongiarum adponat, et ad lumbos deliget.

Quamdiu vero sic habuerit, a cibis quidem abstineat, potu vero parcissime utatur, donec septem præterierint dies, et si quidem sic obedire voluerint, et redire, satis sit; sin minus, summas uteri oras derafas, et ablutas, picato cerato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, ut caput deorsum pendeat, et manu intro detrudito. Postea lavato, et crura ipsius vicissim colligato, atque sic per noctem, et diem finito, ac modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera vero die reclinato, & cucurbitam quammaximam ad coxam affligito, & multo tempore trahere finito, & ubi ipsam detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam finito, et nihil præter succum ptisanæ exhibeto, donec septem præterierint dies. Si vero sitis vexet, modicum aquæ bibat. Quum autem septem transierint dies, cibis mollissimis, ac paucissimis utatur. Ubi vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim prætereant dies. Deinde tepidis fomentis colluatur, melius autem est calida velut

velut ex sole, & quamparcissime deambulet, & ne lavetur. Ventrem autem ne solveris. Cibis vero paucissimis utatur, neque acribus, neque salis, & pudendum graveolentibus suffiatur, & postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

Si vero extra pudendum os uterorum exciderit, utpote cervice uterorum prope pudendum sita, & ampla exsistente; sit autem hoc magis sterilibus, contingitque maxime ex fatigatione, quum mulier laborarit, & uteri calefacti fuerint, ac exsudarint; tunc evertitur os ipsorum per cervicem, ut quod in humidiores, ac lubriciores, & calidiores sit loco, quam in priori tempore, & ubi hoc contigerit, procedunt uteri foras ad frigus, & osculum ipsorum eversum prodit. Et si quidem brevi curata fuerit, sana sit, verum sterilis penitus relinquitur. Si vero non brevi, osculum durum semper ipsi extra erit, & fluet illic alias atque alias saniosus humor viscosus, ac graveolens. Et si menses prodierint, si adhuc ejus aetatis fuerit, in lecto decumbet. Temporis autem progressu hujusmodi morbus incurabilis est, & confescent, uteros foris habentes.

Si vero uteri extra prominuerint, ablutos ipsos aqua tepida, oleoque, ac vino illitos rursus indito, ac deligato, & graveolentia subter fufcito. Sub nares autem odorata. Si vero multo tempore uteri promineant, & stupide perfrigerentur, multam calidam aquam adfundito, quo refocillentur. Si vero jam insentur, etiam aceto ad aquam admixto foveto, sitque hæc aqua, aut lauri, aut myrti decoctum. Et leniter protrudito, & cerato unguento illinito, & si paruerint, satis est; sin minus, cum aqua abluito, & aceto modico tepesfacto profundito, deinde illinito. Ubi vero confederint, ablutos, velut dictum est, indito,

& alia prædicta facito. Oleum vero ne adhibeto, neque aliud pingue, aut pinguitudinem habens.

Siquid ex osculis uteri complicatum fuerit, menses non fiunt, aut pauci, & pravi, ac dolorifici, & quum viro condormierit, dolet, & quidquid vir immiserit ex coitu, exit, & mulier contingi non vult, neque adtrahit genituram. Et dolor habet imum ventrem, ac lumbos, & os uterorum ad contactum non comparet.

Quum igitur sic habuerit, urina veteri foveto, deinde vomat a lentis decocto, melle, & aceto admixto, postea aqua calida lavetur. Deinde oleo albo Ægyptio in phialam argenteam, aut æneam infuso; & sale addito contacta phialæ infideat, & odor olei per os ipsi penetrarit, ipsam parituram esse, & postera die sanam fore pronuncia, ac confidere jube, & ubi dormire volet. oleum Ægyptium in lana adponat. Postridie vero consideret, an os uterorum magis sit directum, & si esse dixerit, per triduum odoratis foveto, & subditiia, quæ non mordeant, adponito, purgatoque, & cum odoratis, ac mollibus postea colluito totidem diebus velut prius. Quum autem menses prodierint, jejuna, & illota, aromatis suffita, ad virum accedat. Pleræque vero ex hoc morbo steriles fiunt, si non curatus fuerit.

Si ulcerati fuerint uteri, & extreme foras processerint, oleo illitis manibus indito, & myrrhæ puræ pilulas tres devorandas præbe, & laurum viridem tritam bibat vino dilutam, & sic sana fiet. Si in arctum contracta fuerint pudenda, subditiuum adponito. Anisi videlicet semen, & apii tritum pudendis subdito. Si uteri non in loco manserint, sed modo huc modo illuc transierint, ut dolores exhibeant, & nunc inconspicui fiant, nunc exeant velut sedes, & quum quidem supina fuerit, in

loco mancant, quum vero surrexerit, aut ex fomino expergiscatur, aut se inclinaverit, aut alium quemdam motum fecerit, exeant, sepe vero etiam, dum quiescit. Hanc quammaxime quiescere, & non moveri oportet, & lectum a pedibus sternere altiorem, & vomitibus uti. Oportet enim ipsos uteros sursum revellere, & acerbis perfundere, & graveolentia subter suffire, sub nares autem odorata, & ex malis punicis quodcumque maxime convenerit, & nihil impedierit, in medio per umbilicum perforatum, in vino tepesfactum quampenitissime subdito, deinde lata fascia deligato, ac circumdato, ut ne elabatur, sed maneat, & quod opus est, faciat, & de peplo cum caseo, & polenta bibendum dato, quemadmodum supra in adlapsu scriptum est, & de potionibus experimento facto, quamcumque maxime admiserit, bibendam præbeto. Cibis autem mollissimis utatur, & cum viro ne dormiat, donec uteri ad locum suum redierint.

Si uteri exciderint, hederam siccissimam tritam, ac linteo illigatam adponito, & nihil pingue adhibeto. In potu autem exhibeto triticum recens, & pepulum album, & salviam, & cyperum, & anisum. Hæc trita, vino diluta, cum fursuribus hordei bis in die dato, pro vice heminam dimidiam.

Si ad crura, & pedes uteri convertantur, ita cognosces. Magni pedum digiti convelluntur sub ungues, & dolor habet crura, ac femora, & incumbit, ac premit nervos circa femur. Quum sic habuerit, multa calida frequenter lavare oportet, & fomentum adhibere, si ferre poterit, & graveolentia subter suffire. Et femora rosaceo oleo inungat. Si vero loqui non poterit, crura derepente frigida repere-
ris, & genua, & manus, & si uterum contigeris,

non in suo mundo sit, & cor vibret, & dentibus frendat, & sudor multus sit, & alia, quæ a sacro morbo correpti patiuntur, & quæ ab aure exsulant. His frigidam aquam multum adfundere oportet super crura, & manus, & alia facere, velut prius dictum est.

Si commoti uteri aliquo adlapsi fuerint, & dolorem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri, ac cupressi ramenta in aqua cocta, lana excepta subdito. Quum mulier recens enixa, onus majus, quam pro natura levarit, aut timuerit, aut ligna secuerit, aut cucurrerit, aut alia quædam hujusmodi fecerit, uteri excidunt ob hæc maxime, aliquando vero ad sternutationem. Non enim violatur, si per vim sternutans, non apprehenderit nares. Proluere itaque aqua tepida uteros oportet. Deinde betæ succo, fervefacto similiter, postea vino nigro meraco. Si vero non obediat, molitoria facere oportet. Verum hæc facere oportet, priusquam perfrigerentur, & leviter intro indere. Deinde crura extendere, ac subalternatim ponere, & molle quiddam ipsis subigere, a potu vero coerceri oportet tales quammaxime, & ventrem custodire, ut ne exturbetur. Naribus autem odorata adhibere. Hujusmodi vero postea si non quieverint, sed moveantur, veratro purgare oportet. Et si non satis fuerit, etiam vomitus facere, & non lavari, tacereque ac quiescere.

Si inflati fuerint uteri, venter adtollitur, & inflatur, ac sonitum edit, & pedes, & cavæ faciei partes intumescunt, & color injucundus fit. Et menses occultantur, & genitura hoc tempore non manet intus, & mulier anhelat, spumatque, ac anxiosa est, & quum expergiscitur e somno, recta cervice spiratio ipsam corripit, & quidquid ederit, aut biberit, ipsam molestat, & suspirat, ac tristatur

magis, quam priusquam edit, & suffocatur, & nervi contrahuntur. Et uteri, ac vesicæ dolent, & manus contactum non admittunt. Neque lotium emittunt, neque genituram suscipiunt. Quum femina sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & calida lavet, ac frequenter infideat toto corpore. Quandoque etiam usque ad umbilicum fomentum adhibeto, & interposito tempore ea adponito, a quibus purgetur, & non mordeatur. Suffumiget autem odorata subter pudenda, sub nares vero graveolentia. Et potiones dato, quæ uteros purgant, & ad locum impellunt. Et mercurialem edat, & postea lac hibat, velut de latere scriptum est. Morbus autem hic non est diuturnus.

Si velut in callum indurati fuerint, & osculum exasperatur, & menses occultantur. Quum autem prodierint, asperi adparent velut arena. Si vero etiam digito contigerit, os uteri asperum comperiet, & semper velut callus adcrefcit. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, & falem, ac ficum simul miscere, & cum melle glandulam efformare, ac subdere, & fomento adhibito, purgantibus eluere. Edat autem mercurialem, & brassicam coctam, & succum sorbeat, itemque porrum, & calida lavetur. Si vero velut in callum indurati fuerint, & menses obtorqueantur, & osculum ipsorum clauditur, & non concipit, & velut aliud quid est, & si contigeris, velut lapis illic esse videtur, & est os asperum, ac multis radicibus præditum, & non leve adspectu, & qui ipsum considerat, digitum intrinicare non potest, & febris circumfrigerans corripit, & fremitus, & dolor uteros habet, & imum ventrem, & laterum mollitudinem, ac lumbos. Patitur autem hæc, si ipsi corrupti menses com-

putruerint. Quandoque vero etiam ex partu, & frigore, aut mala diæta, & aliter. Medicamentum igitur bibendum dare oportet, & multa calida aqua lavare. Oleo item utere, & fomentum adhibe. Quum autem recens lota, aut fota fuerit, specillo immisso aperito, & os ipsorum dilatato, idemque cum digito similiter effcito, & mollitoria, velut dictum est, adponito, & potiones similiter bibendas dato, & eodem modo curato.

Si vero obduruerint uteri, osculum ipsorum durum fit, & clauditur, & menses non prodeunt, sed pauciores, & deteriores, & dolor incidit, & febris, & rigor corripit circa inum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quum sic habuerit, multa calida lavato, & tepefactoria adhibeto, si dolor habuerit, & uteros multo tempore cum aqua decocti cucumeris sylvestris foveto, deinde mollitoria adponito. Atque hæc per triduum facito, & si ex contactu osculum uterorum molle adparuerit, ex crudo lino tres penicillos suppuratorios indito, primum tenuem, secundum paulo crassiores. Crassissimus autem sit magnitudine digiti parvi, longitudine vero quinque digitorum, ita ut hos adipe anserino illitos subdas. Sed & ubi fomentum adhibueris ex odoratis, glandem mollitoriam adponito. Aut nitrum tali magnitudine illitum, ut ne sauciet. Non enim pungere oportet, & adpositum sit ad duos dies. Decedit autem velut cortex, & pellicula crassa. Intermissis vero tribus diebus, cyclaminum cum narcissino subdito. Si vero hæc non purgarint, cum multa consideratione adponito id, quod cum buprestis paratur, & adpositum maneat per diem, & ubi fortiter momorderit, glandem extrahat, & pudendum colluat cum aqua calida, & in oleo infideat, postridie vero lota, cervinum adipem li-

quatum, & molli lana exceptum adponat, & si tibi adhuc purgatione opus habere videatur, tribus interpolitis diebus, id, quod cum narcissino paratur, subdito, postridie autem netopum. Deinde rursus tribus diebus interpolitis, uteros odoratis; & pinguibus colluito; postridie vero pulgium per unum diem adponito, & sequenti die cum aromatibus suffito, ac foveto. Utatur autem cibus acribus, marinis, aut carnibus. In mensibus vero castorium bibat, & jejuna illita suffita, & cyceonem bibens, ad virum accedat.

Si vero os uterorum non suscipiat genituram, sed durum fuerit, ac conclusum, plumbeum penicillum adponat, velut dictum est, per triduum, ubi calida lota est, & mollitoriis utatur, et supina decumbat, & in aquam calidam insideat, & lanam unguento imbutam adponat. Verum noctu magis adponere oportet. Juxta coxas vero vestes laneas, aut lineas molles supponat, ut ne corpus in alterutram partem dilabatur. Utatur et subdititiis mollibus ex myrrha pinguisima, pice, cera, & adipe anserino. Sit autem myrrhæ dimidium, reliquorum vero duplum, & in lana subdat, duo vero sint subdititia, quorum alterum lota per diem subdet, alterum per noctem, donec molle factum fuerit, & ubi hoc detraxerit, aqua odorata colluatur. Aut grana cnidia decorticata quindecim, & Indici medicamenti aliquantulum, si ita visum fuerit, in lacte mulieris masculum lactantis terito, & cervi medullam, & alia, quæ dicta sunt, ac modicum mellis admisceto. Sit autem lana, quæ hæc excipiuntur, mollis, & pura, & ad diem subdat. Si vero fortius facere voles, myrrhæ parum quid admisceto. Optimum autem est ovi candidum, & adeps caprinus, & mel, & oleum rosaceum: his admiscere farinam,

& tepefacere ad ignem oportet, et quod destillat, lana colligere, ac adponere. Aut adipem rubrum anseris aromatibus conditum, & unguentum rosaceum, permixta, & lana excepta adponito. Præstat autem anseris adipem, & adipem ovillum, ceram albam, resinam, netopum, oleum rosaceum, hæc simul liquare, ac miscere. Ubi vero lota est, hæc tepida intro ad uterorum osculum adponat. Aut cervi medullam, & anseris adipem liquato, & rosaceo, aut irino oleo admixto, in valde molli lana adponito.

Quum mulieri uteri duri facti fuerint, & ad pudenda exierint, dura fiunt inguina, & ardor in inguinibus est, & omnia cancerantur. Quum igitur sic habuerit, cucumeris sylvestris internam partem, & favum terito, & aquæ hemina adfusa in sedem infundito, & purgatur.

Si os uterorum durum fiat, & cervix præ siccitate, & morbus leviter hæserit, ex digiti contactu cognosces, & si ad coxam devolvantur, nihil acre adhibeto. Si enim exulceretur, aut inflammetur, periculum est, ne mulier penitus sterilis fiat. Verum adponito ea, quæ non mordent, a quibus purgetur. Quum vero duri fuerint uteri, & sic doluerint, subdititia adponito, velut est cervi medulla, aut anserinus, vel fuillus adeps, & unguentum tritum cum melle, & ovi luteum, ac ceram albam, velut cataplasma emollito, & hordeaceam, aut triticeam farinam cum aqua, & ruta coquito.

Si uteri conclusi fuerint, oscula ipsorum dura fiunt, & genituram non amplius suscipiunt, sed statim, ubi cum viro condormierit, dum crura movet, exit, & dolores imum ventrem, & lumbos, & inguina occupant, & menses omnino non prodeunt. Si vero exeant, pauci, & pravi, ac decolores prodeunt. Quum sic habuerit, multa

calida lavato, post balneum vero castorium cum pæoniæ radice in vino nigro odorato permixta, bibenda dato. Cibis autem velut puerpera utatur, & si manifesti fuerint menses, diem unam intermittito, & totam foveo, & pharmacum potandum dato, si adsueta fuerit, sursum purgans, aut si egere visa fuerit, deorsum. Lac itaque asininum, aut serum exhibeto, & leniter foveo, & mollitoria utero adponito, & cyclaminum, & narcissinum. Cucumerum vero parvorum sylvestrium internam partem sumito, & ex divullis semen eximito, ac lacte mulieris masculum lactantis adfuso terito, myrrha pura, & melle optimo admixtis, oleoque Ægyptio albo, & ne liquidum facito medicamentum, sed siccum, atque hoc in lanam mollem puram infarciat, & in oleo Ægyptio albo tingat, & lota adponat. Subligetur autem, & sub tecto maneat, quum purgatur.

Postquam autem sufficienter habere tibi visa fuerit, quiescat; sin minus, rursus aliud adponat, postea vero obvolutam lanam mollem, rotundam faciat, & netopum immittat, & diem unam subdat, postridie vero oleum rosaceum itidem in lana. Deinde rursus cervi adipem, etiam ipsum liquatum in lana. Lavetur autem calida aqua semper ante subdititiorum adpositionem. Et odoratis leniter foveatur multo tempore. Postea vero una interposita die, colluito, si quidem pituitosa fuerit, eo quod cum grano cnidio paratur. Si vero biliosa, eo quod cum scammonia, post hæc ambo postridie etiam narcissino cum vino dulci colluito. Si vero narcissinum non fuerit, cum anthino, aut irino quamoptimo. Sit autem olei tertia vini pars, deinde interpositis duobus diebus, id, quod cum pulegio præparatur, unum diem

adponat. Si vero prodierint menses, jejuna per triduum bibat castorium cum vino odorato albo; ubi vero desiverint menses, & stabiles fuerint, lavetur, & aqua frigida perluta, cyceonem bibat non falsum. Cibum autem ne contingat, & cum viro dormiat duobus, aut tribus diebus. Quanto vero tempore purgatur, mercurialem in aqua coquens, ubi cocta fuerit, exprimat, & allium, ac cuminum, & salem subterat, & oleum his admisceat, & modico succo adfuso fervefaciat. Atque hoc edulium ante cibos edat. Allium item coctum, ac assatum quamplurimum accipiat. Si vero mercurialis non fuerit tenera, tritam cum brassica coquere oportet, & condire, & lenis erit, & si in ventre conceperit, sana evadet, & omnia ipsi juxta ornatum procedent.

Si os uterorum conclusum fuerit, fit forte velut grossus, & si digito contigeris, deprehendes durum, ac convolutum, & digitum non admittit, & menses occultantur, & genituram non suscipit hoc tempore, & dolor habet inum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitudinem. Quandoque vero etiam sursum adscendit, & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & multa calida lavare, & adponere ea, quæ os molliunt, & specillum immittere, ac aperire, itemque digitum, & similiter levigare. Quum autem molle fuerit, adponere ea, quæ sanguinem purgant, & potiones exhibere, & experiri, ut præbeas quodcumque aliud libenter susceperit. Brassicam autem edat, & succum sorbeat. Si uteri conclusi fuerint, & menses non adparuerint, colocynthidem sylvestrem, & silphii semen, & cuminum Æthiopicum, & nitrum, & salem thebaicum, & adipem renalem, & farinam, & myrrham, & resi-

nam, omnia simul fervefacito, & trito mixta, & in glandem efformata, adponito.

Si grumoli facti fuerint uteri, os ipsorum velut ervo plenum fit, & si contigeris, videbis ita habere, & menses non sunt, neque genitura intus manet. Quamdiu sic habuerit, cyclaminum cortice detracto, & allium, & salem, & ficum, ac modicum mellis terito, misceto, ac glandem formato, & ad os uterorum adponito. Itemque alia subdititia, quæ acria sunt, ac corrodunt, & a quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas, quæ uteros purgant.

Si uteri præter naturam hiarint, menses plures prodeunt, & viscosi, & frequenter, & genitura intus non manet, & osculum hians est, & fieri non potest, ut genituram adtrahat, & febris, ac rigor corripit infernum ventrem, & lumbos. Morbus autem corripit ex fluxu sanguineo. Fit & quum menses suppressi derepente eruperint. Diætæ itaque ratio prius relata est. Oportet autem subdititiis curare, in principio quidem purgatoriis simulque mollibus; deinde leniter adstringentibus, & partes infra umbilicum per spongas fovere cum myrti, aut rubi aqua, aut ex oleæ, aut rosarum, aut cœnanthes, aut vitis foliorum decocto.

Si os uterorum hiarit amplius quam in mensibus solet, menses ita fiunt plures, & deteriores omnes, & liquidiores, & per longius tempus, & genitura non attingit, neque manet, sed rursus exit, & si permanferit, osculum comperies disparatum, & impotentia præ mensibus obtinet, & levis est, ac debilis uterus, & ulterius procedit, & vires laxantur, & febris debilis, ac rigor, & dolor habet imum ventrem, & laterum mollitudinem, ac lumbos; patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa corruptum computruerit,

ac compactum fuerit. Quædam vero etiam ex partu patiuntur, aliæ etiam aliter. Quum itaque sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, & facilius judicabitur, & si dolor habuerit, tepefactoria adhibeto, & frigida lavato, ac intermissione facta, colluito, & ex potionibus dato quamcumque maxime libenter admiserit, & suffito ea, quæ resiccant, & polypos edat, ac mercurialem.

Si vero non conclusi fuerint uteri velut oportet, in aqua desideat, in qua cocta sit myrtus, aut lentiscus, aut vitis, aut oleæ folia, aut rosarum. Diæta vero sit, quæ relata est in rubro fluxu. Optimum vero ipsi auxilium est sitis, frequentes vomitus, & prohibitiones balneorum. Quum uteri, magis quam convenit, fuerint aperti, & non conclusi, & purgatione opus habent, & collutionibus, & suffimentis. Si vero menses effluerint, plures fiunt, & deteriores, & liquidiores, & frequentes. Et genitura non manet intus, sed quando illi prodierint, perit. Et si os contingas digito, comperies ipsum leve. Et impotentia ipsam præ mensibus corripit. Et febris, ac rigor obtinet, & dolor inum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem corripit, maxime si quid in ipsa corruptum computruerit, itemque ex partu, & aliter. Quum igitur sic habuerit, curare oportet, ubicumque tandem dolor fuerit, velut in superioribus scriptum est.

Si uteri inflammati fuerint, menses obtorquentur, & cervix multis tenuibus venulis ad telarum aranæ similitudinem variegatur. Et febris est acuta, & mentem percellens, & menses pravi, ac pauci ipsi comparent. Et quum jejuna fuerit, vomitus quidam ipsi supervenit. Quum vero quid comederit, revomit. Et dolor occupat inum ventrem, & lumbos, & animo linquitur, & per to-

totum corpus perfrigeratur. Venter autem nunc durus, nunc mollis est, & incenditur, & adtol-
litur, & putat se in ventre habere. Quandoque
vero ventris moles vacua adparet, & alvus aqua
impletur, & umbilicus prominet, & osculum
gracile fit, & derepente apparent menses striden-
tes, & pauci, ac pravi, & adtenuatur circa cla-
viculas, & collum, & pedes intumescunt, & præ-
sertim pedum extremitates.

Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans
bibendum dato, & subdititiis utatur, & fomentis
uteri foveantur odoratis. Per diem vero plum-
beis penicillis utatur, & ante adpositionem aqua
calida non mordenti colluito, & post adpositio-
nem hoc infuso colluito. Cnestri duas potiones
in aquæ hemina coquito, & aquam excolato, ac
infundito, oleo narcissino, aut anthino admixto.
Post hæc tres dies intermittito, deinde cum eo,
quod cum aceto paratur, colluito, & ante cibum,
mercurialem cum aliquantulo vino coquens edat
velut brassicam, & succum sorbeat. Si vero per-
manferit, pharmaca bibenda dato, a quibus aqua
de uteris purgatur. Cibis autem utatur panibus,
& oleribus coctis, flaccidis. Marinis autem po-
tius quam carnibus. Aut extremis partibus co-
ctis, flaccidis, & laboret quamplurimum & ante,
& post cibum, & quamminimum lavetur frigida,
& a dulcibus, ac pinguibus omnis generis arcea-
tur. Diebus autem purgationum intermediis,
adiantum bibat jejuna in vino diluto. At morbus
hic lethalis est, & paucae effugere possunt, si non
in ventre conceperint.

In uterorum inflammatione menses obtorquen-
tur, & quum jejuna est, vomit. Ubi vero co-
medit, dolor habet imum ventrem, & lumbos.
Et totus venter modo durior, modo mollis fit,

& non valde confidet. Alvus magna fit, & non purgatur, & sibi prægnans esse videtur, & patitur quæcumque prægnantes perpeti solent. Et si ventrem contigeris, levem comperies tumorem velut in utre, & quum partus tempus esse visum fuerit, uteri concidunt, & menses pauci, ac deteriores fiunt. Huic pharmacum deorsum purgans bibendum dare oportet, & purgatoria adponere. Purgata vero, sana evadit.

Si inflammatus fuerit uterus, vellicatur. Si vero quid corruptum fuerit, ac vitiatum recruderit. febris corripit acuta, & magna, & horror durus partes circa pudenda, & horribiliter afficitur, & mordetur, & concitatur, & si quis digito contingat, rursus pejus habet, & pungitur, & caput dolet, ac sinciput, & caligo adest, & sudor frontis. Extremæ partes perfrigerantur, ac tremunt, & sopor profundus aliquando occupat, & audire non potest. Neque reliquus sensus operatur, fastidium cibi est multum, & stomachus, & venter omnino non continent cibum, & vociferatur, & exsilit, & pectinem dolet, & inguina, & lumbos, & occultos pudendi locos, & cito moriuntur. Si vero dolores ad extremam debilitatem deduxerint, spongiis calidis ex aqua, & oleo expressis foveo, & subdititia mollia adponito, medullam cervi, adipem anserinum, & ceram albam, & ovi luteum. Aut ceratum picatum cum resina subdito. Vino vero, aut lacte caprino purgato, aut volucris jusculo. Vinum autem ne bibat, & prisanæ succum forbeat.

Ad dolorem uterorum medicamentum infusile. Si dolor solum fuerit vehemens, & violentus, caligo in uteris inest, & flatus non exit, sed illic manet malum. Oportet igitur sic curare. Atriplicis sylvestris semen, & betas simul trita, ac te-

pefacta, in uteros infundito. Aliud dolores uterorum sedans. Vini suavissimi pari aqua temperati tres semicongios Atticos sumito, & fœniculi radices, ac feminis ejusdem trientem, & olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in ollam novam immittito, & vinum superfundito, deinde foveto. Adponito autem & scillam, donec osculum molle factum fuerit, & ad lationem idoneum, ac apertum. Et quum in purgatione pustulæ circa osculum uteri exortæ fuerint, sic curato. Carnem bubulam cum butyro, aut adipe anserino, & anisotritis illine, & ipsam carnem in pudendum inde.

SECTIO III.

SI ignis facer habuerit uteros, intumescunt pedes, & mammae, & corpus, & dolor ipsam corripit, & recta cervice spiratio fit, & dolet laterum mollitudinem, & partes sub ventre, & pectora, & caput, & tremor occupat, & torpor manus, & inguina, & poplites tremunt. Quandoque vero & in poplitibus lividæ fiunt, & modico tempore melius habent ex hoc colore. Maxime vero mammae adtolluntur juxta gentilitatis cognationem. Attamen non valde dolet, & febris, ac rigor corripit, & facies rubicunda fit, & sitis fortis est, & hepar resiccatur. Hæc si prægnanti acciderint, moritur, & non poterit efugere. Si ignis facer in uteris fiat, tumores fiunt lividissimi a pedibus exorsi usque ad crura tota, & ad lumbos. Quanto vero tempus amplius progressum fuerit, etiam pectus percipit, & intumescit, & tota perfrigeratur, & febris habet magna, & rigor supervenit, & spiritus densus, & animi deliquium, & debilitas, & dolor totius

corporis, & tristatur, & mente variatur. Et affectio ascendit ex inferno ventre ad lumbos, & ad dorsum, & præcordia, & pectora, & collum, & caput, & stomachum, & mortua esse videtur. Quum autem dolor solutus fuerit, torpor habet lumbos, & inguina, & crura, & in poplitibus livores fiunt, & modico tempore melius habere sibi videtur, deinde rursus affligitur, & corpus pustulis completur, & rubores conspiciuntur, ac manifesti faciem occupant, & guttur siccum est, & lingua aspera. Hic morbus, si prægnantem invaserit, occidit; sin minus, medelam adhibere oportet, & lac asininum bibendum dare, ac purgare. Si vero sic non solvatur, ventrem mollibus frigefactoriis perfrigerare, & subdititiis non molestis, & levibus paulatim purgare, itemque vomere. Ad hoc commodum est sambuci folia sumere cocta cum origano, aut thymo, aut ruta. Si vero febris dimiserit, etiam vinum, ac cibos dulces dato. Verumtamen paucae curantur.

Aqua intercus si in uteris fiat, menses prodeunt arenosi, & aquosi, & non valde cruenti. Intumescit & uterus, & venæ, & propinquissimæ partes, & prægnans fit, deinde suffocatur, & mammæ fluunt, & imus venter durus est, ac intumescit, & omnis circum circa locus, & dolet, si quis ipsum attingat. Et febris, ac stridor dentium corripit, & dolor vehemens laterum molitudinem, ac lumbos, & semen in somnis effundit, & pejus habet. Hanc calida lavare oportet, ac tepefacere, pharmacum autem bibendum dare, & cum debilibus fovere, & cyclamini obolos tres in linteo deliget, ac adponat. Et cupressi succum in aqua madefaciat, ac cantharidas eadem terat, & modico tempore adponat, & per multum temporis intervallum.

Efficax

Efficax est subdititium. Cuminum chemæ mensura, uva passa alba. Aliud. Urticæ semen, ari radix. Horum quodcumque voles, leviter adponito, ubi vero expurgaveris, colluatur, ita ut detrahas, & cum infuso pudenda colluas, & simul cum viro dormiat, & si fetum ad partus tempus gestarit, tota expurgatur, & sana fit.

Alia aqua intercus uterorum. Subcruentum quidam fluit saniosum, & purgatur, & mordet valde, & ulcerat pudenda velut muria, & circumscitas partes, & quocumque destillarit, ulcerat, & color est morbi arcuati. De cætero vero purgatur copia velut in aliis fluxionibus. Morbus autem hic & debilior est, & aliquando lethalis fit, si uteri egressi fuerint. Hanc curato velut eam, quæ a fluxu albo vexatur, & lac asininum bibendum dato, & extenuato, & prædictis pharmacis curato. Eclegma. Quod delingitur ad aquam intercutem. Si aqua ex uteris fluat, sulphur, & anferis adipem delingat.

Si ventus in uteris fuerit, flatus exit, & stridet, & tota intumescit, & febris habet, & ardor, & ad hæc valde exsilit præ dolore, & virum non admittit, & valde ægre fert coitum, & erigi non potest, & velut onus grave ipsi in uteris jacet, & caput dolet, & anxia est, & loqui non potest. Si vero dolor accesserit, clamat, & dolet omnia, & lumbos, & pubem, & sedem, & urina supprimitur, et venter suffocatur, & mori cupit, & præcordia distenduntur, & stomachus mordetur, & os amarum est, & vomit acida, & pura, ac meraca, & frequenter ructat, & melius habet. Sin minus, intumescit, & si adtigeris, renititur, & dolet. Proinde uterum cum aqua mulsa, & aceto mulso, ac oleo colluere oportet. Et cuminum, aut anisum tritum sumere, & li-

ni folia terere, & volucrinum adipem cum ovīs in aqua infundere. Subdititiis vero, ac potionibus utere, quæ ego describam. Desideat autem in oleo calido, & aromata in ipsum immittito, junci odorati florem. Aut in aqua lauri, aut marina desideat. Optimum autem est mollibus infusis ventrem purgare, aut glandem adponere, quemadmodum puero venter solvitur, lanam illotam cum melle. Si vero antiquior fuerit, cepam in oleum, aut mel tinctam adponito. Aut taurinum fel, aut nitrum cum melle. Aut mali punici acidi nucleum cum melle, & hordeacea farina.

Si mola ipsa innascitur a crassa genitura intus retenta, thymbram tritam in aceto, & aqua, liquidam bibendam præbeto. Aut hyoscyami semen tritum, & cum muria, ac silphii succo, & aceto colluito. Aut si opus fuerit cum aqua. Optimum vero est aquam mussam infundere cum aqua lentium, aut ervi, aut floris violæ. Si vero purgata fuerit a talibus, quæ sunt velut igne ambusta, myrtum coquito, ac perluito, & myrrham, ac netopum cum lana adponito. Si ventus in uteris fuerit, ac momorderit, & qua transit, colorem facit, & præ ardore intumescit, & dolet, & virum averfatur, & coitum valde ægre fert, & tenditur, ac intumescit pecten, & erigi non potest, nec dirigi. Quum sic inveneris, scito, quod ventus, & genitura in uteris est, & propterea nunc ægrotet. Accipe **itaque mel, ceram, lini folia trita, & adipem volucrinum, & hæc** in vino odorato tepesacta per clysterem **in uteros** infunde. Adponat autem folia lini. Aut semen lini terito, & in lanam involvito, & ad os uteri adponito; sin minus, efficaciore utere. Irinum, & crocum, & lini folia, & adipem volucrinum terito, &

lacte muliebri diluta, rasura de tenuibus linteolis derafa excipito, ac illigato, & ad uteri osculum adponito. Et si pinguitudo carnosior enascatur, quod consumat, indito, & mediocriter adtenuato. Quæ enim valde adtenuantur, rare fiunt, & abortiunt.

Si vero genituram non suscipit uterus, sed dimittit, & calorem in se ipso non habet, instrumentum parare oportet, cui insidens vaporem intra uterum recipiat, ita ut vestes circumcirca ponantur. Suffire autem oportet casiam, cinamomum, myrrham, singulis pari portione vino siræo, sive sapa subactis, & super prunas coniectis. Modice vero lavetur, & modice cibum sumat. Opitulatur & subdititium hujusmodi. Myrrham mollem cum melle efformato. Sit autem oblonga velut glans, & sæpe hæc facito, virium respectu habito. Profunt & pelecini in frumento nascentes, cum myrrha triti. Mel quoque coquito, & cum tædis agitatum permisceto, & fabæ Ægyptiæ magnitudinem adponito, fel item taurinum, & rhoem rubrum pari portione. Conyza herba est similis apio crispo, nascitur autem prope mare in locis arenosis, odor vero ejus ægre tolerari potest. Hanc cum melle, & vino adponito. Aut bulbion, conspicitur autem in tritico, maxime Ægyptio, acre, simile cumino Æthiopico; hoc & allium, & nitrum simul adponito. Verum antea lavetur.

Quum mulier caput dolet, & sinciput, ac colulum, & vertigo præ oculis obversatur, & timet, & tristis est, & urinæ nigræ, & similia etiam per uterum prodeunt, & anxietas, ac mœror ipsam tenet, atra bilis in uteris inest. Curetur autem sic. Cucumeris sylvestris anniculi internam partem, fel tauri, florem æris cum bacchare te-

rito, & subditiia formato, & pharmacum bibendum dato, ac lavato. Quum vero mulier uteros mordetur, & dolet, lancinaturque, & bilem flavam mingit, & uterus hiarit, & oculi fuerint velut morbo regio adfectorum, scito, quod bilis in uteris est. Quapropter optimum est expurgare totum corpus, & ipsos uteros subditiis, quæ bilem educunt. Quum vero perfrigeratur uterus, & onus insitum esse videtur, & color non est clarus, & compactus est uterus. Quum sic habuerit, purgare oportet cum eo, quod pituitam ducit, & adtenuare, ac frequenter vomere. Quum mulieri male oluerit ex ore, & gingivæ nigræ fuerint, ac pravæ, caput leporis, & mures tres seorsim exure, & ex duobus muribus ventrem exime, hepar autem, & renes non, & in pila lapidea marmor, aut lapidem album terere, ac cribra, deinde singulorum pares portiones miscere, ac dentes confricare oportet, & locos in ore, & postea lana succidissima fricet, & cum aqua colluat. Tingat autem lanam succidam in melle, & confricet dentes, ac gingivas, & internas, ac externas partes. Terat item anisum, & anethi semen, & myrrham pondere duorum obolorum, atque hæc in vini albi meraci hemina dimidia diluat, & cum his os colluas, & multo tempore in ore contineat. Hoc autem frequenter faciat, & jejuna gargariset, & post cibum. Optimum vero est modico cibo uti, & optima quoque ingerere oportet. Hoc pharmacum dentes purgat, & bene olentes facit. Vocatur autem Indicum medicamentum.

Quum mulieri mamma aspera facta fuerit, stœbes, aut rubi fructum cum aqua, & oleo coquito, & cataplasmate facto mammas integito, & betæ folia superponito. Deinde ex linteo velut

pileum confuito, & magnitudine ut mammam capiat, atque sic mammam indito. Si vero suppuratur, secato, & ex lana succida linamentum, sive penicillum immittito, & eadem superponito. Postea vero ex lenticula cocta cum polenta permixta, cataplasma adhibeto.

Si in pudendo mulieris, aut intestino recto ascarides nascantur, viticis semen, aut folia cum fellis bubuli obolo permiscantur, & oleo cedrino subiguntur, & lana succida mollissima excipiuntur. Induuntur autem tertio quoque die per noctem, ac diem. Postridie vero ubi amovit, femina calida lavetur, & allium coctum, ac crudum edat, & ascarides exeunt, ac moriuntur. Muria vero etiam colluere oportet.

Ad faciem ornandam. Hepar tauri terito cum oleo, illinito autem cum vino meraco. Fel autem surfures exterit. Sed & ptisanæ succus similiter illustrat, & ovorum candidum, & farina lupinorum, & ervi, cum ficis in cataplasmate adhibita. Et brassicæ radix, ac semen. Hæc etiam lentigines tollunt. Itemque alcyonium. Et si pulvis faciem læserit, ceratum liquidum ex rosaceo præparatum sublinito, & aquam frigidam adfundito. Et rugas levigat hoc. In pila lapidea plumbaginem terito, & aqua per mensem servata adfusa pastillos formato, qui ubi resiccati fuerint, oleo dilutos rugosæ faciei illinito. At si capilli defluant, ladanum cum rosaceo, aut anthino unguento terito, & cum vino illinat. Aut terram cimoliam cum vino, aut rosaceo, aut omphacino, aut acacia. Si vero calva facta fuerit, cuminum impone, aut sterus columbinum, aut raphanum tritum. Aut cum cepa confricet, aut cum beta, aut urtica.

Cæterum solares appellatas maculas tollit ervi

decoctum, betæ succus, ovorum candidum, pituita, cucumeris sylvestris radix sicca cum vini fece trita, ac illita. Aut fici folia adhibita. Item sesamo trito fricari, aut amygdalis amaris; & urticæ semen, & allii cortex superligatus, & lepidium. Impetigines omnes extrahit acetum, manna thuris, pumex, sulphur cum aceto, nasturtium sylvestre ustum, & in cinerem redactum, viperæ exuvium, rumicis sylvestris radix. Teratur autem cum aceto vinoso. Si vero pustulæ emergant, etiam spuma argenti utere.

Potio ad fluxum rubrum commoda. Cornu cervi ustum ad duplum crudæ hordeaceæ farinæ admisceto, atque hæc in vinum pramnium inspersa bibat, & sistetur. Alia. Adianti radicem tritam, & cicer torrefactum, & lentium farinam ex melle bibat, aut velut potum exhibeto. Aut farinæ tritici recentis acetabulum, gummi albi dimidiam, mannæ thuris tertiam partem, & junci odorati parum. Aut de pinu, vel cupresso aqua dilue, & bibendum præbe. Bibat autem in die. Aut cornu cervi comburito, ac terito, & crudam hordeaceam farinam cum cedri baccis quinque, & vinum austerum nigrum cum tædis admisceto. Aut mali punici dulcis assati succum cum vino nigro bibat. Aut cupressi baccas tres, aut quatuor, & myrti baccas nigras, & simul, & ipsas per se ipsas, ad robur corporis mulieris respectu habito. Cum vino vero potio fiat. Aut castorii obolum in vino nigro austero terat, ac bibat.

Potio ad fluxum, & omnes morbos, qui ab uteris fiunt. Pæoniæ semen, & radices, cuminum Æthiopicum, & melanthium in vino albo exhibeto. Aut ferulæ rasæ acetabulum, & porri succum in vino albo diluito. Hoc etiam ex naribus manantem sanguinem sistit. Aut malum

punicum in vino nigro coquito, ac decorticato, & interna in vino terito, & cum polentæ farina exhibeto. Aut linum, vel cryſinum toſtum, & oleæ folia viridis, & radicem nigram aſpalathi, & peplum plenum, hæc trita in eodem vino diluto bibenda dato. Aut coagulum aſininum, & mali punici dulcis radicem, & gallam, omnia æquis portionibus, & mali punici dulcis ſuccum cum vino bibat. Aut rumicis ſemen cum gallæ parte externa circumraſa. Hæc ſimul terito, & poſtea cyceonem facito, ac exhibeto. Si ſanguis largus ex uteris fluit, viticis folia cum vino nigro dato. Acerba item omnia fluxum ſiſtunt, vino nigro admixto.

Ad fluxum, & dolorem. Cachryos radicem in vino nigro bibat. Si vero amplior fuerit, terebinthi fructus tritus prodeſt. Oportet autem vino, & aqua diluere, ac bibere. Si fluxus fiat, caneros fluviatiles in vino ſuffocato, & de tali vino cum aqua bibendum dato. Si vero adhuc feratur fluxus, promalon, ſive myricam torreto, & tritam in vino dato. Aut porri ſuccum. Si vero multus deſertur fluxus, muli ſtercus comburito, terito, & cum vino dato. Si autem diuturnus fiat fluxus, ſpongia combuſta auxiliatur. Terenda eſt autem ſpongia, & cum vino odorato exhibenda. Cataplaſma ad fluxus. Allium, & portulacam, & apium, & loti, ac cedri ramenta trita ſimul miſceto, & cum aqua muſſa diluito, & cataplaſma facito. Aut rubi, & rhamni, & oleæ folia trita ſimul miſceto, & in aqua muſſa diluito, & cum polenta in cataplaſmate adhibeto. Aut ſambuci, & myrti folia in cataplaſmate adhibeto. Aut loti ramenta, & mori folia, ac roſæ folia, cum uva paſſa ad cataplaſma redigito.

Fomenta ad fluxus. Loliaceam farinam torre-

factam in posca meraciore coquito, & linteo illitam pro fomento adhibeto. Aut lentes torrefactas, ac decorticatas in crassiore instar alicæ farinæ redigito, & in aqua coquito, ac similiter adhibeto. Aut ervum eodem modo. Commoda est & salvia. Aut paleas hordei in salviæ, & hyperici decocto coquito, & imponito. Aut loti ramenta, & cupressi, in uvæ passæ cremore cocta, linteo inducito, ac pro fomento adhibeto. Aut oleæ folia, aut hederæ, aut myrti, in aqua coquito, & cum his etiam hordei paleas coquito. Aut furfures triticeos in aromatum aqua coquito. Aut furfures triticeos in uvæ passæ cremore coquito. Aut violæ albæ semen, vel radices coquito, & ad aquam decocti furfures triticeos injicito, ac foveto. Aut cum eo decocto furfures triticeos subigat, & panem faciat, eoque calido lanæ involuto foveatur. Aut in serpylli decoctum furfures triticeos injicito, & eodem modo foveto. Sed & fomentum adhibendum est cum spongiis calidis, & cum mollibus lanis, si dolore vexetur, & cum vasīs testaceis aqua infusa, & cum vesicis oleo calido plenis.

Collutiones ad fluxus. Myrti folia & lauri, & hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Sambuci, & lentisci folia in aqua coquito, & cum excolata leviter tepida colluito. Aut ænanthen, & cyperum, & uvas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito. Aut cum fœnigræci aqua, aut rubi decocto, aut oleæ viridis, aut cupressi, aut serpylli, aut mali punici, aut radices violæ albæ, aut lentisci decocto leviter tepido colluito. Aut medicamentum ex butyro, & resina, & adipe anserino infundito. Aut id, quod ex medulla, & adipe suillo præparatur.

Suffitus ad fluxus. Hordeum tostum prunis inf-

persum suffito. Aut cervi cornu cum olivis immaturis. Aut rhoem rubrum, & polentam torrefactam cum oleo, & vino duplo. Aut paleas hordei, & stercus bubulum similiter. Aut loti ramenta, aut rhoem, aut cupressum siccam cum vino nigro austero suffito. Aut galbanum, aut mannam thuris, aut resinam vino subactam. Aut capræ cornu, & gallam, & sistetur fluxus. Alii suffitus. Effodere oportet scrobem, & vinaceorum uvæ duarum choenicum Atticarum mensuram torrefacere, & de cinere in scrobem mittere, & vinum odoratum irrorare. Mulier autem circuminsidens, ac se ipsam contegens, ac convolvens, suffitum admittit. Aut sordes pilorum circa sedem capræ siccas tundito, & torreto, atque cum hordeo fracto, & oleo subactas suffito, prunis insperfas. Aut hordei paleas iisdem prunis injicito. Aut cupressi ramenta unguento subacta suffito. Aut cicutam, aut myrrham, aut thus, unguento adfuso suffito. Aut bitumen & hordei paleas similiter. Aut cupressi radicem rosaceo oleo perfusam suffito. Aut ad calamum, juncum odoratum, cyperum, apii semen, anisum, oleo rosaceo adfuso suffito. Similiter autem & resinam prunis injicito. Et cinnamomum, & myrrham cum rubi foliis, aut rosarum foliis, aut menta, addito modico croco, & styrace. Hæc omnia simul terito, ac suffito, oboli Attici pondere, in cinere sarmentorum vitis, aut in stercore bubulo instar acetabuli formato. Sit autem ignis ex sarmentis vitis. Mulierem vero imposito prius, ne odorem percipiat. Nam si odorem senserit, melius est non suffire.

Subdititia ad rubrum fluxum. Myrrha, & bulbion cum melle tritum, optimum præstant subdititium. Aut rosæ in aqua coctæ, quas sane cum rosaceo unguento tritas, ac lanæ involutas adpo-

nito. Aut loti florem in aqua coquito, & deinde cum rosaceo unguento terito, & in lana ad uteri os adhibeto. Aut cyperum, & iridem, & anisum, singulâ pari portione, cum rosaceo unguento trita, intro in uteri osculum detrudito. Aut myrti nigræ folia in vino albo terito, & pini corticem admisceto, & similiter facito. Aut cupressi fructum, & thus, pari portione simul ambo in unguento terito, & adponito. Si resiccare fluxum opus fuerit, calamintham in vino nigro coquito, & lintheo involutam adponito. Aut hyoscyami folia, & cicutam simul coquito. Similiter porrum, & malvam, & ceram, ac anseris adipem admisceto. Deinde tepida ad pudenda subdito. Aut vinum meracum cum resina, & malicorio cocto terito, ac similiter adponito. Aut cnicum cum vino tritum subdito. Aut loti ramenta similiter. Aut lentisci folia. Aut rhoem melle cocto admixto adponito. Si vero non cesset, fustinum, aut blitum herbam, quæ velut lingua est, in lana ad subdititium efformato.

Ad fluxum aquæ subdititium, & infusile. Si mulieri aqua fluat ex pudendis, resinam siccam, & myricæ folia, & lini semen in vino terito, & volucrinum adipem admisceto, & per clysterem in pudenda infundito. Aut farinæ purissimæ chemam, sive conchæ testam caviorem, aut amyllum in lana ad uteri stomachum adponat. Aliud similiter infusile. Quum aqua ex pudendo fluxerit, myricæ folia, & thus, & resinam cum anserino adipe terito, & per clysterem in pudenda infundito. Si pecten præ fluxu aquoso doleat, viticis semen cum melle terito & cataplasmate pectini probe adhibeto. Si fluxus sanguinolentus, aut albus, aut qualiscumque fuerit; sulphur, & mandragoram in vino meraco terito, & lana excepta,

adponito. Et supina dormiat, & immota maneat. Aut malicorium siccum in vino pramnio terito, ac bibendum dato.

Ad fluxum album potus. Hederæ albæ semen, & pini corticem in vino austero exhibeto. Aut cornu cervi usti partem unam, crudæ hordeaceæ farine partes duas, & cedri baccas quinque aqua terat, ac bibat. Quum ab uteris strangulatur, castorium, & conyzam in vino, & seorsim, & simul utramque bibat. Aut bituminis obolos tres. Aut phocæ adipis, quantum duobus digitis adprehendi potest. Aut radicis præoniæ dimidiam potionem in vino odorato bibendam dato. Quum vero uteri suffocarint, & simul tussierit, sandaraches obolum, & sulphuris vini tantundem, & amygdalas amaras depurgatas tres, aut quatuor misceto, & in vino odorato exhibeto. Si vero adhæserint uteri, hordeum terito, & unicum paleis, & cornu cervi, oleo subigito, & suffito. Quum autem sursum adscenderint, & cor, ac stomachus prematur & substiterint, myrrham, aut resinam, aut netopum, aut castorium, aut silphii succum bibendum dato.

Quum uterus strangularit, spiritus acervatim sursum commotus fuerit, & gravitas incubuerit, & mens perculsa fuerit, & loqui non potuerit, & perfrigeratio adest, ac spiritus offendens, & oculi obscurantur, caput quamcitissime radito, & per fasciam supra umbilicum, si opus fuerit, deligatam detrudito. Dato autem castorium, & conysam, & rutæ aquam, cuminum Æthiopicum, raphani semen, sulphur, myrrham. Ad nares graveolentia ad uteros bene olentia adhibeto. Si vero sustinuerit, etiam grani cnidii internam partem, albam illam, melle subactam, ac mixtam, naribus illinito. Aut schinum scillæ speciem, quæ

mordeat. Quum autem dolor habuerit, ac suffocatur, malvæ radicem, aut acetum mulsum, aut feniculi corticem, aut crethmum in aqua bibendum dato. Optimum vero est eructare, & sedentem collocare, & sternutationem facere, aut veratrum naribus admove.

Si vero sub septo transverso, ac præcordiis uteri federe videantur, derepente voce destituitur, & præcordia dura fiunt, & strangulatur, & dentes conserit, & vocata non audit. Oportet igitur sub nares suffiri lanam accensam, bitumen in ignem coniectum, & castorium, & sulphur, & picem. Inguina vero, & femora unguento odoratissimo intus inungere. Aut stellas marinas nigras, & brassicam vino odorato misceat, ac bibat. Aut myrrhæ obolos tres, coriandri parum, resinam, pæoniæ radicem, cuminum Æthiopicum, hæc in vino albo, & aqua trita; aut cum aqua mulsa diluta, leviter tepida bibat. Auxiliatur & peucedanum, aristolochia, cepæ lachryma, panaces in vino, aut aqua leviter tepida datum. Uteros ad locum suum reducit crotonis radix pota, aut cuminum Æthiopicum, aut apium, aut feniculi, & anisi semen, aut piper, aut myrrha, & papaveris succus potus.

Si cor strangulatur, ab utero reprimitur, & spiritus habet, & anhelatio. Viticis, & pæoniæ semen in vino bibere oportet. Aut abrotonum, & panaces, & ammoniacum. Aut rutam, aut somnificum papaveris succum. Rursus igitur, si similiter habet, melanthium terito, & melle subigito, & velut glandulam efformato, ac pennæ circumdato, & adponito. Aut philistion similiter subdito. Aut telephium, aut anemones folia trita, in linteum indito, & modica myrrha admixta adponito.

Si in lumbos uteri incubuerint, suffoca-

tio³ vero caput non contigerit, polypos coctos edat, & vinum nigrum odoratum meracum quamplurimum bibat. Quum vero velut ad viscera converſi ſtrangularint, vinum cedrinum, & vinum Æthiopicum bibat, & calida lavetur, & odoratis fomentis utatur.

Si vento inflati fuerint uteri, aromata omnia in unguentum immittuntur, & laurus, & myrtus, & ſalvia, & cedri, ac cupreſſi ramenta. Hæc contundito, & trita cribrato, & in vinum odoratum inſpergito, & oleum roſaceum ſuperfundito. Quum vero tranſmoti uteri preſſerint, hordeum una cum paleis, & myricam, & cervi cornu vino ſubigito, ac ſuffito. Quum aſſiſtentes ſtrangularint, funiculum lucernarium accendito, & præ naribus exſtinguito, quo fuligo, & nidor ipſas ingrediantur, & picem, & caſtorium, & peucedanum, & myrrham unguento irino diluito, & ſubacta adponat. Bibat autem refinam oleo dilutam. Si valde ſtrangularint, aut teſtudinis juxta mare natæ obolos tres in vini albi hemina, vel cyathis tribus, tritos, bibendos dato. Aut cedro in lucernam infulo, lucernam accendito, & ubi exſtincta fuerit, ad nares adhibeto. Aut cœnum foetidiffimum ſimiliter. Aut lanam incenſam ſub nares mulieris ſuffito. Aut bituminis parum tritum in vino albo bibat. Aut eryſimi conchæ teſtam, & caſtorium in vino albo bibenda dato, & lavato. Si vero etiam tuſſiat, ſandarachæ obolum, ſulphuris vini obolos duos, amygdalas amaras depurgatas tres, aut quatuor, & caſtorii obolum cum vino odorato miſceto, & bibenda dato.

Si vero ſtrangularint uteri, & ſtrangulatio cor contigerit, & os concluſum fuerit, acetum calidum ſorbendum dato, & os paxillo, aut radio

aperito, & vinum inodorum similiter exhibeto, & cum aceto mulso. Si vero valde strangularint, & voce destituta fuerit, cepam in vino tepido tritam in nares instillato, & excitato. Si vero usque ad hepar adscenderint, & suffocatur, voce destituitur, & nihil videt, & dentes conferit, & dura fit & nihil sentit, & frequenter respirat, & non audit. Hanc sub præcordiis manibus comprehensam frequenter inungito. Et dentibus cum paxillo diductis, vinum meracum tepidum infundito, si nihil prohibuerit. Et plerumque statim melius habet. Si ad inguina uteri ineumbant, ac inuitantur, caprini stercoreis pilulas, & leporis pilos, phocæ adipe subigito, ac suffito. Aut hederæ fructum, aut folia, aut corticem siccato, & quercus folia, ac resinam admisceto, oleoque subigito, ac suffito. Aut coaguli phocæ pellem conterito, & spongiam, ac muscum cum phocæ adipe admisceto, ac suffito. Aut stercoreis caprini pilulas, & phocæ pulmonem, ac cedri ramenta suffito. Sed & bubulum stercus suffito. Aut cornuum bovis ramenta, & bitumen. Aut spinæ Ægyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti folia sicca. Hæc molli unguento subacta suffito. Multa vero aromata in unguentum injicito. Aut vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinam pineam, simul mixta, & passo cocto subacta suffito.

Fomenta, a quibus discedunt. Stercus bubulum contusum, aceti dimidia mensura, & decocti ervi ex aqua marina, aut dulci similiter dimidia adjecta, pro fomento adhibeto, foveto autem leviter, & lenticulæ decoctum bibendum dato, ac revomendum. Et farinam forbendam, & insuper vinum. Postridie vero granum cniidium dato. Sed & quod urinam ciet. Ciceris partes

duas tritas, uvæ passæ optimæ tertiam partem, adfuso aquæ congio coquito, deinde excolatam aquam per noctem sub dio exponito, & postridie bibendam dato, & de cætero salviam, & lini semen, & polentam bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato. Aut olei heminas dimidias tres, foliorum sambuci manus plenæ mensuram, hæc coquito, & cum calidis foveto, aut testis calidis immixtis fomentum facito, muliere in sella collocata, & vestimentis cooperta. Aut sambuci folia cum myrto coquito, & in excolata aqua paleas hordei coquito, & fomentum facito, si calorem sustinere poterit. Aut acetum, oleum, mel, aquam. Hæc permixta, ac valde fervefacta, in vesicam infundito. Aut pini corticem, & rhois folia in aquam injicito, & fortiter coquito, & in excolatam aquam etiam hordei paleas immittito, ac coquito, & adfuso oleo foveto. Aut loti, & cupressi ramenta, aqua, & oleo adfuso, probe coquito, ac foveto. Aut cum aromatis unguentum infundito, & gallam injicito, & rhamni corticem, & polentam triticeam cum aqua. Si vero uteri extra prominuerint, & dependent velut scrotum; myrti baccas, loti ramenta, rubi, & oleæ folia simul coquito, & leviter tepide foveto. Aut cum vino una cum illis, & cum graveolentibus similiter. Externas autem partes cum ovi candido oblinito. Quum vero perfrigerantur, & lividæ factæ fuerint, cum aqua calida.

Mollitoria uteri. Adipem ovillum, ovorum vitellum, mel, oleum rosaceum sumito, & cum his farinam subigito, & ad lentum ignem tepescacito, & quod destillat lana exceptum emollito, ac adponito. Aut adipem ovillum aromatis conditum, & nitrum rubrum, anseris adipem, & oleum rosaceum colliquata, & lana excepta ad-

ponat. Aut anseris adipem, ovillum adipem, ceram albam, netopum, rosaceum oleum. Hæc quamoptime permisceto, & tenuibus linteis excipito, & itatim, ubi femina lota est, adponat tepida osculo uterorum. Aut cervi medullam, & anseris adipem in rosaceo oleo liquefaciat, & molli lana excepta subdat.

Mollia subdititia, quæ aquam ducunt, & mucos, & pelliculas, & non exulcerant. Myrrham quamoptimam, & salis granum, & picem aromatis imbutam terito, & adponito. Aliud. Grana cnidia decorticata triginta, Indicum, quod Persæ piper vocant, & in hoc inest rotundum, quod appellant myrtidanum, cum lacte muliebri simul terito, & melle diluito. Deinde lana molli, ac pura excepta, & pennæ obvoluta subdito, & per diem finito. Si vero fortius facere voles, modicum myrrhæ admisceto, tertiam videlicet partem, sive trientem, & lanam mollem puram semisuccidam.

Ex uteris educunt, & osculum molliunt narcissus, cuminum, myrrha, thus, absinthium, ciperis. Hæc ipsa per se ipsa, & cum oleo rosaceo, aut albo, aut Ægyptio. Adponantur autem, ubi lota est.

Aliud, quod saniem cruentam educere potest. Cum tædis misceto myrrham, salem, fel taurinum, cuminum, mel, & in lana subdito. Aut cumini folia similiter in vino trita. Aut silphii succum ad ficum admisceto, & glandulam inde factam subdito. Idem facit & mori radix cum melle, & postea rosaceo illinito. Efficax est & allii caput integrum, & nitrum rubrum, & ficus pinguis, pari portione; misceto autem & gallam parvam, & glandem facito, eamque liquore aliquo tinctam subdito. Et postea femina lota, cervi adipem in lana subditum habeat.

Aliud,

Aliud, quod cruenta omnia magis prioribus ducere potest, & mollire. Piper, elaterium, & lac muliebre misecto, & cum his terito etiam mel, & oleum album, & cervi adipem, & linteo excepta subdat. Vehementer vero ducit omnigena hoc, ficum pingue, elaterii portiones duas, nitrum rubrum, quantum elaterii, mellis parum, cum linteo, aut cum lana glandem facito. Aliud. Netopum, fel tauri, nitrum, cyclaminum, galli cum melle terat. Postea vero lota, adipem cervi subditum habeat. Aut pulegium, & fel tauri tritum pennæ obducit, & in oleum Ægyptium tinctum subdat. Aut cyclaminum magnitudine tali cum æris flore. Aut anemones caput cum farina tritum pennæ obducito, & in oleo albo tincto.

Aliud, quod omnia ducit. Cucumeris sylvestris oblongi internam partem, exento semine, cum lacte terito, & myrrham puram una cum ipsis, adjectoque modico melle, & oleo Ægyptio, molli lana excipito. Aut cucumeris sylvestris internam partem siccato, & melle adfuso terito, ac glandem formato. Postquam autem lota fuerit, adipem subdat. Aut elaterii portiones tres cum aqua.

Mollitoria. Ovi candidum, farinam, mel, ceram albam, hæc simul tepescacito, & quod destillat, lana exceptum adponito. Aut adipem anseris, ceram albam, resinam, unguentum rosaceum, cervi medullam liquefacito. Aut ovillum, vel caprinum adipem, ovi candidum, unguentum rosaceum. Ex his aut glandem facito, aut lana excipito.

Fomenta, per quæ uteri purgantur, si duri fuerint. Vinum suavissimum pari aqua temperare oportet, trium semicongiorum Atticorum.

mensura, & fœniculi radices, ac feminis ejusdem quadrantem, & olei rosacei heminam dimidiam in ollam mittere, cujus operculum foramen habet, & vinum superfundere, & arundine indita fomentum facere, & postea scillam adponere.

Si dolores repentini irruerint, & animi deliquia adfuerint, rosarum folia, cinamomum, myrrham puram, netopum, papaveris succum, hæc in pastillos drachmales efformato, & super frusto amphoræ candenti ponito, & pro suffimento utitor. Aut styracis modicum in oleum mittito, ac utitor velut priore. Omnia, quæ in unguenta injiciuntur, tundito, ac cribrato, & super sterCUS bubulum mittito, itemque styracem, & netopum, rosaceum oleum quamoptimum, & Ægyptium album adfundito, & post purgationes suffito. Aut lauri, & myrti folia tundito, & cyperi fructum cum unguento albo Ægyptio subigito, addito etiam netopo, & super stercore bubulo suffito. Auxiliatur & manna thuris, & cupressi ramenta, & cyperi radix tusa. Sed & juncum odoratum aromaticum, & cardamomum & iridem tundito, ac cribrato, atque hæc omnia misceto, & rosaceum oleum, ac netopum ipsis adfundito, & utitor in crassiore tritici farina. Aut resinam in recens formato fictili suffito, castorio, aut aliquo ex aromatis adjecto. Caput vero oleo rosaceo tingito, in aures autem myrteum, aut melinum oleum infundito. Et cicer album, & uvas passas coquito, ac decoctum bibendum dato, & in aqua calida desideat. Et olivas albas, priusquam oleum remittunt, lancinato, ac siccato, & in vino odorato terito, & acetabulum Atticum præbeto. Aut cantharidum ventres, aut adiantum, & nitrum rubrum Ægyptium, & ferulæ radicem, & apii semen tritum, hæc exhibeto.

Si vero urine stillicidium corripiat, in aqua desideat, & vinum dulce bibat. Si maxime strangulatur in uterorum dolore, vinum suavissimum pari aqua temperatum, trium semicongiarum Atticorum mensura, & fœniculi radices, & seminis ejusdem trientem, & olei rosacei heminam dimidiam. Hæc in novam ollam mittito, & vino superfuso foveto. Et scillam adponat, donec osculum molle, & amplum esse dixerit, & si exulceratum fuerit, ac pustulæ ubique in ipsis fuerint, præstat adipe anserino cum thure curare.

Ad uterorum dolorem. Peucedanum, aristolochiam, panaces, hæc simul in vino dulci misceto, & tepesacta bibenda dato. Et peplum album sorbeat, & urticæ semen.

Aliud fomentum, sive suffimentum. Si dolor habuerit, malicorium punici dulcis, loti ramenta, oleæ folia sicca tusa. Hæc cum oleo subigere oportet, & super ignitum sterus bubulum mittere. Aut galbanum, myrrham, thus, oleum album Ægyptium, super vitis sarmenta. Aliud fomentum fortius ex bitumine. Bitumen, radicem xanthii, pilos leporis, rutam, coriandrum siccum, hæc omnia terito, & formatas inde placentulas, sive pastillos suffito. Aut ad picem, & sandaracham tusam tritam, cupressi ramenta admisceto, & unguento adfuso placentulas formato, & in ignem missas suffito. Aut cornu capræ in ramenta confectum oleo subigito, & in ignem missum suffito. Aut effosa scrobe, vinacea uvæ torreto, & cinerem in scrobem mittito, & vino odorato insperso, mulieri circum insidenti fomentum facito. Sint autem vinaceorum chœnices duæ, atque hæc ipsa quammaxime sicca.

Si vero uterus doleat usque ad vesicam, porri semen cum aqua tritum bibat. Aut cyclamini

radicem in vino albo jejunæ bibendam dato, & calida lavetur, & subcalidam jejuna bibat, & tepefactoria adponat. Aut allii caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum trita, ac melle subacta adponito, & calida lavetur, & subcalidam bibat.

Ad omnem uterorum morbum curandum. Lini scissi una cum stipula pugillum tenuiter tufum, in vino albo quamfuaiffimo per noctem maderfacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam molliffimiam tinctam adponito, & viciffim priore detracta aliam fubdito. Opitulatur autem & crocus, & myrrha, & ponticæ nucs, alba, & pura lana excepta, & cum adipe anferino, ac unguento irino adpofita.

Si dolor vexarit ex fubditiis purgatam, myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthium, cyperum, fefeli, anifum, apii femen, netopum, mel, refinam, adipem anferinum, ovi candidum, unguentum Ægyptium, fingula paribus portionibus in vino albo dulci, duarum heminarum menfura terito, & tepidis infufis colluito. Si dolor vehemens habuerit, cantharides, cyperus, calamus, juncus odoratus, & iris profunt. Hæc in vino nigro coquito, ac utitor.

Alia collutio. Si dolor, & urinæ ftillicidium vexarit, porri fuccum, fambuci fructum, fefeli, anifum, thus, myrrham, vinum, in fuccum redigito, mifceto, ac infundito. Aut myrrhæ acetabulum, thuris tantundem, melanthii, & cyperi tantundem, fefeli, anifum, apii femen, netopum, mel, refinam, anferis adipem, ovi candidum, unguentum Ægyptium, fingula paribus portionibus in vino albo dulci diluito, ac infundito. Aut mercurialis aquam decoctam cum myrrha, thure, netopo. Aut falviam, & hype-

ricum in aqua coquito, ac infundito. Aut apii semen, anisum, melanthium, fefeli, myrrham, casiae fructum in vino coquito, ac colluito.

Alia collutio. Si dolor fuerit vehemens post purgationem, sambuci fructum, & lauri baccas in vino nigro coquito, ac colluito. Aut sambucum in aqua coquito, & aquam excolato, & vino dulci adfuso colluito. Si post collutionem infusam dolor oboriatur, aromata, quæ in unguenta injiciuntur, coquito, & de aqua duas heminas excolato, misceto autem adipem anseris, & oleum rosaceum, & tepida infundito. Amplius autem infusum nulli, ut semel dicam, competit quam duarum heminarum. Aut mercurialem in aqua coquito, & ad succum, myrrham admisceto, aut thus, & netopum pari mensura, & tepidum infundito. Si vero uteros doleat, cyclamini radicem in vino albo jejuna bibendam dato. Et calida lavetur, & subcalidam bibat.

Si ex fervido, & superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis colluat, & melilotum adponat. Et mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrham, ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito. Et si urinæ stillicidium corripiat, fomentum adhibeto, & pectinem illinito. Desideat autem in decocto rosarum, aut rubi, aut myrti, aut oleæ, aut pampinorum vitis, aut juniperorum baccarum, aut salviæ. Si ventus in utero abortus fuerit, & dolor vehemens, & flatus non exit, cuminum adponat. Et salviæ, ac cyperum tusa madefacito per noctem, & mane excolato, & lucidum, ac clarum cremorem in vas infundito, & crassio rem tritici farinam cum vino albo admisceto, & silphii succum ma-

gnitudine fabæ, cum farina coquito, & crudius forbenda dato.

Si columella in pudendis nascatur, dolor obtinet. Et doloris quidem medela est apii semen. Columellam vero refecare oportet.

Si ulcera in pudendis oboriantur, & pruritus corripit, oleæ folia, & hederæ, & rubi, & mali punici dulcis trita, & vino veteri diluta, cum recenti carne adponito, ita ut folia carni oblinas. Et habeat subditam per totam noctem. Mane vero eximens, & myrrum in vino coquens, cum vino pudenda colluat.

N O T A

Ad finem primi libri de morbis muliebribus adjecta.

AD tussim pueri. Thapsiam in polenta edendam dato. Aliud. Ex ovo assato vitellum acceptum terito; & sesamum album tostum, & salem cum melle delingenda dato.

Ad alvum pueri solvendam. Lanam illotam melle tinctam indito. Si vero antiquior fuerit puer, ceparum internas partes tritas cum melle indito. Si lac non fuerit, recentis tritici farinam elotam, melle, ac oleo admixto, tepidam forbendam dato.

Ad anhelitum pueri facit thus in vino dulci, & illuvies. Purgatorium. Glandulas facito ex mellis hemina, anisi acetabulo, bituminis drachmis duabus, felle bovis, myrrhæ drachmis tribus, elaterii potione. Hæc in vase æneo coquito, & anseris adipem admisceto, & ubi uti voles, glan-

dulis anserino, aut ovillo adipe illinito, lana autem utere molli.

Vomitum solvit ocymi succus in vino albo. Aliud. Farinæ tritici recentis exsuccatæ aqua. Aut de malis punicis dulcibus, & acidis succum exprimito, & deinde mel admisceto.

Corrosivum sic paratur. Veratrum nigrum, sandaracam, squamam æris, singula paribus portionibus seorsim terito. Quum autem trita fuerint ad unam partem, duplam calcem admisceto, & cedrine subacta illinito. Aliud corrosivum pharmacum sic paratur. Florem æris pure combustum, donec ruber fiat, terito, ac utitor. Pharmacum nigrum. Squamam æris, & florem æris, seorsim ambo terito. Ubi vero contriveris, ita misceto. Duas, aut tres pharmaci species facito. Unam fortissimam, quæ habet ad squamam, tertiam floris partem. Alteram, quæ quartam. Tertiam, quæ quintam. Hoc pharmacum ad omnia conveniens est.

Illitio ad anginam. Roris marini semen, staphis sylvestris, absinthium, elaterium, mel.

In doloribus podagricis. Abscessus nitro trito aqua diluto, cataplasmatibus modo integito, & tribus diebus non lavato. Ubi vero laveris, rursus nitrum rubrum crudum cum modico melle terito, & hoc semper utitor. Inflammata illine portulaca cum farinæ massa, & lactucæ rubræ drachma, ex aqua dissoluta.

Medicamenta occultatoria. Æs ustum, ærugo, fel capræ, myrrha, hæc dissolvuntur, & omnia simul trita vino albo diluuntur, postea in arundinem conjecta, sicca in usum veniant.

Pulvillus. Misy præparatum in pila terito, & spumæ argenti chrysidis appellatæ cinerem lotum admisceto. Sint autem cineris partes tres,

misyos una. At misy in maza comburito, vitans, ne diffuat. Nam dum torretur, liquecit, ubi vero probe tostum fuerit, puniceum fit. Alius pulvillus. Cerusa eodem modo cum misy tosto miscetur, velut chrysitidis cinis. Alius pulvillus fortior priore. Spodium cyprium ex fuligine lota, & cerussa, & misy torrefactum. Sunt autem duæ partes cerussæ de spodio, una vero misyos. In hæc anemonæ folia contusa exprimito, & in æris rubri vase ad solem exponito, & ut nihil illabatur, contegito. Quum vero crassa facta fuerint, pastillos formato, deinde siccato, & siccatos quammaxime fieri potest, comburito, & postea perfrigeratos leviter terito, & de spodio ex fuligine loto parem portionem misceto, deinde netopon instillato, & parum terito, deinde melle diluito, & resiccata in vase æreo asservato, ac utitor.

Pulvillus mollis. Spodium cyprium, chalcitis non lota leviter trita, flos æris. Hæc paribus portionibus misceto, ac terito. Alius. Spodium cyprium, chalcitis leviter trita, & cinis chrysitidis illotus. Hæc inter se terito. Alius. Spodium lotum, chrystitis, & æris flos, paribus partibus trita. Alius. Uvæ acerbæ succus, & spodium cyprium. Uvam immaturam in vigore constitutam fume, & succum per linteum in vas æris rubri exprime, & aceti albi acerrimi tertiam partem admisce, atque sic in sole coque, & quinquies in die agita, ac conturba. Et ubi crassus factus fuerit succus, spodium cyprium tritum adjice, ac permisce, ita ut, ubi sex, aut septem dies in sole positus steterit, ad heminam succi Atticam, spodii drachmas octo immittas. Si vero acrius efficere medicamentum voles, minus de spodio; sin mollius; plus. Postea vero

siccato hæc, donec in pastillos formari possunt. Deinde domi siccato, sursum in fumum suspensa, atque hoc tamdiu, donec testacea fiant, ut inter terendum non adhæreant, postea sic utere. Reponito autem in loco humiditatem nullam habente. Alius. Spodium, chalcitidem aceto albo subigito, deinde factos inde pastillos siccato, & ubi oculum sublinire voles, quamoptime terito, & vino veteri dulci concalescito.

Ad argæmon oculi ulcus. Populi nigræ lachrymam, lac muliebre misce, ac utere. Si oculus lachrymetur, & dolor vexet, mali punici dulcis succum expressum in æreo vase coquito, ut niger fiat instar picis. Si vero æstas fuerit, ad solem exponito, deinde liquidum sublinito. Si vero dulci lachryma fluat oculus, quum uva fuerit alba, valde matura, & gracilis in vite, decerptam exprimito, ac excolato, deinde in sole siccato, & ubi siccus factus fuerit succus, dera-dito, & æruginis dimidium obolum Attici ponderis admisceto. Deinde hoc sublinito.

Pulvillus inspersilis. Plumbum, & spodium æquis partibus, myrrhæ decimam partem, succi papaveris parum, vinum vetus, arida tere, ac utere. Alius. Accipitur scoria, sive recrementum plumbi, & spodii tertia pars, & cerussæ tertia, & chartæ ustæ tertia, & myrrhæ pars decima.

Si pilos ex corpore extirpare voles, vitis lachrymam cum oleo illinito. Si vero etiam circa oculum tollere velis, evellito, & illinito, & cum tenui cuticula discedet, & locus rubicundus, ac boni coloris erit.

Ad intestinorum levitatem. Lentescens, ac triticum recens, duarum chœnicum mensura, aqua ma-

cerato, & ubi mollia facta fuerint, in pila, aut mortario fortiter conterito, deinde aquæ heminis sex adfundito, ac fortiter commoveto, & ubi purgamenta discefferint, in ollam infundito, & modico melle adfuso coquito, & valde cocta torrefacito, ac edenda præbeto. Si vero sitierit, vinum vetustissimum bibat, atque hoc utatur, donec sanus fiat.

Ad gravedinem. Si quis gravedinem habeat, myrrham tritam, admixto melle, linteo excipiat, & nares confricet.

Infusum sedis pituitam ducens. Thapsiæ potionem, & uvas passas quadraginta, aut granicidii, aut cnestri potionem sumito, & mellis dimidiam heminam, ac olei tantundem admisceto, & aqua marina diluito, in qua furfures cocti sunt, aut ptisana, donec pinguis facta fuerit. Aut adipem betæ succo admisceto, & nitri drachmas decem. Aut salis heminam plenam aquæ marinæ admisceto.

Si vero bilem ducere voles, succi silphii potionem, elaterii drachmam unam, & dimidiam, colocynthidis drachmam terito, & iisdem, quibus prius, diluito. Si autem vehementius ducere velis, cucumeris sylvestris internam partem quarta drachmæ parte in dimidia aquæ hemina macerato, & per sedem infundito, & si in egressu mordeat, ptisanæ succum postea infundito. Aliud. In lacte asinino, aut in betæ succi heminis tribus internam cucumeris sylvestris partem macerato, & salem, mel, ac oleum admisceto, & postea ptisanæ succum infundito. Aliud. Colocynthidis drachmam terito, & in lacte asinino macerato, eademque misceto. Aliud. Cucumeris sylvestris interioris drachmam, elaterii potionem, salis quantum digitis adprehendi potest, mel, oleum, aqua

marina diluito. At si stercus educere voles, nulum pharmacum bibito, sed aliis utere.

Infusum ad dysenteriam. Punici dulcis malicorium in vino ad dimidias coquito, & olei quartam heminae partem admisceto, & thuris quartam drachmae partem. Aliud. Unguenti rosacei dimidia hemina, ptisanæ succus, aqua marina cocta. Aliud. Veratri potiones duas tritas in aquæ dimidia hemina diluito, & olei tantundem adfundito.

Potio. Mala cotonca dissecato, & in aqua macerato, & ubi aqua odorem acceperit, bibendam dato. Alia. Ptisanæ farinam in congium aquæ missam, coquito, donec pinguis fiat. Alia. Mala concisa siccata, & favum mellis in aqua macerato, ac simul terito, & ubi subdulcis facta fuerit, excolato, & apii folia injicito. Alia. Uvam passam albam, & calaminthen, & favum mellis in aquam mittito, ac terito, donec aqua subdulcis fiat.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE NATURA MULIEBRI

PRÆFATIO.

Pene ad verbum idem est cum modo dictis libris de morb. mul. Morbi innumerabiles, ad Gnidiorem morem. Videas hic omnino oris uteri mutatum situm, obliquitatem, etiam in libro secundo muliebrium indi-

catam, per infinitos casus, & obturationem. Neque parcius est medicamentorum farrago, ex triplici naturæ regno sumtorum.

SECTION I.

DE muliebri natura, hæc dico. Maxime quidem numen in hominibus causam esse; postea vero naturas mulierum, & colores. Nam quæ superalbidæ sunt, humidiores sunt & fluidiores. Nigræ vero duriores, acerbioresque, ac adstrictiores. Quæ vero vini colorem referunt, medium quid inter utrasque habent. Sic autem & in ætatibus contingit. Juvenulæ enim humidiores sunt, & multo sanguine plerumque refertæ. Aniculæ vero sicciore, & modicum sanguinem habentes. Mediæ autem medium quiddam inter utrasque habent.

Oportet autem, cum, qui hæc recte tractare velit, primum quidem ex diis ordiri. Deinde mulierum naturas discernere, itemque ætates, & tempora, & locos, in quibuscumque degunt. Frigidi enim loci fluidi sunt. Calidi vero sicci, & stabiles. Initium autem faciam ab humido secundum naturam.

Si aqua intercus in uteris oboriatur, menses pauciores, ac deteriores sunt. Deinde repente deficiunt, & venter intumescit, & mammæ siccae sunt, & reliqua male habent. Et in ventre sibi habere videtur, & ex his cognoscet, quod aqua inter cutem laborat. Sed & in ore uterorum significationem de se præbet. Tangentibus enim gracile adparet, & calor, & aqua ipsam corripit. Quum autem tempus amplius processerit, dolor imum ventrem, & lumbos, ac laterum mollitu-

dinem occupat. Hic morbus maxime fit ex abortu. Accidit item ex aliis. Quum sic habuerit, calida lavare oportet, & tepesfactoria adhibere, donec dolor sedetur, pharmacum autem deorsum purgans bibendum dare oportet, post pharmacum vero uteros bubuli stercoreis fomento fovere, & postea medicamentum cum cantharide præparatum adponere. Et interpositis tribus diebus id, quod cum felle paratur. Una vero die interposita, per triduum aceto infuso colluatur; & si quidem venter mollis, & vacuus fiat, & febres sedatæ fuerint, & menses prodeant, viro condormiat. Sin minus, rursus eadem facito, donec menses procedant, & aliquibus subdititiis utatur. Intermediis autem diebus crethmi corticem bibat, & præoniæ grana nigra, & sambuci fructum, jejuna in vino, & mercurialem quamplurimam edat, & allium coctum, ac crudum, & cibus mollibus, & polypis, ac aliis mollibus utatur. Si vero pepererit, sana erit.

Si uteri ad hepar accesserint, muta derepente fit, & dentes conserit, & color niger fit, patitur autem hæc derepente, dum sana est. Fit autem hujusmodi affectio virginibus maxime antiquis, & viduis, quæ juvenulæ sunt, & pepererunt, ac viduæ manent. Quum sic habuerit, depulsione per manum infra facta, sub hepate, aut sub præcordiis fascia deligato, & aperto ore vinum odoratissimum infundito. Et graveolentia naribus adhibeto, ac suffito. Sub utero vero bene olentia. Postquam autem resipuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & lac asininum postea bibendum exhibeto. Deinde uteros odoratis foveto, & medicamenta cum buprestis præparata adponito. Postridie vero netopon unguentum. Intermissis autem duobus diebus, ute-

ros cum odoratis colluito. Et postridie pulegium adponito; die vero una interposita, aromata suffito. Atque hæc quidem viduæ facito. Virginem autem ut viro cohabitaret, persuadeto, ad uteros vero nihil adhibeto, neque pharmacum bibendum dato, verum conyzam, & castoreum in vino jejunæ exhibeto, & caput odoratis ne ungat, neque odorata olfaciat.

Si uteri prociderint, & foras egressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem. Et urina paulatim destillat, ac mordet. Hæc patitur, si ex partu progressa viro condormierit. Quum autem sic habuerit, myrti baccas, & lotiamenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, & pudenda cum eo decocto quam frigidissimo perfundito, & eadem trita pro cataplasmate adhibeto, postea bibens aquam lentium, & mel, & acetum, donec uteri fuerint elevati, vomat. Et lectum a pedibus altiorē facito, & graveolentia sub pudenda suffito; odorata vero sub nares. Cibis vero utatur mollissimis, ac frigidis. Et vinum aquosum album bibat. Ne lavetur autem, neque cum viro dormiat.

Si vero penitus ex pudendis exciderint, dependent, velut scrotum. Et dolor corripit inum ventrem, & lumbos, & quum tempus processerit, ad locum redire non volunt. Morbus autem corripit, quum ex partu progressa uteros doluerit, aut cum viro in puerperii purgatione concubuerit. Quum vero sic habuerit, frigefactoria ad pudenda adponere oportet, & quod foris est depurgatum, & cum vino nigro, in quo malum punicum coctum est, ablutum, intro detrudere. Deinde mel, & resinam mixta infundere. Decumbat autem supina pedes sursum extentos habens, postea spongas imponito, & ex lumbis deligato.

Quum autem sic habuerit, a cibis quidem abstinere, potu vero quampaucissimo utatur, donec septem dies præterierint, & si quidem sic ingredi voluerint, bene habet. Sin minus, fummas uteri oras deradito, calefacito, abluito, ac cerato picato illinito, & adligata ad scalam muliere, scalam juxta caput pulsato, & uteros cum manu intrudito, postea crura ipsius alternatim colligato, & sic per diem, ac noctem finito, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud vero nihil. Postera die decumbenti cucurbitam quam maximam ad coxendicem adfigito, & multo tempore trahere finito; postquam vero detraxeris, ne scarificato, sed reclinatam finito, & nihil aliud, quam succum exhibeto, donec septem dies præterierint. Si vero sitiat, aquam dato frigidam quampaucissimam. Ubi vero septem dies præterierint, cibis mollissimis, ac paucissimis utatur. Si vero ventrem exonerare velit, decumbens exoneret, donec quadraginta dies prætereant, postea surgat, & paucissime obambulet, & ne lavetur, sed intra pudendum graveolentium suffitum admittat, & modica edat.

Si uteri adglutinati fuerint, incumbunt, & si contigeris, videbis locum durum sub lateris molitie, & dolor corripit inum ventrem, & laterum mollitudinem, & lumbos, & in crura dolor irruit, eaque extendere non potest. Sæpe vero etiam suppurantur, & linamentis inditis curatæ, ac fluentes moriuntur, si non ufferis, aut secueris. Quum autem sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & multa calida lavare, ac fovere, & quum recens lota fuerit, jubere, ut admota manu, cum digito os uterorum abstrahat, & myrrham caloniam suffiat, rosaceo adfuso. Bibat autem pæoniæ grana nigra

quinque, castorio admixto, in vino odorato, & in coxam sanam decumbat, & adponat. Baccharim unguentum, aut oleum album ad coxam sanam; & edat allium plurimum, & crudum, & coctum, & succum forbeat, & cibis mollibus utatur. Postquam autem dolor quieverit, abduces euntem super sanam coxam, postea vero fomentum ex urina adhibeto, lauro inspersa, & a fomento cyclaminum adponito. Postera die lotæ suffitus ex aromatis adhibeatur. Cæterum ex hoc morbo maxime steriles fiunt.

Si complicatum fuerit os uterorum, menses non prodeunt. Si vero prodeant, pauci, ac pravi fiunt. Et ubi cum viro coit, dolet, & dolor inum ventrem tenet, ac lumbos. Et si contingat digitis, & os requirat, non est manifestum. Quum sic habuerit, urina humana foveatur, & post fomentum lenticulæ decocto lavetur, & postquam lota fuerit, uteri unguento Ægyptio foveantur. Et si odor ad nares adscenderit, spes est ipsam sanam fore. Et quum dormire voluerit, Ægyptium oleum in lana subdat. Postera vero die consideret, an magis correcti sint uteri: postea odoratis foveto, & purgatoria, quæ non mordeant, subdito, & post subdititia medicamenta, pari mensura aceti ad aquam admixta, eluito. Quum autem menses prodierint, jejuna, & illota, & suffita cum viro coeat. Maxime vero hoc morbo steriles fiunt.

Si uteri ad coxam decurrerint, & menses non procedunt, & dolor ad inum ventrem accedit, & ad lateris mollitiem, & digito contigeris, deprehendes os in coxa. Quum ita habuerit, calida lavato, & allia plurima edenda dato. Et lac ovillum purum bibat, & postquam lac purum exhauserit, fomento adhibito, postea pharmacum infra

fra purgans exhibeto. Quum autem purgata fuerit, rursus uteros foveto ex fœniculo, & absinthio permixtis. Ubi vero recens fota fuerit, os cum digito abstrahito; & scillam adponito, & interposita die, postea id quod præparatur cum marciisino adhibeto. Si vero tibi purgata esse visa fuerit, netoponi adponito, & postridie rofaceum unguentum. Cæterum prima mensium decurrentium die ab adponendo cessato; postera vero incipito; ubi defecerint. At in mensibus, si quidem sanguis eruperit, satis est; sin minus, cantharides quatuor bibat, pedibus, & alis, ac capite rejectis; & pæoniæ grana nigra quinque, & septem ova, & apii semen; cum vino. Et si dolor habuerit, & urinæ stillicidium vexarit, in aqua calida desideat; & aquam mulsam bibat aquosam. Si vero a prima non fuerit purgata, rursus bibat, donec fiat; postquam autem purgatio decurrit, jejuna cum viro coeat. In purgatione vero mercurialem edat; & polypos coctos, & cibis mollibus utatur. Liberabitur autem a morbo, si in ventre habuerit.

Si ex partu non fuerit purgata, tumet venter, & orura, & rigor, ac dolor inuim ventrem, ac lumbos tenet. Quandoque etiam ad viscera ascendit, & animo linquitur. Atque hæc patitur, incipiente morbo; progressu vero temporis cave faciei partes rubescunt. Quum igitur sic habuerit, fomento uteris adhibito, cyclaminum adponito. Bibat autem medicamentum cum tæda præparatum, donec fluxus fuerit commotus. Ad os vero uterorum adipem anserinum illinito, & myrrham, & resinam tepidam, & quammaxime deambulet, & ante cibum mercurialem coctam edat, & allium, ac porrum; & brassicæ succum sorbeat, & cibis mollibus utatur, & magis marinis, &

calida lavetur. A pinguibus autem, & dulcibus abstineat, donec sana fiat.

Si uteri pituita impleti fuerint, status oboritur, & menses albi pituitosi superveniunt. Aliquando etiam sanguis tenuis pelliculis plenus, & præ humiditate cum viro coire non vult, & pallida, ac tenuis fit. Interrogare igitur ipsum oportet, an quod fluit, mordeat, & exulceret, & si non mordeat, pronunciare a cerebro fluxum esse. Si vero mordeat, a ventre. Si quidem igitur a ventre fuerit, a lenticulæ decocto vomat. Deinde veratro purgato, postea idem in nares immittito. Postquam autem superior venter tibi purgatus esse videbitur, pharmacum infra purgans bibendum dato. A cibis autem pinguibus, ac dulcibus abstineat. Acres autem exhibeantur velut commodi, nisi pudenda fuerint exulcerata, præstant autem frigidi. Et modice lavetur, non tamen calida, neque caput. Jejuna vero bibat hypericum, semen apii, salviam, in vino aquoso. Quum autem cessaverit fluxus, cum succo grossorum eluito, & postea acerbis colluito. Est autem morbus gravis.

Si uteri inflammati fuerint, menses omnino non prodeunt, aut pravi, & pauci. Et quum jejuna est, vomitus ipsam corripit. Ubi vero quid ederit, vomit cibos, & dolor imum ventrem, ac lumbos habet, & animi deliquium invadit. Venter autem aliquando durus, aliquando mollis est, & inflatur, ac magnus fit, & putat se in ventre habere. Si vero contigerit, plenitudo illa vacua fit. Huic usque ad decimum mensem tumor paulatim augetur, velut in ventre habenti. Ubi vero decem menses præterierint, venter aqua impletur, & umbilicus eminet. Et si digitum admoveris, os uteri gracile, & collapsum compe-

rics. Et ubi menses adparuerint, pauci sunt, & pravi. Et claviculæ, ac collum adtenuantur, & pedes intumescunt. Quum igitur sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dato, & ad uteros, quæ purgant, & non mordent, adponito. Et post adpositionem uteros eluito, pari mensura aceti acerrimi ad aquam admixta, & mercurialem edat, & succum ejus, farina inspersa, ubi cocta fuerit, absorbeat. Morbus autem est periculosus.

Si ignis facer, erysipelas dictus, in uteris oboriatur, tumor fit a pedibus exorsus, & ad crura, & ad lumbos procedens. Quum autem tempus amplius processerit, intumescit etiam venter, & rigor, ac febris corripit, itemque debilitas. Præ dolore vero quiescere non potest, sed jactat se ipsam. Dolor autem ex imo ventre adscendit ad lumbos, postea sursum vergit ad præcordia, & pectora, & caput. Et mori sibi videtur. Quum autem remiserit, torpor occupat manus, aliquando etiam inguina, & crura, & poplites, & fluida fit, & modico quandoque tempore sibi melius habere videtur. Deinde rursus eadem patitur, & corpus pustulis impletur, & facies rubescit, & sitis fortis tenet, & fauces siccæ sunt. Hic morbus si prægnanti fiat, moritur; sin minus, curata sanatur. Quum igitur sic habuerit, adhibere oportet, si dolor habeat, frigetactoria, & ventrem turbare. Et si quidem in ventre habeat, cibus, ac potibus utatur, a quibus fetus non corrumpitur. Si vero non secedant, clysterem adhibeto. Si autem in ventre non habuerit, pharmacum bibendum dato, & cibus paucissimis utatur mollissimis, ac frigidis, & mercurialem edat, & sambucum, & neque falsa, neque pingua, neque acria, velut est origanum, aut thymus,

aut ruta. Postquam autem calor, & strangulatio remiserit, & tumor non fuerit sedatus, medicamentum fortius infra purgans postea bibendum dato. Morbum autem hunc paucæ effugiunt.

Si uteri præter naturam hient, & menses plus, quam oportet, prodeunt, viscosioresque, ac frequentiores, & genitura non manet intus. Et si digito contigeris, os hians comperies, & febris, ac rigor, & dolor inum ventrem, & lumbos corripit. Hic morbus a fluxu sanguinolento corripit. Fit autem, quum menses suppressi repente cruperint. Huic, quum dolor maxime habuerit, tepefactoria adponito. Et quum remiserit, uteros foveto, & pharmacum infra purgans bibendum dato. Et quæ non mordent, subdito, & post subditiua medicamenta, cum acerbis coluito, & quamminimam lavato. Cibis autem siccissimis utatur. Si vero his factis sana non fiat, pharmacum bibendum dato, a quo sursum, ac deorsum purgetur. Et quum menses moti fuerint, & quum quieverint, ejusdem modi victum exhibeto. Morbus autem lethalis est.

Si uteri ad medium lumborum processerint, dolor inum ventrem habet, & crura contrahuntur, & quum alvum exonerat, dolores acutiores fiunt, & stercus cum vi prodit, & urina destillat, & animo linquitur. Quum sic habuerit, fistula ad vesicam adligata uteros sufflato, & fomentum adhibeto. Aut multo calido lavato, & male olentia sub pudenda suffito. Sub nares autem odorata. Quum autem dolor cessarit, lenticulæ decocto præpotato, pharmacum sursum purgans bibendum dato, a quo venter moveatur. Postquam autem uteri ad locum suum redierint, medicamentum infra purgans bibendum exhibeto, & postea lac bibendum dato. Postea fomento ad

uteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & adponito, quæ non mordent, admixto aceto. Postea aromata suffito. Cæterum steriles, & claudæ fiunt ex hoc morbo.

Quum fluxus albus abortus fuerit, velut urina asinina adparet. Et dolor inum ventrem habet, & lumbos, & lateris mollitudinem, & tumores sunt crurum, ac manuum, & cava eleuantur, & oculi humidi sunt, & color arcuatus, ac albus fit. Et quum iter facit, anhelat. Morbus autem fit, si ubi natura pituitosa est, febricitarit, & bilis commota purgata non fuerit. Si quidem igitur venter acuerit, ventris profluvia fiunt. Si vero ad uteros vertatur, fluxus fit. Postquam igitur ventris profluvium habuerit, papaveris albi, ac rubri corticem pari pondere, & spinæ fructum in vino diluto terito, & polenta recenti inspersa bibat. Si vero velis malicorium calido cinere torrefactum, ac tritum ex vino bibat, pari polenta, ac farina inspersa. Minimum vero lavetur. Cibis autem utatur quam siccissimis, ac frigidis. Ubi vero fluxus quieverit, pharmacum bibendum dato, a quo superna purgentur, & lac asininum bibat. Postquam autem infra purgata fuerit, bubulum lac bibat, ad dies quadraginta, si poterit meracum, sub dio per noctem expositum, quarta aquæ parte admixta. Vespero vero, ubi ebibit, alicam sorbeat. Quum autem decem dies fuerint transacti, lactis, & aquæ decimam partem detrahito: quantum autem detraheris, tantam tepidi recens mulcti portionem additam bibat, postridie vero duas portiones, ut in decem portionibus pro modico diluto sit meracum, & ad quatuor dies bibat. Dum autem decimam partem detrahit, etiam de sorbitione amplius addat. Postquam autem quatuordecim dies

tranſegerit, decimam lactis partem bibens; poſtea tertiam aquæ partem adfundens, ad dies decem bibat, & cibus utatur, & ſic fiant omnes dies quadraginta.

Quum conceperit, & uterum, ac partus geſtarit, ea, quæ natura ſterilis eſt, primum quidem menſes deficiunt, & pauciores fiunt, & tempus, in quo prius fiebant, tranſmittunt. Poſtea derepente multi fiunt, & puri, ac fortes, & ſi quidem ſemel facti fuerint, de cætero ſecundum rationem in ventre habet. Sin minus, & primum fiunt, & iterum atque iterum in menſe, poſtea ex ſe ipſo deſinet fluxus, pallidaque, ac tenuis fit. Pharmacum igitur & ſuſſum, & deorſum purgans bibendum dare oportet. Et lac aſinum poſtea bibendum, aut ſerum. Poſtea adhibito fomento, uteros medicamento, quod non mordeat, purgato. Deinde cum aceto coluito. Poſtea aromata ſuſſito. Hæc autem facito, ut prima menſium die facta ſint. Et ne fit illota, & impaſta, cyceonem inſuſſum craſſum bibens, & aromatis ſuſſiatur, netopo aduſo & unguento roſaceo. Poſtea cum viro coeat.

Si acetabula pituita plena fuerint, menſes quidem bene ſuccedunt, & in ventre habet. Corruptit autem fetum, ubi fortior factus fuerit. Non enim retinere poteſt, ſed abrumpitur. Cognoveris autem hoc modo. Humida fit, & mucoſum, ac viſcoſum deſluit, & non mordet, & in menſibus, ubi a fluxu purgari ceſſaverit, per duos, ac tres dies muci ab uteris prodeunt. Hanc groſſorum ſucco eluito, & collutione peracerba poſtea bis aut ter facta, de cætero adponito id, a quo pituita purgatur, & mollia fomenta adhibeto. Et poſt ſubdititia adpoſita, pari menſura aceti ad aquam admixta, eluito, & in menſibus

aromata suffito; postea impasta, & illota cum viro dormiat.

Quum menses occultati fuerint, dolor inum ventrem tenet, & onus incumbere ipsi videtur, & lumbos dolet, ac laterum mollitudinem. Quum vero ad præcordia uteri adlapsi fuerint, suffocant, & ubi frequenter acida evomuit, ad modicum tempus melius habet. Dolor autem & ad caput, & ad collum procedit. Postquam igitur adlapsum parant, aut adlapsi sunt, tepefactoria adhibeto, & graveolentia suffito, infra autem odorata, & castorium bibendum dato, & conyzam. Ubi vero deorsum prociderint, infra graveolentia suffito, sub nares autem odorata. Sedatis autem doloribus, pharmacum bibendum dato. Et lac asinum postea bibendum. Deinde succum, a quo vomat, dato, & ad nares adponito. Postquam autem purgaveris, fomento uteris adhibito ex his, quæ cum lauro præparantur, id, quod ex narcisso præparatur, adponito. Et tribus interpositis diebus, fomento adhibito, id, quod ex cantharide præparatur, adponito, & postera die adipem anserinum, postea intermissis tribus diebus, colutione cum aceto parata, eluito. In purgationibus autem mercurialem ante cibos edat, & cibis mollissimis utatur, & acria edat. Et bis in die calida lavetur. Si vero menses non fiant, ubi hæc opportuno tempore feceris, cantharides bibendas dato, & postquam prodierint, jejuna, & illota, ac suffita cum viro dormiat.

Quum in ventre habens fetum menstruum, aut bimestrem, corruerit, & ad perfectionem gestare non poterit, & tenuis præter naturam fiat. Hujus uteros purgare oportet, ac corpus pinguefacere. Non enim prius fetum perferre poterit, quam uteri ipsius crassi fiant, & robusti eva-

dant. Si vero crassifacta fuerit mulier præter naturam, non concipit in ventre. Nam omentum multum, ac crassum incumbens, uteros deprimit, & genituram non suscipit. Hanc adtenuare oportet, & pharmacum infra purgans, bibendum dare, & ad uteros adponere, quod purget ipsos, & flatus inducat. Si vero os uterorum durum fiat, aut cervix, digito intromisso, id cognosces. Itemque si ad coxam fuerint aversi. Quum sic habuerint, nihil acre adhibeto. Si enim os exulceraveris, ubi inflammatum fuerit, periculum est, ne penitus sterilis fiat. Verum adponito, quæ non mordent, a quibus purgetur.

Si mulierem parere non potentem, purgare velis, & fuerit biliosa, aut pituitosa. Cognosces autem, utrum horum sit, si arena substrata, quum menses fiunt, in sole sanguinem superfundas, ac siccare sinas. Si enim biliosa fuerit, supra arenam sanguis pallidus erit. Si vero pituitosa, velut mucus erit. Et sane utrum horum fuerit, infra purgato, & ad uteros subdititia adponito. Si menses omnino non fiant, si quidem præ dolore id contingat, primum ventrem infra purgato, deinde medicamentum, a quo sanguis ex uteris purgatur, adponito, postea intermissa die una, aut altera, rursus id, a quo sanguis purgatur, adponito. Reliquo vero tempore corticem crethmi in vino tritum bibat.

Si humidius fuerit os uterorum, quam oportet, acria adponito, quo morsum perreptet, & inflammatum valde durum fiat. Si vero induratum fuerit, acria adhibeto. Mordentia enim saniem diffundunt. Deinde mollia adponito. Sed & ad alios morbos non minus adponito.

Si puerperæ uteri in coxam incubuerint, aut ad lateris mollitudinem, ad sanam coxam oleum

Ægyptium album, aut baccarim unguentum adponere oportet, & in sanam coxam decumbat, & pæoniæ grana nigra quinque bibat, & fructus sambuci conchæ testam majorem, & castorii magnitudinem fabæ in vino, postea lota suffiatur, & potibus ac cibis mollibus utatur, & mercuriali, & acribus omnibus, excepto raphano, ac cepis.

Quum suffocarint uteri, graveolentia omnia suffire oportet, bitumen videlicet, sulphur, cornu, lucernarium funiculum, phocæ adipem, castorium. Odorata vero subter pudenda.

Si vero puerperiæ inflammati fuerint, uteri, ardet, & suffocatio habet. Quum autem sic habuerit, muscum marinum tenuem tritum super linteolo extentum pro cataplasmate adhibeto, postea crudam hordeaceam farinam, & cinerem fermentitium, ac lini semen, oleo, & aceto adfuso, coquito, donec velut farinæ subactæ massa fiat. Deinde quam calidissima ferre potest, imo ventri imponito.

Si vero fixi fuerint uteri, lentem, & mentam multam in aceto coquito, ut vaporem inde in os trahat, & nares adhibeat, & graveolentia suffito, & mercurialem edat, & in succo ejus farinam coctam forbeat. Quam celerrime autem, & priusquam dolor occupet, exhibere oportet pharmaca, quæ uteros a dolore levant, & cibos per alvum secedentes, adsumat. Si vero venter calefiat, clysterem adhibeto.

Si ex partu inflammati fuerint uteri, solani succum in pudenda infundito, & ubi hic calidus factus est, alium infundito. Si vero hic non fuerit, lentisci, aut rhamni, aut betæ, aut cucurbitæ succum expressum infunde, & quod in medio hujus est tenerrimum, derafum longa forma

inde, postea cerussam aqua tritam, & lana exceptam adpone. Si vero horruerit, tolle.

Si mulier ab utero debilis sit, & bilis ipsam suffocet, & opus sit ipsam leviter purgare, & dolorem sedare, peucedani succum trium cyathorum mensura bibendum dato.

Si in lumbis, aut lateris mollitudine fuerint uteri, & transmovere velis, sulphur, & bitumen terito, & melle cocto adfuso, glandulam crassam facito, & in sedem indito, & uteri si sicci fiant, hæc quam celerrime adponito.

Mulieri, si uteri sicci fiant, & ad pudenda promineant, & inguina dura fiant, & calor in pudendis insit, cancerari incipit. Quum sic habuerit, cucumeris silvestris internam partem aridam terere opotet, & aquæ hemina adfusa, in sedem immittere, & purgari sinere, donec purgetur. Quum autem mulieri pharmacum dederis, admisce ad pharmacum ea, quæ uteros purgant, & quæ expellunt.

S E C T I O II.

Potiones, & subdititia medicamenta, quæ secundas educere, & menses detrahere possunt.

CAntharides quinque, avulsis alis, & pedibus, ac capite, deinde tribulos ad mare nascentes una cum radice mensuram, quanta est conchæ testa, terito, & anthemii pallidam, sive luteam internam partem siccam tritam, conchæ testam addito, & seminis apii tantundem, & sepis ova quindecim, & in vino dulci diluto bibenda dato, & quum dolor habuerit, in aqua calida desideat, & aquam mulsam aquosam bibat.

Aliud. Ranunculi foliorum, & floris triti Ægi-

nei stateris pondus in vino dulci bibat. Quum autem dolor habuerit, cicer album, & uvas passas in aqua coquito, & perfrigeratam bibendam dato, & ubi urinæ stillicidium vexarit, in aqua tepida desideat.

Aliud. Adianti staterem Ægineum in vino albo, pari aqua admixta, bibendum dato.

Aliud. Violæ albæ semen, quantum tribus digitis adprehendi potest, in vino albo, eodem modo temperato, bibendum dato.

Aliud. Leucorii nigri radicem in vino eodem modo sumat.

Aliud. Crinanthemum, quod in domibus nascitur, eodem modo misceto, ac bibendum dato.

Aliud. Anchusæ foliorum pugillos duos in vino albo, æquali aqua admixta, bibendos dato.

Aliud. Chamæleonis radicem, velut veratri portionem, derafam in vino albo, aqua pari mensura admixta, bibendam dato.

Aliud. Brassicæ, & porri succum, ad utrumque succi silphii obolis tribus admixtis, ex vino albo cum pari aqua bibendum dato,

Aliud. Olivas albas, priusquam oleum insit, punctas siccato, postea tufas, & cribratas, ac in vinum injectas bibendas dato. Hoc & menses detrahit, & secundam expellit.

Aliud. Dictamni cretici obolum in aqua bibendum dato. Et si hoc in potu dato, secundam ejicere non potes, sambuci succo cocto immisso foveto, & cantharidem adponito. Hoc etiam fetum expellit. Quum autem morsum intulerit, auferat, & rosaceo unguento tinctum adponat, donec elapsa fuerit.

Aliud.. Populi nigrae creticae grana novem trita in vino bibenda dato. Cum hoc etiam abluatur; si difficulter pariat.

Aliud. Conysæ testam conchæ majorem cum porri succo diluito, & netopi testam conchæ majorem admisceto, & hæc in vino bibenda dato.

Aliud, quod menses detrahit. Peucedanum, & panaces, & pæoniæ radicem in vino bibenda dato.

Aliud, quod fetum mortuum, & secundas ejicit. Violæ & portulacæ semen contundito, ac misceto, & in vino albo veteri exhibeto.

Aliud, quod menses detrahit. Seminis violæ albæ, quantum tribus digitis adprehendi potest, & stercoreis caprini pilulas quinque, aut sex, in vino odoratissimo permisceto, & bibenda dato, ubi prius fomentum ex aqua, & oleo immiseris. Adhibeto autem fomentum in sella, & ubi hæc bibet, quam celerrime lotam reclinato. Brassicam vero edendam exhibeto, & succum ejus forbendum.

Aliud. Seminis violæ albæ, quantum tribus digitis adprehendi potest, in vino bibendum dato, & in aqua calida desideat. Si vero id non habeat, fœniculi radices contusas in aqua mulsa tepida macerato, & exhibeto.

Aliud. Fraxini grana decem in vino bibenda dato. Hoc in omni uterorum morbo commodum est, & valde ciet urinam.

Aliud. Succum silphii magnitudine ervi, & nasturtii semen terito, ac admisceto, & in vino, aut lacte canino bibenda exhibeto. Hoc etiam fetum expellit.

Aliud fetum ejiciens. Ranunculum herbam, & parum elaterii in aceto temperato mixta bibenda dato.

Aliud ad idem. Brassicæ caulem tenerum, extremitate ex netopo illita, adfricato.

Aliud, si menses non fiant. Terebinthi fructum tritum, in vino, & aqua dilutum, ac excolatum, jejunæ bibendum dato, & calida lavetur.

Aliud menses ciens. Rubra pæoniæ grana in vino jejunæ bibenda dato.

Aliud ad puerperii purgamenta purganda. Fœniculi semen, & crethmi corticem, & thus in vino bibenda dato.

Aliud. Tædam quam pinguisſimam in vino coquito, & pæoniæ grana quinque in vino terito, & heminx quadrantem bibendum dato.

Aliud mercurialis semen, & folia in vino bibenda præbeto.

Aliud. Pæoniæ grana nigra quinque, & ſepiæ ova in vino bibenda dato.

Ad omnem puerperam. Ad irionem, & polentam oleum adfunde, & coctum forbeat, & cibis quammolliffimis utatur.

Aliud. Scammoniam in lacte muliebri tritam, lana exceptam adpone.

Aliud. Mercurialis folia trita in linteo ſubde.

Aliud. Herbam artemiſiam tritam, & unguento roſaceo imbutam, adpone.

Aliud. Albam radicem tritam, ac roſaceo unguento ſubactam adpone.

Aliud. Pæoniæ radicem melle, unguento roſaceo, & Ægyptio ſubactam, in lana ſubde.

Aliud. Farinam non lotam eodem adpone.

Aliud. Lolii, & tritici farinam, ſimul melle ſubactas, in lana ſubde.

Aliud, quod menses, & puerperii purgamenta purgat, & aquam ducit. Radicis ſtruthii tuſi triti, quantum tribus digitis adprehendi poteſt, melle ſubactum adpone. Naſcitur autem in Andro in littoribus.

Aliud ad uteros depurgandos. Mercurialis conſuſæ, & cucumeris ſylveſtris modicum in vino tere, & melle ſubacta adpone.

Aliud. Pilos leporis combustos, ac tritos in vino, & melle cocto, & aqua subactos bibendos dato, & aqua calida lavetur.

Aliud partus purgatorium. Polentam crassius fressam dimidii hemichoënicis mensura, in aquæ heminis quatuor coquito, & ubi efferbuerit, bis, aut ter forbendam dato.

Aliud purgans puerperii purgamenta. Sambuci folia coquito, & oleo adfuso, bibenda dato. Edat & brassicas coctas, & porrum.

Aliud purgans uteros. Rhois folia, & irionem terito, & in vino, polenta inspersa, bibenda dato.

Aliud. Misyos obolos duos tritos, & vino subactos adponito.

Aliud. Lini semen tritum, vino subactum adponito.

Aliud. Trifolii semen in vino bibendum dato. Si vero ad lumbos uteri incubuerint, polypos coctos edat, itemque assatos, & vinum bibat nigrum, odoratum, meracum quamplurimum.

Aliæ potiones, medicamenta subdititia, ac purgatoria. Rhoem rubrum, & vinacea in aqua coquito, & farina tritici recentis in aquam inspersa, bibendam dato.

Aliud. Farinam in aquam injectam bibendam dato.

Aliud. Mora rubi siccato, ac terito, & polenta recenti admixta, amborum acetabuli mensuram in vino odorato, & aquoso bibat.

Aliud. Terram nigram samiam in aqua tritam, tali magnitudine bibendam præbeto.

Aliud. Hypocistidem in vino bibendam dato.

Aliud. Mala punica vinosa exsuccato, & polentam cum succo subactam siccato. Postea tritam in vino bibendam dato.

Aliud. Baccas myrti nigras tritas in aqua diluito, & polenta inspersa, bibendas exhibeto.

Aliud. Mali punici dulcis assati drachmam in vino tritam bibendam dato.

Aliud. Triticum, & hordeum torrefacta, trita, & ad farinam redacta, in vino nigro bibenda dato.

Aliud. Mali punici dulcis internam partem, pari aqua admixta, bibendam dato.

Aliud. Cicutæ, quantum tribus digitis apprehendi potest, cum aqua bibendum dato.

Aliud. Farinæ tritici recentis, & gypsi æquales partes mixtas in aqua bibendas dato.

Aliud. Mali punici dulcis corticem, ac corium, in vino bibendum dato.

Aliud, si sanguis ex uteris fluat. Viticis folia in vino nigro bibenda dato.

Aliud ad fluxum, ac dolorem. Rosmarini radicem in vino bibendam dato.

Alias item potiones ad uteros habes. Cedri fructus, feseli, cuminum Æthiopicum, casia fructum, juniperi baccas, milium, lentisci fructum, nigellam, dauci radicen, ac semen. Aromata vero, thymum, thymbra, ericem, hypericum, papaver album, crethmi radices, ac semen, malvæ radices, mercurialis semen, & folia, urticæ semen, salviam, populum nigram, dictamnium, pseudo-dictamnium, amomum, cardamomum, helenium, aristolochiam, castorium, adiantum, dracontium, peucedanum, rutæ folia, ac semen, apii semen, feniculi semen, hippofelini semen, & radices, hippomarathri semen, & radices, struthii semen, & radices, hyssopum cilicium, irionem, pæoniam, panaces. Quodcumque horum volueris, & cum altero permixtum, & per se in vino aut aqua, prout volueris coctum, exhibeto bibendum. Com-

moda sunt, & purgatoria, & quæ dolores sedant. Malvæ radicem in aqua dato.

Aliud. Pæoniæ semen modico cedrino oleo admixto, in vino bibendum dato; & uterorum dolores sedabis.

Aliud, quum uterî suffocârint. Castorium, & conyzam in vino albo bibendo dato. Si vero ad nares accefferint, cnidii grani internam partem albam, melle admixto, naribus illinito.

Aliud sedans dolores. Malvæ radicem, & fœniculi, ac crethmi corticem ex aqua bibenda dato.

Aliud. Stellas marinas nigras, & brassicam misceto, & in vino odorato bibenda præbeto.

Aliud. Myrrhæ obolos tres, coriandri parum, refinam, pæoniæ radicem, cuminum Æthiopicum, hæc trita in vino albo diluta, leviter tepefacta, bibenda dato.

Aliud, quod secundas expellit. Ricini radicem bibendam dato.

Aliud, si ad cor adlapsi uterî strangularint. Vitis, & pæoniæ semen in vino bibendum dato. Adposititia acria sanguinem ducentia Cantharides. quinque thuri, ac myrrhæ admisceto, & glandulam longam magnitudine gallæ formato, & lana obvolutam linteo albo circumdato, & unguento Ægyptio albo, aut rosaceo madefactam adponito.

Aliud. Buprestim, si parva fuerit, totam, si magna, dimidiam, ad prædicta admisceto, & eodem modo adponito. Si vero mollioribus uti velint, buprestides in vinum mitte, & cuminum Æthiopicum, & feseli, ac anisum addito, ac fervefacito, ad decem vero buprestides, acetabulum olei admisceto, reliquis omnibus æquali portione acceptis. Admisceto etiam myrrhæ, ac thuris parum. Ex hoc pugillum accipito, & velut priorem glandulam subdito.

Aliud

Aliud. Nigellam terito, cum melle, & vino subactam in glandulam redigito, ac utere velut superiore.

Aliud. Philistium eodem modo præparatum adponito.

Aliud. Telephium eodem modo præparatum subdito.

Aliud. Anemonæ folia trita linteo excipito, & myrrhæ parum admisceto, & eodem modo utitor.

Aliud, quod sanguinem ducit. Glandem Ægyptiam terito, & fasinum unguentum, quod est in terra Ægyptia, addito, & aqua diluta, ac lana involuta adponito.

Aliud bilem purgans. Cucumeris silvestris medullam tritam, ac melle subactam, & ad glandis formam redactam, adponito.

Aliud. Colocynthis sylvestris internam partem terito, & melle subactam, eodem modo subdito.

Aliud. Elaterii potiones quatuor, adipe asserino, & caprino, & misy admixto, in glandulam formato, & in linteo adponito.

Aliud. Thlaspi tritum, & melle imbutum adponito.

Aliud. Foliorum fici fanem deradito, & elaterii potiones duas admisceto, & nitri tantumdem, melleque subacta adponito.

Aliud, si uteri inflammati fuerint. Nitrum rubrum, ficus pinguedinem internam, utriusque pares portiones tritas, & ad gallæ magnitudinem efformatas subdito.

Aliud cumini folia cum vino trita, in linteo subdito.

Aliud. Radicem albam terito, & melle adfuso fervefacito, & glandulam inde factam subdito.

Aliud. Succum silphii, & ficum, mixta in glandem formata, adponito,

Aliud. Cucumeris sylvestris semen tritum eodem modo.

Aliud. Fel tauri, nitrum rubrum, netopon, cyclaminum terito, & de singulis gallæ magnitudinem, de cyclamino vero plurimum, melli admisceto, & adponito.

Aliud. Cyclamini caput purgatum, in aqua tritum, ac linteo illigatum adponito.

Aliud. Myrrham, salem, cuminum, fel tauri, hæc melle subacta, ac linteo excepta, subdito.

Aliud. Grana cnidia triginta deligito, & tria Indici pharmaci oculorum, quod piper vocatur, & alia tria de rotundis. Hæc tria in vino veteri trita, & oleo dulci diluta, ac subacta, lanaque excepta subdat, & urina eluatur.

Aliud. Tithymali succum melle subactum, ac linteo exceptum adponito.

Aliud. Scillæ radicem longitudine digitorum sex sumito, & duobus digitis lana obvolutis subdito.

Alia mollientia, a quibus aqua purgatur, & sanguis, ac menses ducuntur, si non diuturni fuerint, & os uteri mollitur. Narcissinum, cuminum Æthiopicum, thus, absinthium, cyperum: aliorum quidem singulorum æquales portiones sumito, narcissini vero partes quatuor. Hæc trita, & in glandulam efformata, linteoque crudi lini excepta adponito.

Aliud. Cyclaminum magnitudine tali, & florem æris magnitudine fabæ terito, melle subigito, & efformatam hinc glandulam subdito.

Aliud. Pulegium, myrrham, thus, fel suillum, melle subigito, & in glandulam efformata subdito.

Alia acerba. Rhoem vino nigro subactum adponito.

Aliud. Cnicum eodem modo præparatum subdito.

Aliud. Loti ramenta eodem modo adponito.

Aliud. Rhoem, melle admixto, subdito.

Alia mollientia. Sulphur, adipem, vitellum ovi, farinam melle subige, & tepesacta in lana subde.

Aliud. Pinguedinem anseris, adipem ovillum, ceram albam, resinam, unguentum rosaceum, tenui linteo excepta, adpone.

Aliud. Medullam cervi, & adipem liquefacito, & in lana adponito.

Aliud. Adipem ovillum, aut caprinum, & ovi candidum, rosaceo unguento subactum, ac lana exceptum adponito.

Quæ ad eluendos uteros infunduntur. Grossos hybernos in aquam missos ad lentum ignem coquito, & oleo ad decoctum adfuso eluito. Deinde vero malicorium, & gallam, & loti ramenta in vino acerbo coquito, & hoc excolatum infundito.

Aliud. Fecem vini combustam in aquam mitte, & postea cum aqua collue, deinde malicorio, myrti baccis, foliis rhois in vino coctis, vinum excolatum infunde.

Aliud. Lentisci, salviæ, hyperici folia in vino nigro coquito, ac infundito.

Aliud. Si quid in uteris fuerit exulceratum; butyrum, thus, myrrham, resinæ parum infunde.

Aliud. Porrum in aqua coquito, & excolatam aquam ad vinum admixtam infundito.

Aliud Sambuci fructum, anisum, thus, myrrham, vinum fumito, & horum succum infundito.

Aliud. Brassicam in aqua coquito, & in brassicæ succo mercurialem coquito, modico lini semine adjecto, & postea excolatum infundito,

Aliud. Myrrhæ acetabulum, thus, feseli, anisum, semen lini, netopum, resinam, mel, pinguedinem anferis, acetum album Ægyptium, horum singulorum æquales portiones terito, & in vini albi heminis duabus diluito, & postea tepida infundito.

Aliud. Mercurialem in aqua coquito, ac excolato, & myrrhæ acetabulum, thuris, netopi, singulorum æquas portiones admisceto, ac tepida infundito.

Aliud. Salviam, & hypericum in aqua coquito, ac infundito.

Aliud. Sambuci fructum, & lauri baccas, æquis portionibus, in vino coquito, deinde vinum infundito.

Aliud. Pulegium in aqua coquito, & oleo ad aquam adfuso immittito.

Aliud. Pinguedinem anferis, & resinam, colliquefacta infundito.

Aliud. Butyrum, oleum cedrinum modicum cum melle liquefacito, & tepida infundito.

Aliud. Cyperum, juncum rotundum odoratum, calamum aromaticum, pari portione myrrhæ admisceto, & cum his sisymbrium in vino coquito, ac infundito.

Aliud. Semen apii, anisi, feselis, nigellam in vino coquito, ac infundito.

Aliud. Cedrum creticam in vino coctam infunde.

Aliud. Bryoniam albam, & myrrham in aqua diluta infunde.

Aliud. Argenti florem cum vino, & aqua infunde.

Aliud. Elaterii portiones duas aqua dilutas infunde.

Aliud. Cucurbitas, five colocynthidas sylve-

stres duas in vini, aut lactis cocti heminis quatuor madefacito, excolato, ac infundito.

Aliud. Cucumeris sylvestris medullam palmi parvi magnitudine in aquæ heminis quatuor coquito, & melle, ac oleo adfuso infundito.

Aliud. Radicis thapsiæ duas potiones, & mel, ac oleum in duabus aquæ heminis diluito, ac infundito.

Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito.

Aliud. Veratri duas potiones in duabus aquæ heminis tepidæ infundito.

Aliud. Thlaspios acetabulum, melle admixto, in duabus aquæ heminis diluito, ac tepide infundito.

Aliud. Cucumeris sylvestris magnitudinem palmi parvi in aquæ heminis quinque coquito, & melle adfuso infundito.

Aliud. Grana cnidia sexaginta oleo, & melle diluta infundito,

Aliud. Si natura pituitosa fuerit, cneori potionem tritam in aquæ mulsæ hemina Æginæa diluito, ac infundito.

Aliud. Si biliosa fuerit, daphnes potionem odoratæ illius drachmæ pondus, scammoniaë potionem terito, & in aquæ mulsæ, aut aquæ uvæ passæ hemina Attica diluito.

Aliud. Daphnoidis potionem eodem modo, & si biliosa fuerit, hæc infunde. Si vero pituitosa, grana cnidia electa, & fucci tithymali potionem infundito. Similiter etiam cneoro, & peplo, utrisque his uti oportet. Immittito autem cum infuso non ampliore, quam duarum heminarum. Suffitus porro sunt hæc contusa. Gal-
lam suffito.

Aliud. Ramenta loti ad oleæ folia sicca confusa misceto, & oleo subacta suffito.

Aliud. Prunas subjicito, & hordei paleis humidis inspersis suffitum facito.

Aliud. Super amphoræ oleariæ operculo stœben incendito.

Aliud. Cupressi ramenta suffito.

Aliud. Scammoniam, myrrham, thus, unguento adfuso, suffito.

Aliud. Bitumen, & hordei paleas misceto, ac addita pinguedine phocæ suffito.

Aliud. Fraxinum, cupressi ramenta, cyperi radicem, unguento rosaceo subacta, suffito.

Aliud. Calamum, cyperum, bryoniam, muscum arboreum, apii semen, anisum, simul mixta & unguento rosaceo subacta suffito.

Aliud. Resinam siccam cineri fervido inspersam suffito.

Aliud. Cinnamomum, myrrham, cassiam, paribus singula portionibus suffito.

Aliud. Crocum admixta myrrha, & musco, æquali cum croco portione suffito.

Aliud. Calamum, cneorum, crocum, folia rosarum rubra suave olentia trita, & siccata ad crocum admisceto, & styracem dimidia croci portione addito. Hæc trita mixta, & siccata, melle cocto modico subigito. Horum vero omnium suffitus sit oboli Attici pondus. Suffiantur autem super stercore bubulo. Formetur autem sterco velut acetabulum olearium, habeatque fundum tenue, & sit siccum. Ignis autem sit farnentitius, in quo sterco jaceat, & ex illo mulier incidens contacta suffiatur.

Aliud. Galbanum, resinam, mannam, unguento rosaceo subacta suffito.

Aliud. Panacis, & cupressi ramenta, unguento Ægyptio albo subacta suffito.

Aliud. Cinnamomum, nardum, & myrrham unguento rosaceo imbuta suffito.

Aliud. Violæ albæ semen, cedri ramenta, & galbanum, melle subacta suffito.

Aliud. Stercoris caprini pilulas, & leporis pilos, pinguedine phocæ subacta suffito.

Aliud. Coaguli phocæ pelliculam contusam, ac tritam, & spongiam, & muscum arboreum, trita simul mixta, atque phocæ pinguedine excepta suffito.

Aliud. Stercus caprinum, & pulmonem phocæ, ac cedri ramenta suffito.

Aliud. Stercus bubulum, cedri ramenta, & bitumen suffito.

Aliud. Spinæ Ægyptiæ fructum, & cedri ramenta, & myrti siccæ folia. Hæc trita, & unguento molli subacta suffito. Multa vero aromata in unguentum injicito.

Aliud. Vinacea tusa trita, & cedri baccas, & resinam pinus, simul mixta, & passo cocto subacta suffito.

Fomenta. Stercus bubulum contusum, ac cribratum, aceti dimidia mensura, & decocti ervi dimidia adjecta, leniter pro fomento adhibeto.

Postquam autem fomentum adhibueris, lenticulæ decoctum bibendum dato, ac revomendum. Et farinam sorbendam, ac vinum insuper bibendum. Postridie vero granum cnidium devorandum exhibeto. Sequenti die, quod urinam ciet, hoc scilicet. Ciceris albi partes duas tritas, uvæ passæ tertiam partem, adfusa aqua ad dimidias coquito, deinde excolatam aquam per noctem sub dio exponito, & postridie bibendam dato. Et de cætero salviam, ac lini semen, polenta ad ambo

hæc admixta , bis per diem in vini diluti heminis quatuor dato.

Aliud. Olei heminas dimidias tres , foliorum sambuci , manus plenæ mensuram. Hæc cocta in craterem calidum fundito , & per testas calidas immittas fomentum facito , muliere in sella collocata , ac vestimentis cooperta.

Aliud. Foliorum sambuci manus plenæ mensuram , & myrti tantumdem in aqua missa coquito , & ad excolatam aquam , hordei paleas injicito , coquito , & linteo excipito , ac cum hoc fomentum facito , prout maxime calorem ferre poterit.

Aliud. Acetum , oleum , aquam , mel , hæc mixta valde fervefacito , deinde accepta vesica capiente congium , aut utriculo ex tenui corio factò , infundito , & panniculo lanceo obvoluto , foveto. Quum autem tepidus factus fuerit panniculus , alium obvolvito.

Aliud. Pini corticem , & rhois folia in aquam conjecta fortiter coquito , & in excolata aqua hordei paleas coquito , oleo adfuso , ubi vero simul coxeris , linteo excipito , ac foveto.

Aliud. Loti ramenta , & cupressi , aqua , & oleo adfuso coquito. Deinde simul cocta linteo excipito , ac foveto.

Aliud. Aromata in aquæ chœnicem conjecta coquito , & in excolata aqua furfures triticeos coquito , & foveto.

Aliud. Eodem modo gallam contusam , & rhamni corticem in aqua coquito , & cum aqua furfures triticeos subigito , ac oleum admisceto , postea semiasflatum panem duos chœnices habentem facito , linteoque excipito , ac foveto.

Aliud. Brassicam , & porrum decoquito , & cum succo eodem modo fomentum facito.

Aliud hordei paleas loquito, oleo adfuso, & linteo excipito, ac foveto.

Aliud. Solanum, & oleæ folia coquito, & eodem modo fomentum facito. Atque hæc sane, si quidem humidis uti volueris, pro fomento velut scripta sunt, adhibe. Si vero siccis, panes parato, & exassatos, & semiasatos, & cum his foveto. Sed & testis calidis linteo involutis foveto, itemque cum ipsis linteis calefactis & cum lenticulis vasis testaceis, fervente aqua infusa. Adponito autem ad pedes.

Aliud. Iridis radicem tundito, ac coquito, & eodem modo foveto.

Si aqua in uteris gignatur, menses pauciores sunt, & deteriores, & per longius tempus, & prægnans est semper per duos menses, aut paulo amplius. Quum autem hoc tempus advenerit, & corrumpit, & aqua multa in ipsa gignitur. Huic autem lac bibendum dare oportet, & peplum, mecona dictum, donec fetus moveri inceperit. Plenumque vero ante hoc corrumpitur, & per abortum extruditur, & uteri sanguine manant. Hæc autem patitur nihilo magis ex labore, quam aliter. Hoc autem cognoscere poteris, quod hydrops inest, ex digiti contactu. Comperies enim osculum uterorum gracile, & obscuratum, ac plenum humiditate.

Si vero non circa initia, sed dum jam movetur, fetus ipsi corrumpatur, ac suffocetur, tunc & venter imus intumescit, & ad contactum dolet, velut ulcere præsentem, & febris ipsam, ac dentium fremitus corripit. Et dolorem habet acutum, & vehementem circa pudenda, & imum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem, ac coxendices. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet. Et qua parte dolor hæserit, tepefactoria ad-

hibere, experimento facto de eo, quod maxime admittat, & pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Interposito vero tempore, quantum tibi sufficiens esse videbitur, & collutione facta, & fomento adhibito, cyclaminum adponito, ita ut melle subactam, & linteo exceptam deliges, & ad os uterorum adponas. Cupressi etiamamenta in aqua madefacta, eodem modo adponito. Verum hæc brevior tempore, & per longius temporis intervallum, quanto magis mordent, & exulcerant. Et specillum stanneum paratum immittito, & digitum eodem modo. Potiones quoque bibendas dato, experimentum faciens, quas libenter admittat, & cum viro dormiat, maxime opportuno tempore præsentē. Si enim genituram conceperit, & prægnans facta fuerit, ac pepererit, subexpurgantur & quæ prius in ipsa fuerant, cum ipso puerperii purgamento. Atque sic maxime sana fieri poterit.

Si indurati fuerint uteri, & os ipsorum asperum fit, & menses occultantur. Quum vero adparuerint, velut arena sunt, & genitura hoc tempore non fit. Si vero etiam digito contigeris. asperum comperies os uterorum. Quum sic habuerit, cyclaminum terere oportet, & salem, ac ficum crudam admiscere, & cum melle efformata adponere, & fomento adhibito, purgatoria infundere. Edat autem mercurialem, & brassicas coctas, & succum sorbeat, & calida lavetur.

Si indurati fuerint uteri, & menses occultantur, & os ipsorum connivet, & non concipit. Quum sic habuerit, si digito contigeris, comperies os asperum, & digitum non intromittit, & febris ipsam corripit, ac dentium fremitus. Et dolor habet inum ventrem, & laterum molitudinem, & lumbos. Patitur autem hæc, si

foetus in ipsa corruptus, fuerit putrefactus. Quibusdam vero etiam ex partu contingit. Sæpe etiam aliter. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lavare oportet, & fomentum adhibere. Quum autem recens lota, aut fota fuerit, immisso specillo os aperito, ac dilatato, & per digitum eodem modo, & velut in priore scriptum est, adponito. Et potiones similiter bibendas dato, & eodem modo curato velut priorem.

Si uteri ad latus adlapsi fuerint, tussis detinet, & dolor sub latus, & uterus durus sicut pila infidet, & ad contactum dolet velut ab ulcere. Et contabescit, & videtur peripneumonia esse, & convellitur, & gibbosa fit. Et menses omnino non adparent, quibusdam vero prius conspecti, evanescent. Tunc autem fientes, debiles sunt, ac pauci, aut deteriores quam antea, & genitura non fit hoc tempore. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum dato, & eo epoto, multa calida ipsum lavato, & ex tepesfactoriis, quod maxime admittit, adhibeto, & a quibus sanctis purgatur, ea adponito, & lini semen tostum, tustum, ac cribratum, & peplum album, & salviam cum polenta tenui, & caseum caprinum, sordibus, & salis muria derafis, hæc misceto, ut casei sint partes duæ, reliquorum vero una, polenta autem sit antiqua, non falsa, & jejuna in vino bibenda dato. Vespero vero cyceonem crassum, melle adfuso, exhibeto, & ex potibus quemcumque libenter admisit, bibendum dato. Et frequenter fomentum adhibeto. Calidam vero adspergito, & per ceratum leniter mollito, ac a latere detrudito, & latus fascia lata deligato, & lac bubulum quamplurimum ad dies quadraginta bibendum præbeto. Cibis autem utatur quammolliissimis. Morbus hic ve-

hemens est, & lethalis, & paucæ, etiam si curentur, ipsam effugiunt.

Si os uterorum concludatur, forte fit velut grossus ficus. Et si digito contigeris, comperies durum, ac contractum, & digitum non intro-mittit, & menses occultantur, & genituram non suscipit hoc tempore, & dolor habet inum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudinem. Quandoque etiam sursum procedit, & suffocat. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum præbeto, & multa calida lavato, & quæ os molliunt, adponito, & specillum immittito, ac aperito, & digitum similiter, & calidam adspergito. Quum autem molle factum fuerit, ea, quæ sanguinem purgant, adponito, & ex potionibus dato, experimento facto, quam libenter admittat, & brassicam edat, & succum ejus sorbeat.

Si uteri obliqui fiant, etiam os ipsorum obliquum fit, & menses ipsi nunc occultantur, nunc prius adparentes evanescent, & non similes fiunt, sed deteriores, & pauciores quam antea, & genitura non fit hoc tempore, & dolor habet inum ventrem, & lumbos, & coxam, & adtrahit ipsam. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, & calida lavare, ac fovere. Ubi vero recens fota, aut lota fuerit, digito immisso, os uterorum corrigat, ac dirigat, & odoratorum suffitum admittat, & ex potionibus dato, juxta experimentum, quam libenter suscipit. Cibis autem utatur mollibus, & allia edat cocta, ac cruda, & cum viro dormiat, & in sanam coxam decumbat. Alteri vero fomentum adhibeat. Morbus autem difficulter cedit.

Si inflati fuerint uteri, & venter adtollitur, ac inflatur, & pedes intumescunt, & cavæ faciei

partes. Color vero injucundus fit, & menses non fiunt, & genitura hoc tempore non fit, & anhelat, & anxia mœret, & quum surrexerit, aut progressa fuerit, erectæ cervicis spiratio ipsam tenet, & quicquid ederit, aut biberit, ipsam molestat, & gemit, & magis ægre tristatur, quam priusquam ederet. Sæpe vero etiam suffocatur. Quum sic habuerit, pharmacum deorsum purgans bibendum daro, & calida lavato, ac fomentum adhibeto. Interposito vero tempore quodam, adponito ea, a quibus purgetur, ac non mordeatur. Frequentissime vero totum corpus foveto. Tunc autem & sub pudenda odorata suffiantur. Sub nares autem graveolentia, & potiones dato, quæ uteros purgant, & ad locum compellunt. Et mercurialem edat, & lac bibat, velut de latere dictum est. Morbus autem non est diuturnus.

Si sanguinis grumi in utero coierint, os ipsorum velut ervo plenum fit, & si adtigeris, ita habereprehendes, & menses non fiunt. Neque genitura retinetur, quam diu sic habuerit. Quum igitur ita habuerit, cyclamini corticem detrahito, & allium, & salem, & ficum, & mellis parum terito, ac permisceto, & glandulam hinc formatam ad uterorum os adponito, & alia uteris convenientia medicamenta subdito, quæ videlicet acria sunt, ac corrodunt, & a quibus sanguis purgatur, & de potionibus dato eas, quæ uteros purgant, & omnia circumradito, & velicæ pelli-cula, sive cuticula, digitis obvoluta, os uterorum deradito.

Si obtorti fuerint uteri, & menses non fiunt, & genitura non manet intus, & dolor habetimum ventrem, & lumbos, & laterum mollitudines, & si digito contigeris, os uterorum adtingere non poteris, nam fortiter secessit. Quum

sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, a quo sursum, ac deorsum purgetur, magis tamen deorsum, & os ipsum, ac uteros quam maxime fovere, ac calida lavare bis in die, & de potionibus dato, quam libenter susceperit pro experimento, & viro condormiat frequentissime, & brassicam edat.

Si uteri commoti in loco non manserint, quo prolapsi fuerint, dolores exhibent, inconspicui fiunt. Quandoque vero eminent velut sedes prolapsa. Et quum quidem supina decubuerit, in loco manent. Quum autem surrexerit, aut se inclinaverit, aut alias se commoverit, exeunt. Sæpe vero etiam quietem habent. Hanc quam maxime quiescere oportet, & non moveri, & lectum ad pedes altiorem statui, & iisdem uti, velut in superioribus, & cum acerbis infusis conspergere, & graveolentia suffire. Sub nares autem odorata, & malum punicum in medio per umbilicum perforato, & in ipso picem, quæ maxime congruat, cum vino tepefacito, & non valde premens, quampenitissime adponito. Quum autem quid adposueris, lata fascia exceptum, ex lumbis deligato, ne dilabatur, sed maneat, & faciat, quod expetitur, & peplum cum caseo, & polenta bibendum dato, velut adlapsu ad latus dictum est, & ex potionibus quammaxime admiserit, bibendam præbeto. Cibis autem molissimis utatur, & cum viro quammaxime dormiat.

Si hiaverit os uterorum magis quam solet, menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, & per longius tempus, & genitura ipsam non contingit, neque intus manet, sed rursus foras effunditur, & si digito contigeris, os uterorum hians comperies, & impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris, ac rigor, & dolor

tenet inum ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem. Patitur autem hæc maxime, si quid in ipsa fustum fuerit, & corruptum computruerit, patiuntur etiam ex partu, & aliæ aliter. Quum sic habuerit, pharmacum bibendum dare oportet, a quo sursum purgatur, & quum dolor habuerit, tepefactoria adponere, & calida lavare, & interposito tempore, per infusa colluere, velut scriptum est in priore, & de portionibus dare quamlibentissime susceperit, & suffire, quæ siccant. Edat autem polypos, & mercurialem.

Si levigati fuerint uteri, & menses plures fiunt, & deteriores, & humidiores, ac frequentiores, & genitura iatus non manet, sed rursus exit, & si digito contigeris, comperies os leve. Et impotentia ipsam corripit præ mensibus, & febris, ac rigor, & dolor inum ventrem, & lumbos, ac lateris mollitudinem, maxime si quid in ipsa corruptum computruerit & ex partu, & alias. Quum sic habuerit, curare oportet, ubi dolor habuerit, velut scriptum est in priore.

Si uteri ad ventrem nutaverint, dolor acutus, & vehemens coxendices, & lumbos, ac laterum mollitudinem habet. Et crus claudicat. Quum sic habuerit, pharmacum infra purgans bibendum dare oportet, postridie vero suffire hoc modo. Hordei chœnices duas, & oleæ folia probe contusa, & gallam contusam, ac cribratam, & hyoscyami tertiam chœnicipartem. Hæc mixta, & olei hemina dimidia adfusa, efformata in olla per dies quatuor, ter in die suffito. Noctu vero lac bubulum, & mel, & aquam bibat, & calida lavetur.

Si ad caput conversi fuerint uteri, signum hoc est. Venas in naso, & sub oculis dolere

videtur. Hanc calida multa lavare oportet, etiam in capite, lauro, & myrto in aqua incoctis, & caput unguento rosaceo illinatur, & odorata subter suffiantur, & brassicam edat, & succum absorbeat.

Si ad crura, & pedes conversi fuerint, ex hoc cognosces. Magnis pedum digitis convellitur sub ungues. Et dolor crura, ac femora tenet. Quum sic habuerit, multa calida ipsam lavare oportet, & fomentum adhibere, quod maxime libenter admiserit, & subter suffire graveolentia. Et unguento rosaceo unguere.

Si mulier cibum averfans uteros doleat, & febris ipsam ac rigor corripit, pepli albi quintam dimidiæ choenicis partem, & feminis urticæ tantumdem, & casei caprini rasi dimidiam choenicem, simul cum vino vetere, mollito, deinde cocta sorbenda dato.

S E C T I O   I I I .

SI ex partu fluxus corripit, & cibi in ventre non maneant, uvam passam nigram, & mali punici dulcis grana trita, & coagulum hœdi, vino nigro diluito, ac utitor, ita ut caseum caprinum derafum, & polentam tritici torrefactam adjicias, & bene temperata bibenda præbeas.

Si ex partu sanguinem vomat, hepatis fistula fauciata est, & dolor ad viscera procedit, & cor convellitur. Hanc multa calida lavare oportet, & tepesfactoria, quæ maxime admiserit, adhibere, & asininum lac bibendum ad dies quinque dare. Postea vero vaccæ nigræ lac bibendum præbere, ita ut sine cibo degat, ad dies quadraginta. Ad
vesperam

vesperam vero sesamum tritum bibat. Morbus hic est periculosus.

Si mulier diu non concepit, mensibus adparentibus tertia, aut quarta die, alumen tritum unguento dilutum, lana exceptum adponat, & per tres dies adpositum habeat. Tertia vero die fel bovis radito, & ramentum oleo dilutum, ac subactum, linteo exceptum adponito. Et tres dies adpositum habeat. Sequenti vero cum viro coeat.

Ad uterorum morbum sedandum, lini scissi una cum stipula pugillum tenuiter tusum, in vino albo quamjucundissimo per noctem madefacito, deinde excolatum in ollula tepefacito, & in eo lanam mollissimam tinctam adponito, & vicissim priore detracta aliam subdito.

Si uteros purgare voles, primum quidem hordeum oleo imbutum in prunis suffire oportet. Postridie vero carnem ovillam coquere, cum hordei decocto sub dio per noctem exposito. Sit autem decoctum hordei congii mensura, & valde ipsas coquito. Ubi vero coctæ fuerint, leviter tepidas edat, & jusculem sorbeat. Postridie autem thus, & pulegium tritum, melle subactum, & lana exceptum ad triduum subdito.

Si uteri ad sedem conversi fuerint, & secessus secedere prohibuerint, dolores habent & lumbos, & imum ventrem, & ilia. Quum sic habuerit, calida ipsam lavare oportet, & lumbos fovere, & graveolentia suffire, & adponere quæ purgant, & impellunt ipsos uteros, & bibenda dare ea, quæ maxime admittit.

Si ulceratum fuerit os uterorum, aut inflammatum, myrrham, & adipem anserinum, & ceram albam, & thus in leporis pilis, qui sub ventre

sunt, misceto, ac terito, & in lana mollissima adponito.

Si secundæ decedere non possint, statim quidem a cibo abstinere oportet. Viticis autem folia trita in vino, & melle, oleo adfuso, tepefacito, & heminae mensuram bibendam dato.

Si inflammati fuerint uteri, sambuci folia tenerima in tritici recentis crassiore farina coquito, & leviter tepida forbenda dato.

Si uteri transmoti fuerint, hederam siccissimam tritam, & linteolo tenui illigatam, subdito, & pingue aliud nihil adhibeto. Bibendum vero dato triticum recens, & peplum tostum, & salviam, & cyperum, & anisum. Hæc trita vino diluta cum furfuribus hordei bis in die dato, pro vice dimidiam heminam.

Si menses constituto tempore non fiant, brassicæ folia, & rutam terito, postea paleas hordei chœnicis mensura madefacito, donec flaccescant, & per noctem sub dio exponito. Mane vero in hemina inde excolata brassicam, ac rutam diluito, & adfuso oleo conquassato, & bibenda dato, postea polypum vino albo suffocatum edendum dato, & vinum ebibendum. Si vero volueris, pisces odoratissimos coctos edendos dato, & jusculum forbendum.

Si ex fervido, & superficiario ulcere pudenda fuerint exulcerata, myrti baccis in vino coctis pudenda colluat. Et postea mali punici dulcis putamina in vino coquito, & myrrham, ac resinam simul mixta vino diluito, & intinctum in his linteum subdito.

Si urinæ stillicidium corripit, cucumeris, sive cucurbitæ os, & fundum resecito, & subjecta pruna cucumerem circumponito, & inspersa in ignem myrrha, mulierem super cucumerem locato,

ita ut summam cucumeris partem quam penitissime in pudendum indat, quo vapor plurimus in pudenda transmittatur. Et ex potionibus urinam cientibus jejunæ aliquas exhibeto.

Si ad cor progressi uteri suffocent, & non decedant, porri semen tritum, & pulegium in aquæ cyathis tribus, & aceti albi cyatho uno, & mellis tertia cyathi parte diluito, tepescacito, & jejunæ forbenda dato.

Si ex partu, aut abortu rigor corripuit, juniperi fructum, & salviæ simul trita in aceti albi cyatho diluito, & vini albi diluti poculum adfundito, versato, ac stare finito. Mane vero excolato, & tepescacitum bibendum dato.

Si uteri inflati fuerint, & si ventus in utero fiat, & dolor, salviæ, & cyperum tusa macedacito per noctem, & mane excolato, & purum cremorem in ollam fundito, tritici farina crassiore adjecta, & aceti albi cyatho adfuso, & succi silphii magnitudine fabæ addita, & cocta crudius forbenda dato.

Si in pudendis graveolentia fuerit, & columella nascatur, & dolor habeat, dolorem quidem sedabit apii semen jejunæ in vino datum. Graveolentiam vero, anisum eodem modo datum. Columellam vero refecare oportet.

Si ulcera fiant in pudendis, & pruritus corripiat, oleæ, & hederæ, & rubi, & mali punicæ dulcis folia trita in vino veteri dilue, & postea carnem recentem foliis intege, & adpone. Et habeat subditam per noctem. Mane vero eximat, & myrtum in vino decoquat, & cum vino putenda colluat.

Si genituram non suscipiat, mensibus secundum naturam fientibus, membrana ante uteri os excrevit. Contingit etiam ex aliis causis. Co-

gnosces autem hoc , si digitum admoveris , membranæ prætextum continges. Ad hæc medicamentum subdititium facere oportet. Resinam itaque , & æris florem melle diluito , & linteum ex his tinctum penitissime indito , filo ad extremam partem dependente illigato. Quum itaque hoc exsiluerit , myrtum in vino coquito , & cum vino tepido eluatur.

Si anhelationes corripuerint mulierem , sulphuris magnitudinem fabæ , & nasturtii tantundem , & rutam , & cuminum Æthiopicum , hæc trita , & vino diluta , jejunæ bibenda præbeto. Oportet autem & a cibis astinere , & non frequenter edere.

Si pariens inflata fuerit , hepar ovillum , aut caprinum calido cinere obrutum , edendum dato meracius ad dies-quatuor , & vinum bibat vetus. Si lumbos doleat , anisum , & cuminum Æthiopicum bibat , & calida lavetur , & subcalidam bibat.

Si menses non fiant , testam crassam exurito , ac terito , & origanum in pinguedine anseris coctam terito , & ad testam in linteum admisceto , ac tepida adponito.

Si uteri conclusi fuerint , & menses non adparuerint , colocynthidem sylvestrem , & filphii semen , cuminum Æthiopicum , nitrum , salem thebaicum , adipem renalem , farinam , myrrham , & resinam. Omnia hæc fervefacito , simulque mixta , ac trita in glandulam efformato , & adponito.

Si uteri ad viscera conversi strangulariint , vinum cedrinum , & cuminum Æthiopicum bibat , & calida lavetur , & subcalidam bibat.

Si menses non fiant , adipem anseris , & netopum & resinam mulier lana excepta subdat.

Si vero magis quam convenit, prodeant, fusi-
num, & rajæ linguam in lana adponat.

Si transmoti uteri aliquo adlapsi fuerint, hor-
deum decorticatum tritum una cum paleis fume,
& cum cornu cervino vino subige, & hinc ute-
ros suffito.

Si secundæ decedere non possint, fœniculum
vino, & oleo, ac melle fervefactum bibendum dato.

Si menses non adpareant, & velis ipsos detra-
here, crassio rem tritici farinam, & hordeum co-
quito, & oleo adfuso edenda dato.

Si inflammati fuerint uteri, cotyledonis folia,
& porrum in crassio re tritici farina coquito, &
adfuso oleo edenda dato.

Si moti uteri aliquo adlapsi fuerint, & dolo-
rem exhibuerint, oleæ scabiem, & lauri, ac cu-
pressi ramenta in aqua coquito, & linteo excep-
ta adponito.

Si uterus doleat, & ad vesicam fuerit dolor,
porri semen in aqua tritum jejunæ bibendum præ-
be, & tepefactoria adhibe.

Si uteri prominuerint, lotos ipsos cum aqua
tepida, & vino, ac oleo illitos rursus intrudito,
& ex lumbis deligato, & graveolentia suffito,
& si urinam emittere non poterit, calida lavato,
ac foveto, & cupressi ramenta suffito. Et potio-
nes urinam cientes bibendas dato.

Si fluxus fiat, acerba suffito, & stercus asini
derasum, lanæ illigatum subdito. Sit autem ster-
cus siccum.

Si in pudendis ulcera fiant, adipem bubulum
illinito, & adponito, & cum vino, in quo myr-
tus cocta est, colluito.

Si ex partu os uterorum fuerit exulceratum,
flore m rosarum tritum, & vino imbutum, in
pilis leporinis adponito, & acerbis colluito.

Si uteros doleat, allii caput integrum, & nitrum tostum, & cuminum terito, & melle subacta subdito; & calida lavetur, & subcalidam bibat.

Si ex fervido, ac superficiario ulcere pudenda fuerint ulcerata, adipem bubulum, & butyrum, & anseris adipem, ac fusinum unguentum misceto, & ex his pudenda illinito, & aqua tepida colluito,

Si uteri adscendentes suffocarint, funiculum lucernarium accensum exstinguito, & naribus admoveto, quo fumum adtrahat, postea myrrham unguento dilutam, & lana exceptam adponito. Et resinam oleo dilutam bibendam dato.

Si secunda non secedat, conyzam tritam, lana exceptam adponito, & ignem in vino tritam bibendam dato.

Si caput doleat, & inum ventrem, & lumbos, bilis in uteris est. Huic itaque pharmacum dare oportet, quod sursum, ac deorsum purgare potest, & calida lavare, & adponere, quæ bilem purgant. Et anisum, ac nigellam vino diluito, & bibenda dato.

Si fluxus oboriatur, caneros fluviales in vino suffocato, & vinum bibendum dato, & quæ siccant, suffito, & adponito.

Si fluxus oboriatur, porri pugillum in vino tritum bibendum dato, & siccis, & acerbis utatur. Si fluxus oboriatur, muli sterco combustum, tusumque, ac cribratum, vino dilutum bibat. Reliquis autem eodem modo utatur. Si fluxus oboriatur, & jam diuturnus fuerit, spongiam combustam, ac tritam, vino odorato dilutam, bibendam dato, & per suffitus resicca, & quæ restringunt, adpone.

Si uteros purgare velis, nitrum, cuminum,

allium & fidus terito, & melle subacta adponito, & calida lavetur, & subcalidam bibat.

Si uteros doleat, cyclamini radicem in vino jejunæ bibendam dato, & calida lavetur, & subcalidam bibat.

Si lac extinctum fuerit, reliqua quidem eodem modo curato; fœniculi vero semen bibendum dato, & radices fœniculi decorticatas, ac butyrum simul coquito. Quum autem cocta fuerint, frigefacito, ac bibenda dato. Commodum est etiam hippomarathrum, & hipposelinum simul coctum. Si lac extinctum fuerit, porrum tritum, aqua dilutum bibendum præbe, & calida lavetur, & porrum, ac brassicam edat, simul coctis cytisi foliis, & succum forbeat. Si lac extinctum fuerit, salviæ, cedri, aut juniperi baccis adjectis coque, & ad diffusum succum, vinum adfundat, ac bibat, & ad cætera farina inspersa, additoque bulbo, & modico oleo adfuso, edat. Et acria, & acida, & salsa, ac cruda olera omnia vitet. Nasturtium vero in vino potum commodum est. Nam lac purgat, & calida lavetur, & subcalidam bibat.

Si velis mulierem prægnantem fieri, ipsam, & uteros purgato, postea farinam jejunæ edendam dato, & vinum meracum insuper bibendum, & nitrum rubrum, cuminum, ac resinam, melle subacta in linteo subdito, & ubi aqua defluerit, nigros pessos mollitorios adponat, & cum viro dormiat. Si prægnantem facere voles mulierem, ipsam, & uteros purgato. Deinde linteum tenuissimum resiccatum, ac melle imbutum in glandes efformato, & in fici succo tinctos adponito, donec fuerint aperti. Postea vero magis intrudito. Ubi autem defluerit aqua, vino, & oleo colluta, cum viro dormiat. Bibat autem & pulegium in vino cedrino, quum viro condormire volet.

Medicamentum, fetum ex uteris pellens. Cucumeris fylvestris succum potionis mensura, in mazam conspersum adponito, ubi ad duos dies antea jejunavit. Aliud. Staphidis fylvestris pugillos duos in aqua mulsa dilutos, bibendos dato.

Experimentum fecunditatis. Caput allii integrum derafum, uteris adponito. Postridie vero digitum immittat, ac contingens consideret, & si quidem oluerit, inde os, bene habet; sin minus, rursus adponat. Aliud experimentum. Netopum modicum in lana involutum adponat, & consideret, an per os oleat.

Alia subditiua medicamenta. Scorpii marini fel, in lana involutum, & in umbra siccatum adponito. Pulegium siccum tritum, melle imbutum in lana adponito. Cucumeris fylvestris semen & testam combustam, vino subactam, cum pilis leporinis, in lana subdito. Alumen Ægyptium, lana involutum adponito. Cantharidas vino subactas, in lana subdito. Herbam artemisiam vino subactam adponito. Nigellam in vino tritam, in lana subdito.

Aliud ad recens enixam. Unguentum rosaceum, & ceram, in lana adponito. Bulbion ex tritico, tritum, & vino subactum, in lana subdito. Vini albi veteris fecem combustam, & vino albo extinctam, ac tritam, in lana adponito. Galbanum, netopum, & misy, cum unguento rosaceo, in linteo adponito. Elaterii potiones duas, & favum cum vino, in linteo adponito. Butyrum, & alumen melle subactum, in linteo subdito. Scammoniae succum, & adipem cum maza misceto, & vino imbuta, in linteo adponito.

Si concipere nolit, misyos fabæ magnitudinem, aqua dilutam, bibendam dato, & per annum non concipiet.

Si periculum facere velis in muliere, an prægnans sit, aut non, rubro lapide, sive terra erithrea oculos sublinito. Et si quidem ingrediatur pharmacum, prægnans est; sin minus, non.

Si prægnanti pudenda fervido, & superficiali ulcere fuerint exulcerata, amygdala trita, & medullam bubulam in aqua coquito, & modica farina adjecta, pudenda illinito, & baccarum myrti decocto colluito.

Si virgo ex lapide laborarit, semen radices Æthiopicæ in vino veteri ad dies decem dato. Deinde in aqua ad dies viginti, & bis in die multa calida lavato.

Cataplasmata. Allium, portulacam, apium, loti, & cedri ramenta, trita simul, mixta aqua mulla, diluito, & cataplasma hinc factum imponito. Rubi folia, myrti folia, simul trita aqua mulla diluito, & polenta admixta subacta imponito. Sambuci folia, myrti folia, terebinthi folia tenerima, eodem modo adponito. Loti ramenta, mori folia, simul trita, mixta, aqua diluta cum uva passa imponito.

Suffitus. Oviculæ, aut capræ cornu tufum, & hordeum tostum, ac fresum, oleo subigito, ac suffito. Cervi cornu, & olivas nondum habentes oleum, simul trita mixta suffito. Rhoem rubrum, & polentam tostam oleo subigito, ac suffito. Polentam, & sterces bubulum, & paleas oleo subigito, ac suffito. Loti ramenta, & rhois folia, & cupressi siccæ ramenta, vino nigro austero subacta suffito. Galbanum, mannam, & resinam, unguento subacta suffito. Capræ cornu, & gallam, & adipem suillum, ac cedriam suffito. Terram ex asinorum pedibus deradito, & sterces asinum cum vino nigro subigito, ac suffito.

Collutiones. Folia myrti, & lauri, ac hederæ in aqua coquito, & cum hac tepida colluito. Rhois, & mali punicæ, ac rubi folia in aqua mulsa coquito, & cum ea excolata colluito. Sambuci, & lentisci folia in aqua coquito, & excolatam leviter tepidam infundito. Fœniculi, & brasicæ radices tufas in aqua coquito, oleo adfuso, & poltea cum excolata colluito. Oenanthen, & cyperum, & uvas passas in aqua mulsa coquito, ac colluito.

Malagmata. Malvam, & fœnumgræcum in aqua fervefacito, & cum excolata aqua leviter tepida colluito. Cupressi ramenta, & amaracum in passo aqua temperato coquito, ac colluito. Serpyllum, & violæ albæ radicem, in aqua mulsa coquito, ac colluito. Hypericum, & lentiscum, & baccas cedri in aqua coquito, & cum leviter tepida colluito. Favum, & butyrum, & resinam, & adipem anserinum in aqua coquito, & colluito.

Fomenta. Lolium tostum, ac molitum in posca meraciore coquito. Postquam autem coxeris, linteo illigato, & foveto. Lentem tostam, decorticatam, & in farinam crassiore alicæ similem redactam, in aqua coquito, & linteo illigato, ac foveto. Ervum eodem modo parato, ac foveto. Commoda est & salvia eodem modo parata. Salviam, & hypericum in aqua coquito, & hordei paleis in decocto coctis, & linteo exceptis foveto. Loti, & cupressi ramenta in uvæ passæ cremore coquito, linteoque ipsa illigato, ac foveto. Oleæ, & myrti, & hederæ, ac lauri folia in aqua coquito, & in decocto hordei paleas coquito, deinde linteo illigato, ac foveto. Cupressi ramenta, & cedri, & hordei furfures simul misceto, & in uvæ passæ cremore subigito, ac panem formato, & cum hoc affato, calido in linteum illi-

gato, foveto. Violæ albæ semen, aut radices in aqua coquito, & cum aqua furfures tritici subigito, ac panem formato, cum quo calido in lintheum involuto, foveto. Serpyllum in aqua coquito, & furfure triticeo in aquam coniecto, eodem modo foveto. Spongiæ calefacito, & adhibeto, & cum mollibus lanis, & panniculis laneis, & vasis testaceis aqua infusa, & utriculis eodem modo, & decoctionibus in utres infusis, foveto.

Purgatorium. Si mulierem parere non potentem, facere velis, ut prægnans fiat; considerare oportet in mensibus, an biliosa, aut pituitosa sit. Cognosces autem hoc, arena tenui sicca ad solem conspersa, & quum menses prodierint, sanguine super arenam in sole effuso, ita ut ipsum siccare sinas. Si enim biliosa fuerit, sanguis super arenam siccatus, pallidus fit. Si vero pituitosa, velut mucus existit. Horum igitur, utrum tandem fuerit, ventrem purgato, sive sursum, sive deorsum purgatione opus habere visa tibi fuerit, postea paucis diebus interpositis, uteros purgato.

Uterorum fomenta. Si duri fuerint uteri, & non concipiat, vinum quamjucundissimum cum pari aqua temperatum, trium semicongiorum Atticorum mensura, & fœniculi radices, & feminis fœniculi quartam partem, & unguenti rosacei semiheminam, hæc in vas novum fundito, & vinum adfundito. Vasis autem operculum perforato, & imposita arundine foveto. Arundinem vero cum operculo tollito. Si enim sine operculo abstuleris, exuretur. Postquam autem fota fuerit, scillam adponito, velut infra scriptum est. Adponito autem, donec dixerit molle, & amplum esse uterorum osculum, & si quidem exulcerata fuerit & pustulæ in purgatione fuerint, si summa

labia ulcerata fuerint, anisum, & adipem anserinum in rosaceo oleo terito, & in lana involvito, & accepta carne bubula, magno pedis digito crassiore, sex digitorum longitudine, ipsam pharmaco illinito, & lana exceptam involvito, & ad extremam carnis partem, quæ foras spectat, filum adligato, & reliquam in uteros indito, ubi est ulcus.

Mensium purgatoria. Si non procedat menstrua purgatio, cucumeris sylvestris internam partem pondere trium obolorum, & artemisiam herbam, & thuris obolum terito, & admixto melle in lana involvito, & ad os uteri adposito, quinquies in die hoc faciens.

Aliud. Vitem viridem terito, & melle admixto, lana excipito, & eodem modo adposito.

Aliud. Cupressi fructum, & cucumeris sylvestris internam partem, & thus terito, & melle admixto, lana excipito, & eodem modo subdito.

Aliud. Cupressi fructum, & thus terito, & melle admixto, lana excipito, ac subdito.

Aliud. Abrotoni obolos tres cum melle lana excipe, ac subde.

Aliud. Elaterii obolum, & myrrhæ obolum terito, & cum melle læ involvito, ac subdito.

Purgatorium, si mulier non concipiat. Tauri urinam collige trium heminarum mensura. Deinde artemisiam herbam, aut parthenium, aut adiantum, & laurum viridem, & cedri ramenta simul contunde. Deinde in effossa scrobe carbones accende, & imposita olla urinam tauri infunde, & contusa in mortario adjice, postea sellam circumpone, & artemisiam herbam, aut hyssopum, aut origanum impone, & muliere super hæc collocata, donec fudet, fove. Ubi vero sudarit, lava cum calida, & in lavacrum artemisiam, & laurum

immitte. Deinde subdititium medicamentum adhibe. Aut artemisiā, aut bulbium in vino albo tritum lani involutum subdat. Hæc ad tres dies faciat, & deinde cum viro dormiat.

Subdititium pharmacum ad conceptum faciens. Ex nitro, & thure cum melle glandem formato, & adponito.

Aliud purgatorium molliens. Caricam coquito, donec granula abjiciat, & hanc expressam, levissime tritam in lana cum rosaceo unguento adponat.

Aliud acrius. Brassicæ, rutæ pares portiones terre, ac utere eodem modo.

Aliud molle, & purgatorium. Medullam anseris, aut bovis, aut cervi, magnitudine fabæ, adfuso unguento rosaceo, & lacte muliebri, terito, velut molle pharmacum teri solet, deinde ex hoc os uteri illinito.

Aliud tepidum purgatorium. Anseris medullam magnitudine nucis, resinæ lentissimæ aut terebinthinæ magnitudinem nucis. Hæc in unguento ad lentum ignem liquefacito, & velut ceratum facito, & deinde ex hoc tepido os uteri illinito, & pectinem madefacito.

Aliud detrahens purgationem & sistens. Pæoniæ grana nigra aut rubra, tria aut quatuor in vino trita bibenda dato. Si vero magis detrahere voles, grana nigra eodem modo trita bibenda præbeto.

Aliud purgans ac detrahens. Lauri baccas ad summum viginti, & fefelis dimidium acetabulum, cum vino trita bibat.

Aliud. Tauri fel, trium dimidiorum obolorum Atticorum pondere, in vino jejunæ bibendum dato. Et efformata quoque ex ipso catapotia devoranda dato.

Aliud. Farinam recentem, myrrhæ obolos tres

croci tantumdem, castorii obolum, hæc cum unguento rosaceo trita adponat.

Aliud purgatorium. Semen urticæ, & malvæ succum, cum adipe anserino tritum subdat.

Aliud. Si non purgata fuerit ex partu, floris farinæ quantum tribus digitis comprehendi potest, coquito, & melle adfuso, ventri velut cataplasma imposito, & bibendum dato.

Aliud, quod uteros aperit, & purgat. Cantharides quinque aceto albo adfuso terito, & non valde liquidum pharmacum facito, sed ut digitis effingi possit, & de ficu alba pingui, sine granulis & pelle, duplam cantharidum partem admisceto, & efformatam glandulam tenui lana involutam subdito.

Aliud. Si ex partu non fuerit purgata, trifolium in vino albo bibendum dato : hoc etiam menses educit, & fetus expellit.

Aliud purgans uteros. Quum puero immortuo sanguis intus manserit, colocynthidem sylvestrem in melle tritam delingat, aut subdat.

Aliud sanguinem purgans. Sanguinem ex uteris expelles, si violæ albæ semen tritum, vino dilutum, bibendum dederis.

Aliud, quod similiter sanguinem ex uteris expellit: Rhœis feminis, quum rubrum fuerit, grana viridia triginta terito, & rosas caninas rubras, rubicundo ex ipsis delecto, in vino bibenda dato, quum sanguis eruperit.

Aliud purgatorium. Si menses non adparuerint, styracem & origanum terito, commisceto, & adipe anserino adfuso adponito.

Aliud, quod subditum uteros purgat, ac evacuat. Absinthii radicem tritam cum melle, cum oleo adponito.

Subdititia uteros purgantia, aperientia, &

aquā ducentia. Scillæ frustum longitudine sex digitorum, & digiti parvi crassitudine accipito, & de hoc duos digitos circum deradito ac levigato, & reliquum lana fordida involvito, eam vero partem, quæ circumrasa est, ad os uterorum subditam, per diem ac noctem adpositam finito. Postquam autem lavit & abstulit, aqua odorata colluatur.

Aliud purgatorium molle, quod aquam & pituitam ducit, & pallidos ac suberuentos menses detrahit, si non diuturni fuerint, & os emollit. Unguentum narcissinum, cuminum quod edimus, myrrham, thus, absinthium, cupressum, salem, rosaceum oleum sumito. Et de aliis quidem singulis congiū accipito, narcissini vero partem quartam, & omnia in glandem efformata, ac crudi lini lintea excepta subdito. Aut linteum tenue pennæ circumdato ac deligato, & in oleo albo Ægyptio tinctum adponito, & tota die adpositum finito. Deinde ubi lavit & abstulit, aqua odorata colluatur.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE STERILIBUS.

PRÆFATIO.

Multa ad verbum exscripta ex libris muliebrium, pauca nova habet & singularia, experimenta ad agnoscendam conceptionem absona.

DE his quidem, quæ accidunt mulieribus in singulis adfectionibus, prius dictum est. Nunc autem ostendam, ob quas causas mulieres omnino steriles fiunt, & cur non pariant, antequam sanentur. Causam vero hanc esse dico: si os uterorum omnino aversum fuerit a pudendo, non concipiunt. Non enim suscipiunt uteri genituram, sed statim foras exit. Contingit autem hoc etiam, si parum distortum fuerit os uterorum præter naturam a pudendo. Et si omnino conclusum fuerit os uterorum, neque sic suscipiunt. Neque si recens conclusum fuerit magis, quam oportet. Singula vero relata manifesta sunt. Etenim si omnino aversum fuerit, aut conclusum, menses non prodeunt omnino, aut prodeunt violenter cum morbo, si sanguis coegerit uteros pro more converti. Et si purgata fuerit mulier, aliquando os uterorum ipsi a pudendo avertitur. Si vero parum distortum, aut recens conclusum fuerit, prodeunt quidem menses, prodeunt autem violenter, & paulatim per multos dies. Hæc autem omnia manifesta fiunt, si sic habent contingenti mulieri, & si horum aliquid fuerit, curata mulier secunda fit. Quandoque etiam sua sponte. Hæc autem singula cur fiant, dicetur. Dictum autem est & in muliebribus morbis.

Si leves fuerint uteri. Contingit autem hoc & ex natura quibusdam, & si ulcera innata magnas cicatrices reliquerint. Si leves igitur uteri fuerint, mulier in ventre non concipit. Nam genituram suscipiunt quidem uteri, si non alia aliqua causa obstiterit, non autem concipiunt, sed semen foras emittunt. Hoc autem maxime clarum fit contingenti, & si interrogetur, an aliquando ulcera in uteros ipsi oborta fuerint, menses vero

vero sano quidem modo prodeunt in hoc morbo. Verum talis plerumque incurabilis est, & hæc causa est, ut in ventre non concipiat.

Si ulcus in uteris factum fuerit ab adfectione quadam ex relatis, & non statim sanatum, sed impurum factum fuerit, permanet ulcus ad multum tempus, quemadmodum & id, quod in aure existit; & male olet mulier, & quandoque fanies male olens ipsi ex pudendo fluit, & quamdiu sane ulcus habuerit, in ventre non concipit. Non enim concipiunt uteri genituram. Huic autem menses sano modo procedunt. Verum ex contactu, & interrogatione maxime clarum fit de relatis. Curata vero fecunda fit, exigua tamen spes est.

Si quid ex mensibus in uteris remanens scissuram, ac segmentum habeat, quod circa osculum, aut paulo penitius caleseat, & rursus frigeat, neque sic in ventre concipit. Impedimentum enim hoc incumbens, genituram, quo oportet, transire non permittit. Et si quidem in principio curetur, sanescit, & fecunda fit. Si vero tempus accesserit, sterilis manet. Manifesta est autem adfectio maxime ad contactum. Durum enim quiddam intus est.

Si magis, quam convenit, uteri hiarint, neque sic prægnans fit. Non enim concipiunt uteri semen genitale. Sed & hoc ad contactum clarum fiet, & menses acervatim prodeunt, & per paucos dies. Fit autem & natura hæc adfectio, & a relatis morbis. Et si quidem a natura fuerit, incurabilis est morbus; sin minus, non sani prodeunt menses, utpote muliere non existente sana, neque sic prægnans fit. Non enim compingitur semen a sanguine morbofo. Sed sanguis, qui a corpore morbosus descendit, ge-

nituram ferofam facit. Serofa vero facta genitura, tempore modico, aut multo, foras progreditur una cum fanie. Atque hoc ex corpore mulieris, & ex menfibus manifefturn fit. Prodibunt enim ipfi menfes, velut dictum eft, five biliofa, five pituitofa, five aquofa fuerit. At brevi curata fecunda fit; fin minus, non.

Si vero mulieri menfes non prodeant omnino, aut ab omnibus relatis, etiam fic non concipit. Venæ enim fanguine plenæ genituram non fufcipiunt, & in uteris aliquid inveterati fanguinis inefle neceffe eft, quod genituram nutriri prohibet.

Si vero pauciores quam debeant, menfes prodeant, neque fic prægnans fit; cauffæ vero in priore morbo relatæ funt; fit autem hoc manifefturn ex interrogatione, & fi quidem a natura pauci menfes prodeunt, incurabilis eft. Si vero ab adfectione aliqua ex relatis, brevi curata, fecunda erit.

Si plures, quam debent, menfes mulieri prodeant, neque fic in ventre concipit. Uteri enim, fanguine evacuato, genituram non concipiunt præ debilitate. Si vero etiam conceperint, fanguis multus derepente in uteros mulieris descendens, genituram fuffocat. Manifefturn autem & hoc eft ex menfibus, qui multi prodibunt. Et fi quidem natura mulier multos menfes demittit, fterilis fit. Si vero non natura, fed ab aliqua ex relatis adfectione, brevi curata fecunda erit.

Et fi os uterorum ex pudendo exciderit, neque fic concipit. Nam os durum fit, & genituram non fufcipit, & intumefcit, & propterea in totum infecunda fit. Manifefta eft autem hæc adfectio ex eo, quod contingit.

Et fi non prodeant menfes, velut debent, fed deorfum procefferint in fedem, neque fic in ven-

tre concipit. Manifestum est enim, quod os uterorum a pudendo aversum est, aut conclusum, & si quidem ad sedem aversum fuerit osculum, aut conclusum, curata fecunda fit. Utrumque vero ex interrogatione, ac responsione manifestum fit. Si enim menses semper sic prodierint, clarum est, quod his morbus causa est. Atque tot, ac talia mulieribus contingunt, propter quæ non pariunt, antequam curentur, & propter quæ omnino steriles fiunt. Quare mirari mulieres non oportet, quando cocunt quidem, non autem sæpe pariunt.

Experimenta, per quæ indicatur, an prægnans fiet mulier. Si cognoscere voles, an mulier prægnans fiet, butyrum & lac mulieris masculum alentis bibendum dato, & si eructaverit, concipiet; sin minus, non. Aliud. Netopum modicum lana exceptum subdat; & postea mane, an quod subditum est, per os oleat, consideret, & si quidem oleat, concipiet; sin minus, non. Aliud. Cuicumque mulieri a subdititiis non valde fortibus dolores ad articulos processerint, & stridor dentium ipsam habuerit, & vertigine adfecta fuerit, & oscitarit; huic major spes est, ut prægnans fiat, quam ei, quæ nihil horum patitur. Aliud. Caput allii integrum depurgatum, ad derafum, ad uterum adponat, & postridie videat, an per os oleat, & si oluerit, concipiet; sin minus, non. Aliud. Si cognoscere voles, an mulier concipiet, anisum in aqua tenuissime tritum bibat, ac dormiat, & si quidem pruritus ipsam circa umbilicum corripuerit, concipiet, sin minus, non.

Prægnantem mulierem, si non ex alio cognoscas, ex hoc cognosces. Oculi videntur distracti, ac caviores, & candidum in oculis, albedinis

naturam non habet, sed lividius adparet. Quæ in ventre habent, maculam solarem in facie habent, & postquam conceperunt, vinum odio habent, & cibos averfantur, & oris ventris morfu, ac saliva plenæ fiunt. Mel, & anisum tenuissime terito, deinde in aqua diluito, ac exhibeto, & dormire finito, & si quidem tormen ipsi fiat circa umbilicum, prægnans est; sin minus, non est. Post hæc autem omnia, farinam bibat, & mel, & origanum in vino, & oleo.

Quæcumque in utero habentes, maculam solarem in facie habent, femellam gestant. Quæ vero bene coloratæ permanent, masculum plerumque gestant. Si papillæ sursum conversæ fuerint, masculum gestat. Si deorsum, foemellam. Accipe de lacte, & farina misce, & pastillum forma, & ad lentum ignem assa. Et si quidem comburatur, marem gestat. Si vero diffundatur, femellam. Aut idem hoc lac super folia emulctum contemplare. Et si quidem condensatur, masculum gestat. Si vero diffusum fuerit, femellam.

Curationes ad conceptionem experimento cognitæ. Si qua liberorum generationem expetat, quæ sine liberis sit, & si qua jam antea prægnans fuerit, nunc autem non pariat. Quum stomachus uteri durus fuerit totus, aut summa parte, & conclusus, ac non rectus fuerit, sed ad alteram coxam aversus, aut ad intestinum rectum inclinatus, aut in se ipsum contractus, aut labium stomachi sibi ipsi incubuerit. Undecumque igitur aut asper fuerit, aut callosus; sit autem durus & a conclusione, & a callositate; his menses non adparent, aut multo pauciores, aut peiores, quam oportet, adparent, & per longius tempus. Et menses quidem juxta sanitatem corporis, & uterorum, exitura inveniunt. Itemque

juxta naturalem, ac justum modum, & a calore, & humiditate mensum, & stomacho non valde læso. At genituram rursus non suscipit propter læsionem, quæcumque tandem impedierit susceptionem a stomacho non bene habente. Huic post fomentum toti corpori adhibitum, pharmacum bibendum dare oportet, & corporis purgationem primum facere sive sursum & deorsum, sive deorsum solum. Et si quidem sursum purgans pharmacum dederis, ante purgationem fomentum ne adhibeto, sed postea. At fomento prius facto, pharmacum deorsum purgans bibendum dato. Si vero sursum purgante non opus habere videatur, præmissio fomento, deorsum purgans bibendum dato. Quum autem corpus probe habere visum fuerit, postea fomentum adhibeto, ita ut uteros frequenter insidere facias in fomento, quod maxime conferre visum fuerit. Injicito autem in fomenta, cupressi ramenta, & lauri folia contusa, & multa calida sæpe lavato. Quum vero recens lota, & fota fuerit, uteri osculum dilatato, simulque dirigit, si opus fuerit, cum specillo stanneo, aut plumbeo, a tenui auspicatus: deinde cum crassiore, si admiserit, donec probe habere videtur. Tingito autem specillum in mollitorio diluto, quodcumque liquidum factum conferre videbitur. Specilla vero retro lata facito: deinde lignis longis adaptato, ac sic utitor. At vero hoc tempore in vino albo, dulci, quam suavissimo, tandem pinguis simam in tenuia frustra concisam coquens, bibat, & apii semen contusum, & cumini Æthiopici semen, & thus quamoptimum. De hoc jejuna bibat moderata copia, per quot dies bene habere visa fuerit, & edat catulos pingues percoctos, & polypum in vino dulcissimo coctum, & de jusculo bibat, & brassicam coctam, & vi-

num album insuper bibat, & ne coenet, & bis in die lavetur. A cibis vero hoc tempore abstinere. Postea vero, si processerit secundum stomachum, & purgationem aliquam foras ostenderit, de potione aliquid bibat per unum atque alterum diem, & a specillorum usu cesset, & conetur uteros purgare subdititiis, & medicamentis.

Cuicumque vero stomacho recto, & molli, & sano, & probe habente, & in debito loco sito, menses omnino non adparuerint, aut pauciores, & per amplius tempus, & non sani, morbum perscrutatus, quem uteri habent, & an corpus etiam aliquid conferat, comperies causam, a qua prægnans non fit, & quum quidem sic habet, curationem facito, adhibens id, quod convenit, si admiserit, curationem incipiens a fortibus, prout tempestivum esse videbitur, desinens autem in molliora, donec uterus probe purgatus esse visus fuerit, & stomachus consistere recte habens in sufficiente loco situs.

Si vero a pharmaco, & a potione non processerit, neque ubi ipsum bibit moderato tempore, a potione quidem hac cesset. Quum vero probe habuerit, per usum specillorum os stomachi molito, & ut hiet, facito, ad viam subdititio præstandam, tum a medicamentis suffumigabilibus, tum a mollitoriis. Postquam autem probe mollitum, ac suffitum esse videbitur, adpositis pharmacis uteri purgationem facito, donec probe habere visum fuerit, incipiens a mollibus ad fortiora, desinens autem rursus in mollia odorata. Pleraque vero ex fortibus medicamentis uteri exulcerant, & prohibent, ne rectus consistat, & probe habeat ad genituræ susceptionem, & uterum siccum faciunt.

Si vero mulier a pinguedine uteros sibi læsos

esse putet ad conceptionem, adtenuato ipsam quammaxime, & ad reliqua gracilem facito.

Vernum autem tempus optimum est ad conceptum. At vir non sit ebrius, neque vinum album bibat, sed fortius, ac meracius, & cibos edat fortissimos, & calida ne lavetur, & robustus sit, ac sanus, & a cibis abstineat, qui ad rem non conducunt. Quum autem purgata mulier visa fuerit, & stomachus uteri recte habere, lavetur, & caput fricetur, & nihil omnino illinatur. Postea linteo inodoro loto capillis circumdato, reticulo loto nihil olente deliget, linteo primum supposito. Deinde ubi galbanum ad ignem, aut solem calefactum, ac probe mollitum subdidit, quiescat. Postea mane exsoluto reticulo, ac linteo, caput suum alicui olfaciendum exhibeat, & si probe fuerit purgata, olet; sin minus, non olet. Verum hæc a cibis abstinens faciat. Si vero non secundæ adposueris, nunquam olet, neque purgata, neque alias, & si prægnanti adposueris, neque sic olebit.

Quæ vero sæpe concipit, & secunda est, ac sana, ei si adposueris, etiamsi non purgaris, olebit ipsius vertex, alibi vero non. Quum vero cognoveris ipsam recte habere, ad virum accedere jubeto, & mulier quidem a cibis abstineat. Vir autem non sit ebrius, verum frigida lotus, & cibis paucis conducentibus pastus; & si mulier genituram se concepisse cognoverit, primo tempore non amplius ad virum accedat, sed quiescat. Cognoscet autem, si quidem vir dixerit, se emisisse; mulier autem præ siccitate ignorat. Si vero uterus rursus reddiderit genituram eadem die, humidus erit, & si humidus factus fuerit, rursus cum viro misceatur, donec concipiat.

Alia curatio. Ubi fomentum toti corpori ad-

hibueris, medicamentum bibendum dato sursum, ac deorsum purgans, Deinde lacte asinino postea in potu exhibito, uteros per fistulam duobus diebus foveto cum urina muliebri putrida, nitro injecto. Tertia vero die cum urina bibula. Quarta autem, & quinta, foeniculi semen tritum, & sambuci folia, ac lauri, & cupressi ramenta. Hæc coquito, aqua adfusa. Oportet autem post fomentum, multa calida lotam, adponere adipem aromatis imbutam, statim a fomento, & ad noctem. Postea vero hoc præparato. Myrrham staten, butyrum, adipem anserinum, medullam cervi, resinam, & netopum. Horum singulorum æquales portiones permixtas, ac liquefactas adponat in lana milesia molli quamoptima. Deinde plumbeis penicillis quinque, ad octo digitorum longitudinem fabricatis, uterum aperito. Primus ex his sit tenuis, alter crassior, & reliqui alius alio crassior sit. Aperiantur autem per dies quinque, & semper lota adponat, & ex lumbis deliget, ne excidant, & semper ulterius intrudat, postremum vero quampenitissime. Postquam autem aperueris, purgatorium adpone, cantharidas tritas quinque, & colocynthidis longæ internam spongiosam partem, & myrrham. Hæc melle cocto subacta, & in glandem efformata, lana involuto, excepta summa parte. Deinde in oleum suavissimum tingito, ac adponito. Utere autem & hoc purgatorio, felle tauri, & flore æris assato, & nitro, & myrrha modico melle dilutis, ac linteo tenui deligatis, & linteo superne pharmaco obducto adponito. Utere & buprestis cum myrrha, & elaterio cum melle cocto, & cantharidibus cum elaterio, & myrrha. Postquam autem purgata fuerit, postridie ubi lavit, uterum colluito, Cuminum Æthiopicum tritum, & me-

lanthium, & resinam, & oleum, & mel, ac vinum dulce. Hæc mixta, & tepefacta infundito. Postquam vero infuderis, erectam obambulare iubeto, quo collutio infusa concutiatur. Subdito autem crocum, & myrrham, & thus, singula paribus portionibus sicca linteo illigata, ita ut anserinum adipem admisceas, ac linteo oblinas. Atque hæc adponito per dies septem. Octavo vero suffitum facito cum myrrha, bitumine, & hordeo, oleo odorato subactis; his lento igni injectis, ac suffito per fistulam facto. Postquam autem suffitum feceris, postridie castoris testem terito, vino albo adfuso, & ipsum melle oblitum, & lanæ involutum adponat in noctem. Mane vero eo sublato, ac emollito, ad virum accedat, & ubi condormiit, quiescat, & si non prima vice conceperit, eodem rursus adposito, virum adeat. Cæterum hunc medicationis ductum incipere oportet, ubi menses prodierint. Desinentibus autem mensibus, conceptorio medicamento adposito condormire. Priore vero tempore neque mulier ad virum accedat, neque vir ad mulierem.

Quum autem mulier non conceperit, prius concipere solita, uteri vero viri genituram in se ipsos suscipiunt, penitus necesse est mulierem ferrosam hanc facere. Quandoque enim in uteris pus innascitur, pus autem in uteris a tuberculis fit. Et sane ob hoc genitura viri, quando cum viro coit, uteros non contingit, quo videlicet ipsa viri genitura compingatur. Nam pus ipsam dissipat, ne adferatur. Mortificat enim pus, & putrefacit genituram, proinde & pus ex uteris expurgare oportet, & tuberculum in utero sedare, quo de cætero non impediat, genituram compingi, ac efferri. Festinare itaque oportet ad expurgandum, priusquam pus in uteris in callum

concreſcat, & uteros colluere hoc modo. Lac equinum coctum exacte colato, ut tenuiſſimum, & puriſſimum exadat, & hoc infundito, clyſteris inſtrumeneo idoneo facto. Et ſumma quidem clyſteris pars levis ſit, argentea, velut ſpecillum, & ſtatim modico intercedente ſpatio, foramen perforetur. Sint autem & alia foramina, non magna, ſed anguſta, hinc atque hinc, ex tranſverſo clyſteris æquali interſtitio diſtantia, & clyſteris quidem apex ſolidius ſit. Reliquum vero totum cavum ſit velut fiſtula. Adligare autem oportet veſicam ſuis feminæ, atque hanc probe radere, ac confricare; poſtquam autem adligaris, lac in veſicam infundito, foramina vero tenui linteo obſtruito, ne lac adfluat. Ubi vero obturaveris, veſicam deligato, & ipſi mulieri dato, cui collutionem infundere paras. Illa vero, exceptis obturamentis, in uterum indat. Ipſa enim ſciat, ubi indere oportet. Poſtea autem tu veſicam manu premito, quamdiu pus foras effluxerit. Maniſteſtum autem hoc erit, ubi non amplius pus ſimul cum lacte exierit, palam etiam clarum eſt, quod non amplius ineſt. Atque tunc ceſſare oportet, & poſt hoc, ubi paululum recreata fuerit, ad modicum tempus, cucurbitæ ſiccæ fundum reſecato, itemque apicis ſummam partem, quo perforata ſit, ita ut ſimilem efficias in reliquis, excepto apice velut clyſterem; craſſitudine vero paulo tenuior ſit, quam virile pudendū. Hanc cucurbitam ſic formatam vaſi circumponito, vaſe vino impleto. Sit autem vinum odorum fragantiſſimum, & ſiccitiſſimum, ac vetuſtiſſimum, deinde lapidem nigrum pellucidum in vinum injicito, porro cucurbitam ex ære albo factam circumponito, & mulier circuminſideat, pudendum circum cucurbitæ glandem adhibens, qualiter

oportet, quo cucurbita vera super æream emineat, duorum digitorum intra pudendum mensura.

Quum mulier genituram suscipere non poterit, necesse est membranam superexcrevisse in osculo uterorum. Oportet igitur æruginem æris, & fel tauri, & serpentis adipem simul miscere, deinde pharmaco hoc lanam imbuere, & in byssinum linteum involvere linteo melle subdito, & facere subditivum magnitudine maximæ olivæ, & adponere ad pudendum per totam noctem. Supina autem jaceat, & in die auferat, & calida aqua lavetur quamplurima ex myrti decocto. Adponat autem & postea singulis noctibus, & deinde cum viro coeat.

Alia curatio. Marrubii foliorum manus plenæ mensuram in vas Atticum injicito, & aquæ potabilis heminas Atticas quatuor adfundito, & ubi per novem dies præmaceravisti, per alios novem dies jejuna, lota, duos cyathos de hoc bibat, pari mensura passî albi admixta. Quum autem tertiam diem potando transegerit, fomentum adhibeatur, cicutæ foliis in ignem missis, per novem dies, & post fomentum lavetur. Atque sic rursus de hoc bibat. Quum vero per triduum fomentum adhibuerit, marrubium ipsum tritum in die adponat per triduum, & mercurialem tritam in melle Attico bis in die. Præmaceretur autem in vini albi congio, hippomarathri, & fœniculi radix, & tædæ pinguisimæ ramuli, & rubiæ quarta pars, & fœniculi semen, & verbenacæ radices multæ, præmacerenturque diebus non minus quam novem, & postea femina loto capite, in balneo heminam per diem de meri cremore bibat, unde reclinata se ipsam concalefaciat. Atque hinc post potum alternis diebus id, quod ex felle paratur, per diem ad dies sex adponat. Quum autem jam

virum accedere vult probe purgata, hyoscyami folia, ac radices in aqua fervefaciat, & ex his quam calidissimis per triduum ad noctem fomentum adhibeat, & lota virum accedat, post hoc vero fomentum etiam cervi pudendum siccum sufficit, & de hoc in vinum album dilutum deradens, per triduum bibendum, & quum partus dolor institerit, bibendum dato. Nam hoc partum accelerat.

Alia curatio. Fel tauri fervefacito, & alumen Melium, & cornu cervi ustum terito, & permixtis, ac in glandulas efformatis utitor.

Aliud curativum. Cuminum in vino nigro coctum, tritum, in glandem efformato, & ad noctem adponito, post hæc vero fecem vini albi, tenuissimam videlicet fecis partem, comburito, & combustam in penna auferas, linteoque illigatam ad noctem subdas, & femina porrum coctum edat, post hoc tragium terat, & melle dilutum in noctem adponat, & deinde tragii fructum tritum, in vino albo dilutum, tædæ ramentis adjectis, bibendum dato, & postea organum alternis suffito, & sic ad virum accedat.

Alia curatio ad mulierem parere nequeuntem. Si mulierem parere nequeuntem, puerperam facere velis, in mensibus considerare oportet, an biliosa sit, sive pituitosa, cognosces autem, utrum horum magis sit, si ubi menses prodeunt, arenam tenuem, & siccam in sole substraveris, & de sanguine infuderis, & si quidem biliosa fuerit, sanguis in arena siccatus, luteus fit. Si vero pituitosa, velut mucus. Utrum igitur horum fuerit, ventrem purgabis, sive sursum, sive deorsum opus habere videtur. Deinde intermissis tribus diebus, uteros purgato, & si humidius uterorum osculum

fuerit, acria adponito, quo commorsum, & inflammatum os uterorum durum evadat.

Si vero mulier internis partibus non febriat, neque præ uteris concipiat, neque viro misceri queat, sed dormiat, & cibum aversetur, vinum melle admixto pudendis infundatur, & myrrham suffito. In sedem vero glandes indat, & vinum adipe anserino admixto in pudendum infundat. Deinde etiam oleum pari melle mixtum infundat.

Si mulieri uteri gracilescant, & osculum ipsorum exasperetur, & concludatur, & menses ipsi non adpareant, neque concipiat. Sed febris corripit lenta, & dolores incidunt ei in lumbos, & imum ventrem. Morbus autem hic maxime fit, quum quid in ipsa fuerit corruptum, fit autem & ex partu. Hanc calida lavare oportet, & fovere. Quum autem lota, ac fota fuerit, os uterorum dilatare cum specillo, & myrrham tritam cum pari netopo adponat. Aut unguentum, aut oleum rosaceum in linteo, & plumbum instar glandis formatum adponat, felle bubulo illitum. Et in quatuor diebus infecundas cognosces, & fomentum adhibeto, & pharmacum bibendum dato.

Si vero præter naturam mulier fuerit crassefacta, in ventre non concipit. Nam omentum crassum, ac multum incumbens, os uterorum deprimit, & genituram non suscipiunt. Hanc adtenuare oportet, & pharmacum deorsum purgans bibendum dare, & ad uteros adponere, quod purgat, ac flatum inducit.

Si os uterorum durum fiat, aut cervix, ex digiti contactu cognosces. Itemque si ad coxam aversi uteri fuerint. Quum sic habuerit, nihil acre adhibeto. Si enim os uterorum exulceraveris, quum inflammatum fuerit, omnino periculum est, ne

sterilis fiat. Verum adponito, quæ non mordent, a quibus pituita purgatur.

Quum menses mulieri prodierint, & præterierint, primum quidem caput purgare oportet. Deinde veratrum exhibere, sive semel, sive bis opus fuerit. Postea vero fomentum adhibere, fomentatorio ex cucurbita constructo, sic autem facto. Aquam marinam in vas infundito, & porro immisso, fistulam cucurbitis imposito, & cum luto quamoptimo illinito, ne transpiret. Deinde per sellam erectam quadrangularem transmittito ipsam fistulam, quo duorum digitorum mensura emineat ultra sectionem, tunc prunas subaccendo, & in desessu caveat, & quum desidet, & quum surgit, ne comburatur. Sed desideat, dum adhuc frigidum est fomentatorium, & surgat, dum fistula est perfrigerata. In hoc vero fomento plurimam diei partem consumat, & in huiusmodi fomenti usu ad quinque dies perseveret. Per decem vero dies pro porro allium in fomentum immittito, & huius fasciculum contusum in aquam marinam injicito. Postea vero reliquis diebus ipsa sola aqua marina foveatur, ne ultra procedat per totam curationem.

Cæterum postremum fomentum, quum a curatione desistere voles, sic facito.

Catulum recentissimum refecato, & aromatum omnis generis odoratissimorum, ac siccissimorum species contundito, & interaneis catuli exemptis, aromata indito, ac expleto. Subjectis autem lignis, & catulo in vas misso, vinum odoratissimum adfundito, & fomentum per fistulam facito, & si vires permittunt, totam diem cum hoc fomento ipsam foveto, ac interrogato, an odor aromatum per os olere videatur, non enim exiguum hoc signum est ei, quæ curatur, ad conceptionem. Subdititiis

vero utere, croci quantum voles, & myrrhæ magnitudinem fabarum duarum, & salem sufficientem permisce illorum respectu, & fellis taurini fabarum duarum magnitudinem. Si vero mitiore uti voles, minus fellis admisce. Si fortiore, plus. Hæc trita melle instillato tere, donec id, quod teritur, fiat tale, ut digito efformare possis. Quanto autem magis triveris, tanto siccus, & viscosus, ac melius erit. Ubi autem efformaris crassius quam glandem, & summam partem acutam, & medium crassius, & deinde consequenter quo ad uterum adponatur, in hoc ipsum furculos origani duos levigatos infigito. Sint autem longitudinis sex digitorum. Deinde lana mollissima furculos involvito, & filo tenui superne deligato, & præmineat filum quatuor digitorum longitudine præ furculis infixis: postquam autem perfudit, & puram se ipsam fecit, ipsum ad uteri os adponat, linteum sub coxas subjiciens, & per noctem adpositum sinat. Erit autem ipsi purgatio aquosa, postridie ubi surrexit, lavetur, & ea die super fomentum ne insideat. Quum autem fomentum adhibuerit, & de fomento surrexerit, ceratum sit quamoptimum prima illa die factum, & in ipsum cervi maxime medullam commisceto; sin minus, adipem anserinum, & quum a fomento surrexerit, quotidie, ubi se perfudit, & puram circa ventrem fecit, cerato uterum inungat. Aut reliqua quidem omnia superioribus admisceto, excepto felle, origanum vero levissime tritum in glandem permisce, & adponat.

Aliud. Reliqua quidem omnia ad eundem modum facta, verum pro origano absinthium admisceto, & eodem modo efformata adponat.

Aliud. Ex tritico melanthium deligito, & probe terito, melleque admixto, in pilæ formam redactum

adponat. Verum febres inducit, & articulum tumefacit, & vehementer mordax hoc est.

Aliud. Mel, & veratrum nigrum tenue non multum, coquito. Vehementer enim mordax evadet. Sed & hoc febrificum est. Eodem modo mel coctum, & elaterii portionem coquito, & factam inde glandem subdendam dato, & hoc febrificum est. Ducit autem & sanguinem. Quædam vero ex his etiam pelliculas. Si vero voles, etiam dracontium derade (est autem lene), & hoc cum melle cocto, aut crudo in pilæ figuram velut magnam gallam efforma.

Cæterum conare, ut physicus sis, ad hominis habitum, ac robur respiciens. Ex his enim nullus est, qui non omnia ad amissum faciat. Proinde ex his ipsis conjecturam faciens, totius corporis, & capitis purgationibus, medicamentis, & uteri fomentis, ac adposititiis uti conare. Hæc autem elementa tibi sunt. Verum medela horum unicuique particularis est. Et ubi horum quid non feceris, semper in fomento perseveret. Hoc enim est, quod mollit, & ducit serosos, ac saniosos humores. Postquam vero ab hac curatione desiveris, his, quæ secundum naturam fiunt, desinentibus, sanguinem de manu detrahare oportet, si quidem fortis fuerit, de ambobus brachiis, si vero debiliior, de altero sufficit. At vero diæta, qua in his curationibus uti oportet, alibi a me indicata est. Si vero suffire voles, lolium ex tritico deligito, & molito, factoque igne sarmentitio lentissimo, in catinum mittito, & mulierem super sellam impositam, mollibus liuteis instratam, sedere jubeto, cruribus quammaxime diductis. Atque hæc curatio, si quidem sufficiens tibi fiat, in quatuor mensibus bene est; sin minus, ad hæc præcipe etiam ut ad virum ne accedat eo tempore,
quo

quo curatur. Inter curandum autem tædam in aqua macerato, & jejunæ cyathum bibendum dato, & penicillum stanneum assidue subditum habeat, & cotyledones, sive umbilicos veneris una cum sale, & cumino in aqua coquito, & tepidam forbendam exhibeto. Et latæ quidem cotyledones femellas gignere videntur, parvæ vero, & conclusæ, masculos.

Conceptorium summum. Melanthium mulieri in vino nigro acerbo bibendum dato. Mulierem juvenculam fluxus ruber infestabat, & medicamentis datis, & capite purgato, ac vena secta, nihil melius habebat. Videbatur autem hæc causa ipsi esse, ne conciperet. Dabam itaque ipsi vinum album, in quo aspalathi radices efferbuerant, mane, & ante cœnam, & fluxus sedatus est, & non longe post concepit, & peperit masculum. Erat autem corpore coloris candicantis, & probe carnosæ.

De mola. Molæ porro conceptus causa hæc est. Quam multi menses modicum, & morbosum semen conceperint, neque fetus rectus fit, & venter plenus est velut prægnantis. Nihil autem in ventre movetur, neque lac in mamma generatur. Mammæ autem turgidæ sunt. Hæc itaque & ad duos annos, sæpe etiam tres sic habet. Et si quidem una caro fiat, mulier perit. Neque enim fieri potest, ut superstes maneat. Si vero plures, erumpit ipsi per pudendum sanguis multus, ac carnosus. Et si hoc moderate fiat, servatur; sin minus, a fluxu correpta perit, & morbus quidem talis est. Judicare vero oportet ex plenitudinis mole, & quod in ventre non movetur. Nam mas trimestris, femina quadrimestris motum habet. Postquam igitur tempore hoc prætergressio non movetur, nimirum hic morbus

est. Est autem hoc magnum signum, quod lac in mammis non generatur. Hanc igitur maxime quidem ne curato, aut certe cum prædictione. Et primum quidem totum corpus foveto. Deinde per sedem clysterem adhibeto, quo sanguis multus erumpat. Fortassis enim quod compactum est, commoveris, id quod fetus esse putatur, muliere a pharmaco concalescens. Sed & uteros colluito, quo sanguinem educas; sin minus, subdititiis utatur e buprestis, & dictamnium creticum in vino bibat; sin minus, castoris testem, & retro cucurbitam ipsi ad laterum mollitudinem adfigito, & plurimum sanguinem detrahito, atque hoc maxime conjectura virium ipsius facta.

Ad uteri purgationes, quum non fiant sive ex partu, sive etiam alias; tædam pinguissimam contusam in vino albo coquito, & trium cyathorum mensura utatur. Aut pæoniæ grana quatuor, cumini Æthiopici parum, & fœlis paulo plus. Aut cedri baccas. Si vero suffocationes adfuerint, castorii parum.

Si vero purgatione moderata ex partu facta, venter maneat, aut etiam flatus conclusus, & dolore vexetur sive cum febre, sive citra febrem, succi scammoniae quintam potionis partem, aut fœli, aliud quoddam ex odoratis, & rutam in vino albo bibendam dato. Si autem bibere nolit, illitionem ad sedem facito, velut verbi causa, ex felle taurino, & melle, ac nitro.

Si vero ex purgationis corruptione dolore vexetur, & odoratis exhibitis nihil cedat, & febris adsit, lactis caprini heminas duas decoquito, deinde eo perfrigerato pinguedinem detrahito, excolatoque, & aquæ mulsæ tertiam partem admisceto, quo dulcius fiat. Bibat autem hoc ter jejuna. Si vero dolor non quiescat, neque venter subeat,

ad vesperam in calidam aquam in folio infideat. Quum autem perfota fuerit, ubi inde surrexit, cum vino nigro austero aqua diluto; olei dimidia parte addita, tepide colluito, & inde dormiat.

Subdititium uterorum. Si conclusum fuerit, aut durum osculum uterorum; ficum albam expurgato, & nitrum Ægyptium purissimum tritum admisceto, & subdititium facito magnitudine gallæ non magnæ, quod in lana molli in unguentum irinum tinctum adponat per tres, aut quatuor dies, prout visum fuerit. Post hoc conducit fomentum odoratum, postea vero molli quodam opus est subdititio, quod saniosa maxime ducat. Deinde mercurialem, si tenera fuerit, cum unguento rosaceo, in linteo ad diem, ac noctem subdat.

Ad idem. Fel taurinum, & salem fervefacito, & sulphure trito admixto, in oblongam spiram, ac tractum efformato, & ad duos dies, ac noctes nudam ad ipsos uteros adponito. Et deinde rursus mercurialem. Post hoc myrrham puram inspergito, & rosaceo, ac irino unguento admixto diluito, indeque uteri osculum quampenitissime illinat.

Ad idem. Iridem odoratam contusam, ac cribratam seorsim, & cyperi tantundem, & crocogramma magnitudine massæ manum implentis, vino odorato diluito, & ad unguenti formam redigito, & splenis palmi longitudine inducta, ac illita, in parvam pyxidem reconde, ne transpirent, & adponat.

Si vero ulcerati fuerint uteri, aut osculum exasperatum fuerit, aut ab aliquo subdititio commorsi fuerint, adipem in lana illinito, & rosaceum, ac ceræ parum inungito.

Quum prægnans corruerit fetum menstruum;

& ad finem perferre non poterit, & tenuis præter naturam fiat, hujus uteros purgare oportet, & ipsam medicamentis curare, & crassificare. Non enim ad perfectionem gestare poterit, donec se ipsam refecerit, & uteri robusti facti fuerint.

Si vero concipiat quidem, corrumpat autem fetus bimestres, exacte eodem tempore, & neque prius, neque posterius, & hoc perpessa fuerit bis, aut ter eodem modo; aut etiam ad amplius tempus progressum corrumpat eodem modo. Hujus uteri non amplius extenduntur, fetu in ipsis augefcente, & ex bimestri, aut trimestri ad amplioremodum excedente. Verum fetus quidem augefcit, uteri vero non crescunt, & propterea multæ eodem tempore corrumpunt. Hujus uterum colluere oportet, & subdititiis quammaxime inflare, aut hisce medicamentis. Colocynthidis internam partem tusam cribrato, & silphii parum cum paulo ampliore melle cocto admisceto, & hæc circum specillum obducito ea crassitudine, quantum stomachus ad uteri os suscipere potest, & semper ultra protrudito, donec ad internam uteri partem penetrarit. Quum autem pharmacum colliquerit, specillum eximito, & rursus eodem modo paratum elaterium, & colocynthidem sylvestrem, similiter velut prius medicamentum adponito. Edat autem hoc tempore allium multum, & silphii caulem, & reliqua dicta utatur, quæ flatum maxime in ventre inducere potest. Adponat autem subdititium tertio quoque die, donec bene habere visa fuerit. Quandoque vero pluribus diebus interpositis, & in summa, prout libenter admiserit. Interjectis autem diebus, utatur mollibus, postquam vero per emollitoria osculum uteri præparaveris, & menses adparue-

rint, paulum remorata, ubi jam sicca fuerit, cum viro coeat.

Quum autem flatum in uterum inducere velles, alii caput integrum, & silphii succum ad subditiua admisceto. Quod si qua prægnans decem menses perficere non possit, sed corrumpit, & hoc sæpe patitur, ex hujus utero aquam purgato, & ipsam medicamentis curato, quo aqua purgetur.

Si vero genituram continens, non prægnans fiat, id quod multis contingit, stomacho uteri præter naturam hiante, menses plures, quam convenit, & humidiores prodeunt, ut & id, quod a femina prodit semen, ad fetificationem non concipiatur, & viri genitura insuper accedens corrumpatur. Contingunt autem hæc, & corpore, & uteris ægrotantibus. Verum oportet huic medicamenta deorsum purgantia dare, & interposito aliquo tempore, totum corpus fovere, & uteros cum aceto, & aqua marina, specillis, ac ferramentis ignitis innuissis. Conjiciantur autem in fomentum cupressi ramenta, & lauri viridis folia contusa, & polynemi folia. Faciendum est hoc fomentum tempore opportuno, post hoc vero lavetur, & fomentum adhibeatur ex loti ramentis, & rosæ, ac polynemi foliis aceto incoctis. Ad finem autem suffitus fiat ex verbasci foliis contusis, ac loti ramentis. Verum ante lotionem suffito myrrham, & thus, utraque æquis partibus trita, & myrti ac lauri folia. His permixtis, & in lentum ignem coniectis, recens adhibito fomento suffito, bis in die, fomentum autem adhibeatur recens lotæ. Sed & post suffitum lavet, & uteri stomachum ad pristinam naturam reducat. Et si vires sufficiant, ante hæc omnia venam in manu sinistra secato, atque ita reliqua facito. Si vero stomachus sic habeat, menses au-

tem non prodeant, aut vitiose, aut minus, ad reliqua omnia ampliozem purgationem adhibeto, & sic curato, subdititiis etiam utens, si opus habeat, & ex prioribus lavans, & suffitum faciens, ac siccans.

Si mulier invita abortum faciat, nec ita ejicere velit, triticum torrefactum, & molitum, & uvam passam albam contusam, aqua mulsæ dulci diluta, modico oleo adfuso, jejunæ bibenda dato, postea raphani semen tritum, & acetum, ac adipem anserinum, permixta bibat, & lauri folia trita adponat. Deinde bibat origanum, & pulegium, & polentam ex aqua, ita ut lauri folia tusa, ac trita admixto gummi, aquæ inspergat, diluat, ac bibat. Aut adipem ovillum, & anserinum, & mel simul mixta, ac trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime terito, & lacti superstantem concretionem admisceto, & adipem anserinum eliquatum. Hæc fervefacta sorbenda dato. Aut origani folia viridia, si haberi possunt; sin minus, sicca levissime trita, ex aqua bibenda dato. Aut lauri baccas levissime terito, & suis femine adipem liquatum, & mel admisceto, & simul omnia trita delingenda præbeto. Aut pastinacæ semen levissime tritum ex vino diluto bibendum dato.

Si uteri genituram non contineant, plumbum, & lapidem, qui ferrum ad se rapit, leviter terito, & linteo illigato, quo in muliebri lacte tincto, subdititio utatur. Aut æris florem tritum, ac melle dilutum subdat.

Quum uteri genituram viri eructant tertia die, necesse est mulieris, quæ hæc patitur, uteros callos repletos esse, & non potest viri genitura intus in utero manere, sed excluditur, & prop-

terea concipere non potest, quamdiu callus in utero fuerit.

At calli expulsio sic fit. Pennas sumito minutissimas, ac mollissimas, hisque simul colligatis, uteros illinito, quemadmodum oculos illinere solent, ita ut pennas exæques, ipsarumque summas partes tenuissimo filo deliges, & multo rosaceo illinas. Sic autem facito. Supinam reclinato, & sub medios lumbos pulvinar subjicito, & specillum immittito, ita ut cruribus mulieris extentis, & hinc atque illinc diductis, specillum sursum, ac deorsum vertas, donec promineat, postquam autem videris in osculo uteri collum, optimum quidem hoc fuerit, si non adhæreat in coxa, sed ultro sequatur. Si itaque in osculo uteri inhæret, vossella tenuissima prehensum extrahere conare, providus ut placide hoc fiat, & non violenter. Et postea viro condormiat.

Si prægnanti menses compareant, stercus asininum siccum, & rubricam, & sepixæ testam terito, & linteo illigata adponito. Aut præoniæ semina nigra in vino diluto trita bibenda dato.

Si vero a coitu imum ventrem doleat, & sanguis recens ipsi adpareat, lini semen tusum, & muscum mollem, & adipem anserinum mixta, ac molli lana excepta imponito.

Si uteri extra naturam progressi fuerint, calor habet maxime pudenda, & sedem, & urina paulatim destillat, & pudendum mordet, patitur autem hæc, si recens ex partu viro condormierit. Quum sic habuerit, myrti baccas, & lotiamenta in aqua coquito, & aquam per noctem sub dio exponito, atque sic frigidissimam pudendis adfundito, & trita hæc adponito. Postea aquam lentium bibens, melle, & aceto admixtis, vomat, donec uteri fuerint retracti, & lectus a pedibus

altior sit, & graveolentia sub pudenda suffito; odorata vero sub nares. Cibis utatur quammolliſſimis, ac frigidis, & vinum aquosum album bibat, & non lavetur, neque cum viro dormiat.

Si vero uteri omnino ex pudendis exciderint, dependent velut scrotum, & dolor corripit. Hoc autem contingit, quum ex partu laborarit, ut uteros concuſſerit, & cum viro dormierit in puerperii purgatione. Quum sic habuerit, frigeſactoria adponat, & quod foris est, depurgatum, ac cum vino nigro vinoso, in quo malum punicum coctum est, ablutum intro detrudat. Deinde mel, & resina, pari mensura eliquata, in pudenda infundantur, & decumbat supina pedes sursum extentos habens, postea spongas adponat, & ad lumbos deliget. Quamdiu vero sic habuerit, a cibis abstinere oportet; potu vero quampauciſſimo uti, donec septem dies prætereant, & si quidem sic redire voluerint, bene est; sin minus, summas uteri partes deradito, lavato, & cerato picato illinito. Deinde pedes ad scalam deligato, scalamque juxta caput pulſato, & cum manu intrudito. Postea crura ipsius alternatim colligato, & diem, ac noctem finito in quiete, & modicum ptisanæ succum frigidum dato, aliud autem nihil. Postera die ipsam reclinato, & cucurbitam quammaximam ad coxam adfigito, & multo tempore trahere finito, & cum detraxeris, reclinatam facere finito, & nihil aliud præter ptisanæ succum exhibeto, donec septem præterierint dies. Cibis autem tunc molliſſimis, ac pauciſſimis utatur. Si vero ventrem exonerare voluerit, decumbens id faciat, donec quatuordecim dies prætereant: postea surgat, & quamparciſſime deambulet, & ne lavetur, & cibis modicis utatur, sub pudenda vero suffitus per gra-

veolentia fiat. Et postquam obambulare inceperit, subligar gestet.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE VIRGINUM MORBIS.

P R Æ F A T I O.

Brevis libellus. Fluxum uterinum plethoræ tribuit, & per venæ sectionem eundem sanat, perque venerem. Citatur ab auctore libri muliebrium, & videtur ejusdem auctoris esse.

P Rincipium sit mihi compositionis eorum, quæ perpetua sunt in arte medica. Non enim possibile est morborum naturam cognoscere, siquidem artis est invenire, nisi quis noverit naturam in indivisibili, ex qua in principio discreti sunt: primum de morbo sacro adpellato, & de adtonitis, sive sideratis, & de timoribus, ex quibus adeo fortiter pavent homines, ut delirent, & daemones quosdam videre se putent, ipsis infestos, quandoque nocte, quandoque interdiu, aliquando vero utroque tempore. Postea ab hujusmodi spectris multi jam se strangulaverunt, plures autem mulieres, quam viri. Est enim muliebris natura animi magis dejecti, ac imminuti.

Cæterum virgines nobiles, & maturæ viro, hoc magis patiuntur, una cum mensium descensu,

antea non valde hinc afflictae. Postea enim sanguis in uteros confluit, velut effluxurus. Quum igitur osculum exitus non fuerit apertum, sanguis autem amplius influxerit, propter cibos, & corporis augmentum, tunc sanguis non habens effluxum præ multitudine resilit ad cor, & ad septum transversum.

Quum igitur hæc repleta fuerint, cor fatuum fit, deinde ex fatuitate torpore, postea ex torpore delirium adprehendit. Quemadmodum quum aliquo longo tempore desidente, sanguis ex coxis, ac femoribus depressus, in tibias, ac pedes torporem inducit. A torpore autem pedes ad iter faciendum impotentes fiunt, donec sanguis ad se ipsum revertatur. Revertitur autem celerrime, quum steterit in aqua frigida, quæ ultra malleolos madefaciat. Atque hic quidem torpor facile cedit. Cito enim propter venarum rectitudinem refluit. Et locus corporis non est periculosus. At ex corde, & septo transverso tarde refluit. Venæ enim obliquæ sunt, & locus periculosus, & ad delirium, ac insaniam paratus. Quum enim hæc partes repletæ fuerint, & horror cum febre ingruit, erroneas febres adpellant. His autem sic habentibus, præ acuta quidem inflammatione, insanit, præ putredine vero clamat, præ caliginositate autem timet, ac formidat, præ compressione vero circa cor strangulationes parat, præ sanguinis autem malicia, animus moerens, ac anxius malum adtrahit. Sed & alium horribiliter compellat, & in puteos proflirè, ac incidere jubet, & strangulari, tanquam meliora sint hæc, & omnem vitæ utilitatem excedentia.

Aliquando vero sine spectris, ac phantasmatis voluptas quædam adest, ex qua mortem velut bonum aliquod amat; postquam autem resipuit

homo, mulieres tum alia multa, tum pretiosissimas muliebres vestes Dianæ consecrant, a vatibus id jubentibus deceptæ.

Cæterum curatio, ut hinc liberentur, est sanguinis detractio, si nihil fuerit, quod impediat. Ego vero jubeo virgines, quum hujusmodi patiuntur, quamcitissime viris cohabitare. Si enim conceperint, sanæ fiunt. Si vero hujusmodi non adfuerint ipsis simul cum pubertate, aut paulo post corripientur, nisi viro nupserint. At vero ex mulieribus viro junctis steriles magis hæc patiuntur.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE MORBO SACRO.

P R Æ F A T I O.

Longe¹ ab HIPPOCRATIS ingenio recedit opusculum, quod totum in ratiociniis versatur. Demonstrare satagit auctor, malum non a deorum ira oriri, sed a cerebri humiditate. Nuperiorum etiam temporum esse putes, quod nimis accuratam Anatomies cognitionem ostendat in cerebri humani cum animalium cerebro, comparatione, & demum naturam morbi ex cerebris ovium & caprarum incisis conetur eruere. Venarum etiam satis accu-

ratam dat descriptionem. Systema videtur sequi eorum, qui a pituita & bile morbos deducunt. Aerem ad cerebrum ponit venire. Dictio fusa & Asiatica. Passim a CÆLIO & aliis antiquis citatur.

ARGUMENTUM LIBRI.

Sacri morbi explicatio, nomen, natura; subjectum, sedes, causæ, insultus, symptomata, signa, curatio, ac multa problemata describuntur.

CAPUT I.

Sacrum morbum ceteris morbis neque diviniorem, neque sacratiorem esse; idque nomen tum ab imperitia & admiratione, tum a magorum, expiatorum, circulatorum & ostentatorum ficta pietate ortum habuisse.

DE morbo, quem sacrum dicunt, sic se res habet. Nihil quicquam aliis morbis divinus aut sacratius esse mihi videtur; sed eandem, ex qua reliqui morbi oriuntur, naturam habet. Homines vero ex imperitia & admiratione ei naturam & causam divinam esse censuerunt, quod nulla in re reliquis morbis sit similis. Et per consilii inopiam, quod (morbum) non cognoscunt, illi divinitatem asserunt; at per facile parabilem curationis modum ei medentur: expiationibus enim aut incantationibus ab eo liberantur. Quod si propter admirationem divinus censeatur, multi morbi sacri erunt, & non unus;

quemadmodum ego alios demonstrabo nihil minus admirabiles, neque minus prodigiosos, quos nemo sacros esse existimat. Primum enim febres quotidianæ, & tertianæ, & quartanæ nihil minus sacræ esse, neque minus quam hic morbus a Deo fieri mihi videntur, quamvis admirationem nullam habeant. Deinde vero infania laborantes homines, ac desipientes ex nulla manifesta causa, tum multa, tum simul intempestiva facere video. Vidi etiam multos in somno lugentes & vociferantes; quosdam etiam suffocari, quosdam exsilire, & foras fugere, ac decipere, quoad expergiscantur; postea vero sanos esse, & ut antea resipiscere, eosque pallidos ac debiles; atque hæc non semel, sed sæpenumero. Aliique multi sunt & varii morbi, quorum quodque recensere, prolixa foret oratio.

C A P U T II.

Epilepsie curationem a Magis & expiatoribus institutam; prognosi, dieta & expiationibus (non autem medicamentis) perfici. Neque Deum morbi hujus auctorem, neque morbum sacrum esse prodit; propulsisque expiationibus & incantamentis, preces, templa, & sacrificia Deo digna probat.

Mihi certe videntur, qui primi hunc morbum sacrum fecerunt, ejusce esse homines, quales nunc sunt magi, & expiatores, & circulatores ac ostentatores quidam, qui se valde pios esse, plurimumque scire simulant. Hi quippe divinitate imperitiam suam obvelantes & promoventes, quum nihil haberent, quod ob-

latum prodesset, ne prorsus ignari esse proderentur, sacram hanc esse affectionem pronunciarunt. Atque additis idoneis rationibus tutam sibi curationem proposuerunt, oblatis expiationibus & incantationibus, balneisque abstinere jubentes, & multis cibis ad hominum laborantium esum ineptis. Ac marinis quidem, mullo, melanuro, mugili, & anguilla: hi enim pisces præcipue periculosi sunt. Ex carnibus vero, caprina, cervina, suilla & canina; hæc namque carnes alvum maxime conturbant. Ex volucribus, gallo, turture, & otide, prætereaque his, quæ valentissimæ esse censentur. Ex oleribus autem, mentha, allio, & cepa: nihil enim acre infirmo conducit. Vestimentum etiam nigrum haud induere (præceperunt;) niger enim color lethalis: neque in pelle caprina decumbere, neque eam gestare; neque pedem pedi, neque manum manui superimponere: hæc enim omnia (curationis) impedimenta esse. Quæ omnia divinitatis gratia addunt, velut amplius quiddam scientes, & alias causas proferentes, quo si convalescat (æger,) eorum gloriæ & solertiæ attribuat; sin vero moriatur, in tuto positæ sint ipsorum defensiones, & occasionem dicendi habeant, se non in causa, sed Deos esse: neque enim medicamentum aliquod edendum aut bibendum exhibuerunt; neque balneis excoxerunt, ut in causa esse videantur. Ego vero censeo Libycorum mediterraneam regionem incolentium, neminem sanum esse, quod caprinis pellibus & carnibus utantur, quum neque stratum, neque vestimentum, neque calceamentum aliud habeant, quod non sit caprinum. Non enim alia ulla ipsi sunt pecora, quam capræ & boves. Si autem

hæc oblata & comesta morbum augment, & non comesta medentur, nullius sane Deus auctor est, neque expiationes juvant, sed quæ eduntur, medentur & lædunt, numinis vero vis evanescit. Sic igitur mihi videntur hi, qui hoc modo hos morbos curare aggrediuntur, neque sacros ipsos esse, neque divinos arbitrari. Ubi enim talibus expiationibus, ac tali curatione tollantur, quid vetat etiam aliis artibus similibus illarum, & discedere ab hominibus & accedere? Quare non Deus amplius auctor est, sed aliquid humanum. Quisquis enim lustrationibus, & magicis incantamentis talem affectionem abigere valuerit, is etiam aliis artibus depellet; eaque ratione divina vis penitus avertitur. Talia dicentes ac excogitantes, amplius quid se scire simulant, & homines decipiunt, proponentes his lustrationes, ac purificationes; quum multa ipsorum verba ad Deum ac numen referantur. Atqui mihi sane non de pietate verba facere videntur, ut ipsi putant, sed potius de impietate, & quod Dei non sunt: pietasque, ac divinitas ipsorum impia est ac scelestæ, quemadmodum ego docebo. Si enim lunam deducere, & solem obscurare, tempestatemque, ac serenitatem inducere, & pluvias, ac siccitates, & mare sterile, ac terram facere, & alia hujusce modi omnia se scire profitentur, sive ex sacrorum mysteriis, sive ex alia quadam professione, aut meditatione hanc potentiam jacent; qui talia studio habent, impii sane mihi esse videntur, neque Deos esse putare; neque si sint, quicquam posse, neque ullum extremum malum facientes coercere. Cujus rei gratia, quæ modo non ipsis infesti sint? Si enim homo incantamentis, ac sacrificiis utens, & lunam detrahet; & solem obicurat, & tempestatem, ac

ferenitatem faciet, non utique ego horum quicquam divinum esse censuerim, sed humanum; si sane divinitatis potentia ab humana voluntate superetur, & in servitutem redacta sit. Fortassis autem hæc non ita se habent, sed homines, victus indigi, multa & varia moliuntur, & versute agunt, tum in alia omnia, tum in hunc morbum, in singulis affectionis speciebus causam Deo adscribentes: non enim semel, sed multoties eadem ab ipsis commemorantur. Si enim capram imitentur, si balatum edant, si quæ dextris partibus convellantur, Matrem deorum causam esse ajunt. Si vero acutiorem & vehementiorem sonum emittat (æger), hunc equo assimilant, & Neptunum auctorem esse dicunt. Si vero etiam aliquid stercoreis emittat, quod sæpe quibusdam contingit præ morbo coactis, Hecates Enodiæ appellatio additur. Si autem tenuius & crebrius dejiciat, velut aviculæ, Apollo Nominus. Si vero spumam ex ore demittat, ac pedibus calcitret, Mars causam habet. Quicunque porro pavores noctu ingruunt, timores, deliria, prurptiones a lecto, terriculamenta, ac fugæ foras, Hecates insidias esse dicunt, & heroum insultus, expiammentisque utuntur ac incantamentis, & scelestissimum ac impiissimum, meo sane judicio, faciunt numen. Expiant enim morbo correptos, sanguine & aliis similibus scecleribus inquinatos, aut facinorosos, aut ab hominibus veneno infectos, aut qui scelestum aliquod facinus perpetrarunt, quos contraria his facere oportebat, sacrificare, ac precari, & ad templa ferentes, Diis supplicare. Nunc vero horum quidem nihil faciunt verum expiant, & partim expiationes in terra occultant, partim in mare projiciunt, & partim ad montes deferunt

runt ; ubi nemo attingat , neque conculcet. Oportebat autem ea ad templa deferre , ac Deo reddere ; si quidem Deus est auctor. Non tamen ego puto hominis corpus a Deo inquinari , sordidissimum a purissimo ; verum etiam si contingat ab alio inquinari , aut quid perpeti , cupiet utique a Deo purgari , ac purificari magis , quam inquinari. Deus itaque est , qui maxima ac sceleratissima peccata lustrat & expiat , refugium factus nobis ; ipsique terminos templorum ac delubrorum Diis designamus , ut nullus , qui non purus sit , eos transcendat ; & ingressi respergimur , non ut inquinemur : sed si quod etiam prius scelus habeamus , purificemur. Ac de expiationibus quidem sic se res habere mihi videtur.

CAPUT III.

Sacri morbi natura seu ortus : cause ut reliquorum morborum. Humor pituitosus , non biliosus , cerebrum , genus : venarum distributio ; partis impotentia , & torpor.

Hic vero morbus nulla re divinius reliquis mihi esse videtur ; sed naturam habet , quam etiam alii morbi ; & causam , unde singuli gignuntur. Naturam autem illius & causam , ab eodem divinam fieri , a quo & cætera omnia ; & sanabilis esse mihi videtur nihilominus quam alii , nisi jam multo tempore invaluerit , ut fortior sit medicamentis , quæ adhibentur. Incipit autem velut etiam alii morbi secundum genus. Si enim ex pituitoso , pituitosus , ex bilioso , biliosus gignitur ; & ex tabido , tabidus , & ex lienoso , lienosus : quid prohibet , ut cujus pater & ma-

Princ. Art. Med. Tom. III. D d

ter hoc morbo correpti fuerint, eo etiam (posteriorum) ac nepotum aliquis corripiatur? Quum nempe genitura ab omnibus corporis partibus procedat, a sanis sana, a morbosis morbosa. Aliud porro signum magnum est, quod nihilo divinius reliquis sit morbis; pituitosis enim natura oboritur; biliosis vero non accidit. Atqui si divinius sit reliquis, similiter omnibus morbum hunc incidere oporteret; neque inter biliosos ac pituitosos discrimen facere. Sed enim ipsis cerebrum, hujus affectionis, ut etiam aliorum maximorum morborum, causa est. Quo vero modo, & ex qua causa fiat, ego manifeste docebo. Cerebrum hominis, quemadmodum etiam cæteris omnibus animalibus, duplex est: medium autem ipsius dividit membrana tenuis. Quapropter non semper eadem capitis pars dolet; sed sigillatim alterutra, aliquando vero totum (caput.) Sed & venæ in cerebrum tendunt ex universo corpore, multæ & tenues; duæ vero crassæ, altera ab hepate venit, altera a liene. Et quæ quidem ab hepate venit, hoc modo se habet. Altera quidem venæ pars deorsum tendit, per partes ad dexteram, juxta ipsum renem ac lumbum, ad internam femoris partem, & pertingit ad pedem, & vocatur venâ cava. Altera vero sursum tendit per venas dexteras, ac pulmonem; distribuitur autem & in cor, & in brachium dextrum. Reliquum vero sursum fertur per claviculam in dextram cervicis partem, (&) ad ipsius cutem, ita ut conspicua sit. juxta autem vero occultatur, atque hic finditur. Et crassissima quidem, ac maxima, & valde cava ipsius pars in cerebrum definit; alia vero pars in aurem dextram, quæ venula tenuis est; alia autem in oculum dextrum, alia in ipsum nasum. Atque sic quidem venæ ab hepate se habent. Tendit autem & a liene

vena in sinistra sursum ac deorsum, velut ab hepate; verum tenuior & imbecillior. In has autem venas etiam majorem spiritus copiam inducimus; hæ enim corporis nostri spiracula sunt quæ aërem in seipsas trahunt, & in reliquum corpus, ac venulas derivant, refrigerantque, ac rursus emittunt: non enim possibile est spiritum consistere, sed sursum meat ac deorsum. Si enim alicubi consisterit, ac interceptus fuerit, impotens redditur illa pars, ubi constiterit. Cujus rei signum hoc est: quum enim desidenti, aut decumbenti venulæ compressæ fuerint, ut spiritus a vena non permeet, statim torpor occupat. Ac de venis quidem reliquis sic se habet.

CAPUT IV.

Quomodo epilepsia fetui in utero, & caput sanum, ac ægrum oboritur. Purgati fetus in utero comoda, non purgati lesiones. Catarrhoice ex pituita affectiones, ac epilepsie symptomata, vocis suppressio, desipientia, manuum impotentia, oculorum distortio, spuma, suffocatio, sterco, calcitratio.

AT vero is morbus pituitosis oboritur, biliosis minime. Incipit autem fieri quum adhuc fetus in utero est; purgatur enim, & adolescit cerebrum, ut etiam aliæ partes, priusquam in lucem edantur. In hac autem purgatione, si quidem cerebrum probe ac moderate purgatum fuerit, & neque plus neque minus quam oporteat defluerit, hic (fetus) maxime sanum caput habet. Si autem amplior colliquatio a toto cerebro facta fuerit, morbosum caput augescens (fetus) habebit, sonitu plenum, & neque solem, neque frigus tolerabit. Si vero ab una aliqua

parte (colliquatio) contigerit, aut ab oculo, aut ab aure, aut vena aliqua simul gracilis facta fuerit, ille sic male afficitur, prout sane colliquatio contigerit. Si vero purgatio non succedat, sed in cerebro cogatur, hoc modo (fetus) pituitosos esse necesse est. Et quibuscunque, dum pueri sunt, erumpunt ulcera in caput, & in aures, ac in reliquum corpus, & qui salivosi fiunt, ac mucosi, hi ipsi progressu ætatis facillime degunt. Hic enim abit, ac purgatur pituita, quam in utero purgari oportebat: & qui sic purgati fuerunt, comitali morbo fere non corripiuntur. Qui vero puri sunt, & neque ulcus ullum, neque mucus, neque saliva ulla prodit: neque in uteris purgationem fecerunt, periculosum est ne ipsi hoc morbo corripiantur. Si autem ad cor progressum fecerit defluxus, palpitatio corripit, & anhelationes, & pectora corrumpuntur, nonnulli etiam incurvi fiunt. Quum enim pituita frigida ad pulmonem, aut ad cor descenderit, perfrigeratur sanguis; venæ autem violenter perfrigeratæ, ad pulmonem & cor adsiliunt, & cor palpitat, ut hinc necessario anhelationes, & erecta cervice spiratio eveniant. Non enim spiritum suscipere potest, donec, quod influxit, id a sanguine superatum & calefactum, in venas diffusum fuerit. Deinde & palpitatio, & anhelatio sedatur; sedatur autem prout ejus copia fuerit: si enim amplius influxerit, tardius; sin minus, citius: &, si quidem crebriores fuerint defluxus, crebrius comitali morbo homo corripitur; sin minus, rarius. Hæc itaque perpetitur, si ad pulmonem, & cor defluxio processerit: si vero in ventrem, alvi profluviaprehendunt. Si vero ab his viis exclusus fuerit, & in venas, quas dixi, defluxum fecerit, mutus fit, & suffocatur, & spuma ex ore effluit,

& dentes inter se constringuntur, & manus convelluntur, & oculi distorquentur, & nihil intelligunt; aliquibus etiam sterqus deorsum secedit. Atque hæc aliquando in sinistra, aliquando in dextra parte, aliquando utrinque contingunt. Quomodo vero homo singula hæc perpetiatur, ego narrabo. Mutus quidem est, quum pituita derepente in venas delapsa, aërem excluderet, & non admitteret, neque in cerebrum, neque in venas cavas, neque in ventriculos, sed interceperit respirationem. Quum enim accipit homo per os & nares spiritum, primum quidem ad cerebrum venit; deinde vero in ventriculum magna ex parte: pars etiam ad pulmonem, & pars ad venas. Ex his vero ad reliquas partes per venas dispergitur: & quantum quidem ejus ad ventriculum venit, perfrigerat, & nihil aliud confert. Idem præstat & qui ad pulmonem venit. Qui vero ad venas (pervenit) aër; confert se ad ventriculos ingressus, & ad cerebrum. Atque sic sapientiam & motum membris exhibet. Quare ubi fuerit exclusus a venis aër præ pituita, cumque non susceperint, mutum ac desipientem hominem reddunt. At vero manus impotentes fiunt, ac convelluntur, quum sanguis quiescit, neque diffunditur, ut solebat. Oculi quoque distorquentur, aëre a venis excluso, & exsiliunt. Spuma vero per os prodit ex pulmone: quum enim spiritus in ipsum minime subit, spumescit, & ebullit velut moriens. Stercus vero subducitur, dum violenter suffocatur. Suffocatur autem, hepate & ventre sursum ad septum transversum irruentibus, & ventriculi osculo concluso. Irrumpit autem, quum tantum spiritus os non ingreditur, quantum solebat. Calcitrant autem pedibus, quum aër in membris conclusus fuerit, & foras præ pituita penetrare non

valuerit. Exsiliens vero per sanguinem sursum ac deorsum, convulsionem ac dolorem inducit, proptereaquæ calcitrat. At hæc omnia patitur, quum pituita frigida in sanguinem calidum defluerit: perfrigerat enim & sistit sanguinem. Et, si quidem fluxus multus fuerit ac crassus, statim occidit. Vincit enim sanguinem frigore & congelat. Si vero potior fuerit, in præsentia quidem superat, & respirationem intercipit. Deinde temporis progressu, quum dispersus fuerit per venas, & copioso sanguini ac calido permixtus fuerit, si ita superetur, venæ aërem suscipiunt, (ægrique) resipiscunt.

C A P U T V.

Cur pueri epileptici potius, quam adulti; causæ & effectus. Curque seniores epileptici celerius intereant, aut attoniti fiant. Quando epilepsia oritur: quando incurabilis. Capræ epilepsia corripiuntur.

ET quicumque pueri parvi hoc morbo corripiuntur, plerumque intereunt, si copiosa fluxio ingruerit, eaque humida sit. Quum enim venæ tenues sint, pituitam præ crassitudine ac copia recipere nequeunt; sed perfrigeratur ac condensatur sanguis, & sic moriuntur. Si vero, modica quum sit, in utrasque venas defluxum fecerit, aut in alterius partis, superstites evadunt, notam (ex morbo) præ se ferentes. Aut enim os contrahitur, aut oculus, aut cervix, aut manus, ubicunque sane venula, pituita repleta, superata & attenuata fuerit. Hanc itaque venam necesse est debiliorem esse, & hanc corporis partem læsam, infirmiore. Verum ad longius tem-

pus plerumque prodest: non enim amplius morbo epilepticoprehenditur, si semel notam impressam susceperit. Quapropter necessario etiam reliquæ venæ male afficiuntur, ac partim simul gracilescunt; ut aërem quidem suscipiant, pituitæ autem defluxus non amplius similiter illabatur. Debiliora tamen similiter membra esse par est, venis male affectis. Quibuscunque autem non plene adultis, & valde modica (pituita) defluerit, & ea in dextras partes, hi citra notam convalescunt: verum periculum est, ne morbus foveatur, ac simul augeat, nisi idoneis remediis curentur. Pueris igitur sic evenit, aut quam proximo huic modo: seniores vero, quum incidit, neque enecat, neque contorquet; nam & venæ cavæ sunt, & sanguine calido refertæ. Quapropter neque superare pituita potest, neque perfrigerare sanguinem, ut congelet ipsum: sed ipsa superatur, ac sanguini celeriter permiscetur; atque sic venæ aërem suscipiunt, & intelligentia redit, signaque prædicta propter virium robur minus imprimuntur. At vero valde senes, quum hic morbus inceserit, propterea enecat, aut paralyticos facit, quia venæ vacuæ sunt redditæ, & sanguis modicus, tenuis, & aquosus inest. Si igitur multum defluerit, & hyemis tempus fuerit, occidit: suffocat enim spiracula, & sanguinem congelat, si in utramque partem fluxio decidat; si vero in alteram, paralyticam tantum facit eam. Non enim potest sanguis pituitam superare, quum tenuis sit, frigidusque ac modicus; sed ipse superatus congelatur, ut impotentes fiant illæ partes, in quibus sanguis fuerit corruptus. Ad dextras autem magis defluit, quam ad sinistras; quia venæ ampliores sunt, & plures quam in sinistris: ab hepate enim tendunt, & a liene.

Defluit autem, & eliquatur pueris maxime, quibus sane caput fuerit percalefactum, sive a sole, sive ab igne, sive etiam derepente inhorruerit cerebrum; ac tunc quidem pituita secernitur. Eliquatur etenim calore, ac cerebri diffusionem; secernitur autem a frigore ac concretione; sicque defluxio fit. Et nonnullis quidem (defluxionis) causa hæc est; alias vero etiam ubi derepente post aquilonares ventos auster successerit, compactum ac debile cerebrum derepente solvit ac laxat, ut pituita redundet, sicque defluxionem faciat. Defluit insuper (&) ex obscuro metu oborto, si timuerint quidem aut aliquo vociferante, aut inter plorandum spiritum cito revocare non potuerint; id quod pueris frequenter contingit. Quidquid sane horum ipsorum acciderit, statim inhorrescit corpus, & æger, mutus factus, spiritum non trahit; sed spiritus conquiescit, & cerebrum concrevit, & sanguis sistitur, sicque secernitur, ac defluit pituita. At pueris quidem hæc per initia sacri morbi causæ sunt. Grandioribus autem natu hyems infestissima est: quum enim ad multum ignem (senex) caput & cerebrum percalefecerit, deinde in frigore versatus fuerit, aut inhorruerit, & ex frigore ad teporem accesserit, & ad ignem sederit; idem quoque hoc patitur; atque sic morbo sacroprehenditur, velut ante commemoratum est. Periculum vero multum est, ut & vere id ipsum patiatur, si caput fuerit insolatum; minime autem æstate, non enim fiunt repentinæ mutationes. Postquam vero viginti anni præterierint, non amplius hic morbus corripit, præterquam paucos, aut nullum, nisi puero familiaris fuerit: venæ enim sanguine plenæ sunt, & cerebrum compactum est ac durum, ita ut non defluat in venas. Si vero

defluerit, sanguinem non superat, qui jam multus ac calidus est. In quo vero una a puero increvit ac adolevit, in eo consuetudinem fecit, ut in mutationibus ventorum patiatur, & ut plurimum morbo sacro corripiatur, præcipue Australi tempestate, ac liberatio difficile contingit: cerebrum enim humidius quam pro natura fit, & pituita exundat, ita ut defluxiones frequentiores fiant, neque amplius possit pituita excerni, neque cerebrum resiccati; sed irriguum & humidum esse (necessè est). Cognoverit autem hoc ipsum, qui voluerit, & maxime ex ovibus hoc morbo correptis, & præsertim capris; hæ enim frequentissime corripiuntur. Si enim caput ipsarum dissecueris, cerebrum humidum esse, & sudore exuberans, ac male olens deprehendes. Et ex hoc nimirum cognosces, non Deum, sed morbum corpus lædere. Sic vero se res habet etiam in homine. Quum enim diuturnitatem adeptus fuerit morbus, non amplius curabilis est: cerebrum enim eroditur a pituita, ac colliquatur; quod vero colliquatur, aqua fit, & foris cerebrum ambit, & circumalluit, & propterea frequentius ac facilius morbo hoc corripiuntur. Propterea vero diuturnus est morbus, quia id, quod affluit, tenue est præ copia, & statim superatur a sanguine, ac incalescit.

CAPUT VI.

Quando epileptici epilepsiam prænoscant: hujus causas ventos esse, Australem & Borealem.

Quicumque vero morbo jam adfueti sunt, se correpturos iri prænoscent, & ex hominum frequentia fugiunt; si domus ipsorum prope fue-

rit, domum: sin vero minus, in locum maxime solitarium, ubi quam paucissimi ipsos cadentes visuri sint; statimque se contegunt: idque faciunt præ pudore affectionis, non præ timore, ut multi putant, numinis. At vero pueri primum quidem ob insuetudinem, ubicunque fors tulerit, concidunt. Quum autem sæpius a morbo corripiuntur, ubi præsenferint, ad matres, aut ad alium maxime notum, propter affectionis metum, terroremque confugiunt: verecundari enim pueri nondum sciunt. In mutationibus autem ventorum propterea morbo sacro corripì censeo, maxime quidem Austrinis, deinde vero etiam Aquilonaribus, postea etiam reliquis ventis. Hi autem sunt, qui vehementissimi ex ipsis sunt, & inter se tum statione, tum viribus maxime contrarii. Etenim aquilo cogit aërem, & quod turbulentum ac nubilosum est, excernit, & illustriorem ac pellucidum facit. Eodem modo etiam alii omnes (venti) ex mari, ac aliis aquis orientes. Ex omnibus enim rebus, atque ex ipsis hominibus humiditatem & quod tenebrosum est, expellunt: quapropter saluberrimus omnium ventorum (Aquilo) est. Auster autem contraria huic facit. Primum enim incipit aërem compactum liquare, ac diffundere: quapropter etiam non statim vehementer spirat, sed primum lenis est, quoniam aërem statim superare non potest, qui jamdudum densus est & compactus; sed temporis progressu ipsum dissolvit. Idem etiam ipsum per terram efficit, & per mare, fluviosque ac fontes, & puteos, & quæ ex terra nascuntur, & quibus humor inest. Est autem in omni re; in alia plus, in alia minus. Omnia autem hæc ventum hunc sentiunt, & ex splendidis tenebrosa fiunt, & ex frigidis calida, & ex siccis humida.

Et quæcunque in domibus vasa juxta terram sunt vino plena, aut alio quopiam liquore, ea omnia Austrum sentiunt, & formam in aliam speciem transmutant. Solem vero, & lunam, ac sidera multo hebetiora, quam ex natura sint, reddit. Quum igitur etiam his, quæ adeo magna sunt ac valida, tantopere dominetur, & corpus sentire compellat, ut ex horum ventorum alterationibus transmutetur; necesse est ab australibus (ventis) quidem dissolvi ac humescere cerebrum, venasque laxiores reddi; ab aquilonaribus vero, quod in cerebro maxime sanum est, in unum compelli. Quod vero maxime morbosum, ac humidum est, excerni, & foris circumalluere; atque sic defluxus in horum ventorum mutationibus invenire. Sic morbus hic oritur, & viget, tum ab accedentibus, tum a decedentibus; nihiloque ejus curatio aut cognitio reliquis est difficilior, neque magis quam cæteri divinus est.

C. A P U T VII.

Unde cerebrum tum functiones sanas, tum actiones depravatas molitur: idem omnium primum epilepticos insultus pati; epilepsiam ab iisdem causis procreari, a quibus cæteri morbi, nec iis esse diviniorem.

AT homines nosse oportet, quod ex nulla alia nobis parte voluptates contingunt, & lætitæ, & risus, & lusus, quam ex illa; itemque mœrores, & anxietates, tristitiæque ac ejulatus, & querelæ. Et hac sapimus maxime, ac intelligimus, & videmus, & audimus, & cognoscimus turpia, & honesta; mala, & bona; jucunda, & injucunda; partim quidem consuetu-

dine discernente, partim vero utilitate percipiente. Eadem voluptates, & molestias temporibus dignoscente, neque eadem nobis placent: eadem & insanimus, & deliramus, & terrores, & timores nobis ingruunt, partim noctu, partim interdiu, & insomnia & errores intempestivi, & curæ inanes, ac rerum præsentium ignorantio, desuetudo, & imperitia. Atque hæc omnia perpetimur a cerebro, quum sanum non fuerit; sed aut calidius natura fiat, aut frigidius, aut humidius, aut siccus, aut aliud quid perpetiatur præter naturam & consuetudinem. Et insanimus, quidem ab humiditate: quum enim humidius natura fuerit, necesse est agitari; ubi vero movetur affectio, necesse est neque visum quiescere, neque auditum; sed alias aliud videre, & audire: & linguam talia dicere, qualia singulis momentis viderit, ac audierit. Quanto vero tempore cerebrum quieverit, tanto etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita, & bile. Utrumque autem hoc modo dignosces. Qui enim a pituita insaniunt, quieti sunt, neque vociferantur, neque tumultuantur; qui vero a bile, clamorosi sunt, & malefici, & minime quieti, semper aliquid intempestivum faciunt. Si igitur assidue insant, hæc ipsi sunt causæ. Quod si terrores ac timores adfunt, a cerebri transmutatione (id contingit). Transmutatur autem, dum calefcit; calefcit autem a bile, ubi in cerebrum impetum fecerit ex corpore per venas sanguinem deferentes; & metus circumstat, donec rursus redierit in venas ac corpus, deinde sedatur. Angitur autem, & intempestive jactatur, dum cerebrum perfrigeratur, & præter consuetudinem cogitur. Hoc vero a pituita patitur; ab hac autem affectione etiam obliviosus evadit.

Etenim noctu clamat & vociferatur, si quando derepente cerebrum percalefiat. Hoc autem perpetiuntur biliosi (pituitosi enim non percalefiunt,) quum sane sanguis copiosus ad cerebrum pervenerit, & efferbuerit; venit autem multus per venas prædictas. Quum contigerit, ut homo videat infomnium horrendum, & in metu fuerit, ut etiam si vigilet: tunc magis facies incenditur, & oculi rubescunt, quum timuerit, mensque aliquid mali perpetrare cogitat, sic etiam ipsi in somno contingit. Ubi vero expergefactus fuerit, & resipuerit, atque sanguis rursus in venas prædictas dispersus fuerit, cessat. Propterea judico cerebrum in homine vim plurimam habere. Hoc enim est nobis eorum, quæ ab aëre fiunt, interpretes, si sanum fuerit. Prudentiam autem ipsi exhibet aër. Oculi vero, & aures, & lingua, & manus, & pedes, qualia cerebrum cognoscit, talia subministrant. Prudentia namque toti corpori contingit, prout aëre participarit. Ad intelligentiam vero internuncius est cerebrum. Quum enim homo spiritum in seipsum adtraxerit, primum quidem ad cerebrum pervenit: & sic ad reliquum corpus aër dispergitur, relinquens in cerebro suum ipsius vigorem, & quidquid prudentiæ ac mentis habuit. Si enim in corpus primum perveniret, & posterius in cerebrum, relicto in carnibus ac venis iudicio, ad cerebrum jam calidus perveniret, & non sincerus, sed permixtus humori ex carnibus & sanguine, ut non amplius exacte purus esset. Quapropter dico cerebrum, intelligentiæ internuncium esse. At præcordia alias fortuitum nomen per consuetudinem fortiuntur, non revera, neque a natura. Neque ego sane novi, quam vim habeant præcordia, ut sapiant & intelligant; præterquam si homo ex im-

proviso nimio gaudio perfundatur, aut tristitia afficiatur, (tunc sane) exsiliunt, & palpitacionem exhibent præ tenuitate: & quod distenta sunt maxime in corpore; & ventriculum non habent, ad quem aut bonum, aut malum illapsum excipiant; sed ab utrisque his turbantur, propter naturæ imbecillitatem: nam nullum sane prius sentiunt ex his, quæ in corpore insunt, sed frustra hoc nomen & causam habent: quemadmodum quæ ad cor sitæ sunt, aures appellantur, quum nihil conferant ad auditum. Porro quidam dicunt nos corde sapere, & id esse quod angitur, & quod curam gerit. Verum hoc non ita se habet, sed contrahitur quidem velut præcordia, & magis etiam easdem ob causas. Ex omni enim corpore venæ ad ipsum tendunt, illicque clauduntur, ut sentiat, si quis dolor, aut collectio homini contingat. Necesse est enim & dum angitur, inhorreere corpus ac distendi: & si quis nimio gaudio perfundatur, idem pati. Quapropter cor quidem & præcordia maxime sentiunt: prudentia tamen minime participant; sed omnium horum cerebrum causa est. Quemadmodum igitur etiam prudentiam ac aërem omnium primum ex his, quæ in corpore insunt, percipit cerebrum; sic etiam, si qua mutatio vehementior in aëre contingat, per anni tempora, etiam ipsum a seipso in aëre diversum redditur. Cerebrum enim propterea primum sentit, quoniam & morbos in ipsum incidere censeo acutissimos, maximos, perniciosissimos & solutu difficillimos inexpertis. Hic vero morbus, qui facer appellatur, ab iisdem causis oritur, a quibus etiam reliqui, ab accedentibus (nimirum) ac decedentibus, velut frigore, sole, ventis, quæ & transmutantur, & nunquam quiescunt. Hæc autem sunt divina, ita

ut nequaquam hunc morbum ab aliis fecernendo, diviniorem ipsis existimare (oporteat;) sed omnes divinos, omnesque humanos esse. Naturam autem ac vim in se unusquisque habet, & nullus auxilii, ac remedii expertus est; & plerique his ipsis curantur, a quibus etiam nascuntur. Alterum enim alteri nutrimentum est, alteri vero pernicies. Hoc itaque Medicum nosse oportet, & temporis occasionem in singulis dignoscere, quod huic quidem alimentum dabit, & augebit; illi vero detrahet, & minuet. Oportet autem, tum in hoc morbo, tum in reliquis omnibus, non augere morbos, sed festinare, ut ipsos profligemus, id quod adversissimum est morbo exhibendo, & non quod amicum & familiare; a familiari enim & consuetò viget ac augefcit: ab adverso vero & hostili perit & dissipatur. Quisquis autem talem mutationem in hominibus novit, & humidum ac siccum facere potest (hominem,) calidum item, ac frigidum per diætam, hic utique & hunc morbum sanaverit, si occasionem eorum, quæ conferunt, pernoscet, citra expiamenta, ac magicas artes, citraque omnem aliam illiberalem hujusmodi professionem.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE INSANIA.

PRÆFATIO.

Citatur quidem tamquam ejusdem esset auctoris cum L. de Morbo Sacro, cujus pleræque voces hic

redeunt. Differunt tamen aliqua, & libri HIPPOCRATICI citantur.

Quemadmodum in libello de Morbo Sacro dixi, insanienti necesse est præ humiditate cerebrum, in quo animæ sunt opera, moveri: ubi videlicet humidius quam pro natura fuerit. Eo vero commoto, neque visum, neque auditum quiescere, sed alias alia & videre & audire: & linguam talia loqui, qualia singulis vicibus viderit ac audierit. Quamdiu vero cerebrum quieverit, tamdiu etiam homo sapit. Fit autem corruptio cerebri a pituita & bile. Utriusque vero cognitio sic contingit. Etenim qui a pituita insaniunt, quieti sunt, & non vociferantur, neque tumultuantur. Qui vero a bile, percussores sunt, & malefici, ac non quieti. Et siquidem assidue insaniant, hæ causæ sunt. Si vero terrores & timores fuerint, a transmutatione fiunt, cerebro a bile calefcente, quæ ad ipsum per venas sanguinarias procedit. Cum autem bilis discefferit rursus in venas, etiam corpus quiescit. Tristatur autem & angitur homo, & præter temporis rationem obliviosus fit, dum cerebrum a pituita perfrigeratur, & præter solitum morem compingitur. Postquam vero cerebrum derrepente a bile calefactum fuerit, sanguine in prædictis venis effervescente: insomnia vident horrenda, & facies velut in vigilante flammescit, & oculi rubescunt, & mens aliquid mali operari cogitat. Atque hoc in somno homo patitur. Cum autem sanguis rursus ad venas dispersus fuerit, quiescit æger. Porro in quinto Popularium morborum libro quendam recensui, cui fiebat vocis interceptio, ignorantia, frequentes delirationes, & reversiones: lingua autem erat dura: &, nisi collutione usus esset,

esset, loqui non poterat & plerumque etiam lingua valde amara erat. Venæ sectio exsolvit, aquæ potus, aqua mulsa, veratrorum potiones. Hic ubi modicum tempus supervixisset, mortuus est. Erat & alius quidam, quem, ubi noctu ad convivium progredere, timor tibicinæ corripiebat, ubi audiret ipsam tibia canentem. Interdum vero audiens, nihil patiebatur.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE FLATIBUS.

PRÆFATIO.

Spurius mihi videtur, & ab HIPPOCRATIS ingenio remotissimus, etsi MERCURIALIS ad secundam classem retulit; eloquenter ceterum scriptus bonique ordinis liber. Ex unico principio coherentes opiniones miro ingenio deducit, morbosque omnes ab aere in aliena loca illapso interpretatur: sed alia sequitur ab HIPPOCRATE placita, & potissimum in catarrhis a libro de locis dissidet. Pneumatica sectæ hic origines habeas.

ARGUMENTUM LIBRI.

Flatus, tum externos, tenuiores, sive aërem ambientem, tum internos crassiores

corpus permeantes. Omnes plurimorum morborum causas explicat ; ubi multiplices generationis morborum modi advertuntur.

C A P U T I.

Medicinam Medicis laboriosam, plebejis hominibus commune bonum esse ; opinionem vim maximam habere : quidquid molestum, id morbum esse ; contrariorum contraria esse remedia. Quid Medicina ; quis Medicus optimus.

SUNT quædam artes, quæ possessoribus quidem suis multum laboris exhibent ; utentibus vero jucundæ ac utiles sunt : & plebejis quidem ipsis commune bonum conferunt ; his autem, qui eas tractant, plane molestæ. Ex quarum artium numero est, quam Medicinam appellant. Medicus enim gravia ac periculosa intuetur, & molesta contrectat, ac ex aliorum calamitatibus proprias sibi demetit molestias. Ægrotautes vero artis opera maximis malis, morbis, laboribus, dolore & morte liberantur. His enim omnibus Medicina manifestam medelam adhibere deprehenditur. Hujus autem artis vilia nosse difficile ; seria vero facile. Ac vilia quidem ipsis Medicis, vulgo autem minime sunt cognita ; cum mentis quidem non corporis opera sint. Quæcunque quidem manuum operam postulant, ad ea consuetudine est perveniendum. Est enim manuum usus optimus docendi magister. At obscurissimos & maxime difficiles morbos, opinio magis quam ars judicat : etsi in his plurimum ab imperitia peritia differt. Ex quibus sane unum hoc est ; quænam sit morborum causa, & ex quo

principio ac veluti fonte corporis vitia oriantur. Si quis enim morbi causam noverit, is poterit corpori conducentia offerre, contraria morbo opponens. Hæc enim ars Medica maxime secundum naturam est. Exempli causa, fames morbus est. Quidquid enim hominem vexat, id morbus appellatur. Quodnam igitur famis est remedium? hoc quod famem sedat. Id autem cibus est, hoc igitur illi medendum est. Rursus quoque sitim potio sedat. Plenitudinem itidem evacuatio sanat; evacuationem vero plenitudo: laborem otium; otium labor. Atque ut uno verbo dicam, contrariorum contraria sunt remedia. Medicina enim additio est & subtractio; & eorum quidem, quæ exsuperant subtractio: eorum vero, quæ deficiunt, additio. Qui vero istud optime facit, is optimus Medicus est, quique plurimum abest ab eo præstando, is plurimum in arte deficiet. Atque hæc quidem præter institutum futuri sermonis dicta sunt.

C A P U T II.

Morborum omnium modum unum, unamque speciem, & causam esse triplex alimentum. Quid spiritus; quid aër; quid flatus; quid ventus. De aëris usu necessario, vitæ, & morborum authoris.

Morborum autem omnium idem modus; locus vero diversus est. Morbi igitur ob locorum varietatem & dissimilitudinem, nihil inter se habere simile videntur. Est tamen una & eadem omnium morborum forma & causa, quam procedente oratione quænam sit declarare conabor. Hominum enim & reliquorum animantium

corpora triplici alimento nutriuntur; horum autem nutrimentorum hæc sunt nomina, *cibus, potus, spiritus*. Ac spiritus quidem, qui in corporibus insunt, flatus nominantur; qui vero extra corpora sunt, *aër*. Hic autem maximus in omnibus, quæ corpori accidunt auctor, ac dominus est; ac illius vim inspicere operæ pretium videtur. Ventus enim est aeris fluxus & effusio. Quum igitur copiosus *aër* vehementem fluxum fecerit, tum & arbores vi spiritus e terra radicitus evelluntur, mare æstu fluctuat, & immensæ naves onerariæ in altum jactantur. Hanc igitur vim in ista obtinet. Qui etsi oculis minime cernitur, ratiocinatione tamen conspicuus est. Quid enim sine hoc fit tandem? aut a quonam hic abest? aut cui non præsens est? Quidquid enim inter cælum & terram interjacet, id omne spiritu plenum est, idque hyemis & æstatis causa est: per hyemem quidem condensatum & frigidum; per æstatem vero lene & tranquillum. Quin etiam solis, lunæ & astrorum viam spiritus dirigit. Igni enim spiritus nutrimentum est, eoque privatus ignis vivere non potest. Atque adeo perennem solis cursum, *aër* perennis & tenuis esse facit. Quin & in mari quamdam esse spiritus communionem cuiusvis est manifestum. Neque enim natantia animantia sine spiritu vivere possent. Quonam autem alio pacto illum participarent, si non per aquam & ex aqua spiritum attraherent? Et lunæ in eo sedes est, ac fundamentum, hincque terræ vehiculum, neque quidquam spiritu est vacuum. Atque hæc quidem causa, cur in cæteris *aër* tantum possit, dicta est. Mortalibus autem hic tum vitæ, tum morborum ægrotis causa est. Tantaque est omnibus corporibus spiritus necessitas, ut omnibus aliis & cibus & potu abstinens homo,

duos tamen, tres vel plures dies vitam degere possit: si vero quis spiritus in corpus vias interceperit, exiguo dici spatio enecet (corpus illud oportet;) adeo necessarius est usus spiritus in corpore. Ad hæc quoque quum omnes alias actiones homines intermittunt, quod mutationibus innumeris vita sit referta; ab hac tamen sola actione nunquam desistunt mortalia animantia, quin modo inspirent, modo expirent. Quod igitur omnibus animantibus cum aëre maxima intercedat communio, dictum est. Huic quoque orationi subjiendum, morbos unquam vix aliunde quam inde oriri posse, quum is (spiritus) aut copiosior, aut parcius, aut etiam plenior, (aut) & morbidis inquinamenti infectus in corpus subierit. De tota re igitur hæc mihi sufficere videntur,

C A P U T I I I.

Aërem omnium morborum, & febrium causam esse; febrem omnium morborum comitem, eamque duplicem, communem & privatam: quid utraque. A spiritu eructationes, horrores, & rigores.

DEinceps autem ad opera ipsa oratione progressus morbos omnes istius sobolem esse, & ab hoc oriundos demonstrabo. Ac primum a febre maxime communi morbo exordium ducam; hic enim morbus omnium aliorum morborum, præcipue vero inflammationis, comes est. Quod indicant sequentia offendicula; mox enim cum inflammatione inguinum tumor & febris consequitur: febrium autem duo sunt genera (ut id quoque hic attingam) unum quidem omnibus commune, pestis appellatur; alterum vero ob

pravam victus rationem privatam pravo victu utentibus contingens. Horum autem utriusque aër auctor est. Communis igitur febris ideo talis est, quod eundem omnes spiritum attrahunt: & simili spiritu, corpori similiter permixto, similes oriuntur febres. At forte objiciat quispiam, cur igitur non omnibus animantibus, sed alicui ipsorum generi ejusmodi morbi contingunt? Quod (dixerim) corpus a corpore, natura a natura, & alimentum ab alimento differt. Neque enim omni animantium generi eadem sunt commoda aut incommoda, sed alia aliis conveniunt. Quum igitur aër inquinamenti hujusmodi, quæ hominum naturæ adversantur, plenus fuerit, tum homines ægrotant. Quum vero alteri cuidam animantium generi aër incommodus fuerit, tunc illud genus morbo corripitur. Quinam igitur populares sint morbi, & quare, & quomodo, & quibus, & unde oriantur, dictum. Febrem autem, quæ ex pravo victu oritur, tibi deinceps exponam. Est autem hujusmodi prava victus ratio; primum quidem cum quis copiosiores cibos, aut liquidos, aut siccos corpori exhibeat, quam ipsum ferre possit, neque labore aliquo ciborum copiam compensat; deinde quum varios & dissimiles inter se cibos assumit. Dissimilia enim seditionem movent, & alia citius, alia tardius concoquuntur. Ac cum multis cibis multum etiam spiritum ingeri necesse est. Nam cum omnibus his, quæ eduntur aut bibuntur, spiritus aut copiosior, aut paucior in corpus subit. Atque id inde manifestum est, quod eructationes plerisque post assumptos cibos & potus accidunt; nimirum quum inclusus aër recurat, ubi bullas, in quibus latet, perfregerit. Quando igitur corpus cibis expletum fuerit, tum spiritus quoque magna copia accedit, diu-

tius immorantibus cibis; cibi autem, quum præ multitudine spiritus transire nequeunt, diutius immorantur. Obstructo autem inferiore ventre, in univcrsum corpus flatus percurrunt, & ad sanguine refertas corporis partes illapsi, eas refrigerant. Ac refrigeratis his locis, in quibus fontes & radices sanguinis continentur, per univcrsum corpus horror penetrat. Univcrso autem sanguine perfrigerato, totum corpus horret. Hanc igitur ob causam, primum horrores ante febres oriuntur: & quo majore copia & frigiditate flatus irruerint, talis quoque rigor consequitur, a pluribus quidem & frigidioribus, vehementior; a paucioribus vero minusque frigidis, minus quoque vehemens. Cum horroribus autem, corporis quoque tremores ad hunc modum contingunt. Sanguis enim præsentem horrorem fugiens concurrit, ac per totum corpus ad maxime calidas partes penetrat. Atque hi sunt ejus saltus. Desiliēte autem ab extremis corporis partibus sanguine, & viscera, & carnes contremiscunt. Quædam enim corporis partes copioso sanguine refertæ; aliæ vero exsanguæ fiunt. Atque exsanguæ quidem ob frigus minime conquiescunt, sed concutiuntur, quod eas calor destituerit. Quæ vero sanguine replentur, ob sanguinis copiam contremiscunt, & inflammationes excitant: neque enim fieri potest, ut sanguinis copia conquiescat.

CAPUT IV.

Quæ symptomata febres vel præcedunt, oscitationes, articulorum exsolutiones; vel comitantur, capitis dolores, sudores, temporum pulsationes.

O Scitationes autem febres præcedunt, quum copiosus aër coacervatus fuerit, confertimque ad superiora erumpens, instar cunei os emovet, ac diducit; quod hac ei facillimus exitus pateat. Quemadmodum enim ab aqua in lebetibus ebulliente, vapor copiosus evehitur; sic corpore concalescente, aër coacervatus & vi quadam delatus, per os erumpit. Articuli quoque ante febres exsolvuntur. Calefacti enim nervi diducuntur. Coacto autem cumulatim plurimò sanguine, aër ipse, qui sanguinem refrigeravit, a calore superatus, rursus incalescit, incensusque ac velut igneus factus, in toto corpore calorem excitat; ad id etiam adjuvante ipso sanguine. Quod enim incensum est, liquatur, ex eoque spiritus oritur; spiritu autem ad corporis meatus irrumpente, sudores fiunt. Coactus autem spiritus in aquam abit, & per meatus subiens, ad eundem modum foras erumpit, quo a ferventibus aquis sublatus vapor, si ad solidum quiddam impingere compellatur, incrassescit ac condensatur, guttæque ab his corporibus, in quæ vapor impegit, decidunt. Capitis autem dolores una cum febre hanc ob causam oriuntur. Sanguinis in capite viis angustia contingit, quod aère repletæ sint; exque repletæ ac incallectæ capiti dolorem afferunt. Sanguis enim vi coactus, quum calidus sit, per angustam viam transire celeriter nequit: multa enim ei impedimento sunt obstacula, & obstructions. Eamque sane ob causam pulsationes circa tempora contingunt. Ad hunc ergo modum, quem dixi, febres contingunt, & cum febribus dolores & ægitudines.

CAPUT V.

Volvulos, convolvulos, tormina, aliosque inherentes morbos a flatibus oriri, ut & fluxiones & hæmorrhagias pectoris, & rupturas; doloresque a flatibus fotu calido mitigari.

ALiorum autem morborum, quales sunt volvuli, aut intestinorum convolutiones, aut tormina, aut alii inhærentes morbi, flatibus causam adscribendam, omnibus existimo notum esse. Horum enim omnium spiritus trajectio causa est. Hic enim, ubi ad loca tenera, inadsueta, nec prius attacta incubuit, ad instar spiculi infixi carnes subit, & interdum quidem ad præcordia, interdum etiam ad ilia, quandoque vero ad utramque partem irrumpit. Eam sane ob causam etiam foris adhibitis calidis fomentis, dolorem lenire conantur. Rarefacta enim cute per fomenti calorem, spiritus extra corpus pervadit, ac proinde dolorem quies quædam consequitur. Ac fortasse dixerit quispiam: quomodo ergo fluxus a flatibus contingunt? aut quonam modo sanguinis eruptionum circa pectus causa sunt? Hæc autem istis de causis fieri me declaraturum existimo. Quum capitis venæ aëre repletæ fuerint, primum quidem caput urgentibus flatibus gravatur. Deinde spiritus in sanguine propter viarum angustiam intus convolvitur; quod vero sanguinis est tenuissimum, per venas eliditur. Hoc sane humidum, ubi coacervatum fuerit, per alios meatus effluit; quumque confertum ad aliquam corporis partem pervenerit, ibi morbus constituitur. Ubi igitur ad oculos venerit, ii laborant: si ad aures, ibi morbus est; si ad nares, gravedo exori-

tur ; si ad pectus , raucedo appellatur. Pituita namque acris humoribus permixta , ubi in loca minime assueta irruperit , ea exulcerat. Quum vero ad fauces teneras etiam fluxio ingruit , eas exasperat. Spiritus enim per fauces respiratione attractus , ad pectus fertur , ac rursus per eandem viam effertur. At ubi deorsum delata fluxio spiritui adscendenti occurrerit , tussis supervenit , & pituita superne repellitur. Quibus ita se habentibus , fauces exulcerantur , & exasperantur , & incenduntur ; calefactæ vero humorem ex capite attrahunt : caput autem rursus a reliquo corpore assumens , iis transmittit. Quum igitur hunc in modum fluxio effluere consueverit , meatusque velut in torrentis alveum excavati fuerint , ad pectus quoque transfundunt. Acris autem quum fuerit pituita , in carnem irrumpens , venas exulcerat & refringit. Sanguis vero in alienum locum effusus , mora computrescens in pus convertitur , neque sursum conscendere , neque infra subire potest. Neque enim naturæ humidæ , ut neque aliis rebus , quæ gravitatem habent , facilis est sursum via , quum acclivis sit ; infra autem subire septum transversum vetat. Quam sane ob causam fluxionem interdum citra spiritum perrumpi contingit , & partim sponte quidem , partim vero ob dolores : ac sponte quidem , quum aer ultro in venas subiens , sanguinis vias coarctat. Compressus enim sanguis , sua copia , qua maxime impressionem fecerit , venas perrumpit. Ubi vero sanguinis copia effusa fuerit , in his etiam dolores spiritu venas complent ; (adfectum enim locum spiritum continere necesse est) aliaque dictis similia contingunt.

CAPUT VI.

*A flatibus rupturas, hydropem, & apoplexiam
procreari.*

AT vero ruptiones has ob causas contingunt; quum vi quadam a se invicem carnes divelluntur, & in ipsam divulsionem spiritus subierit, hic dolorem affert. Quod si flatus, per carnes perrumpentes, corporis meatus rarefecerint, eos humiditas consequitur, cui viam aër antea struxit. Corpore autem madore perfuso, carnes quidem colliquescent, & tumores ad furas descendunt; & morbus hic hydrops dicitur. Quod autem hujus morbi causa sit flatus, id maximum est argumentum, quod jam perniciofa affecti quidam, aqua evacuata, plane sint liberati. Aqua certe, simul atque e ventre erumpit, multa videtur: paulum autem morata, imminuitur. Cur vero hoc fiat, satis manifestum est: quod quæ quidem subito erumpit aqua; aëre plena est; aër autem tumorem facit ingentem. Quum autem spiritus decesserit, eadem plane aqua relinquitur; quæ sane quidem pauca esse videtur, quum tamen æqualis sit. Est & hoc aliud ejus rei indicium. Nam venter penitus vacuatus, non tribus elapsis diebus, rursus implebitur. Quidnam igitur aliud quam spiritus impleat? quidve aliud tam cito implere possit? Neque enim tanta potus copia in corpus ingesta est, ac neque carnes, quæ colliquescent, in causa esse possunt; quum ossa supersint, & nervi, & fibræ, ex quibus haud quidem tanta aquæ copia provenire potest: atque hydropis quidem causa jam dicta est. Fiunt quoque apoplexiæ, exque sanguinis

flatulenti culpa : nimirum quando is frigidior & copiosior existens in carnes se insinuaverit, easque inflarit ; stupidæ enim fiunt istæ corporis partes. Siquidem igitur plurimum sanguinis flatulenti totum cerebri corpus permeaverit, totus homo fit attonitus : si vero partem aliquam, pars illa. Atque ubi quidem flatus illi discefferint, morbus cessat : ubi vero permanferint, permanet (& morbus.) Hæc autem ita se habere continuæ oscitationes indicant.

C A P U T VII.

A flatibus morbum sacrum procreari : ejus causæ, symptomata, discessio. Sanguinem commoderatum prudentiam efficere ; perturbatum vero imprudentiam, ebrietatem, insomnia, corporis subversionem.

AC mea quidem opinione, hi (flatus) etiam morbum sacrum vulgo dictum producere videntur. Quibus autem rationibus adductus sum, iisdem etiam auditores persuadere conabor. Imprimis autem in animum induco, ex iis, quæ in corpore insunt, nihil magis ad prudentiam conferre, quam sanguinem. Is namque ubi in constanti figura persistit, prudentia etiam constat : permutato vero sanguine, simul quoque prudentia concidit. Quod hæc autem ita se habeant, multa sunt testimonia. Ac primum quidem somnus, qui animantibus omnibus communis est, quæ dicta sunt confirmat. Somnus enim ubi corpus corripuerit, tum sanguis refrigeratur ; nam natura somnus refrigerare solet. Perfrigerato autem sanguine, languidiores fiunt ejus

meatus. Id vero inde fit manifestum, quod corpora sua gravitate inclinentur (quum gravia omnia ad imum ferri natura soleant,) & oculi clauduntur, & prudentia permutatur: opiniones etiam diversæ mentem occupant, quæ profecto insomnia appellantur. Rursus vero in temulentis per ebrietatem aucto repente sanguine, percelluntur animi, animorumque cogitationes, & malorum præsentium obliti, futurorum bonorum optimam spem concipiunt. Multa etiam ejusmodi commemorare possem, in quibus sanguinis permutationes animi prudentiam immutant. Perturbato igitur in totum sanguine, prorsus quoque prudentia deperit. Affectus enim, & cognitiones a consuetudine contingunt. Quum vero a solita consuetudine discedimus, prudentia nobis tollitur. At sacrum morbum sic fieri censeo; tum cum multus spiritus per omne corpus omni sanguini permixtus fuerit, multæ obstructions fiunt multifariam per venas. Quum igitur in crassiores & sanguine abundantes venas copiosus aer irruit, progressusque immoratur, sanguinis transitus inhibetur; atque hic quidem sistitur, ibi vero tardius permeat, alibi autem citius. Ex qua sane per corpus pervadentis sanguinis inæqualitate, omnigenæ inæqualitates contingunt. Totum enim corpus undique contrahitur, & corporis partes perturbantur, sanguine ipso tumultui, ac perturbationi subveniente: & ex sanguinis perversione, variæ etiam undique corporis perversiones oriuntur. Sub id vero tempus, nihil omnino sentiunt, neque quæ dicuntur audiunt, neque quæ fiunt vident, neque ullos dolores sentiunt. Sic enim conturbatus aer, simul quoque sanguinem conturbavit & infecit: quin etiam spumæ per os non sine causa effluunt; per

jugulares enim venas aër subiens , penetrat quidem ipse , secumque id quod in sanguine est tenuissimum subvehit ; humidum vero illius permixtione albescit. Aër enim purus , per tenues membranas pellucidus apparet ; eamque sane ob causam spumæ omnes albæ conspiciuntur. Qui igitur hoc morbo corripiuntur , quandonam morbo & præsentī tempestate liberentur , ego enarrabo. Quum laboribus exercitatum corpus incaluerit , incalescit etiam sanguis ; sanguis autem calefactus flatus quoque calefacit. Ii vero calefacti dissolvuntur , & sanguinem coactum simul dissolvunt , partimque cum spiritu , partim cum pituita foras prodeunt. At ubi deferbuit spuma , & sanguis conquievit , tranquillitasque in corpore oborta est , morbus cessat. Horum igitur sane omnium (morborum) multis modis flatus causæ esse videntur ; cætera vero omnia vel adjuvantis , vel consequentis causæ rationem habere. Hæc vero esse morborum causa nobis est demonstrata , quod me declaraturum receperam. Spiritum autem cum in aliis rebus , tum vel maxime in animantium corporibus plurimum posse demonstravi. Orationem vero ad morborum & ægritudinum cognitionem perduxī , in quibus hoc argumentum verum esse apparuit. Quod si reliquas ægritudines oratione persequi velim , prolixior sane foret oratio , nihilo tamen minus aut veritatis aut fidei habitura.

HIPPOCRATIS

LIBER

DE VISU.

PRÆFATIO.

Totum repudiât MERCURIALIS, & ad quartam classem rejicit. Neque tamen malus libellus est, quo acria ad oculorum morbos medicamenta, & crudeles administrationes imperantur. Et radere palpebras ante nuperos jubet, & urere, tum & venas capitis varias.

OCULI corrupti sponte quidem cærulei fientes, derepente tales fiunt, & ubi facta fuerint, non est talium sanatio. Qui vero maris speciem referunt, paullatim per multum tempus procedendo corrumpuntur, & sæpe alter oculus in multo tempore postea corruptus est. Hujus caput purgare oportet, & venas urere. Et si quis ab initio curatus fuerit hoc modo, malum sedatur, & in deterius non procedit.

At qui colorem inter cæruleum, ac marinum medium referunt, si quidem puero tales fiant, ubi senior fit, sedantur. Si vero seniori septi-

num annum egresso fiant, melius videt magna valde & splendida, & videt quidem procul, sed non clare; & si quid valde ad oculum admove-rit, etiam hoc videt, aliud autem nihil. Con-fert autem huic capitis purgatio, & capitis ustio. Sanguinem vero his detrahare non conducit, ne-que cæruleo, neque maris speciem referenti. Et visum oculorum, oculo sano existente, in junio-ribus hominibus, tum femellis, tum masculis, quidquam faciendo nihil juveris, quamdiu ad-huc augefcit corpus. Quum autem non amplius augefcit, ipsius oculi palpebras intuitus radendo adtenuato, & si opus esse visum fuerit, etiam ferramentis non admodum candentibus intrinse-cus inurito.

Quum vero palpebras oculi raseris, lania mi-lesia, crispa, pura, circum fusum obvoluta, ra-dito, ipsam oculi coronam vitando, ne ad car-tilaginem usque peruras. Signum autem suffi-cientis rasuræ est, si non amplius splendidus sanguis exit, sed sanies cruenta, aut aquosa. Tunc vero liquido aliquo medicamento, in quo flos æris est, defricare oportet. Postea autem ubi. & rasionis, & ustionis crustæ exciderint, & ulcera purgata fuerint, ac germinaverint, fissu-ram per sinciput secare oportet, & quum san-guis defluerit, medicamento cruentis vulneri-bus idoneo illinere. Deinde vero & hujus, & omnium caput purgare operæ pretium est.

Palpebræ si crassiores, quam pro natura fue-rint, ex inferna parte carne, quantum potes, quamexpeditissime resecta, postea palpebram inu-rito, non candentibus ferramentis, vitando na-turam pilorum, aut flore æris tosto tenui adstrin-gito. Quum autem crusta exciderit, velut reli-qua curato.

Quum

Quum palpebræ scabie laborant, & pruritus habet, floris æris glebulam ad cotem terito, & ex ipso palpebram defricato. Et tunc squamam æris quamtenuissime terito, deinde uvæ immaturæ succum excolatum adfundito, ac leviter simul terito, & postea reliquum succum in vase æris rubri adfundens, paullatim terito, donec crassitudo fiat velut allii intritum, & ubi rescicatum fuerit medicamentum, leviter trito utere.

Nyctalops medicamentum bibat deorsum purgans, & caput purgetur, & cervicem ejus quammaxime scarificato, & fame ad multum tempus premito. Ubi vero remiserit, unum aut duo frustra, prout maxima devorare potest, de hepate bubulo crudo in melle tincto exhibeto.

Si cui oculi, dum sani sunt, visum corrumpant, huic sectione, & insuper excoriatione in sinciput facta, os exscindere, & aquam auferre oportet, sicque curare: & ita sani fiunt.

Ad lippitudinem annuam, ac popularem conducit purgatio capitis, & ventris inferni. Et si corpus habeat, sanguinis detractio ad quosdam ejusmodi dolores confert. Conferunt & cucurbitæ circa venas adfixæ. Cibus, modicus panis, & aquæ potus. Decumbat autem æger in tenebris, procul a fumo, & igne, & aliis splendidis, atque hoc in obliquum, modo in dextram, modo in sinistram partem. Caput vero ne humectet, neque enim conducit. Cataplasma, si dolor non adest, verum velut ad fluxionem cohibendam, non confert, quum tumores sint doloris exfortes. Verum post acria medicamenta, quæ ad dolorem illinuntur, postquam dolor sedatus fuerit, ac separatus, post medicamenti illitionem, tunc cataplasmata imponere conducit, si quod

commodum fore visum fuerit. Nec vero ad multum tempus contente intueri confert. Lachryma enim provocatur, quum non possit oculus ad splendida officio suo fungi. Sed neque ad multum tempus claudere oculos conducit, maxime si fluxionem calidam habeat. Lachryma enim suppressa, calefacit. Si vero fluxio non sit, cum pulvillo sicco sublitionem facere conducit.

FINIS TOMI TERTII.

